

TOLEO LA 4

limerekebisha
na kuongezwa

WANAWAKE, TUSAMEHENI!

YALE TUNAYOPASWA
KUREKEBISHA SISI WANAUME
KUHUSU NAFASI YA MWANAMKE NA MWANAMUME
HANS-JÖRG RONSDORF

WANAWAKE, TUSAMEHENI!

Yale tunayopaswa kurekebisha sisi wanaume

Kuhusu nafasi ya mwanamke na mwanamume

Hans-Jörg Ronsdorf

Kitabu kilichochapishwa (kwa Kijerumani) kinaweza kuagizwa kwenye www.hans-joerg-ronsdorf.de kwa € 13.80, gharama ya posta ni ya ziada.

Toleo la nne, limerekebishwa na kuongezwa, Julai 2023 (toleo la Kijerumani)

Imetafsiriwa kutoka Kijerumani, 2026 – kinapatikana bure kwenye www.hans-joerg-ronsdorf.de

© Hans-Jörg Ronsdorf – haki zote zimehifadhiwa.

Albis 6½

87477 Sulzberg

Mpangilio wa maandishi: Hans-Jörg Ronsdorf, kwa Papyrus Autor

Mawasiliano kwa barua pepe: hj-ronsdorf@t-online.de

ISBN ya toleo la Kijerumani 978-3-9820715-5-8

Muundo wa jalada: Tobias Stricker

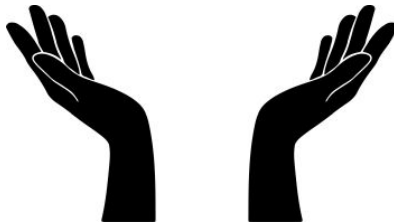
Michoro: Laura-Kristin Ronsdorf

Uchapishaji: www.wir-machen-druck.de

Tafsiri ya Biblia iliyotumika katika toleo la Kijerumani, isipokuwa imeonyeshwa vinginevyo:

Elberfelder Übersetzung, Edition CSV Hückeswagen (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

Kwa mke wangu mpendwa,
kwa binti zangu wa ajabu,
kwa mama yangu ninayemheshimu,
kwa bibi zangu,
kwa dada yangu,
kwa dada zangu
na marafiki zangu wa kike katika Kristo,
binti wote wa Hawa,
ambao pamoja nao nimefanya kazi
katika ufalme wa Mungu
na bado nitatumika.

1 Dibaji	10
1.1 <i>Dibaji ya toleo la pili lililoongezwa</i>	13
1.2 <i>Dibaji ya toleo la nne</i>	14
1.3 <i>Anayeandika kitabu hiki</i>	15
2 Uumbaji na Anguko	21
2.1 <i>Jinsi yote yalivyoanza</i>	21
2.1.1 Kazi ya siku ya sita	23
2.1.2 Mwanadamu: Mfano wa Mungu – Imago Dei	24
2.1.3 Mwanadamu kama mwanamume na mwanamke	25
2.1.4 Mwanadamu na agizo la Mungu	25
2.1.5 Kuumbwa kwa Adamu na Hawa	27
2.1.6 Maelezo mafupi ya ziada kuhusu maneno makuu ya Kiebrania	28
2.1.7 Adamu anahitaji msaa	29
2.1.8 Hawa anaumbwa	32
2.1.9 Kutoka kwenye ubavu	33
2.1.10 Mwanamke (Männin)	34
2.1.11 Wamepewa kila mmoja kwa ajili ya mwenzake	36
2.2 <i>Anguko la mwanamume na mwanamke</i>	38
2.2.1 Jibu la Hawa	42
2.2.2 Taabu ya Hawa, mimba na kutiishwa	43
2.2.3 Utamtamani, naye atakutawala	47
2.3 <i>Mapingamizi dhidi ya usawa</i>	50
2.4 <i>Tofauti kati ya mwanamume na mwanamke</i>	55
2.5 <i>Mpingilio wa uumbaji</i>	57
2.5.1 Kutoka bustani ya Edeni hadi Yerusalemu Mpya	60
2.6 <i>Atakutawala – historia</i>	61
2.6.1 Zama za kale	62
2.6.2 Aristotle	63
2.6.3 Mwanamke kama mali	65
2.6.4 Mfumo dume	66
2.6.5 Ushawishi wa Kigiriki katika fikira za Kiyahudi	67
2.6.6 Mababa wa Kanisa	68
2.6.7 Matengenezo ya Kanisa	70
2.6.8 Vuguvugu la kidunia la haki za wanawake	72
3 Yesu, Masihi, na wanawake	76

3.1 Wanafunzi wa kike wanaotumika	77
3.2 Wanawake wanapaswa kujifunza	78
3.3 Wote ni sawa	79
3.4 Hedhi si unajisi tena	80
3.5 Waliotengwa na kupatikana	80
3.6 Uzinzi unahitaji watu wawili	82
3.7 Kusimama wima kwa kimo kamili	83
3.8 Hakuna vivango viwili vya maadili	84
3.9 Neema isiyoona haya	85
3.10 Msalaba: Wanaume wako wapi?	86
3.11 Mariamu, mtume wa kike	87
4 Paulo, rafiki wa wanawake	90
4.1 Lidia	91
4.2 Fibi	92
4.3 Priska	94
4.4 Yunia	95
4.5 Mariamu, Trifaina na Trifosa, Persisi	96
4.6 Euodia na Sinitike	97
4.7 Kloe	98
4.8 Nimfa	99
4.9 Paulo, mama anayenyonyesha	101
5 Mwanamume na mwanamke katika ndoa	104
5.1 Nyumba ya zamani na kanuni zake	104
5.1.1 Kanuni za nyumbani katika Agano Jipya	106
5.1.2 Matokeo ya kanuni za nyumbani za Kikristo	107
5.1.3 Kanuni za nyumbani katika Waefeso 5	108
5.1.4 Sababu ya kunyenyekeana	110
5.1.5 Maagizo kwa maisha ya Kikristo – leo	113
5.1.6 Mwanamke katika nyumba ya zamani	113
5.2 Kichwa na unyenyekevu: Waefeso 5	115
5.2.1 Kichwa	116
5.2.2 Familia katika zama za kale	117
5.2.3 Kuchukua neno kwa neno?	117
5.2.4 Kuweka katika muktadha	120
5.2.5 Kwa mara nyingine: kichwa	121
5.2.6 Mahitimisho	123
5.3 Kumenyekeza	125
5.3.1 Hitimisho	132

6 Mwanamume na mwanamke katika kanisa	136
6.1 1 Wakorintho 11 – kichwa, nywele na shela	138
6.1.1 Miongozo na madokezo ya kufasiri andiko	140
6.1.2 Upeo wa andiko	141
6.1.3 Jozi tatu zenye kichwa kimoja	143
6.1.4 Kichwa kinamaanisha nini?	144
6.1.5 Kufunika kichwa huko Korintho	149
6.1.6 Kuwa na ishara ya mamlaka juu ya kichwa?	152
6.1.7 Umuhimu kwa leo	153
6.1.8 Tafsiri yenye maelezo	155
6.1.9 Kufunga na muhtasari	158
6.1.10 Usomaji mwingine wa 1 Wakorintho 11	159
Mifano ya nukuu	160
6.1.11 Tafsiri mbadala ya 1 Wakorintho 11:2-16	161
6.1.12 Hitimisho	164
6.2 Si kusema, bali kunyamaza	166
6.2.1 Maswali	168
6.2.2 Mshangao mwishoni mwa sura	170
6.2.3 Usomaji wa nukuu	171
6.2.4 Sheria ya Kirumi?	174
6.2.5 Hata kidogo!	175
6.2.6 Maelezo mengine	176
6.2.7 Huenda si ya Paulo	178
6.2.8 Tathmini ya mwisho	185
6.3 Je, wanawake wanarubuswa kufundisha?	188
6.3.1 Andiko la 1 Timotheo 2:8-15	190
6.3.2 Hali ya kihistoria huko Efeso	191
6.3.3 Mazingira	193
6.3.4 Kuomba kila mahali, hasira na mapambo	194
6.3.5 Kujifunza katika utulivu na unyenyekevu	195
6.3.6 Kutofundisha na kutomtawala mwanamume	196
6.3.7 Je, kufundisha ni sawa na kutawala?	197
6.3.8 “Kutawala” kunamaanisha nini?	198
6.3.9 Adamu na Hawa huko Efeso	201
6.3.10 Sasa siruhusu	203
6.3.11 Wokovu kwa kuzaa watoto?	204
6.3.12 1 Timotheo leo	205
6.3.13 Mahitimisho	206
6.3.14 Tafsiri yenye maelezo ya andiko la Timotheo	207

6.4 <i>Amri za ulimwengu wote na amri za wakati fulani</i>	208
6.4.1 Ubiblia (Bibilizismus) na Sola Scriptura	209
6.4.2 Kuchukua neno kwa neno na maana halisi ya maneno	212
7 Makuhani wa kike, wazee wanawake na mashemasi wanawake	214
7.1 <i>Ukubani wa waamini wote</i>	214
7.2 <i>Wazee wanaume na wazee wanawake</i>	215
7.3 <i>Anatamani kazi njema</i>	217
7.4 <i>Mashemasi wanawake</i>	219
7.5 <i>Wahubiri wanawake</i>	221
7.6 <i>Mubtasari</i>	223
8 “Mmoja katika Kristo”: Wagalatia 3:28	224
8.1 <i>Andiko linasema nini</i>	225
8.2 <i>Kile ambacho andiko halisemi moja kwa moja</i>	226
8.3 <i>Kile ambacho andiko linasema kwa njia isiyo ya moja kwa moja</i>	227
8.3.1 <i>Myahudi na Myunani</i>	227
8.3.2 <i>Mtumwa na huru</i>	228
8.3.3 <i>Habari kuhusu utumwa</i>	229
8.3.4 <i>Mwanamume na mwanamke</i>	230
8.3.5 <i>Kidunia na kiroho?</i>	231
8.3.6 <i>Hakuna mtu mume wala mtu mke</i>	232
8.4 <i>Mubtasari na hitimisho</i>	233
9 Mungu Baba, Mwana na Roho Mtakatifu	235
9.1 <i>Je, Mungu ni mwanamume?</i>	236
9.2 <i>Usijifanyie sanamu</i>	238
9.3 <i>Picba za kike za Mungu</i>	239
9.4 <i>Baba na Mwana</i>	240
9.5 <i>Unyenyekevu wa Mwana wa milele?</i>	241
9.6 <i>Yesu na wanafunzi wake 12</i>	244
9.7 <i>Hitimisho</i>	246
10 Ungamo langu la hatia	247
11 Hitimisho na mtazamo wa mbele	251
11.1 <i>Madokezo na usbauri</i>	254
12 Tofauti	257
12.1 <i>Mfumo unaorzingatia karama</i>	257
12.2 <i>Mfumo wa ngazi za mamlaka</i>	259
13 Maneno ya mwisho ya wasomaji mbalimbali	261

13.1 Miazamo huru umefunikiwa na magugu!	261
13.2 Ni nini kingewezekana!	263
“Swali la wanawake” na “upendo wa kindugu”	265
13.3 Mabadiiliko	267
14 Ombi la mwisho: Je, swali la wanawake ni muhimu hivyo?	269
14.1 Si kuhusu huduma chache (zilizokatazwa)	269
14.2 Kile wanaume wanachobisi na wasichobisi	270
14.3 Jinsi tunavyosoma Biblia katika swali la wanawake	271
14.4 Kubisi kwa ndani	272
14.5 Kile ambacho si lengo langu	273
14.6 Sababu ya kutengana?	273
14.7 Wanawake lazima wasimame	274
14.8 Siku ile na sasa	275
15 Orodha ya vitabu	276
16 Vitabu vya mwandishi	280
17 Vitabu vinavyopendekezwa	282
Hanna-Maria Schmalenbach	284
Frausein zur Ehre Gottes	284

1 DIBAJI

Kitabu kingine tena juu ya jambo hili lisiloisha kujadiliwa? Je, si kila kitu kimekwisha kusemwa na kuandikwa juu yake? Kubishana tena, au kuendelea kubishana? Je, mada ya kutetea imani isingekuwa muhimu zaidi? Nilitambua kwamba mada hii nayo ni sehemu ya kutetea imani. Ni utetezi wa kanuni za maadili zinazowahusu watu wote katika jamii ya kisasa isiyo ya kidini, lakini pia ndani ya Ukristo wa kihafidhina unaoshika maneno ya Biblia kwa herufi. Nitaonyesha wazi kwa nini hilo la pili nalo ni kweli.

Vita vidogo, mapambano na mahangaiko katika maswali haya yanaendelea hata bila kitabu hiki. Bado yanagawanya makanisa. Baadhi tayari kwa swali kama sauti ya wanawake inaruhusiwa kusikika katika ibada hata kidogo. Wengine kwa swali kama wanaweza kuwa na mashemasi wanawake au wazee wanawake¹. Au kama wanawake wanaruhusiwa kushika nafasi za uongozi na kuhubiri.

Kuna misimamo iliyo kama ngome zisizoweza kutekwa vichwani mwetu: Kwamba Neno la Mungu lazima lichukuliwe neno kwa neno, dhidi ya kila roho ya zama hizi. Na wale walio na maswali na mashaka kama kweli ni lazima tulifuate neno kwa neno hivyo leo.

Katika kitabu hiki ninatoa muhtasari wa uchunguzi wangu wa mada hii. Anayeyajua maandiko yaliyopo juu ya mada hii hatatarajia mambo mapya mengi. Wala si uchambuzi wa misimamo yote iliyopo, kuanzia ya kihafidhina kabisa hadi ya kimaendeleo kabisa. Kitabu hiki si utafiti usio na msimamo – ni msimamo ulio wazi. Nimehitaji miongo kadhaa ili kuupata na kuuthibitisha. Unatofautiana na kile nilichoijifunza na kutetea zamani.

Je, inahitajika kitabu kizima ili kueleza jambo hili? Je, ni gumu hivyo? Ndiyo na hapana. Mkifuatilia habari za makosa ya mahakama, kama yanavyoonekana kwa watu waliohukumiwa kifo nchini Marekani, mara nyingi inahitajika kazi kubwa

1. Katika sehemu nyingi ninatumia umbo hili la kike la neno ili kuweka wazi (kwa Kijerumani *Ältestinnen*, “wazee wanawake”). Leo kwa kawaida, na pia katika lugha za asili za Biblia, hutumika umbo la kiume la jumla, linalojumuisha pia umbo la kike (taz. 6.4.1).

sana ya kutoa ushahidi na kukusanya vidokezo ili kuthibitisha kwamba hawana hatia. Lakini wakati mwingine kipimo cha vinasaba (DNA) kinatosha. Kazi hiyo iwe kubwa kiasi gani, angalieni nyuso za watu kama hao waliohukumiwa kifo wanaoachiliwa huru baada ya miaka 30, 40 au 50! Vivyo hivyo katika kitabu hiki mtakuta mawazo rahisi, na wakati mwingine yaliyo magumu kidogo zaidi. Biblia si rahisi kuelewa kila mara. Kudhani hivyo kungekuwa kujidanganya. Hata mvuvi na mtume Petro anaona jambo hilo, anaposema juu ya nyaraka za Paulo (2 Petro 3:15-16) kwamba si rahisi kuzielewa.

Kitabu hiki kikisomwa, majibu ya kupinga, makanusho na hasira havitachelewa kuja. Ninaujua utaratibu huo, nami mwenyewe nilikuwa sehemu yake. Hata kama hapatakuwa na kubadili mawazo, angalau mada hii itazungumzwa.

Hasa sasa ninapoandika mistari hii, katika ulimwengu wa Wakristo wa kiinjili wa Marekani jambo hili linajadiliwa tena kwa ukali. Siwezi kudai kwamba nimeandika kitabu hiki bila hisia. Hata hivyo, nimejaribu kubaki na msimamo wa haki. Msomaji na apime hilo.

Na pia: Bila shaka kuna mambo ambayo juu yake mtu anaweza kweli kuwa na maoni tofauti. Hapo ninafanya maamuzi yangu kwa namna ambayo, kwa uelewa wangu, yanapatana na picha kuu ya Biblia.

Moyoni mwangu wamo wanawake wengi, na wanaume wanaoguswa na jambo hili, wanaomfuata Yesu na wanaoona mada hii ya majukumu ya kijinsia, na makatazo ya kusema, kufundisha na kuongoza, kuwa ya kutia shaka na mzigo. Kwa sababu kwa upande mmoja wanataka kuichukulia Biblia kwa uzito, lakini kwa upande mwingine hawawezi kuyatekeleza. Juu ya hayo, na si jambo dogo, kuna jinsi ulimwengu unavyotuona katika jambo hili. Ulimwengu ambao tunauletea Injili.

Je, Mungu ametufanyia jambo hili kuwa gumu hivyo? Je, ni kusudi lake kwamba mamilioni ya saa za kujifunza, za maombi na za majadiliano ziwekezwe katika maswali haya? Kwamba migawanyiko ikubaliwe na umoja utolewe sadaka?

Nimesadikika, na kitabu hiki ni utetezi wangu wa jambo hili, kwamba maswali haya ni ya wakati huu kabisa. Kwa maana ikiwa wanawake wako chini ya

mwanamume katika ngazi za mamlaka, na kwa sababu hiyo huduma yao katika kanisa na kanisa la mahali imewekewa mipaka (lichwa ya kila uhakikisho kwamba kuna huduma nyingine nyingi zisizo za hadharani), basi Mungu atuhurumie, ikiwa tumekosea.

Ni swali la utii. Kwa jinsia zote mbili. Si utii wa kisheria, wa kitumwa na wa woga.

Kitabu hiki ni muhtasari wa masomo yangu, mazungumzo mengi na majadiliano katika vikundi vya mtandaoni katika miaka karibu 40 iliyopita. Nimeweza kujifunza mengi kutoka kwa wengine.

Ninajaribu kuonyesha njia ya kibiblia. Ninaeleza kwa urahisi kadiri iwezekanavyo. Wakati mwingine huenda ikawa ngumu mno kwa mmoja au mwingine. Hapo ninapendekeza kuacha sehemu hiyo na kusoma sura inayofuata. Siandiki kama mwanatheolojia, wala kwa ajili ya wanatheolojia, au wale wanaodhani kuwa ndio. Ninawaona mbele ya macho yangu wale ambao nimesafiri pamoja nao kwa muda mrefu, na wale wanaokuja kwenye imani hivi karibuni, ambao ninapaswa kuwatumikia kwa mafundisho. Ninatumaini na kuomba kwamba kitabu hiki kiwe msaada kwa wanaume na wanawake pia.

Baadhi ya maneno ya Biblia yanahitaji kufikiriwa upya. Si mara ya kwanza jambo kama hilo kutokea. Kwa wengine, kufasiri upya maandiko ya Biblia ni kiburi na jambo la kutiliwa shaka. Mipaka ingehamishwa, wanasema. Lakini *“kwa theolojia inayojiona kuwa katika mapokeo ya Matengenezo ya Kanisa, ni sehemu ya asili yake kwamba mazoea yanabojwa na maandiko ya Biblia yanasomwa upya”*.²

Mtakuta nukuu nyingi katika kitabu hiki. Mawazo haya ya thamani mara nyingi nimeyapata katika ulimwengu wa wanaozungumza Kiingereza, nami ninataka kuyafanya yapatikane kwa msomaji wa Kijerumani.

Mwisho: *Theolojia yetu haiko bila makosa. Kamwe*. Hata tukitamani hivyo kiasi gani. Kitabu hiki, kama vitabu vyote, kina makosa yake, udhaifu na nguvu zake. Pia kuhusu kitabu hiki ni kweli kwamba wengine wangeweza kukiandika vizuri zaidi. Ninawashukuru dada na ndugu wote waliohusika kwa mawazo yao,

2. Wunderli, 53, “Ihm gegenüber”: Geschlechter-Gleichberechtigung in der Kirche und was die Bibel dazu (nicht) sagt, 2020

masahihisho, madokezo na maneno ya mwisho. Hasa ninawashukuru Conny Endrös (Lauben karibu na Kempten huko Allgäu) na Bernd Hüskén (Schwelm) kwa kuhariri kitabu. Inanifurahisha na kunikumbusha ujana wangu huko Schwelm, nilikokulia na kupata malezi mazuri ya kiroho.

Hans-Jörg Ronsdorf

Sulzberg huko Allgäu, Novemba 2020

Nitajifurahisha kwa amri zako, sitalisahau neno lako.

Maagizo yako ndiyo furaha yangu, ndiyo washauri wangu.

Ninakimbia katika njia ya amri zako, kwa maana unaukuza moyo wangu.

Zaburi 119:16; 24; 32 (Zürcher Bibel, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

1.1 DIBAJI YA TOLEO LA PILI LILILOONGEZA

Kwa toleo la pili niliamua kufanya marekebisho madogo na kuongeza mambo. Niliona kuwa ni lazima kufanya masahihisho kadhaa, lakini zaidi nyongeza na maboresho ya mtindo wa lugha.

Kwa kiasi kikubwa nimeshughulikia sura zinazohusu maandiko matatu makuu juu ya mada hii. Nimeziongezea, lakini pale ilipowezekana pia nimezifupisha. Hasa hilo linahusu sura juu ya kichwa, nywele na shela.

Baada ya kutolewa kwa toleo la kwanza nimepitia vifaa zaidi, na mimi mwenyewe pia nimeandaa vingine. Baadhi yake mtavikuta kwenye tovuti yangu www.hans-joerg-ronsdorf.de.

Nchini Marekani karibu kila mwezi kinachapishwa kitabu kipya juu ya mada hii. Mara nyingi vitabu hivyo vina ubora wa juu wa kitheolojia na vinachunguza maandiko ya Agano Jipya. Vinaiangazia mada hii kwa namna inayothibitisha kile ninachotaka kusema katika kitabu hiki. Kuliko wakati mwingine wowote nina hakika kwamba hadhi sawa kamili ya mwanamume na mwanamke katika nyanja zote za maisha ni mapenzi ya Mungu.

Ninatumaini na kuomba kwamba kweli hii ya kibiblia ilete uponyaji katika ndoa, familia na makanisa. Huenda sasa ndipo kitabu kimekuwa jinsi kinavyopaswa kuwa. Lakini bado kinaweza kukosea. Si kweli yenyewe, bali ni tafsiri yangu.

Hans-Jörg Ronsdorf,

Sulzberg, Julai 2021

Toleo la 3 limekuwa la lazima kwa sababu ya mahitaji yaliyoongezeka. Wakati huohuo nimetumia nafasi hiyo kufanya masahihisho mengine madogo na nyongeza. Hilo halibadilishi ujumbe wa kitabu hiki. Inanifurahisha kwamba mada hii inazungumzwa zaidi na zaidi, na kwamba dada katika Bwana wanaelewa zaidi na zaidi wito wao ni nini.

Hans-Jörg Ronsdorf,

Augsburg, Novemba 2021

1.2 DIBAJI YA TOLEO LA NNE

Karibu miaka 2 imepita. Mada ya kitabu hiki bado ni jambo lisiloisha kujadiliwa. Siku hizi nchini Marekani makanisa yanaondolewa katika Muungano wa Wabaptisti wa Kusini (SBC) yakiwaweka wanawake katika nafasi za uongozi au yakiwa na wachungaji wanawake. Na hilo linatokea katika majimbo ya Kusini, ambako pia Wakristo wengi walitetea utumwa kwa kutumia Biblia.

Katika toleo hili la 4 kuna nyongeza muhimu kuhusu mada ya amri ya kunyamaza katika 1 Wakorintho 14.

Angalieni tovuti yangu www.hans-joerg-ronsdorf.de, kwa sababu huko kazi mpya juu ya mada hii zinachapishwa mara kwa mara.

Hans-Jörg Ronsdorf

Augsburg, Julai 2023

1.3 ANAYEANDIKA KITABU HIKI

Mara nyingi maudhui ya kitabu ni muhimu kuliko mwandishi wake. Katika hali hii, kwa kuwa mada hii ni nyeti sana miongoni mwa Wakristo wa kihafidhina, ningependa kumweleza msomaji ni nani anayeandika kitabu hiki. Na jinsi alivyofikia misimamo inayoelezwa hapa.

Hadi nilipofikisha umri wa miaka thelathini na sita, mimi pamoja na mke wangu na watoto watano tulikuwa sehemu ya kusanyiko la Ndugu (lililofungwa, la kipekee), linalojulikana pia kama “Kusanyiko la Zamani” (Alte Versammlung). Wao wenyewe hawajiiti hivyo, kwa sababu wanakataa kila “jina la madhehebu”. Katika makusanyiko haya au ibada hizi wanawake hunyamaza. Hawashiriki. Karibu kila mara wanaume na wanawake huketi sehemu tofauti. Wanawake hawavai suruali katika ibada. Wanawake hujifunika vichwa.

Kisha tukawa sehemu ya kanisa (vuguvugu la makanisa) huko Allgäu, lililotokana na kazi ya Mungu katika miaka ya 1980. Huko, katika baadhi ya makanisa, wanawake waliruhusiwa kuomba kwa sauti, kutoa ushuhuda wa maisha yao au kupendekeza wimbo. Kwa sababu ya historia yangu nilipata shida na jambo hilo, kwa kuwa 1 Wakorintho 14 inawaamuru wanawake kunyamaza.

Baada ya miaka kadhaa nililikabili swali hili tena na kuyachunguza Maandiko kwa makini. Kweli nilitambua kwamba desturi hii, kwamba wanawake wanaweza kuomba kwa sauti, kutoa ushuhuda na kupendekeza nyimbo, ni ya kibiblia kabisa. Sababu zangu mtazikuta katika sura zinazofuata.

Kadiri muda ulivyopita niliona ushiriki wao kuwa jambo jema zaidi na zaidi. Mtu angeweza kupinga mara moja kwamba basi uchunguzi wangu wa Maandiko ulikuwa tayari umeelekezwa upande huu na mtazamo huo chanya. Huenda ilikuwa hivyo bila mimi kujua. Kwa kujua haikuwa hivyo. Nitaonyesha ni kwa nini hasa usadikisho wangu ulibadilika.

Basi katika kanisa hilo ilikuwa hivi: wanawake hawakuhubiri, na hawakuruhusiwa kuwa mashemasi wanawake wala wazee wanawake. Ndivyo ilivyokuwa, na

ndivyo ilivyo hadi leo, pia katika makanisa marafiki. Katika baadhi yake dada hata hunyamaza kabisa. Hilo linatokana na ushawishi au ukaribu wa makusanyiko ya Ndugu Huru nchini Ujerumani na wa mkondo mmoja wa makanisa katika eneo la Salzburg.

Miaka kadhaa iliyopita niliondoka katika kanisa hilo. Kwa sababu ambazo hazichangii chochote katika mada hii. Hilo limeniletea uzoefu ambao wengine pia wameupata. Umbali wa mahali na wa muda unanipa mtazamo mpya wa kuchambua kile ambacho mtu alikuwa sehemu yake kwa miaka mingi. Huko nilikuwa mzee wa kanisa kwa miaka saba. Mimi mwenyewe nilikuwa na mtazamo huu juu ya nafasi ya wanawake, nikautetea na kuutekeleza. Lakini umbali huo umeniwezesha kulitafakari swali hili upya. Bila shinikizo hilo la nje la jumuiya, kwa muda nimefikia uelewa mwingine. Huenda bila umbali huo jambo hilo lisingewezekana.

Mchakato huu wa kubadili mawazo, ambao simfichi msomaji, mtu anaweza kuufasiri kwa makusudi kwa ubaya kama kuporomoka, uasi, kuwa wa kidunia. Ninazijua njia hizi za kufikiri na hukumu hizi juu ya nia za watu, karibu kwa kiwango cha “kinabii”, tangu ujana wangu. Zina nguvu na zimeingia ndani sana. Ni vigumu kujinasua nazo. Mimi mwenyewe nilikuwa sehemu hai ya mambo hayo.

Hiyo ndiyo hali yangu ya kikanisa na historia yangu. Biblia inatoa uhuru mkubwa katika maisha ya kanisa. Jinsi ya kuendesha mikutano ya kanisa haijaamriwa. Hakuna njia moja tu iliyo sahihi. Hata kama kuna Wakristo wanaoamini hivyo. Muundo wa ibada, na iko mingi, uko huru! Nafasi ya wanawake ndani yake ndiyo mada ya kitabu hiki.

Jambo la muhimu zaidi kuhusu nafsi yangu bado linakosekana. Au afadhali kusema, mtu wa muhimu zaidi katika maisha yangu. Mke wangu Christine. Kwa ajili yake nimemwacha baba na mama ili kushiriki maisha pamoja naye. Tuna watoto watano ambao sasa ni watu wazima. Mke wangu ana utu wenye nguvu. Mama simba anayeweza kupigana. Mwanamke mwenye hekima. Ninamshukuru Mungu kwa ajili yake kuliko kitu chochote, kama vile ndugu zangu wengi katika Bwana wanavyowashukuru kwa ajili ya wake zao. Yeye ni sehemu ya safari yangu

binafsi ya kujifunza kuhusu maswali ya jinsia. Bila yeye nisingekuwa mahali nilipo leo. Mimi ni mwanafunzi na nitabaki kuwa mwanafunzi, na pia mtu anayeweza kukosea.

Sote wawili tumekulia katika nchi huru na ya kidemokrasia. Yenye sheria ya usawa wa haki kati ya mwanamume na mwanamke, ingawa hadi leo wanawake wanabaguliwa. Ninasema juu ya Ujerumani na ulimwengu wa utamaduni wa Kimagharibi. Bado hatujaona vita. Bado hatujaona njaa. Mwaka huu tunapitia janga la kwanza la ugonjwa katika kizazi chetu. Kwa mara ya kwanza hisia ya usalama wa milele usioweza kuguswa, na ya kukua daima, inatikiwa.

Uzoefu huu wa maisha uliokuwa mzuri mno hadi sasa unaathiri fikira zetu na jinsi tunavyoziona tamaduni nyingine. Ninaona usawa wa haki kuwa mafanikio yenye baraka ya demokrasia ya kisasa. Unaweza kulinganishwa na kukomeshwa kwa utumwa, ambao kamwe haupatani na mapenzi ya Mungu.

Ninataja hilo kwa sababu malezi yetu yaliambiwa na fikira za Vuguvugu la Ndugu (lililofungwa). Huko mwanamume na mwanamke walionwa, na bado wanaonwa, kuwa wenye thamani sawa. Lakini mwanamke anazuiwa kushiriki katika ibada ya kanisa. Mwanamke yuko chini. Yeye ni msaidizi wa mwanamume. Mwanamume ni kichwa na ndiye anayeongoza katika ndoa. Kwa njia hiyo watu wanaamini kuwa wanalitii Neno la Mungu. Waaminifu kwa Biblia.

Mtu anaweza kuwa na usadikisho huo. Lakini inaruhusiwa kuuliza ni kwa kiasi gani jambo hilo linapatana na maisha halisi ya leo, na kama linaweza kupatana nayo kabisa. Ndoa yangu ilikuwaje? Na nimeonaje ndoa za wazazi, za babu na bibi, na leo za marafiki na watu ninaowafahamu, wanaojaribu kwa usadikisho kuishi kwa cheo au mamlaka tofauti ya jinsia?

Ingawa katika miaka ya mwanzo ya ndoa yetu niliamua mambo mengi mimi mwenyewe bila kushauriana na mke wangu, leo karibu sifanyi hivyo tena. Siku zote tumefanya kazi vizuri zaidi tulipoamua na kutenda kama timu. Heshima na upendo si barabara ya upande mmoja. Kubadilishana mawazo na kuishi pamoja, kuzungumza na kusikiliza tukiwa sawa kwa sawa, hiyo ndiyo hali bora. Kila mmoja ana vipindi vya nguvu na vya udhaifu. Kukamilishana, kila inapohitajika,

na kwa kawaida ndivyo ilivyo. Si kila mara mwanamume ndiye anayetangulia. Anaweza pia kuwa mwanamke. Kwa zamu. Kwa kukamilishana. Kwa kupatana. Kwa uwazi. Tayari kusahihishwa. Kwa kusikiliza. Tukiomba pamoja. Hivyo ndivyo ninavyoyaona maisha halisi. Kila kitu kingine kingekuwa kurudi nyuma. Sitaki na sitaishi katika ndoa kama ya Mashariki ya Kale, ya wakati wa Ibrahimu au Daudi. Wala kama ya wakati wa Yesu, wala kama ya wakati wa Matengenezo ya Kanisa. Wala kama ya babu na bibi zangu. Katika jambo hili ninashukuru kuishi katika karne ya 21.

Basi ninaona kwamba wale wanaodhani kuwa wanaishi kwa uaminifu kwa Biblia katika swali la mwanamume na mwanamke, katika maisha halisi karibu hawaishi tofauti na sisi. Ndoa yao nayo ina alama ya usawa wa haki. Si ya upande mmoja, bali ya wawili katika umoja. Kwa hilo nataka kusema kwamba, isipokuwa kwa hali chache, sioni popote ndoa za Kikristo kama zile anazozieleza Paulo na Petro (maandiko haya yatajadiliwa kwa kina). Kinyume chake, wake hawa wanaenenda pamoja na waume zao wakiwa sawa kwa sawa. Mara nyingi wao ni timu. Shtaka la jumla kwamba wanawake wanataka kuwaendesha kwa hila au kuwatawala waume zao si la haki. Hata kama jambo hilo lipo. Dhambi inabaki kuwa moto mdogo au mkubwa katika kila ndoa. Lakini pale watu wanapoishi pamoja vizuri, mara nyingi moto huo huzimwa.

Ninapotetea na kutoa sababu katika kitabu hiki kwa msimamo huu wa ndoa niliouutaja sasa hivi, na kwa nafasi nyingine ya mwanamke katika kanisa, jambo hilo litawaletea baadhi kutoelewa, kukataa, kushtuka na kufadhaika. Siku zote kuna gharama ya kutetea usadikisho wako. Hasa pale mtu anapotoa hoja dhidi ya msimamo wa kanisa lake au wa marafiki zake. Ninafanya hivyo kwa heshima kwa misimamo ya zamani ya kihafidhina. Ingawa ninaona kuwa si sahihi. Inamzimisha Roho wa Mungu na kumpinga. Ninamtakia kila msomaji asome mpaka mwisho wa kitabu na kuvumilia. Ninafurahi kuzungumza juu ya maudhui ya kitabu changu, ikiwa kimesomwa chote.

Mnakaribishwa kuniandikia, ilimradi hoja ziwe za haki na bila kuwashuku watu nia mbaya. Ninaijua kazi hii, ambamo hasa katika maswali haya mara nyingi

mambo huenda kwa jazba na bila haki, na wakati mwingine kwa njia ya kibinafsi na ya kuumiza.

Kila mmoja na ajipime mbele za Mungu na kutambua kwamba ufahamu wetu unakuja kipande kwa kipande na hatua kwa hatua, na kwamba unaathiriwa sana na mazingira yetu na zama zake.

Tangu ujana wangu nilishauriwa kusoma Maandiko. Kila siku. Na kuyachunguza. Nimefanya hivyo. Ninashukuru kwa msingi mzuri wa kibiblia niliopewa katika “Kusanyiko”. Kitabu hiki si mashtaka wala kuchambua historia yangu, ikiwa mtu atataka kukifasiri hivyo. Kwa vyovyote vile, kujifunza Biblia tangu ujana wangu wa mapema kulikuwa burudani yangu, na zaidi ya hapo. Na kumbaki hivyo hadi leo. Wakati ule nilitaka pia kuwa mwalimu wa Maandiko anayeheshimiwa, kama vielelezo vyangu, ambao baadhi yao bado wako hai leo. Nia hiyo imekwisha muda mrefu. Basi mtu anapoyachunguza Maandiko kwa wingi na kwa kina hivyo, tunadhani ni uelewa gani unaotokea? Daima na daima ule ule?

Wakati mwingine katika kujifunza Maandiko ni kama ilivyo kwa Israeli, aliye na utaji juu ya macho (2 Wakorintho 3:15). Mara nyingi, licha ya kuwepo kwa Roho Mtakatifu, tunaona kila mara jambo lile lile. Lakini yeyote anayeyachunguza Maandiko tena na tena hapaswi kushangaa, ikiwa Roho huyu ghafla anaonyesha jambo jipya (Mathayo 13:52), hata baada ya karibu miaka 2,000. Je, Neno la Mungu halina mwisho? Pia kwa msaada wa wanatheolojia na sayansi ya Biblia. Kwa msaada wa vyuo vya Biblia na seminari, ambazo nazo huchunguza Maandiko. Ikiwa katika mada hii ya mwanamume na mwanamke katika kanisa, katika ndoa na katika ufalme wa Mungu unajitokeza uelewa mpya au tofauti na ule ulioaminiwa kwa karne nyingi kuwa ndio pekee sahihi, basi usikataliwe mara moja kwa sababu hiyo tu. Mada hii haiamui wokovu, nasi tusijifanye kana kwamba inaamua! Si kipimo cha uaminifu kwa Biblia.

Kutokana na uzoefu ninajua maana ya kulazimika kuhoji kweli ulizozipenda kwa miongo kadhaa, kwa sababu ushahidi wa Maandiko si wazi na dhahiri kama ulivyodhani siku zote au kama ulivyofundishwa. Michakato ya kubadili mawazo inauma. Inatufanyia jambo fulani. Inaonyesha jinsi tunavyoweza kukosea, jinsi

tusivyo na msaada, na jinsi tunavyomtegemea Mungu tu. Kwake tunaweza kulalamika, kumletea kutojua kwetu, maswali yetu na hata mashaka yetu. Na pia “upofu wetu wa mazoea” ulioingia bila kutambuliwa, pale mtu anapojisikia nyumbani tu katika mazingira ya kanisa lake mwenyewe, na kuuona ulimwengu wake mwenyewe kuwa ndio pekee halali au mwaminifu kwa Biblia.

Kwa miaka kadhaa nilikuwa mshiriki wa jukwaa la mtandaoni la Kigiriki cha Biblia. Mambo mengi yalizungumzwa na kujadiliwa kwa njia ya kujenga. Mada ya kitabu hiki nayo ilijadiliwa. Wakati ule nilikusanya mambo mengi, na sasa nimeyasoma upya. Kutoka umbali wa miaka kadhaa ninaona kwamba ni mara chache sana, au hata hakuna kabisa, ambapo hoja zilikuwa wazi kwa matokeo yoyote. Haijalishi ujuzi wa lugha ulikuwa mkubwa kiasi gani, uamuzi uliofanywa kabla na malezi ya mtu kuelekea msimamo fulani ndiyo yaliyoamua hoja za kuunga mkono au kupinga. Katika hali hii, kama wanawake wanaruhusiwa kusema chochote katika ibada hata kidogo, kama wanapaswa kujifunika vichwa leo, achilia mbali kufundisha au kuongoza. Je, kweli mtu anaweza kuthibitisha au kukanusha kila kitu kwa Biblia?

Sikuwahi kukusudia kuandika juu ya mada hii. Inabishaniwa na inapiganiwa. Ni eneo lililoteywa mabomu. Hapa mtu havezi kupata sifa. Muda wangu ningeweza kuutumia vizuri kabisa kwa mambo mengine ya ufalme wa Mungu. Lakini nilijua kwamba binafsi nimeitwa kufanya hivyo. Watanishtaki kwamba ninajipatanisha na roho ya zama. Siwezi kufanya lolote dhidi ya hilo. Sitetei msimamo wa ukombozi wa wanawake ambao ulimwengu unaupigania. Njia yangu iwe ile ambayo Biblia inanifundisha.

Neno lako linaniangazia pale ninapokwenda; ni nuru katika njia yangu.

Yamejaa maajabu yale unayoyashuhudia katika neno lako, kwa hiyo ninayashika kwa moyo wangu wote.

Zaburi 119:105; 129 (Neue Genfer Übersetzung NGÜ, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

2 UUMBAJI NA ANGUKO

Ili kuelewa jambo vizuri, mtu anapaswa kuchunguza chanzo chake. Karibu kila kitabu cha Kikristo kinachoishughulikia mada hii kinaanza na historia ya mwanzo. Mafarisayo walipotaka kumtega Yesu katika mada ya talaka, aliliweka tatizo hili katika mwanga wa habari ya uumbaji (Mathayo 19:3-9). Kwake jambo la kuamua lilikuwa jinsi ilivyokuwa mwanzoni. Kile ambacho mpango mwema wa Mungu ulikuwa umekusudia kwa wanadamu. Aidha, kile alichosema kuhusu talaka kilikuwa kwa ajili ya kuwalinda wanawake. Wao kwa kiasi kikubwa walikuwa chini ya matakwa ya waume zao, waliokuwa wakiwaacha watakavyo.

Katika kitabu hiki ninajaribu kufuata mtazamo huu wa Yesu bila kuyumba. Ninatumia muda katika bustani ya paradiso, nami nitaangalia kwa makini kile kilichotokea. Kile kilichoumbwa na jinsi kilivyoumbwa. Kile kilichosemwa. Kwa maana linapokuja suala la uhusiano kati ya mwanamke na mwanamume, sura tatu za kwanza za Biblia ndizo zinazoamua. *Ikina mwanzo – kabla ya anguko – unaeleza hali iliyo bora kabisa, basi kila undani una uzito.* Lakini ni lazima kukiri kwamba ni andiko fupi. Habari ya uumbaji ni ya pekee na ya kina. Lakini ni fupi. Katika lugha ambayo leo haizungumzwi tena. Na maswali ambayo watu wa Mashariki ya Kale waliuliza kuhusu chanzo cha mambo ni tofauti na yale tunayoyauliza sisi. Mengi yanabaki wazi.

Kwa hiyo mahitimisho ya jumla au matokeo ya lazima yanapaswa kupokelewa kwa tahadhari. Kwa vyovyote vile, maelezo mafupi kiasi juu ya kuumbwa kwa jozi ya kwanza ya wanadamu hayapaswi kubebeshwa mahitimisho mengi kupita kiasi.

2.1 JINSI YOTE YALIVYOANZA

Katika vitabu vingi juu ya mada hii karibu kila mara inaonekana wazi kwamba jinsi mtu anavyoifasiri historia hii ya mwanzo, ndivyo anavyoyafasiri pia maandiko yote yanayohusika ya Agano Jipya. Mtazamo juu ya historia ya

mwanzo ndio unaoamua msimamo ambao mtu anaushika katika mada hii. Kutegemea namna ya kufasiri, kunatokea misimamo inayopingana na kugongana. Kwa jumla iko miwili:

Hadhi sawa ya mwanamume na mwanamke bila tofauti ya ngazi za mamlaka (katika ulimwengu wa wanaozungumza Kiingereza huitwa egalitarianism, kwa Kiswahili “mtazamo wa usawa”: mtazamo kwamba wanaume na wanawake ni sawa na wanaweza kushika nafasi zote za buduma na uongozi).

Nafasi ya uongozi ya mwanamume na unyenyekevu wa mwanamke kwa sababu ya tofauti ya ngazi za mamlaka (complementarianism, kwa Kiswahili “ukamilishano”: mtazamo kwamba mwanamume na mwanamke wana majukumu tofauti yaliyopangwa na Mungu, ambapo mwanamume ndiye kiongozi).

Misimamo yote miwili inatetea kwa usadikisho kwamba wana thamani sawa na kwamba ni tofauti. Lakini ina uelewa tofauti wa majukumu na wa ngazi za mamlaka kati ya jinsia. Katika sura ya 12 (“Tofauti”) mtakuta muhtasari wa michoro wa misimamo yote miwili.

Maneno yanayotumika katika ulimwengu wa wanaozungumza Kiingereza ninayaona kuwa hayafai vizuri katika ulimwengu wa wanaozungumza Kijerumani. “Komplementär” (yaani “-a kukamilisha”) maana yake ni kumkamilisha mwingine. Hilo ni kweli pia pale ambapo kuna vyeo tofauti. Kukamilishana kunatetewa na misimamo yote miwili. Lakini mmoja kwa tofauti ya ngazi za mamlaka, mwingine bila tofauti hiyo.

Ninaanza kwa kuangalia kwa udadisi matukio yaliyopita maelfu mengi ya miaka. Tayari kwa sababu kumbukumbu hizi na tukio lenyewe ni la zamani sana, mtazamo wetu juu ya habari hizi si nje ya wakati, wala haupo mahali pasipo na tafsiri. Habari ya uumbaji iliandikwa katika hali fulani ya kihistoria, yaani katika mazingira ya Mashariki ya Kale. *Andiko hili balikuandikwa kwetu sisi wa karne ya 21. Kana kwamba sisi wa karne ya 21 ndio wapokeaji wa kwanza. Lakini maandiko haya yameandikwa kwa ajili yetu.* Hiyo ni tofauti ambayo hatupaswi kuisahau.

Paulo, mtume, katika nyaraka zake mara kadhaa anataja uumbaji wa mwanamume na mwanamke. Vifungu hivyo *sitavitumia* kama msaada wa

kuelewa, *kwa sababu katika maandiko hayo Paulo haufasiri wala haneleze uumbaji wa mwanamume na mwanamke, bali anautumia kwa bali maalum.* Hiyo ni tofauti kubwa. Kwanza kabisa habari ya uumbaji itajisemea yenyewe. Baadaye nitazungumza kwa kina juu ya maandiko ya Paulo na tafsiri yake. Kwanza ninachora picha kutoka katika habari ya sura mbili za kwanza za Mwanzo. Kabla ya anguko. Kabla hakujakuwa na athari mbaya za utamaduni zilizopotosha nafasi za jinsia. Yaani sawasawa kabisa na Yesu, anaposema juu ya mwanzo.

2.1.1 Kazi ya siku ya sita

Inachukua mpaka siku ya mwisho ya habari ya uumbaji kabla mwanadamu hajaumbwa. Pamoja na wanyama wa nchi kavu, dunia inakuwa makao yake. Haya ndiyo maelezo ya siku ya sita, baada ya wanyama wa nchi kavu kuumbwa:

[Mwanzo 1:26-31, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]
Mungu akasema: *Na tumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu; nao watawale samaki wa baharini, na ndege wa angani, na wanyama wa kufugwa, na dunia yote, na kila kitambaacho kinachotambaa juu ya nchi!*

Mungu akamuumba mtu kwa mfano wake, kwa mfano wa Mungu alimuumba; mwanamume na mwanamke aliwaumba.

Mungu akawabariki, Mungu akawaambia: *Zaeni, mkaongezeke, mkaijaze nchi na kuitiisha; mkatawale samaki wa baharini, na ndege wa angani, na kila kiumbe hai kinachotambaa juu ya nchi!*

Mungu akasema: Tazama, nimewapa kila mche utoao mbegu, ulio juu ya uso wa dunia yote, na kila mti wenye matunda yatoayo mbegu: vitakuwa chakula chenu; na kwa wanyama wote wa nchi, na ndege wote wa angani, na kila kitambaacho juu ya nchi, chenye nafsi hai, nimewapa kila mche wa kijani kuwa chakula. Ikawa hivyo. *Mungu akaona kila kitu alichokifanya, na tazama, ni chema sana.* Ikawa jioni, ikawa asubuhi: siku ya sita.

Katika kuchunguza andiko hili na maandiko mengine yote yanayofuata, lengo si ufafanuzi wa jumla wa Biblia. Mkazo uko juu ya uwili wa mwanamke na mwanamume katika uhusiano wao wao kwa wao na kwa Muumba wao.

Maandiko haya yanaweza kutoa mwanga gani juu ya mada ya kitabu hiki? Watu wameyafasiri na kuyatumia namna gani?

Mengi yangeweza kuandikwa, kutajwa na kunukuliwa. Katika mipaka ya kitabu hiki ninaandika kwa ufupi, na ninajaribu kueleza picha kuu.

2.1.2 Mwanadamu: Mfano wa Mungu – *Imago Dei*

Mwanadamu, kwa Kiebrania neno ni *adam* (*kiumbe cha udongo*), anainuliwa juu ya viumbe vingine vyote. Huenda jina la kawaida la “taji la uumbaji” linafaa. Ni wazi kwamba mwanadamu ni wa pekee akilinganishwa na kila kitu kingine. Kama mfano wa Mungu, kama aliye kama yeye, anakuwa kana kwamba ni mwakilishi wake katika ulimwengu uliombwa unaoonekana. Juu ya dunia amekabidhiwa kutawala kwa niaba ya Mungu.³ Anakuwa mwakilishi wa Muumba wake. Akiwa na “vifaa” hivi kama mfano wa Mungu, aliye kama yeye (si sawa naye), tofauti na wanyama yeye pia ndiye anayeweza kuzungumza na Mungu. Mwenzake ambaye Muumba anawasiliana naye na kuwa na ushirika naye.

Ili awe hivyo, kama Mungu, mwanadamu amepewa vifaa vya “kifalme” na amejaliwa uwezo na nafasi alizo nazo Mungu pia. Kwa kuwa Mungu si wa kimaada bali ni Roho, mengi yake yanaonekana duniani ndani ya mwanadamu.

Katika Mashariki ya Kale wafalme na watawala ndio waliosimamisha sanamu zao katika maeneo waliyoyashinda, ili kuonyesha madai yao ya kutawala. *Mfano, bila wao wenyewe kuwepo kimmwili.*

Kwa hiyo habari ya uumbaji ni ya pekee katika mazingira ya utamaduni ilimojaliwa. Kwa maana inamfanya kila mwanadamu, mwanamke na mwanamume, hata watumwa, kuwa wafalme na watawala. *Kila mwanadamu mmoja mmoja ni mfano wa Mungu. Na kwa hiyo anapata heshima, thamani na ulinzi. Huo ndio mtazamo wa Biblia juu ya mwanadamu.* Ndio msingi ambao juu yake kila kitu

3. Mungu anamaanisha kweli kumkabidhi mwanadamu mamlaka ya kutawala. Pamoja na matokeo yote yanayoweza kutokoa kwa mwanadamu kutokana na mamlaka haya na uhuru huu. Mema na mabaya. Mungu analiheshimu agizo hili na hataingilia kati kila mara ili kusahihisha.

kingine kimejengwa, kinachofanya, au kinachopaswa kufanya, utu na maisha ya pamoja.

Kila mwanamume na kila mwanamke wanabeba heshima isiyoweza kufananishwa ya kuwa mfano wa Mungu. Kuwa mwanadamu kama mwanamume na mwanamke maana yake ni kuwa mfano wa Mungu.

2.1.3 Mwanadamu kama mwanamume na mwanamke

Nafasi ya kuwa mbebaji wa mfano wa Mungu ni ya mwanadamu, bila kujali kama ni mwanamume au mwanamke. Kwa hiyo imekusudiwa na haiwezekani vinginevyo: Jinsia zote mbili zinahitajika ili kumwakilisha Mungu na kutimiza agizo la uumbaji. Mwishowe hakuna mmoja anayeweza peke yake kuwa mfano kamili wa Mungu.

Mungu mwenyewe hatoi maoni yoyote juu ya tofauti ya jinsia. Wote wawili wanatajwa kwa pumzi moja, bila tofauti yoyote katika uwezo, thamani, umuhimu, jukumu na nafasi. Kwa neno moja: mwanadamu. Kwa zama zile, hilo pia lilikuwa la pekee. *Hapa mwanamke anasimama kando ya mwanamume akiwa na hadhi sawa.* Katika tamaduni za Mashariki ya Kale hilo halikuwa jambo la kawaida.

Hapa swali si kama jinsia ni tofauti katika maumbile yao, kazi yao au jukumu lao. Katika ukurasa wa kwanza wa Biblia, ambapo msingi wa kila kitu unawekwa, jambo la kwanza ni usawa. Huo ndio mwanzo wa Biblia katika mada ya mwanamke na mwanamume. *Huo ndio uamuzi muhimu zaidi wa mwelekeo, msingi na dhana ya kwanza ya Maandiko Matakatifu yenyewe, ambayo kwayo kila kitu kingine inachosema kinaelezwa na kuelekezwa.* Na pengine ambayo kwayo tunapaswa kujisahihisha. Katika mwanga huu, si kinyume chake, Paulo naye lazima afasiriwe. Zaidi juu ya hilo baadaye.

2.1.4 Mwanadamu na agizo la Mungu

Mungu anawabariki wanadamu, na kwa hiyo anawawezesha kutekeleza agizo lao kama wawakilishi wa Mungu. Kwa upande mmoja ni kutawala dunia na

wanyama. Kwa upande mwingine ni amri ya kuzaa na kuongezeka, ili kuijaza na kuimiliki dunia, ulimwengu wote, kuitawala kwa uangalifu na kuitumia bila kuiharibu. Kwa maneno mengine: kuipanua paradiso juu ya dunia yote. Hatujui hasa maumbile yalikuwa katika hali gani agizo hili lilipotolewa.

Ni agizo la kujenga ustaarabu. Pia huitwa agizo la utamaduni. Ni kuishi kwa uwezo wote alioota Mungu, katika kutumia rasilimali zote za dunia alizotoa Mungu, kama alivyoziumba. Andiko hili lina kilimo, ukulima wa mashamba na ufugaji kama mazingira ya maisha. Lakini maendeleo ya maelfu ya miaka hadi leo yanaonyesha jinsi dunia na rasilimali zake kwa upande mmoja, na uwezo na vipawa vya mwanadamu kwa upande mwingine, vilivyo na tabaka nyingi. Ni uwezo ambao Mungu mwenyewe ameuweka.

Si suala la *jinsi* agizo lilivyotekelezwa. Ni agizo lililotolewa kabla ya anguko.⁴ Halikubadilika baada ya anguko. Kama lilivyoelezwa hapa, linatumika hadi leo, kwa mwanamume na mwanamke.

Kuongezeka, kama kunavyotokea pia katika ulimwengu wa wanyama, kunaweza kutimizwa tu na mwanamume na mwanamke kwa pamoja. Jinsia zote mbili lazima kwa pamoja ziweze kuishi na ukweli huu pamoja na ujinsia wao.

Katika agizo hili pana lenye uwajibikaji mkubwa sana, mwanamume na mwanamke ni sawa, wana hadhi moja, wanategemeana kama vile wanavyoitegemea baraka ya Mungu. Bila ngazi yoyote ya mamlaka, bila swali wala agizo la mamlaka kuhusu nani ndiye mwenye kuamua katika kazi hii ya maisha.

Mwanadamu, mwanamume na mwanamke, katika mazingira ya bustani ya paradiso na pamoja na agizo lao, wanaitwa kwa haki *wafalme na makuhani*.⁵ Kwa upande mmoja wanatawala dunia kama wawakilishi wa Mungu. Lakini pia wao ndio wanaoishi mbele za Mungu, katika bustani ya paradiso. Jukumu hili linawahusu wote wawili kwa kiwango sawa, mwanamume na mwanamke.

4. (status integritatis – hali ya ukamilifu kabla ya anguko, tofauti na status corruptionis – hali ya uharibifu baada ya anguko)

5. Beale, Gregory K., 65 ff., Der Tempel aller Zeiten, 2011

Kipengele hiki muhimu, ambayo haitachunguzwa zaidi hapa, inatokana na *mifanano mbalimbali kati ya paradiso huko Edeni na ishara za hekalu*.⁶

Kuhusu mwanamume na mwanamke katika kanisa na katika makusanyiko ya ibada, hapa kuna dokezo la kwanza, ingawa si la moja kwa moja, kwamba hata huko wanashiriki kikamilifu wakiwa na hadhi sawa. Hapa ukuhani wa waamini wote unadokezwa tayari.

2.1.5 Kuumbwa kwa Adamu na Hawa

Katika Mwanzo 2 habari inaeleza kwa undani kuumbwa kwa mwanadamu. Kile kinachoelezwa kwa jumla katika sura ya 1 katika kazi ya siku sita ya Mungu Elohimu, sasa kinageuka kuwa habari yenye picha nyingi. Kana kwamba jambo la muhimu zaidi linatolewa katika sura ya 1 na kuelezwa kwa kina. Katika sura ya 1 tunakuta habari ya uumbaji, katika sura ya 2 habari ya paradiso. Bustani ya Edeni ndipo mahali tukio linapotokea. Jina la Mungu sasa ni Yahwe Elohimu. Mungu ambaye kama Muumba anamfinyanga mwanadamu, anamkaribia na yupo kwa ajili yake.

[Mwanzo 2:4-9, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder] Hii ndiyo habari ya mbingu na nchi zilipoumbwa, siku ile BWANA Mungu alipofanya nchi na mbingu, kabla mche wowote wa kondeni haujawa katika nchi, na kabla mmea wowote wa kondeni haujaota; kwa maana BWANA Mungu alikuwa hajanyesha mvua juu ya nchi, wala *hapakuwa na mtu wa kulima ardhi*.

6. *Kati ya paradiso katika Mwanzo 2 na hekalu kuna uhusiano wa moja kwa moja*: Lango la mashariki: Lango la bustani ya paradiso lilielekea mashariki, sawasawa kabisa na nyumba ya hekalu yenyewe na kambi ya Shekina (Mwanzo 3:24; miqededem = upande wa mashariki). Mto: Mto unaotoka Edeni unapata mwenzake wa ajabu katika mto wa hekalu la patakatifu kulingana na ramani ya ujenzi ya Ezekieli (Ezekieli 47). Uwepo wa Mungu: Uwepo wa Mungu na Mungu kutembea huku na huku viliweza kuonekana kwa namna maalum katika bustani ya Edeni, kama ilivyo katika hekalu (Mwanzo 3:8-9; Mambo ya Walawi 26:11-12). Makerubi: Makerubi, walio muhimu sana kuhusiana na hekalu (kwa mfano Kutoka 25:18; 26:1, 31; 1 Wafalme 6:23, 29), walikuwa na kazi muhimu sana ya ulinzi katika bustani ya Edeni (Mwanzo 3:24). Ibada: Kazi ya Adamu katika bustani inaelezwa kwa maneno “kulima” (avad) na “kutunza” (shamar) kama huduma kwa Mungu (Mwanzo 2:5, 15). Vitenzi hivi, kuhusiana na patakatifu, ni maneno ya kawaida yanayoeleza ibada ya makuhani na Walawi (avad: Hesabu 4:24, 26, 30, 37, 41, 47; 8:11, 15, 19, 22, 25, 26; shamar: Hesabu 3:7, 8, 10, 28, 32, 38; 18:3, 4, 5, 7). Taz. Roger Liebi katika Genesis 2: Die Schöpfung des Menschen

Lakini ukungu ukapanda kutoka katika nchi, ukainywesha uso wote wa ardhi. BWANA Mungu akamfanya mtu kwa mavumbi ya ardhi, akampulizia puani pumzi ya ubai; mtu akawa nafsi hai.

Habari hii inaeleza kuumbwa kwa Adamu kutoka katika mavumbi ya ardhi. Yule aliye mfano wa Mungu anaumbwa kutoka katika udongo. Dunia ni makao yake na itakuwa hivyo daima. Hata katika uumbaji mpya. Ukaribu wake na dunia, pamoja na kupita kwake, vinaonekana katika tendo hili la ajabu la uumbaji. Kwa kawaida watu hujenga nyumba kwa udongo, si mwanadamu. Lakini Mungu anafanya hivyo kwa njia hii ya ajabu na ya siri. Akipewa uhai kwa pumzi ya Mungu, kwa Roho wa Mungu, Adamu anakuwa nafsi hai.

2.1.6 Maelezo mafupi ya ziada kuhusu maneno makuu ya Kiebrania

Maneno makuu yanayojirudia yana maana muhimu katika maandiko ya Biblia ya Kiebrania. Lakini yanaeleweka tu mtu *anaposikia andiko la Kiebrania!*

Mfululizo mmoja wa maneno kama hayo unajumuisha maneno Adam (mwanadamu), Adama (ardhi ya kulima), Dam (damu) – mzizi wa lugha wa yote matatu ni “kitu chekundu”. Katika maneno haya inaonekana wazi jinsi mwanadamu alivyofungamana na dunia kwa njia nyingi.

“Adama” ni dunia. “Adam” ni kiumbe cha udongo kilichotokana nayo. “Dam”, damu, ndiyo mbebaji wa uhai (damu ya mwanadamu iliyomwagwa Kaini alipomuua ndugu yake Habili inarudi ardhini – Mwanzo 4:10-11).

Zaidi ya hayo: Kitovu cha mara tatu kinatufunga na mama dunia. Kutoka kwake tulitwaliwa, kwake ndiko tunakorudi, kutoka kwake sote tunapata chakula. ... Adam na Adama wamefungwa katika jumuiya ya hatima moja, ambayo hakuna yeyote kati yetu anayeweza kuivunja. Katika Biblia “Adam” tunakutana naye kama jina la mtu wa kwanza. Lakini “Adam” daima ni (pia) neno la jumla “mwanadamu”, linaloweza kumaanisha wazao wote wa Adamu kwa pamoja, na pia kila mwanadamu mmoja mmoja. Katika hali zote mbili “kiumbe cha udongo”, kama kielelezo cha kufungwa na dunia, kinaonyesha udhaifu na mauti ya ubinadamu wetu. Katika Kiebrania cha maandiko ya manabii wa Biblia, jina la

pamoja la kila kiumbe chenye miguu miwili ni “mwana wa binadamu” (kwa kweli: mwana wa Adamu), kama vile Yesu mwenyewe anavyojita.⁷

BWANA Mungu akapanda bustani katika Edeni upande wa mashariki, akamweka humo yule mtu aliyemfanya. BWANA Mungu akachipusha katika ardhi kila mti unaopendeza macho, ulio mzuri kwa chakula; na mti wa uzima katikati ya bustani, na mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

[Mwanzo 2:15] *BWANA Mungu akamtvaa huyo mtu, akamweka katika bustani ya Edeni, ailime na kuitunza.*

Agizo lililokwisha kuelezwa katika sura ya 1 linakuwa wazi zaidi hapa. Kulima ardhi, kuotesha mimea ya chakula na nafaka, ni miongoni mwa mambo yanayolengwa hapa. Yaani kilimo. Vivyo hivyo pia, na kwa umuhimu uleule, kulitunza mahali ambapo Mungu amemwandalia mwanadamu. Kutunza ni sehemu ya agizo la uumbaji. Kwa hiyo hata katika hali iliyoelezwa tayari kuna mielekeo na nguvu mbaya zinazopaswa kuzuiliwa na kufukuzwa. Nyoka ni mfano wa hilo.

Hapa Adamu ndiye anayeangaliwa. Kabla Hawa hajaumbwa.

2.1.7 Adamu anabitaji msaada

[Mwanzo 2:18-20] BWANA Mungu akasema: *Si vema huyo mtu awe peke yake; nitamfanyia msaidizi wa kufanana naye.* BWANA Mungu akafanya kutoka katika ardhi kila mnyama wa kondeni na kila ndege wa angani, akawaleta kwa yule mtu ili aone atawaitaje; na kila kiumbe hai jinsi yule mtu alivyokiita, ndilo lililokuwa jina lake. Yule mtu akawapa majina wanyama wote wa kufugwa, na ndege wa angani, na kila mnyama wa kondeni. Lakini *kwa Adamu bakuonekana msaidizi wa kufanana naye.*

Katika sura ya 1 jambo hili linatajwa kama jambo la kawaida: Mwanamume na mwanamke, kila mmoja peke yake, lakini pia kwa pamoja, ni mfano wa Mungu. Hapa linatajwa tendo maalum la jinsi uwili huu ulivyotokea. Ni vigumu kufikiri

7. Kwa mujibu wa P. Lapide, War Eva an allem schul? 1998, uk. 71-72.

kwamba haya yote yalitokea siku ya sita. Mtu angeweza kuachana kifikira na wazo la muda mfupi wa siku ya sita yenye saa 24.

Habari hii inataka kuonyesha mambo ya msingi. Kile ambacho Mungu anafanya hapa si jaribio kwa ajili yake mwenyewe, bali ni somo kwa Adamu. Na kwa ajili yetu. Kuwapa majina wanyama wengi kunaonyesha ukaribu wa viumbe vyote vyenye uhai, wa wanadamu na wanyama. Lakini pia kunaonyesha nafasi ya juu ya mwanadamu kuliko mnyama. *Hapa kweli inaonekana ngazi ya mamlaka.*

Ikiwa siku ya sita ya uumbaji kila kitu kilikuwa chema sana, sasa kuna jambo lisilo jema. Adamu alikuwa kiumbe cha kijamii, na kama hivyo alikuwa peke yake. Mungu, anayemjua mwanadamu, alilijua kabla Adamu hajalihisi. Huenda tayari lilionekana katika mambo mbalimbali. Je, alikwisha kuona kwa wanyama kwamba kuna dume na jike, na kwamba yeye alikosa mwenzake wa kike?

Baada ya Adamu kuwapa majina, miongoni mwa wengine, Tyrannosaurus Rex, simba mwenye meno kama sime, siafu na nyuki, utafutaji wa mwenzi haukufanikiwa. Hakuna mnyama aliyeweza kuwa mwenzake huyu, kipande hiki kilichokosekana cha fumbo. Mungu alitafuta msaidizi kwa ajili ya Adamu, ili atimize agizo lake la uumbaji. Peke yake hakuwa kamili. Na peke yake hakuweza kuwa kile ambacho Mungu alikuwa amekusudia. “Tangazo la nafasi ya kazi” linamtafuta mtu atakayemfaa Adamu. *Rafiki wa moyo. Mshirika. Mwenzi, mkamilishaji. Mwenzake katika kila upande wa maisha yake: kimmwili, kinafsi, kiroho; kiakili; kwa nje na kwa ndani. Kwa ufupi, hilo ndilo linalomaanishwa na msaidizi wa kufanana naye.*

Adamu haelezwi kama kichwa kinachokosa mwili. Anaelezwa kama kiumbe cha udongo kinachohitaji msaada. *Habitaji mtu wa kumtawala, wala msaidizi wa kazi, bali mtu mwenye nguvu sawa naye kando yake.* Msaidizi anayewezesha kutenda pamoja.

Mara nyingi mwanamume anajiendesha kama yule anayeweza kufanya kila kitu peke yake. Asiyetafuta msaada. Mungu anaona mbali zaidi. Anajua kile ambacho mwanamume anahitaji ili kuyamudu maisha.

Kuhusu usemi “*msaidizi wa kufanana naye*” ninamnukuu mtaalamu wa Ashuru na profesa wa lugha za Kisemiti R. David Freedman⁸: “Ninaamini kwamba tafsiri ya kawaida ya maneno haya mawili [yaani ezer kenegdo au ‘msaidizi’], licha ya kukubaliwa karibu kila mahali, si sahihi. Hiyo si maana ambayo maneno haya yanakusudia kuleta. Badala yake yangepaswa kutafsiriwa kwa namna inayomaanisha kwa kiasi ‘*uwezo au nguvu iliyo sawa na mwanadamu*’. Yaani, Mungu alipofikia uamuzi kwamba ataumba kiumbe kingine ili mwanadamu asiwe peke yake, aliamua kuumba ‘uwezo au nguvu iliyo sawa na mwanadamu’. Mtu ambaye nguvu yake inalingana na ya mwanadamu. Mwanamke hakukusudiwa kuwa msaidizi tu wa mwanamume. Badala yake alipaswa kuwa mwenzi wake.”

“Kisha Freedman anaelekeza fikira zake kwenye neno linalofuata, kenegdo, ambalo mara nyingi hutafsiriwa ‘anayefaa’ au ‘anayestahili’. Neno hili linatokea mara moja tu katika Biblia, kwa hiyo hatuna ulinganisho mwingine wa kibiblia unaotusaidia kulitafsiri. Lakini katika Kiebrania cha baadaye cha Mishna, mzizi wa neno hili una maana ya ‘sawa’.

Freedman anahitimisha (nasi tunatangulia mstari unaofuata): “Mungu anapomuumba Hawa kutoka ubavuni mwa Adamu, kusudi lake ni kwamba yeye – tofauti na wanyama – *atakuwa nguvu (au uwezo) iliyo sawa naye*’. Ninaamini kwamba hakuna njia nyingine ya kuelewa usemi ‘ezer kenegdo’ inayoweza kutetewa kwa elimu ya lugha. Tafsiri ya mapokeo inategemea maana ya baadaye ya ezer (msaada), ambayo haithibitishwi na muktadha”.

Hata bila ugunduzi huu wa elimu ya lugha, kila mwanamke na kila mwanamume anaweza kuhitimisha kwamba mwanamke ni mwenzi mwenye hadhi sawa. *Alama zake ni kuwa wa asili moja, kutofautiana na kukamilishana. Si ngazi za mamlaka, mamlaka, kufuata wala unyenyekevu.*

Kwa hiyo mwanamke bakuumbwa ili amtumikie Adamu, bali ili atumike pamoja na Adamu.

Kuwa msaidizi wa mtu hakuleti tofauti ya ngazi za mamlaka. Hata Mungu ni msaidizi wetu! Ni kosa la hatari kuhitimisha kwamba msaidizi anaonyesha

8. R. David Freedman, “Woman, a Power Equal to a Man: Translation of Woman as a ‘Fit Helpmate’ for Man Is Questioned,” *Biblical Archaeology Review* 9, 1 (1983): 56.

tofauti ya ngazi za mamlaka. Ni picha mbaya kiasi gani, karibu ya kusikitisha, inayochorwa kwa njia hiyo juu ya mwanamke, na ni matokeo mapana kiasi gani yanayofungamana nayo. Si suala la Adamu kutimiza agizo lake la uumbaji, bali kwamba wote wawili wanatimiza agizo lao la pamoja (Mwanzo 1:28).

Mume anapomsaidia mke wake, na hilo nalo hutokea, ngazi ya mamlaka haiguzwi. Msaada hauhusiani na ngazi za mamlaka, si katika Biblia wala katika maisha ya kila siku.

“Wazo katika Mwanzo 2:18, 20 ni kwamba mwanamke ni chanzo cha nguvu au uwezo wa mwanamume, ambaye kwake anatumika kama rafiki na mshirika. *Unyenyekevu si kusudi la andiko.*”⁹

2.1.8 *Hawa anaumbwa*

[Mwanzo 2:21-22] BWANA Mungu akamletea mtu usingizi mzito, akalala. Akatwaa ubavu wake mmoja, akafunika nyama mahali pake; na *BWANA Mungu akamfanya mwanamke kutoka katika ule ubavu aliouchukua katika mtu, akamleta kwa yule mtu.*

Habari hii inaeleza tendo la siri, ambalo ni vigumu kwetu kulifikiria. Kile hasa kinachoelezwa hapa kwa maneno machache, malaika peke yao ndio walioweza kukiona. Watazamaji hawa watakatifu walishangaa, kama vile sisi tungeshangaa. Kutoka ubavuni mwake Hawa anatokea. Kana kwamba alizaliwa kutoka kwa Adamu. Haumbwi kutoka katika udongo. Hakuhitajiki Adamu wa pili; anahitajika mwanadamu anayelingana na Adamu kabisa. Kama Hawa angeumbwa kwanza, yeye pia angehitaji msaidizi. Wala mwanamume wala mwanamke hakukusudiwa katika uumbaji kuwa peke yake.

Hata katika andiko hili hatupaswi kuingiza tafsiri nyingi mno. Haina maana kubwa kufikiri juu ya vinasaba, uboho au kromosomu. Ni tendo la kina la kimwili na kiroho, ambalo kwa mtazamo wa Mungu lilikuwa njia pekee ya kumleta mwenzi anayelingana na Adamu na msaidizi wake.

9. Karatasi ya mafunzo ya WKG, Septemba 2003

Kwamba kuelewa na kutafsiri maneno peke yake si mara zote kunatoshia ili kuelewa andiko la zama za kale, kunaonyeshwa kwa mfano na maelezo haya:

“Tunaposoma kwamba Adamu analetewa usingizi mzito na Hawa ‘anafanywa’, moja kwa moja tunafikiri kwamba Adamu anapelekwa chumba cha upasuaji kwa ajili ya upasuaji. Lakini mtu wa kale wa Mashariki asingefikiri hivyo. Neno la Kiebrania la ‘usingizi mzito’ linatumika katika Agano la Kale lote kumaanisha uzoefu wa maono. Ndivyo msomaji Mwisraeli angelielewa. Kwa hiyo ninaamini kwamba usingizi huu mzito kwa Adamu ulikuwa wa maono, wala si upasuaji. Kwa maneno mengine, anaona kitu, kisha anamwona Hawa zaidi na zaidi.”¹⁰

2.1.9 Kutoka kwenye ubavu

Ninakiri kwamba maelezo haya yananigeni. Karibu kama hadithi za kale. Kama nilivyotaja, yalieleweka zaidi kwa ulimwengu wa fikira wa zama zile kuliko kwetu. Haina maana kubwa kuliangalia tendo hili kwa miwani ya sayansi, ya tiba, ya biolojia au ya anatomia. Lakini ni la kina na la msingi kiasi kwamba mengi zaidi yanapaswa kudhihirika kutoka kwake.

Kwa hiyo wote wawili ni wa asili moja. Wa jamii moja. Si kila mmoja uumbaji wa pekee uliotengwa, bali kila mmoja ni udhihirisho wa pekee wa uumbaji uleule.

Ni ajabu kwa nini watafsiri wanaweka hapa neno “ubavu”. Popote pengine katika Agano la Kale neno hili halitafsiriwa hivyo. Wala hapa hakuna sababu ya kufanya hivyo.¹¹ Mara nyingi linatafsiriwa kama sehemu ya ujenzi: ubao, jengo la upande, mbao za ukutani, jani la mlango na upande. Daima linahusu ujenzi. Kinachounganisha maneno haya yote ni “upande”.

Hawa anajengwa kutoka katika upande (zela). Adamu kana kwamba alifinyangwa kwa udongo wa mfanyanji, na sasa Hawa anajengwa kutoka katika upande (au sehemu ya ujenzi ya upande). Hapa ni swali la picha, si la anatomia.

Mwanamume ana mbavu 24, na anaweza kukosa mmoja bila shida. Lakini pande ana mbili tu (taz. majani mawili ya mlango katika hekalu la Sulemani, neno

10. John Walton, Interview by Kevin P. Emmert/ March 19, 2015

11. Bielefeldt, 43, Die Sache mit der Rippe, Die himmlische Idee von den Geschlechtern, Asslar, 2007

lilelile, 1 Wafalme 6:34). Nusu ya kushoto na ya kulia ya mwili. Hapa jozi ya maneno “mwanamume-mwanamke” kutoka Mwanzo 1:27 inaendelezwa. Mwanamke hajatokana na mfupa, bali na nusu ya mwanamume. *“Ametwalina kutoka upande wa mwanamume, ili wanadamu wote wawili waenende maishani bega kwa bega, na kila mmoja apate kwa mwenzake ‘nusu yake iliyo bora’.”*¹²

Pinchas Lapide anaandika juu ya hili: “Neno la Kiebrania linalotumika hapa mara chache tu linaweza kumaanisha ubavu, na kwa kawaida hutafsiriwa kama kiuno au upande. ... *Basi si ajabu kwamba tafsiri hii potofu ya ‘ubavu’ ililazimika kuleta kudbarauliwa kwa mwanamke katika ulimwengu wa Kikristo.*”¹³

Kwa maneno yaliyobadilishwa, mstari huu unasomeka hivi:

BWANA Mungu akaingiza mkono ubavuni mwa Adamu (au: akatwaa nusu moja ya mwili wa Adamu), akapajaza mahali pale tena. Kisha akaitwaa ile sehemu ya upande, akamjenga mwanamke kutoka kwayo.

Wanakuwa wanadamu wawili wanaoelewana na wanaovutwa kila mmoja kwa mwenzake. Wanaokuwa mwili mmoja, kana kwamba kutenganishwa kwao kunarudishwa nyuma. Hiyo ndiyo siri ya ndoa, ya agano la uaminifu na upendo kati ya mwanamume na mwanamke.

Kwamba mwanamke anajengwa kutoka nusu ya mwanamume, huenda kunadokeza kile kitakachokuwa kweli katika uzazi: kugawanyika kwa seli ya uzazi. Seli zinagawanyika nusu, na kila moja ni seli kamili. Mwanamke hayuko bila mwanamume, wala mwanamume bila mwanamke.

Je, ni muhimu jinsi neno bili linavyotafsiriwa? Hakika. “Ubavu” unawaletea wanawake hisia fulani inayowafanya wajione kama kitu kilichoongezwa tu. Sisi wanaume tungejisikiaje kama tungejengwa kutoka katika “ubavu”?

2.1.10 Mwanamke (Männin)

Adamu akasema: Sasa huyu ni mfupa katika mifupa yangu, na nyama katika nyama yangu; huyu ataitwa Mwanamke (kwa Kiebrania ishshab, kwa Kijerumani Männin),

12. Bielefeldt, 45

13. Lapide, 161, Lapide, Pinchas, Ist die Bibel richtig übersetzt? Gütersloh, 2004

kwa sababu ametwaliwa katika Mwanamume (ish).

Adamu anashangilia na amejawa na furaha. Tunasikia maneno ya kishairi. Ni wakati mtakatifu kiasi gani. Mbele yake anasimama mwanamke mzuri kuliko wote duniani. Uchi na bila aibu. Kama zawadi. Anaona mara moja kwamba hatoki katika ulimwengu wa wanyama. Jambo hilo alikuwa amelishughulikia kwa makini. Sasa hiki ni kitu tofauti kabisa. Yeye ndiye aliyekuwa amemkosa. Aliye sawa naye. Wa aina ileile. Kama yeye, lakini ni wa kike. Mwanamke wa mwanamume (Männin – kwa Kijerumani neno la kike linalotokana na “Mann”, mwanamume, kama ishshah inavyotokana na ish). Adamu anasema: Hatimaye yupo mtu kama mimi!

Je, Adamu aliona tendo la Mungu, hata akajua kwamba mwanamke huyu ametoka ndani yake? Hamgeni kwake; mara moja wako karibu. Wako wawili tu katika bustani. Na wanyama.

Kwa hiyo mwanamume atamvacha baba yake na mama yake, ataambatana na mkeve, nao watakuwa mwili mmoja.

Nao walikuwa wote wawili uchi, yule mtu na mkeve, wala hawakuona haya.

Hawa, mwanamke, siku zijazo atamvutia mwanamume kiasi kwamba ataacha kila kitu kwa ajili yake ili awe pamoja naye. Kwa mara nyingine heshima ya mwanamke inatajwa kwa namna maalum. Yeye ndiye anayetamaniwa. Haielezwi kinyume chake.

Kuwa mwili mmoja kunaonyesha kwamba umoja na usawa zaidi ya huo haviwezekani.

Maneno haya lazima yaangaliwe pia kihistoria. Mwanamume lazima awe na uhuru wa kujitegemea ili aweze kuishi bila wazazi wake, ili aanzishe familia mpya.

Hapa kihistoria mwanamke anaonekana kama yule ambaye, tofauti na mumewe, anabaki ameunganika na nyumba ya wazazi wake, na kwa njia hiyo anapata ulinzi fulani. Haiachi kama mwanamume anavyoiacha. Katika usalama wa nyumba ya wazazi au karibu nayo, katika mazingira ya familia kubwa, anapata ulinzi dhidi ya mume ambaye huenda ni mkatili au mdanganyifu. Mwanamke anapata msaada akiishi karibu na wazazi au katika nyumba yao.

Hata hivyo, wawili hao wanaunda umoja mpya, unaojitegemea kwa kiasi kikubwa. Kuwa mwili mmoja kunamaanisha kutimizwa kwa agizo la kuzaa. Yaani tendo la ndoa kama udhihirisho na pia kilele cha kuwa kitu kimoja, na cha kuzaa au kuongezeka. Umoja huo unaeleza pia maisha yote ya ndoa. Agano la ndoa, ambalo halitajwi moja kwa moja hapa, linaeleza kushikamana kwa mwanamke mmoja na mwanamume mmoja maisha yao yote. *Kama Yesu anavyosema, ndiyo ilivyokuwa mwanzoni, na ndiyo inavyopaswa kubaki.*

Kwa wake wengi, uzazi na hivyo kuongezeka kwa watu mwanzoni kungeendelea haraka zaidi. Wanadamu na jamii walianzisha ndoa za wake wengi. Lakini hilo kamwe halikuwa wazo la Mungu, hata kama alilazimika kulivumilia kwa watu wake (kwa mfano mababa wa imani, Daudi na wengine).

2.1.11 Wamepewa kila mmoja kwa ajili ya mwenzake

Wanadamu wawili wanasimama ana kwa ana. Adamu anampokea Hawa kama zawadi ya Mungu. Aina mbili tofauti za wanadamu zinakutana kwa mara ya kwanza. Miili hii miwili tofauti inayofaana inapewa kila mmoja kwa mwenzake na kwa ajili ya mwenzake. Katika jinsia tofauti na ujinsia unaoambatana nazo, Mungu anaonyesha mpango wake wa upendo. Kwa hiyo ujinsia unakuwa zawadi ya Mungu ya kila mmoja kwa mwenzake. Unatumika kwa kutajirishana na kutoshelezana, na unapaswa kuleta shukrani kwa ajili ya tofauti ya jinsia.

Adamu alipokuwa peke yake, hakuweza kuonyesha shukrani hii kwa kubadilishana. Katika upweke wake hakuweza hata kujitambua kikamilifu kama mtu, kwa maana bado hapakuwa na “mimi” mwingine. Kuwa mtu kunahitaji uhusiano na mwenzi. *Kwa mwanamume, mwanamke ndiye msaada wa kutambua utu wake mwenyewe na ufahamu wa kutajirishana. Si Hawa tu aliye zawadi, bali anamwezesha Adamu kujitambua mwenyewe kama zawadi kwa ajili yake. Kuishi si pamoja tu, bali kwa ajili ya kila mmoja, hiyo ndiyo aina ya ushirika ambayo Mungu aliipanga.* Hivyo wanaakisi upendo wa Mungu kama zawadi za kila mmoja kwa mwenzake, kupitia uanaume wao na uanawake wao.

Furaha ya Adamu, shukrani yake, kwa kumwona Hawa si tu kama msaidizi aliye chini yake, bali kama zawadi ya Mungu, inaonyesha heshima ya utu wa Hawa – ambayo Hawa naye kwa upande wake aliitambua katika Adamu. *Hawa ni mtu huru, mwenye haki sawa. Kulitambua hilo, hata leo, maana yake ni kumpokea kama zawadi na tunu ya Mungu. Uanawake ni zawadi ya Mungu. Ndiyo zawadi ya kwanza (mbali na ubai wake na kuwepo kwake) ambayo mwanamume alipokea.*

Mamlaka inayodai unyenyekevu inaikana zawadi. Mtu anapopokea zawadi, kwa namna fulani anapata mamlaka juu ya zawadi hiyo. *Adamu alipewa mamlaka ya kufanya nini alipompokea Hawa? Kuutoa mwili wake kwa upendo kwa ajili yake – zaidi ya ujinsia.* Amepewa mamlaka ya kumpokea – kama dada. Si mamlaka ya kutoa maagizo au ya kumtawala. Hilo litakuja tu kama tokeo baya la anguko.

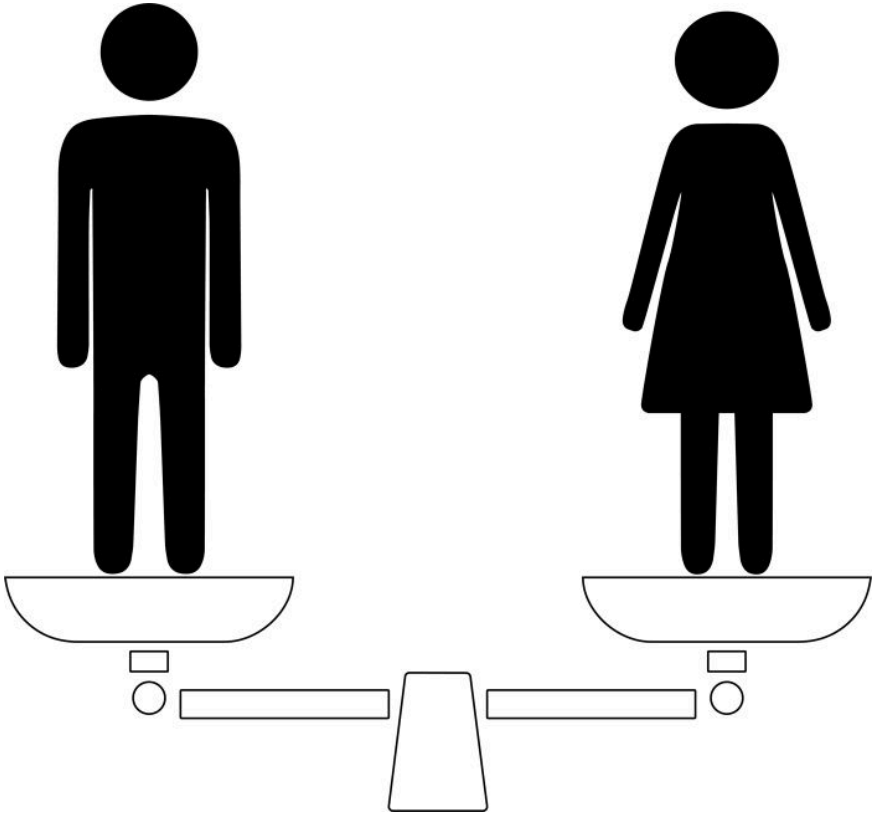
Maneno ya kwanza ya Adamu, anapomwona Hawa, yanapata mwangwi wake kwa bwana arusi katika Wimbo Ulio Bora 4:9: “Umeniibia moyo wangu, dada yangu, bibi arusi; umeniibia moyo wangu kwa mtazamo mmoja wa macho yako.”

Mwanamume, aliyeumbwa kwanza, anapewa mamlaka ya kuwa wa kwanza kupenda, wa kwanza kujitoa sadaka, wa kwanza kupewa mamlaka ya kutumika, wa kwanza kumwezesha mwanamke, wala si kutumia nguvu juu yake.

Mtazamo huu wa shukrani wa kila mmoja kwa mwenzake unapata udhihirisho wake mkamilifu katika upendo wa Kristo kwa kusanyiko lake. Hilo ndilo linalopaswa kuonekana na kuhisiwa katika makanisa yetu, makanisa yetu ya mahali na makusanyiko yetu, kwa wote, pia kwa wageni wasioamini na kwa watu wanaotuzunguka.

“Mwanzo wa Biblia unaahidi ndoto ya kale ya wanadamu: usawa wa jinsia na ujinsia usio na bofu wala aibu.”

Arnold Angenendt

Haki yako ni haki ya milele, na maagizo yako ni kweli.

Zaburi 119:142 (Zürcher Bibel, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

2.2 ANGUKE LA MWANAMUME NA MWANAMKE

Ninapopitia historia ya mwanzo ya sura tatu za kwanza, kwa makusudi siingii kwa kina katika tafsiri za kimfano wala katika maana ya vielelezo. Lengo ni utu wa mwanadamu, kama unavyoonekana katika uhusiano wa mwanamume na mwanamke katika maisha yao halisi. Hapa bado haina maana kuleta maandiko ya Paulo ili kufasiri. Ninasema “mahali hapa”, kwa sababu baadaye kwa vyovyote nitalazimika kufanya hivyo. Kuna kanuni muhimu katika kusoma

Biblia: *Muktadha*, muktadha, muktadha. Kwanza kabisa tulielewe andiko katika *uhusiano wake wa moja kwa moja*, katika mazingira yake na katika hali zake za kihistoria, kadiri iwezekanavyo. Kwa ajili ya hilo leo kuna vitabu vingi vya msaada na vyanzo pia. Ni baada ya hapo tu ndipo hatua nyingine za kufasiri zinakuwa kwenye njia nzuri.

Mwanzo 3 inaeleza udanganyifu wa kusikitisha na kutotii kwa Hawa na kisha kwa Adamu, vilivyoleta kuvunjika kwa ngazi nyingi: aibu, hatia, uadui, taabu yenye maumivu, kifo na kufukuzwa kutoka bustani ya Edeni. Mungu anawageukia wote waliohusika, nyoka, mwanamume na mwanamke, na kuwaonya juu ya matokeo ya matendo yao. Na kwa kiasi fulani anawaandaa kwa yote yatakawajia. Kuna mstari mmoja ambao umewekwa katikati ya mjadala. Ni Mwanzo 3:16: “Utamtamani mumeo, naye atakutawala”. Lakini kama awali, tupitie kwa ufupi habari ya Biblia [Mwanzo 3:1-7, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]:

Basi *nyoka* alikuwa mwerevu kuliko wanyama wote wa kondeni aliowafanya BWANA Mungu; akamwambia mwanamke: Je, ni kweli Mungu amesema: Msile matunda ya kila mti wa bustani?

Mwanamke akamwambia nyoka: Matunda ya miti ya bustani tunaweza kula; lakini matunda ya mti ulio katikati ya bustani, Mungu amesema: Msiyale, wala msiyaguse, msije mkafa.

Nyoka akamwambia mwanamke: Hakika hamtakufa; bali Mungu anajua kwamba siku mtakapokula matunda yake, macho yenu yatafumbuliwa, nanyi mtakuwa kama Mungu, mkijua mema na mabaya. Mwanamke alipoona kwamba mti ule ni mzuri kwa chakula, na kwamba unapendeza macho, na kwamba mti huo unatamanika kwa kumpa mtu maarifa, akatwaa matunda yake akala; *akampa na mumewe aliyekuna pamoja naye, naye akala*.

Ndipo macho yao wote wawili yakafumbuliwa, wakajua kwamba wako uchi; wakashona majani ya mtini, wakajifanyia nguo za kujifunika viuno.

Mungu alikuwa amemwambia Adamu, kabla Hawa hajakuwepo [Mwanzo 2:16-17]:

BWANA Mungu akamwagiza mtu, akasema: Matunda ya kila mti wa bustani waweza kula kwa uhuru; lakini matunda ya mti wa ujuzi wa mema na mabaya usile; kwa maana siku utakapokula matunda yake, hakika utakufa.

Nyoka anayezungumza, katika hila yake ya kudanganya, kwa makusudi anamgeukia Hawa. Je, yeye ndiye aliyekuwa dhaifu zaidi? Au ndiye aliyekuwa rahisi zaidi kudanganywa kati ya wawili hao? Mtu angeweza kuifasiri hali hii hivyo. Si kwa sababu alikuwa mwanamke. *Bali kwa sababu huenda alijua amri kwa kusikia kutoka kwa mwingine tu. Kile alichokijua, angeweza kukijua kutoka kwa Adamu tu.* Undani mmoja mdogo huenda unaonyesha kwamba Adamu alikuwa amemwambia zaidi ya kile Mungu alichomwambia. Au kwamba yeye aliongeza kitu kwa kile Adamu alichomwambia. Labda pia kama tahadhari: *Msiyaguse*, alisema Hawa. Tena katikati ulisimama mti wa uzima, ulio muhimu zaidi sana, si mti wa ujuzi wa mema na mabaya (Mwanzo 2:9).

Baadhi ya watu wanaona tayari katika maneno ya Hawa dalili za kwanza za udhaifu au za kutotii. Lakini maneno ya Hawa, kama Musa alivyoyaandika, huenda yanaonyesha jinsi tunavyoweza kuielewa dhambi kwa picha kama unajisi. Kwa sheria ya Musa, yeyote *aliyegusa* kitu kichafu alikuwa najisi, na alihitaji kutakaswa. Kitabu cha Mambo ya Walawi kinaeleza hilo zaidi ya mara 160. Kwa mtazamo huu, maneno ya Hawa yanaweka wazi maana ya kuanguka katika dhambi na kuwa najisi.

Udanganyifu wa mshawishi, nyoka, unafanikiwa. Anapanda mashaka juu ya wema wa Mungu na ukweli wake. Hawa analiamini hilo, na tunda lililokatazwa linakuwa tunda linalotamaniwa. Si njaa, bali hamu ya kupata ufahamu na maarifa ambayo Mungu alionekana kuwanyima, ndiyo iliyomfanya Hawa anyooshe mkono. Ni uamuzi wa maangamizi. Hatua ndogo yenye matokeo makubwa.

Hawa na Adamu walikuwa pamoja mahali pale. Adamu alikuwa pamoja naye. Je, Adamu naye alimsikia nyoka akizungumza? Je, aliacha nafasi yake ya uongozi? Hayo yote ni makisio. Hawa anampa tunda ambalo yeye mwenyewe ameshalionja. Adamu anachukua tunda lililokatazwa. *Adamu anaivunja kwa makusudi amri ya Mungu, aliyokuwa ameipokea kutoka kwake yeye binafsi.*

Ingawa hakuna jema linaloweza kutolewa katika tukio hili, hali hii nayo inaonyesha jinsi wote wawili wanavyotenda kwa nguvu sawa, na wakati huohuo kwa makosa sawa. Hawa anadanganywa. Alijua kwamba mti ule ulikatazwa. Adamu anakubali kudanganywa bila neno, ingawa alijua kwamba mti huu ulikatazwa.

Papo hapo wanatambua kwamba wako uchi. Ni ufahamu mpya. Kama nyoka alivyoahidi.

[Mwanzo 3:8-19, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]
Wakasikia sauti ya BWANA Mungu, aliyekuwa akitembea bustanini wakati wa jua kupunga. Yule mtu na mkewe wakajificha kutoka uso wa BWANA Mungu kati ya miti ya bustani. BWANA Mungu akamwita yule mtu, akamwambia: Uko wapi?

Ni fursa isiyoweza kufikiriwa kiasi gani, kukutana kila siku na Mungu mwenyewe katika umbo linaloonekana, katika bustani ya paradiso wakati wa jua kupunga, mapema jioni. Kama katika patakatifu. Lakini sasa kila kitu ni tofauti. Hofu na dhamiri iliyoamka vinawafanya wamkimbie Mungu. Wanajua kwamba uhusiano mzuri umeharibika. Wamedharau jambo ambalo lilikuwa muhimu sana kwa Mungu.

Akasema (Adamu): Nilisikia sauti yako bustanini, nikaogopa, kwa sababu niko uchi; nikajificha. Akasema: Ni nani aliyekuambia kwamba uko uchi? Je, umekula matunda ya mti ule niliokuagiza usiyale? *Yule mtu akasema: Mwanamke uliyenipa awe pamoja nami, ndiye aliyenipa matunda ya mti, nikala.*

Ufahamu wa kuwa uchi unaenda pamoja na kosa. Moja linafuata lingine. Kuwa uchi kunakuwa fedheha, aibu. Ishara ya hatia. Kutokuwa na hatia ni jambo la zamani.

Mungu analitaja kosa waziwazi. Adamu anaijua hatia yake. Lakini anamtafuta mwenye hatia mwingine, mtu wa kubebeshwa lawama, ambaye anaweza kumtwika hatia yake. Ingawa ni jambo la kusikitisha sana: Anamfanya mke wake kuwa ndiye mwenye kuwajibika. Ni woga ulioje! Badala ya kukubali hatia yake,

anamshtaki mke wake. Na kana kwamba anamfanya Mungu (pia) kuwa mwenye kuwajibika, kwa sababu alimpa mwanamke huyo kama zawadi.

Kwa kweli, katika habari hii Mungu hamalizi jambo hili na Adamu peke yake, bali anamgeukia pia mwanamke. Kila mmoja anaongelehwa na kuangaliwa binafsi na kwa badhi sawa, kama vile Mungu atakavyowabukumu wanadamu wote kwa haki, wala hataacha undani wowote.

2.2.1 Jibu la Hawa

Hawa alikuwa amedanganywa, amefanyiwa hila na yule mwongo na muuaji wa watu. Mungu alipomwongelesha, alimwonyesha yule aliyekuwa na hatia kubwa zaidi: nyoka.

BWANA Mungu akamwambia mwanamke: Ni nini hili ulilofanya!

Mwanamke akasema: *Nyoka alinidanganya, nikala.*

Hawa anajitenga na nyoka, anamshtaki. Kosa kubwa, ambalo kwalo Hawa anaanzisha maporomoko, lilikuja kwa udanganyifu. Naye anakiri kwamba amekula. Mwenendo wake ni bora kuliko wa Adamu. Kiwango cha kosa lake hakiwezi kulinganishwa na chake.

“Mungu alimwuliza mwanamke, kama katika Mwanzo 3:13: ‘Ni nini hili ulilofanya?’ *Alimjibu Mungu bila visingizio. Alimjibu Mungu bila lawama. Alizungumza kwa namna tofauti kabisa na mwanamume.* Hakukubali tena kudanganywa. Huenda kila kitu kilimwelea alipomsikia Mungu akimhoji mwanamume. Kwa vyovyote sasa aliona kile kilichotokea. Katika hekima yake mpya aliotambua uovu, akasema: ‘Nyoka alinidanganya, nikala.’ Kwa jibu hili alimfichua nyoka mwovu kuwa chanzo cha udanganyifu wake. Na alikiri uovu aliotenda alipokuwa akidanganywa: ‘nikala.’ Je, alitenda uovu zaidi kuliko ule ambao mwanamume alikuwa ametenda sasa hivi? La. Je, alimlaumu mwanamume aliyekuwa pamoja naye? La. Je, alimlaumu Mungu? La. Hata hivyo, kile ambacho Biblia inatueleza juu yake si jinsi anavyoelezwa mara nyingi. Na picha hii potofu juu yake imekuwepo tangu zamani sana.”¹⁴

14. Fleming, Bruce; Fleming, Joy; Hagemeyer, Joanne. The Book of Eden, Genesis 2-3: God Didn't Curse Eve (or Adam) or Limit Woman in Any Way. Toleo la Kindle, uk. 56

2.2.2 Taabu ya Hawa, mimba na kutiishwa

Maneno ya adhabu ya Mungu kwa Hawa katika tafsiri ya Elberfelder (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani) yanasomeka hivi:

Akamwambia mwanamke: Nitaongeza sana taabu ya mimba yako; kwa uchungu utazaa watoto; na tamaa yako itakuwa kwa mumeo, naye atakutawala.

Zürcher Bibel (na Einheitsübersetzung, tafsiri za Biblia za Kijerumani) zinatenganisha taabu na mimba. Na hivyo ndivyo ilivyo sahihi, kwa sababu ni mambo mawili:

Akamwambia mwanamke: Nitakuongeza taabu nyingi *na* kufanya mimba zako ziwe nyingi; kwa uchungu utazaa watoto. Utamtamani mumeo, naye atakutawala.

Bruce Fleming aliyenukuliwa hapo juu anayaeleza maneno haya hivi:

Hakika nitaongeza sana (1) kazi yako ya taabu shambani na (2) kushika mimba kwako.

Kisha Mungu anamfundisha mwanamke juu ya kile kilichotokea kwake na kwao, sasa kwa kuwa wamekuwa wa kufa na wameanguka.

Kwa juhudi nyingi utazaa watoto

Tamaa yako [ya upendo] [iko] kwa mumeo

Lakini yeye [anajitawala kwa nasi na] atakutawala.

Je, tofauti hii katika sehemu ya kwanza ya mstari wa 16 ni muhimu? Kwa hiyo maneno kwa Hawa yanapata sauti tofauti kabisa, na muhimu zaidi, maudhui tofauti. *Kwanza ni muhimu kutambua kwamba katika maneno haya ya Mungu hakuna laana yoyote inayomjia Hawa. Kinyume chake!* Kwanza anaambiwa kimbele kwamba atakuwa na taabu na juhudi nyingi kuhusu kilimo. Hilo linajumuisha ufugaji na kazi nyingine za mikono za kudumisha maisha. Neno *taabu* linatokea hivi mara

tatu tu, na daima linamaanisha kazi ngumu shambani. Ndivyo Adamu anavyolisikia: Ardhi imelaaniwa kwa ajili yako: “Kwa *taabu* utakula mazao yake siku zote za maisha yako.” Na ndivyo baadaye Lameki anavyomwambia mwanawe Nuhu (Mwanzo 5:29): “Huyu atatufariji katika kazi yetu na katika *taabu* ya mikono yetu, kwa sababu ya ardhi aliyoilaani BWANA.”

Adamu alichukua tu tunda kutoka kwa Hawa, akijua kikamilifu kwamba lilikatazwa, akala. Lakini laana ya Mungu haimpati Adamu. Inampita na kuipata ardhi. *Hiyo ndiyo neema katika Edeni*. Matokeo yake ni taabu katika kuzalisha chakula. Maisha yanakuwa mapambano ya kuishi, tofauti na Edeni. Na kwa kuwa Hawa anaishi katika ardhi ileile, na kwa kuwa kama mume na mke wanaenenda pamoja ili kuyamudu maisha, taabu ileile ya Adamu inampata yeye pia. Sababu si Hawa, bali Adamu, kwa maana ardhi imelaaniwa kwa sababu ya tendo lake.

Lakini sasa, katika sehemu ya pili ya sentensi ya kwanza, inakuja habari njema, Injili. *Mimba (wingi) zitaongezwa!*

Licha ya kosa, Hawa anaruhusiwa kutimiza agizo la uumbaji: Zaeni, mkaongezeke, mkaijaze nchi! Licha ya kosa, maisha yataendelea. Kutakuwa na wazao wengi. Muhimu zaidi, mmoja wa wazao hawa atamponda nyoka kichwa. Nyoka ndiye aliyeyasikia kwanza maneno haya ambayo Mungu alimwambia:

Nami nitaweka uadui kati yako na mwanamke, na kati ya uzao wako na uzao wake; *yeye* atakuponda kichwa, na *wewe* utamponda kisigino.

Maneno haya yanaitwa Injili ya kwanza au Proto-Evangelium. *Lakini yameelekezwa kwa Ibilisi, na kwake hakika si habari njema*. Kisha nyoka lazima asikilize Mungu akihakikisha na kuthibitisha kwamba kutakuwa na wazao, kwamba kutakuwa na uzao wa mwanamke. Kwa Hawa ni habari njema, kama ilivyo kwa Adamu na kwetu sisi, tunaoruhusiwa kusikiliza pamoja bustanini. *Kwa hiyo maneno kwa Hawa yana maana chanya, yenye tumaini*.

Kuzaa watoto kutakuwa kwa taabu kwa Hawa, kama vile kilimo kwa Adamu. Baada ya anguko maisha yamekuwa tofauti. Hawa alipoyasikia maneno haya, alikuwa bado hajazaa mtoto. Nyoka na Adamu wanasikia maneno ya laana na ya

adhabu: Kuna hali nzuri ya kabla na hali mbaya ya baadaye. *Hawa sinyo!* Mungu haubadilishi mwili wa mwanamke anapozungumza naye katika Edeni. Lakini baadhi ya tafsiri zinasikika kana kwamba Mungu kwa namna fulani anambadilisha mwanamke na kugeuza kuzaa kuwa jambo baya.

Kuzaa ni tendo la hatari, pale ambapo hakuna huduma za tiba kama zilivyo leo katika sehemu nyingi za dunia. Lakini Mungu yuko upande wa wanawake. Yeye ni msaidizi wao na mwokozi wao (1 Timotheo 2:15).

Katika mfano Yesu aliwaambia wanafunzi wake, nasi tunaweza kudhani kwamba ni yeye yule aliyezungumza na Hawa bustanini:

[Yohana 16:21] Mwanamke anapozaa hupata taabu (au: maumivu), kwa sababu saa yake imefika; lakini akiisha kumzaa mtoto, haikumbuki tena dhiki ile (au: maumivu yale) kwa ajili ya furaha ya kuwa mtu amezaliwa ulimwenguni.

“Mwandishi katika mistari ya 16-19 anashughulikia ugumu wa maisha ya mwanadamu, hasa upande wa uumbaji wa maisha: uzazi na uzalishaji wa chakula. Wepesi wa zamani sasa unachanganyika na taabu: mema (wazao, chakula) yanakuja pamoja na mabaya (taabu).”

BWANA Mungu akamwambia nyoka: Kwa kuwa umefanya hivi, umelaaniwa kuliko wanyama wote wa kufugwa na kuliko wanyama wote wa kondeni! Kwa tumbo lako utakwenda, na mavumbi utakula siku zote za maisha yako. Nami nitaweka uadui kati yako na mwanamke, na kati ya uzao wako na uzao wake; yeye atakuponda kichwa, na wewe utamponda kisigino.

Akimwambia nyoka, Mungu anatamka matokeo ya kosa hili kwa wale watatu waliohusika. Nyoka anashushwa mpaka ardhini na mavumbini. Kwa nyoka, shambulio dhidi ya mwanamke linaleta matokeo ya maangamizi. Amefanya kosa litakalomgharimu uhai wake.

Kwanza kutakuwa na uadui wa kudumu kati ya mwanamke na nyoka. Inavutia: *Si kati ya Adamu na nyoka. Inashangaza zaidi: Kati ya uzao wa nyoka na uzao wa mwanamke. Hapa mwanamke atakuwa na wazao, yaani uzao.* Mmoja wa wazao hawa

atamuua nyoka kwa kumponda kichwa. Lakini kwa gharama ya kuumwa kwa maumivu kisiginoni.

Maneno haya machache yana uzito mkubwa na upana mkubwa. Nyoka ni zaidi ya mnyama atambaaye. Yeye ni adui wa wanadamu na adui wa Mungu, Shetani, Ibilisi.

Ninaona jambo la kushangaza ni nafasi gani Hawa, na pamoja naye wanawake, watakayokuwa nayo katika mgogoro huu wa ulimwengu mzima. Mgogoro huu unajidhihirisha kuwa hivyo tunapoangalia nyuma historia ya ulimwengu na historia ya wokovu. Ibilisi atamshambulia mwanamke katika nafasi yake ya “kuleta wokovu”. Atafanya kila kitu ili kumdhaliisha, kudhoofisha utendaji wake, na kufanya maneno yake yasisikiwe. *Mwanamke ana nafasi muhimu kiasi gani katika mgogoro huu wa ulimwengu mzima! Bila yeye hapawezaji kuwa na ushindi wa Mungu kupitia mzao.*

Ingawa amedanganywa sasa hivi na ametenda dhambi, *anawekwa na Muumba kuwa njia ya wokovu. Si Adamu.* Anapata neema ya ahadi kubwa.

Hata katika sura hii ya anguko, mwanamke haelezwi katika nafasi ya kuwa chini. Ni karibu kinyume chake. Kana kwamba yeye ni muhimu zaidi kwa kugeuzwa kwa anguko siku zijazo.

Sasa, kama tokeo la pili la kosa, unaeleza uhusiano wake na mwanamume. Kila msomaji anabisi kwamba hapa unaeleza uharibifu mkubwa wa uhusiano wao. Hilo si jema. Si baraka, bali ni kama laana. Ambayo imekuwa kweli hivyo katika historia ya ulimwengu.

Adamu naye, anayefanywa kuwa mwenye kuwajibika kwa dhambi hii, lazima asikie matokeo machungu ya tendo lake:

Akamwambia Adamu: Kwa kuwa umeisikiliza sauti ya mkeo, ukala matunda ya mti ule niliokuagiza, nikisema: Usiyale! – ardhi imelaaniwa kwa ajili yako: kwa taabu utakula mazao yake siku zote za maisha yako; michongoma na miiba itakuzalia, nawe utakula mboga za kondeni. Kwa jasho la uso wako utakula chakula chako, hata utakaporudi ardhini, kwa maana ulitwaliwa humo. Kwa kuwa wewe u mavumbi, nawe mavumbini utarudi!

Mungu hamwondolei Adamu uwajibikaji. Yeye ndiye aliyekuwa amepewa amri, naye aliivunja. Kama ilitokea kwa njia isiyo ya moja kwa moja kupitia mke wake, haina umuhimu. Yeye ndiye aliyepewa amri, naye aliivunja.

Matokeo ni ya giza. Taabu na juhudi, kwa neno moja mapambano ya kuishi na ya kuwepo, ndiyo yatakayokuwa hatima ya maisha ya Adamu na ya wana wote wa Adamu. *Wakati Hawa anasikia “Injili ya kwanza au Proto-Evangelium” na anabusika nayo kwa namna ya kuamua, kwa Adamu mwishowe kinabaki tu kurudi kuwa kile alichotwaliwa kutoka kwacho. Ni hukumu ya kusikitisha. Si matarajio yenye tumaini. Lakini ushindi wa mwanamke, yaani uzao wa mwanamke, siku moja utamnyakua hata mwanamume kutoka marumbini na kumleta uzimani.*

2.2.3 Utamtamani, naye atakutawala

Neno hili la adhabu ni miongoni mwa maneno ya kusikitisha zaidi katika Biblia, na (kwa bahati mbaya) hadi leo linafasiriwa kwa njia tofauti. Ni sehemu ya kiini cha uchunguzi wetu. Gute Nachricht (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani) inasoma hapa: *Utavutwa kwa mumeo, lakini yeye atakutawala*. Neno ambalo katika tafsiri ya Elberfelder limetafsiriwa *tamaa* linamaanisha kujitoa kwa uthabiti, bila kuyumba, kwa mumewe.

Neno *kutawala* lenyewe halina upande. Bado haionekani wazi kama ni utawala mwema au mbaya. Lakini mtu anahisi kwamba maelezo ya uhusiano wa wawili hao si yale yanayoonyeshwa katika Mwanzo 1 na 2. Hapa kuna kuvunjika, kutolingana. *Ni uwanja wa mvutano ambamo kutokuwa sawa na kutokuwa na uviano kutashinda*. Kwa upande mmoja mwanamke, aliyeumbwa kwa ajili ya mwanamume, anakatishwa tamaa. Anajikabidhi kwa mwanamume katika udhaifu wake na katika hali yake ya kuweza kuumizwa. Udhaifu, kwa sababu kimwili yeye ndiye aliye dhaifu zaidi. Lakini pia kwa sababu hali zake za kijamii na za kitamaduni zikawa dhaifu zaidi na za kubaguliwa (1 Petro 3:7).

Lakini kwa mwanamume hapati jibu linalofaa kwa tamaa yake. Kinachomjia si huruma wala kuvutwa kila mmoja kwa mwenzake (taz. Mwanzo 2:24). Wala si kuwa “mwili mmoja”. Huenda katika tendo la ndoa na la kuzaa, lakini si katika

nyanja zote za maisha ya pamoja. Umoja wa mioyo uko hatarini. Utawala ndilo jibu la mwanamume. Si kwa pamoja wakiwa sawa kwa sawa, bali kutiishwa, ukandamizaji na ubaguzi vitaambatana na uhusiano wa jinsia. Hilo si baraka. Ni tokeo la dhambi. Ni mwendelezo wa dhambi, hapa ile ya mwanamume. *Kumtawala mke au mwanamke kwa ujumla haikuwa, na haikupaswa kamwe kuwa, sehemu ya uhusiano wao. Hakuna mahali popote ambapo Maandiko Matakatifu yanawapa wanaume maagizo ya kuwatawala wanawake!*

Si kile ambacho Mungu alikipanga, wala si jinsi alivyowaumba wawili hao. Kuumbwa kwa Hawa na kukutana kwao kwa mara ya kwanza kulikuwa na matumaini makubwa mno. Lakini “Mashariki mwa Edeni” upepo mwingine unavuma. Huko jinsia ya kiume mara chache inajionyesha kama muungwana, bali mara nyingi zaidi kama dhalimu na mwanamume mwenye majivuno ya kiume.¹⁵ Hata kwa watu kama hao wanawake wengi bado wanajisikia kuvutwa.

Tafsiri nyingine inalielewa neno hili kana kwamba mwanamke angetamani kumtawala mwanamume.¹⁶ Lakini yeye, isipokuwa kwa hali chache bila shaka, angempinga na kutetea nguvu yake na ukuu wake. Nimesikia mara nyingi usomaji huu. Kana kwamba kwa asili mwanamke ananyoosha mkono kunyakua taji. Ukimpa kidole kidogo, atachukua mkono wote. Wanawake wa namna hiyo watakuwepo. Wanaotaka kuwaendesha kwa hila na kuwatawala waume zao. Hakuna swali. Lakini kuiweka jinsia yote ya kike chini ya tuhuma hii ya jumla, au kuwaadhibu wote kwa kosa la wachache, kunatokana zaidi na nia na mwenendo potovu wa jinsia ya kiume. Nayo kwa upande wake haiko tu chini ya tuhuma, bali kwa maneno ya Mungu iko chini ya hukumu ya kupenda mamlaka. Hapa pia lazima kuongeza: isipokuwa kwa hali chache. Tabia zote mbili zipo katika viwango vyote, vikubwa na vidogo. *Na hilo kamwe halizuii kwamba kuna ushirikiano mzuri wa upendo! Bila shaka pia nje ya ndoa za Kikeristo.*

Tamaa ya mwanamke si kutaka kutawala. Wala si tamaa ya kimwili ya kupata watoto. Inaweza kuwa ndani yake. Kwa undani zaidi ni kuvutwa kwa mwanamume, kutafuta ulinzi, kutafuta kuwa pamoja, kama ilivyowekwa katika

15. Mtu anajiuliza kama neno hili la adhabu la Mungu linahusu pia sehemu za ulimwengu wa wanyama.

16. Taz. muundo uleule wa sentensi kama Mwanzo 4:7; lakini pia Wimbo Ulio Bora 7:10 (kwa hesabu ya Kijerumani 7,11). Neno hili linatoka tu katika sehemu hizi mbili nyingine.

uumbaji. Na katika nafasi yake ya kuwa dhaifu zaidi na mara nyingi bila mali, hilo linakuwa hatima yake: “Wazo la msingi ni kwamba tamaa ya mwanamke, inayomfanya ategemea, inatokana na hitaji lake la kutimiza silika yake ya kuwa mama ... Tukumbuke kile ambacho wanasosholojia wamekiita kanuni ya maslahi madogo au madogo kabisa: Katika uhusiano unaowahusu wenzi wawili, yule anayemtegemea mwenzake zaidi ndiye anayeweza kuumizwa zaidi, wakati yule mwenye nia ndogo zaidi ya kushikamana katika uhusiano yuko katika nafasi ya kutawala.”¹⁷

Mtu akichukua mtazamo wa Freedman wa ushirikiano wa pande zote¹⁸ juu ya Mwanzo 1-2, basi usomaji wa Mwanzo 3:16 utakuwa tofauti kabisa: “Ni msiba wa kiwango tofauti kabisa. *Uhusiano wa asili wa kusaidiana na kutiana nguvu, wa usawa na kushirikiana, wa kutambuana kama walio sawa, na wa kumwona mwingine kama mwenzi wa karibu kabisa, umekuwa uhusiano uliobaribika vibaya, usio na usawa kibisia, unaotegemea nguvu, usio na upendo.* Mwanamke atamtamani mumewe, lakini yeye atamtawala. Ni kuvunjika na mapinduzi ya kutisha.”

Andrew Macintosh anaonyesha kwamba matokeo ya dhambi ya Hawa “yanaelezwa dhidi ya historia hii ya kukamilishana kwa kina kabisa (usawa na kujazana) kwa jinsia katika uumbaji: *Pale pale ambapo mwanamke anapata utosbelevu wa furaha maishani, sasa unaingia mziro wa maumivu na wa kutiishwa.*”

Matthew Lynch anaueleza mstari huu hivi: “Kama vile kuzaa kwake ni ‘jema’ ambalo sasa limetiwa doa na maumivu (Mwanzo 3:16a), vivyo hivyo ‘kujitoa’ kwake ni jema ambalo sasa limetiwa doa na utawala (Mwanzo 3:16b).”¹⁹

Mstari huu ni ishara ya kuchanganyikiwa, kuharibika na msiba kwa upande wa kike na wa kiume pia. Mwanamke, katika kuvunjika kwake na hali yake ya kuweza kuumizwa, anamgeukia mwanamume badala ya Mungu ili kutosheleza mahitaji yake. Na badala ya wema na huruma, anakutana na hitaji la mwanamume lililovunjika na kuharibika la kumtawala. Ni msiba unaojirudia katika historia kwa ukawaida wa kutisha.

17. Walton, 228, Genesis, The NIV Application Commentary, Zondervan, Grand Rapids, 2001

18. Mtazamo wa ushirikiano wa pande zote (kwa Kijerumani “mutualistisch”) maana yake ni kutegemeana, kuhitajiana na kuwa tegemezi kila mmoja kwa mwenzake, katika usawa na umoja.

19. Lynch, Contrary Women Genesis 3:16b on the ESV

Uwajibikaji wa anguko lazima auchukue Adamu. Hawa alikuwa mhanga (na bila shaka bado mwenye kuwajibika). Adamu alikuwa mtenda kosa. Alitenda dhambi “kwa mkono ulioinuliwa” (yaani kwa kujua na kwa makusudi). Kwa macho wazi, akijua kikamilifu amri ya Mungu, alikula tunda. Yeye, si Hawa, anakuwa kichwa cha wanadamu walioanguka (Warumi 5; 1 Wakorintho 15), ingawa Hawa ndiye mama wa wote walio hai.

Ardhi iliyolaaniwa itaamua maisha ya Adamu, itamtawala na kuyafanya maisha yake kuwa magumu. Hivyo naye kwa upande wake atamtendea mke wake na jinsia yote ya kike.

Katika historia yote ya wanadamu, mara nyingi mwanamke anaingia katika hali ya kutegemea kabisa na ya kutiishwa. Jamii nzima zinaundwa hivyo. Hapa si suala la hali chache za pekee, bali la kawaida. Katika tamaduni nyingi hilo lilikuwa jambo la kawaida, na mara nyingi bado ni hivyo hadi leo.

Wote wawili, mwanamume na mwanamke, sasa ni wenye dhambi. Walioanguka. Kama mwenye dhambi, mwanamume atamtawala mke wake, naye kama mwenye dhambi atatumia njia zake zote ili asikose haki yake katika uhusiano huu, ajitetea na apate njia yake. Na amwendeshe mumewe kwa hila, na hata hivyo apate ushawishi kwa njia isiyo ya moja kwa moja, jambo ambalo mara nyingi anazuiliwa.

“Mapambano haya ya jinsia baadaye yataonekana katika ngazi zote za tamaduni za mataifa yote. Yanaweza kuponywa tu ikiwa uovu ulioyaanzisha utashughulikiwa kwenye mzizi wake.”²⁰

2.3 MAPINGAMIZI DHIDI YA USAWA

Dhidi ya msimamo ninaouona katika habari ya uumbaji, kuna usomaji unaopingana wa maandiko yale yale machache. Wale wanaoamini katika kichwa cha kiume na ukuu wake wanaisoma habari ya uumbaji kama uthibitisho

20. Schmalenbach, 87, Frausein zur Ehre Gottes: ... im Kontext verschiedener Kulturen, 2007

kwamba Adamu ni kichwa cha Hawa²¹, na kwamba Hawa yuko chini katika ngazi za mamlaka, chini ya uongozi wa mwanamume.

Adamu ni jina na pia ni neno la jamii ya wanadamu.

Katika hali hii Hawa naye ni “Adamu”, yaani mwanadamu. Mungu hakuiita jamii ya wanadamu “mwanamke”. Hilo lingenusa uongozi wa kiume.²² Mimi ninaona hapa mkazo juu ya kufungwa kwa mwanamume na mwanamke na dunia. Kutoka adama (ardhi) Adamu alitwaliwa, na kutoka kwa Adamu baadaye Hawa. Yeye naye, kama Adamu, siku moja atarudi mavumbini. Ni vigumu kuona hapa nafasi ya uongozi, isipokuwa mtu anajaribu kuitafuta.

Mungu anamfanya Adamu kuwa kitovu.

Kwa Adamu mradi wa “wanadamu” unaanza. Kwanza ni yeye. Mpaka inapodhihirika kwamba kuna kitu kinachokosekana. Nusu nyingine ya maisha. Tendo linaloonyesha upungufu huu (kuwapa wanyama majina) wakati huohuo linaonyesha thamani ya mwanamke anayejaza upungufu huo. Mwanadamu – kama mwanamume na mwanamke – kwa pamoja ndiye kitovu cha uumbaji. Hilo linaonyeshwa na Mwanzo 1:26-27.

Adamu, si Hawa, anaumbwa kwanza. Kwa hiyo yuko juu ya Hawa katika mpangilio wa ngazi za mamlaka.

Ni muda kiasi gani, mrefu au mfupi, ulipita kati ya kuumbwa kwa Adamu na kwa Hawa? Hata kama katika zama za kale, tofauti na leo, kilicho cha zamani au kikubwa kwa umri daima ndicho kilichokuwa na uzito na kipaumbele zaidi, hitimisho hili halifai kwa uamuzi kama huo. Maandiko hayasemi popote kwamba mfuatano huu ndio sababu ya nafasi ya uongozi ya mwanamume. Ni mahitimisho ya kiholela, na yatabaki hivyo. Mfuatano huu haupaswi kufasiriwa kama mpangilio wa vyeo. Paulo, kama nitakavyoeleza kwa kina baadaye, anaposisitiza katika 1 Timotheo 2 kwamba Adamu aliumbwa kwanza, huko si suala la somo la ziada la Biblia, bali la maswali mengine yasiyohusiana na mpangilio wa ngazi za mamlaka.

21. Mbali na waandishi wengine, ninataja hasa hoja anazozitoa Alexander Strauch. Strauch, Alexander, 2001, Die Revolution der Geschlechter, Bielefeld

22. Ortlund, 119

Haki ya mzaliwa wa kwanza, kama inavyojulikana, inafanya kazi kwa kanuni hii ya mfuatano wa wakati. Lakini haitumiki popote kwa uhusiano wa mwanamume na mwanamke.

Kutegemea jinsi tunavyosoma Biblia, inaweza kuimarisha maoni yetu yasiyo sahihi au yaliyo sahihi. *Si mara chache uelewa wetu wa Biblia hauakisi mapenzi ya Mungu, bali fikira zetu wenyewe au mwelekeo wa mioyo yetu.*

Mfuatano huu unaweza pia kufasiriwa kwa njia nyingine: Si wa kwanza aliye mkuu zaidi, bali wa pili ndiye kilele, sehemu ya juu kabisa katika habari ya kifasihi ya kuumbwa kwa mwanadamu. Katika habari ya kwanza mwanadamu (mwanamume na mwanamke) ndiye kilele cha uumbaji. Katika habari ya pili si mwanamume, bali mwanamke. Ninalitaja hili kama mfano, si ili kujenga hoja yangu juu yake, bali ili kuonyesha jinsi mitazamo inavyoweza kutofautiana, na jinsi mahitimisho yasiyo sahihi yanavyokwenda mbali tunapodhani kwamba kuna mtazamo mmoja tu, au mtazamo wetu tu.

Adamu, si Hawa, ndiye anayepewa na Mungu amri kubusu mti wa ujuzi wa mema na mahaya. Hilo linaonyesha kwamba yeye ndiye kichwa/ kiongozi wa asili.

Kwa mujibu wa habari ya uumbaji, Hawa alikuwa bado hajakuwepo Mungu alipotoa amri hii. Lingekuwa wazo lenye haki tu kama angekuwa tayari yupo, na Mungu akamwambia Adamu peke yake.

Mwanamke amefanywa kutoka kwa mwanamume, na kwa hiyo anamtegemea.

Katika mifumo ya maisha ya mfumo dume utegemezi huu upo. Lakini kamwe Maandiko hayauungi mkono kama hali iliyo bora. Hata kama watu wote katika Agano la Kale waliishi hivyo na Biblia inalieleza hilo. Leo mwanamke hamtegemei mwanamume. Wote wawili wanaweza kuishi na kujitegemea wenyewe au peke yao. Mtu anaweza, akiangalia bila upendeleo, kuliona hilo kama maendeleo. Ni vizuri kwamba ndiyo ilivyo.

Adamu anampa mwanamke jina Hawa, na hilo ni ishara kwamba ana mamlaka juu yake.

Kutoa jina hakuhusiani na mamlaka. Kunahusiana zaidi na maarifa, kupima na kutambua, kwa kuwa katika Biblia mara nyingi majina yanaeleza tabia ya mtu.

Ndiyo sababu Adamu anamwita Hawa “mama wa wote walio hai”. Yeyote anayeunganisha kutoa jina na mamlaka anapaswa kuona kwamba hilo halikutokea kabla ya anguko, bali mara tu baada ya anguko.

Mwanamke ameumbwa kutoka kwa mwanamume ili awe “msaidizi” wake.

Jinsi mwandishi anavyotumia neno “msaidizi”, hamaanishi mtu aliye chini, bali mtu mwenye nguvu sawa na hadhi sawa.

Wanaume hukaribisha kwa furaha nafasi ya msaidizi ya mwanamke, ili wafikie malengo yao wanayoyaweka wao peke yao. Lakini hilo silo wazo la andiko. Msaada kamwe hauleti tofauti ya mamlaka wala ya cheo. Tungelitumiaje hilo kwa Mungu, aliye msaidizi wetu? Zaidi ya hayo, je, mwanamume naye hataki kuwa msaidizi wa mke wake mpendwa? Bila hilo kuleta ngazi za mamlaka?

Hawa ameumbwa kwa ajili ya mwanamume. Si kinyume chake.

Ndivyo inavyosimuliwa. Hata hivyo, Hawa hawi mali wala milki ya Adamu. Ameumbwa kama mwenzi mwenye nguvu sawa, kutoka upande wa Adamu. Linapokuja suala la agano la ndoa, tamaa ya mwanamume kwa mwanamke ni mwelekeo au mwendo ambao kutokana nao mtu angeweza hata kuhitimisha – kama angetaka – kwamba mwanamke ndiye mwenye nguvu zaidi. Mwanamume anajisikia kuvutwa kwake.

Hawa anatenda dhambi kwanza. Ni ishara kwamba mwanamke ni jinsia dhaifu zaidi, iliyo rahisi zaidi kushawishwa na kudanganywa.

Hata kama hitimisho hili lingekuwa kweli – jambo ambalo siamini –, halileti ngazi za mamlaka, tukiwaangalia wanaume wasiohesabika waliodanganywa na wanawake na kuanguka katika dhambi.

Mjaribu angejuaje kwamba mwanamke alikuwa jinsia dhaifu zaidi? Adamu hakuhitaji hata kujaribiwa ili atende dhambi!

Adamu hakutimiza wajibu wake wa kuchukua uongozi na kuma kichwa. Ndiyo sababu msiba huo ulitokea.

Ili kuzuia tukio hili na dhambi hii ya asili, hakuhitajiki ngazi za mamlaka. Hali kama hizi hutokea maelfu ya mara kila siku. Dhambi inazuiwa kwa “Hapana” iliyo wazi. Ni kweli, Adamu, kwa kuwa alikuwa amepewa amri ya Mungu, angepaswa kumpinga Hawa. Tukio hili halithibitishi chochote kuhusu ngazi za mamlaka. Kwa wote wawili ulikuwa uamuzi huru wa mwanadamu mwenye kuwajibika na mwenye haki ya kuamua.

Ikiwa Adamu alikuwa kichwa na alikuwa na nafasi ya uongozi, akashindwa katika hilo, kwa nini Hawa naye anawajibishwa hata kidogo? Basi Adamu peke yake angepaswa kuwajibishwa. Lakini kwa sababu wote wawili wana uwajibikaji sawa, wote wawili lazima watoe hesabu kwa kiwango sawa. Hatia ya Adamu ni kubwa zaidi sana kuliko ya Hawa. Hawa alidanganywa kwa hila, na alitambua hilo mara moja, na kwa haki akamtwika nyoka hatia kuu. Adamu alitenda dhambi bila kusita, “kwa mkono ulioinuliwa”, kisha akamfanya Hawa kuwa mwenye kuwajibika, na mwishowe hata Mungu, aliyempa mwanamke kama zawadi.

Je, haiwezekani pia kutoa hoja kinyume chake? Ikiwa Hawa hapa anachukua nafasi ya uongozi, hata kama uliongoza kwenye dhambi, basi hilo linaonyesha kwamba katika ndoa mwanamke naye anaweza kuongoza sawa na mwanamume. Katika “timu ya ndoa” kila mmoja wakati mwingine ni dhaifu na wakati mwingine ana nguvu. Kwa hiyo kila mmoja, kulingana na hali, atachukua uongozi kwa kusaidiana na katika kunyenyekeana.

Huenda kuna hoja zaidi, lakini hakuna hata moja inayoweza kupindua uwiano kati ya mwanamume na mwanamke aliouukusudia Mungu. Andiko la asili la Biblia linabaki kuwa hoja yenye nguvu zaidi kwa ushirikiano wa hadhi sawa. Hakuna dokezo lolote la uongozi wa Adamu uliokusudiwa na Mungu au ulio dhahiri. Kila kitu tulicho nacho kinaonyesha wenzi wanaoishi pamoja. Hata hivyo, usomaji wa andiko la uumbaji unaongoza kwenye misimamo tofauti kabisa. *Hapa, mwanzoni, ndipo uamuzi unafanyika juu ya jinsi mtu anavyolijibu na kulitekeleza swali la jinsia, na jinsi tunavyofasiri maneno ya Agano Jipya juu ya mada hii.*

2.4 TOFAUTI KATI YA MWANAMUME NA MWANAMKE

Kwa kuwa ninasisitiza usawa na hadhi sawa ya mwanamke na mwanamume, watu watapinga kwamba ninazipuza tofauti. Lakini sifanyi hivyo mahali popote. Badala yake ninapinga waziwazi kila “kufanya kila kitu kiwe sawa” au kufananisha majukumu. *Ikiwa kuna majukumu tofauti, hilo halimfanyi mwanamume kuwa kichwa kinachotawala na kuongoza.* Tofauti hii ni muhimu. Isipofanyika, kunatokea mchanganyiko wenye upendeleo kati ya mpangilio wa uumbaji unaodhaniwa (mwanamume ni kichwa cha mwanamke) na matokeo ya anguko, pale inaposemwa “atakutawala”.

Ni wazi kwamba lazima kuwe na tofauti. Kwa maana vinginevyo Hawa asingekuwa mwenzake, wala mwenzi anayefaa. Ikiwa Adamu “ananyang’anywa” upande mmoja, nusu nzima, anakosa kitu ambacho anakipata tena au anakirudishiwa katika mwanamke. Wote wawili pamoja wanaunda kitu kizima.

Hata hivyo, Biblia si kitabu cha kufundishia tofauti kati ya mwanamume na mwanamke. Hata pale ambapo watu wanazitaja kila mara. Hapo watu hawaoni kwamba mara nyingi ni tofauti zilizotokana na historia, na maendeleo ya tamaduni na jamii, wala si udhihirisho safi na mkamilifu wa mapenzi ya Mungu Muumba.

“Habari ya uumbaji haitoi dokezo lolote juu ya mmoja kumtawala mwingine, wala juu ya mgawanyo wa kazi kwa jinsia. Mgawanyo mkali wa nyanja za utendaji na wa kazi, unaoonekana baadaye katika tamaduni za wanadamu, kati ya nyanja ya hadhara ya mwanamume ya kujenga utamaduni na nyanja ya faragha ya uzazi kwa mwanamke, hauwezi kuthibitishwa kutokana na uumbaji. Unaeleweka kwa sababu ya hali ya kibiolojia, lakini hauwezi kutolewa na kudaiwa kutoka katika maneno ya Biblia kama mapenzi ya Mungu Muumba. *Badala yake bapa Mungu anawaachia mwanamume na mwanamke nafasi kubwa katika kugawana majukumu, ndani ya mipaka ya maumbile yao ya kibiolojia.*”²³

23. Schmalenbach, 72

Kwa ufupi tu ninataja baadhi ya tofauti za kijinsia, ambazo – mbali na zile zilizo wazi kabisa – kwa kiasi fulani zimetambuliwa pia katika utafiti. Mada hii ni tata, nami ningeweza, isipokuwa kwa mambo machache, kurudia tu kile ambacho wengine wamegundua juu yake. Biblia yenyewe si kitabu cha kitaalamu katika jambo hili.

Umbo la mwili na kimo cha mwili kwa mwanamume vina nguvu zaidi na ni vikubwa zaidi. Ndiyo sababu katika mashindano ya michezo jinsia zinatenganishwa.

Wanaume kwa kiasi fulani wana kipawa zaidi katika kufikiri kwa nafasi na kwa dhana. Wanawake wana uwezo mkubwa zaidi wa mawasiliano.

Hitaji la kuzungumza kwa wanawake kwa wastani ni kubwa zaidi. Wanawake wanaelekea zaidi kwa watu, na wanaume zaidi kwa mambo.

Uzoefu wa kimwili wa tendo la ndoa kimsingi ni tofauti.

Kwamba kwa asili wanawake ndio wanaozaa watoto na si wanaume, hakuhitaji kutajwa. Lakini ndani yake kuna tofauti kubwa ya kibiolojia.

Ninatetea mgawanyo wa majukumu unaozingatia karama, usioelekezwa na matakwa ya kitamaduni, ya jamii au ya hali ya maisha ya watu ya zamani. Pale ambapo usawa wa haki ni sehemu ya katiba, uwezo bora zaidi unapaswa kutumika na kuthaminiwa kwa faida ya wote, bila kujali jinsia. *Katika ufalme wa Mungu na katika kanisa lake wanaume wanapaswa kuhakikisha kwamba nafasi hizi ziko wazi kwa wanawake bila mipaka. Hapo mengi yanawezza kurekebishwa.*

Katika zama zetu (za baada ya usasa), pamoja na mabadiliko ya jamii, nafasi ya mwanamke na mwanamume nayo imebadilika kwa njia nyingi. Kudumisha ndani yake mpangilio wa uumbaji unaodhaniwa ni vigumu, hata haiwezekani. Kujipatanisha na hali ya jamii si kuwa wa kidunia, bali ni sehemu ya kuyamudu maisha. Hilo si tatizo, ikiwa mtu anakubali kwamba Biblia haiamuru uelewa fulani wa majukumu. Kuwa mwanamume na kuwa mwanamke ni mada ya baadhi ya vitabu, kama ushauri wa maisha wenye nia njema. Biblia yenyewe inatoa karibu maagizo yote kwa wanaume na wanawake kwa kiwango sawa.

Leo mume akishughulikia kazi za nyumbani na kuwatunza watoto, na mke akipata mapato yanayohitajika, mgawanyo huu wa majukumu unazidi kuwa hali halisi ya maisha. Kama huo ndio mgawanyo bora kabisa, hilo haliwezi kuamuliwa kwa mtazamo wa Biblia.

2.5 MPANGILIO WA UUMBAJI

Neno hili linatumika mara nyingi. Ni neno la Kijerumani kabisa (*Schöpfungsordnung*). Sisi Wajerumani tunapenda utaratibu. Tunataka kujua kipi kinatumika na kipi hakitumiki. Hilo lina faida na linaweza kuwa la manufaa. Neno hili linatumika mara nyingi pale ambapo watu wanataka kutoa sababu za

maandiko ya Agano Jipya yanayohusu unyenyekevu wa mwanamke kwa mwanamume.

Uumbaji mwema unaelezwa katika sura mbili za kwanza za Mwanzo. Huo ndio kielelezo na udhibirisho wa kile ambacho Mungu anataka. Kabla ya anguko!

Biblia hailijui neno “mpangilio wa uumbaji”. Lenyewe hilo si tatizo, kama ilivyo kwa “maneno mengine ya msaada” ya kitheolojia. Lakini ni mipangilio gani tunataka kutoa katika sura hizi, au hata kuifanya msingi wa lazima kwa nyakati zote? Kwa mfano kutokula nyama kabisa, kwa kuwa katika paradiso nyama haikuliwa? Na je, kuhusu wanandoa wasiopata watoto na wasioweza kuzaa? Na je, kuhusu idadi kubwa inayoongezeka ya watu wanaoishi peke yao? Na je, kuhusu wale wanaozaliwa wakiwa na jinsia mbili? Je, tutembea uchi? Bila shaka sivyo. Lakini hilo lilikuwa la kawaida kabla ya anguko. Neno zito *mpangilio wa uumbaji* lazima litumike kwa kupambanua, ikiwa linafaa hata kidogo.

Kweli kabisa: Kile kinachoelezwa katika Mwanzo 1 na 2 juu ya mwanamume na mwanamke kinapaswa kutumika hivyo kwa nyakati zote. Kile kilicho tofauti au kibaya zaidi kuliko pale, kilikuja kwa dhambi, wala hakipatani na mpango na mapenzi ya Mungu.

Mwanamume na mwanamke wana thamani sawa, beshima sawa, agizo sawa, hadhi sawa, nafasi sawa. Hakuna ngazi za mamlaka katika sura ya 1 na 2. Ni umoja katika tofauti. Kukamilishana katika kiwango kimoja. Kukamilishana kwa pande zote mbili, si kwa upande mmoja. Msaidizi anayeelezwa katika Mwanzo 2 si upande ulio chini. Msaidizi ni mwenzi kamili kwa Adamu. Pamoja, wakiwa sawa kwa sawa, wao ni timu yenye nguvu. Wakiwa na uwezo na vipawa tofauti, wanasaidiana. Tofauti ya jinsia hapa ni sehemu ya msingi isiyoweza kukosekana ya kitu kizima. Tofauti ni jambo la lazima, lakini halihusiani na unyenyekevu wala mamlaka. Tofauti ya jinsia inakamilisha mfano wa Mungu, na kwa hiyo inawawezesha kutimiza agizo pana la uumbaji.

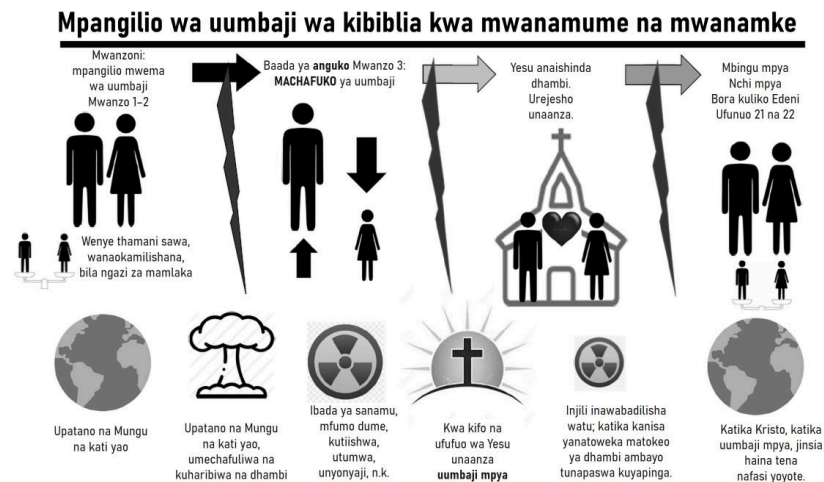
Picha hii ya mwanamume na mwanamke kabla ya anguko ndiyo kipimo cha Mungu: Mpangilio wa uumbaji wa Mungu. Unatumika milele. Kwa ulimwengu wote na kwa

nyakati zote. Kila kitu lazima kipimwe kwa huo. Ni kipimo cha milele, kinachodumu kwa nyakati zote.

Tunaona kwamba kipimo hiki – au ukipenda, mpangilio huu – kwa sababu ya dhambi kinapoteza uwiano wake, kinashambuliwa, na isipokuwa kwa hali chache, kinaharibiwa. Ni maelfu ya miaka baadaye tu ndipo kipimo hiki kinarudishwa katika Kristo (Wagalatia 3:28), ili kidumu kwa nyakati zote, kisishambuliwe tena kamwe.

Neno *mpangilio wa uumbaji* mara nyingi linatumika pale ambapo watu wanaonyesha unyenyekevu wa mwanamke na marufuku yake ya kusema hadharani (mbele ya wanaume), kufundisha na kuwaongoza. Ni mwitikio wa mazoea, pale mtu anaposisitiza utaratibu. Lakini baada ya anguko ni vigumu kusema tena juu ya utaratibu wa uumbaji. *Badala yake ni “machafuko ya uumbaji” (kwa Kijerumani mchezo wa maneno: Schöpfungs-UN-ordnung), pale ambapo sasa mwanamume anamtawala mwanamke, na nafasi za jinsia sasa zinaamuliwa kwa hilo. Kwa sababu ya mwili wake wenye nguvu zaidi, mwanamume amejinyakulia mamlaka.*

Mpangilio wa uumbaji unaohusu ulimwengu wote ndio msingi wa maadili ya Kikristo. Hauna tofauti ya ngazi za mamlaka kati ya mwanamume na mwanamke. Mbali na heshima ya mwanadamu aliyo nayo kama mbebaji wa mfano wa Mungu, ndani yake pia mna sifa zilizo na mizizi katika Mungu: *Haki, upendo na kweli. Hizi zinapaswa kuwezesha maisha mema ya pamoja ya wanadamu.*

2.5.1 Kutoka bustani ya Edeni hadi Yerusalemu Mpya

Wakristo wako safarini kuelekea uumbaji mpya (2 Petro 3:13). Edeni mpya iliyo bora zaidi inawangoja. Uumbaji mpya unaoendeleza ule wa sasa, kwa namna yoyote ile, na wakati huohuo ni mpya. Kitu hicho kipya sasa kinaelezwa kama mji, ambamo mtu anakuta tena vitu vya Edeni. Kwa hiyo hatuendi nyuma kwenye hali ya kabla ya anguko. Tunaenda mbele, kwenye mji mpya wa milele.

Katika uumbaji mpya wanaume na wanawake watahusiana kama ndugu, kama kaka na dada, bila kizuizi. Kwa upendo na heshima. Bila ngazi za mamlaka. Agizo la kuzaa na kuongezeka litakuwa limekwisha wakati huo. Hapatakuwa tena na tendo la ndoa. Kila kitu kinachohusiana nalo kitakuwa historia. Kile ambacho sasa kina nafasi kubwa, huko hakitakosekana. Ingawa daima tutabaki kuwa watu binafsi ambao Mungu alituwezesha kuwa, jinsia, yaani mume na mke, imepoteza umuhimu wake katika Kristo (Wagalatia 3:28). Ni kiasi gani cha “jinsia” kitakachobaki wakati huo, hatujui.

Katika ulimwengu wetu ulioanguka, idadi ndogo ya watu wanazaliwa wakiwa na jinsia *zote mbili* zilizokua kwa kiasi fulani. Kwao ni hali ngumu. Kwao ulimwengu mpya ni ukombozi (kama ulivyo kwetu sote).

Kwa kuwa uumbaji mpya tayari umeanza sasa katika kanisa, mwenendo wetu sisi kwa sisi unaweza tayari sasa kuongozwa nao. *Katika mwili wa Kristo jinsia haina nafasi tena.* Lakini kwa kuwa kanisa bado liko safarini katika uumbaji wa kwanza, linakutana na changamoto mbalimbali za kitamaduni. Kwa ajili ya Injili kunaweza kuwa na marekebisho pale ambapo jinsia bado inazingatiwa. Zaidi juu ya hilo baadaye.

Hakutakuwa na ngazi za mamlaka wala unyenyekevu katika uumbaji mpya, kwa maana katika Kristo sisi sote ni mmoja. Tuishi maisha ya uumbaji mpya!

2.6 ATAKUTAWALA – HISTORIA

Katika sura hii ninachunguza swali la kusikitisha la jinsi maneno ya adhabu ya Mwanzo 3:16 yalivyotimia. Ninaweza kufanya hivyo kwa kiasi kidogo tu. *Utimizohuu unajumuisha ulimwengu mzima wa ukandamizaji, unyonyaji, ubaguzi na kunyimwa haki. Bahari ya mateso na machozji.* Hadi karne ya 21. Ulimwengu ulikuwa, na bado ni, mahali pa hatari kwa wote wasio na nguvu, iwe mwanamke, mwanamume au mtoto.

Ni kwa sababu ya kazi ya utafiti ya wanahistoria, wanaakiolojia na wanatheolojia wengi kwamba leo tuna ushahidi mwingi juu ya hali ya mwanamke ilivyokuwa. Mtandao unafanya habari nyingi zipatikane kwa urahisi na haraka. Inafuata mkusanyiko wa nukuu kutoka nyakati mbalimbali, zinazoonyesha jinsi wanaume wenye ushawishi na wanaojulikana walivyowafikiria wanawake. Kwa ufupi hivi mtu hawezi kamwe kuitendea haki mada hii. *Lakini inapaswa kutosha kutambua ni mzigo gani ulioletwa si tu katika ulimwengu, bali kutoka buko ndani ya kanisa, ukafanywa wa Kikristo na kukuza.*

Haiwezekani kupuuza jinsi mtazamo wa msingi wa kuwadharau wanawake ulivyoingia katika Uyahudi kupitia wanafikra wakuu wa Kigiriki. Nao kwa upande wake umeacha alama zake katika kanisa. Zaidi ya hayo, Mababa wa Kanisa waliuthamini urithi wa Kigiriki katika swali hili kuliko mtazamo wa Biblia. Athari yake katika historia hadi leo inaonekana wazi. Kwa hiyo hilo linapaswa hata leo kutuchochea kuufichua na kuupinga.

2.6.1 Zama za kale

Wanawake wa zama za kale²⁴ waliwakilisha uzuri, walikuwa chini ya mwanamume, lakini pia walikuwa na nguvu ndogo zaidi za mwili. Ikiwa walikuwa matajiri, walivaa nguo ndefu za hariri na walikuwa na mitindo ya nywele iliyotengenezwa kwa gharama kubwa. Mwanamume akiwa na mwanamke mzuri kando yake, hilo lingeweza kumletea faida za kibiashara na za kisiasa. Katika jamii wanawake walikuwa na haki chache au hawakuwa na haki yoyote. Kwa uzinzi wanawake wangeweza kushtakiwa, kunyang'anywa mali au hata kufukuzwa nchini. Vyeo vya umma vilishikwa na wanaume peke yao. Nafasi ya mwanamke iliamuliwa wazi. Walitarajiwa kuzaa wazao, ikiwezekana wa kiume. Watu matajiri walikuwa pia na watumwa walioshughulikia kazi za nyumbani. Watumwa wa kike hawakuwa na haki, na walilazimika kufanya huduma nyingi. Lakini kweli kulikuwa na hali za pekee ambapo baadhi ya wanawake wenye mali walikuwa na hadhi ya juu zaidi na waliweza kuathiri maamuzi kwa nguvu. Mvuto wa kike mara nyingi ulikuwa msaada mzuri katika ulimwengu uliotawaliwa na wanaume.

“Katika zama za kale ‘mwanamume huru’ au ‘raia’ (mwanamume) alionwa kuwa kielelezo kamili cha mwanadamu, aliyetofautishwa wazi pia na ‘mwanamke huru’ au ‘raia wa kike’ (mwanamke). *Kwa sababu ya maumbile ya mwili na udhaifu aliohusishwa nao, mwanamke alionwa kuwa duni kuliko mwanamume. Uduni huo ulionwa kuwa wa kuzaliwa nao na usiobadilika, na kwa huo watu walitoa sababu ya mwanamke kutokuma na uwezo wa kisheria na ya hitaji la kudumu la mlezzi wa kiume.* Kulingana na nafasi yake katika jamii, mwanamke alionwa kuwa asiyetenda, na hilo lilihusu pia tendo la ndoa (la mwanamume kumwingilia mwanamke). Nafasi ya kutenda ya wanawake, kwa mfano kwa kutawala nyumbani, kuonekana mno hadharani au kwa nafasi ya kutawala katika tendo la ndoa, ilionwa kuwa aibu, na ilihatarisha nafasi ya heshima ya familia nzima. Mwanamume, kwa upande mwingine, alikuwa hatarini kunyang'anywa haki zake za kiraia ikiwa hakuitawala nyumba yake na watu wa nyumbani (wanawake, watoto, watumwa wa kike), ikiwa

24. Zama za kale (Antike) ni utamaduni wa Kigiriki na wa Kirumi, kuanzia karibu 600 KK hadi 400 BK.

hakuyadhibiti mahitaji yake mwenyewe (chakula, kinywaji, tamaa, ujinsia, usingizi), ikiwa alitumia muda mfupi mno hadharani, au ikiwa alichukua nafasi isiyo ya kutenda katika tendo la ndoa.”²⁵

Wanawake huko Athene walikuwa chini ya mwanamume, sawa na wakati wa jamhuri ya Kirumi, na walilazimika kufuata matakwa yake. Wanawake daima walikuwa kama watoto wadogo kisheria, yaani walihitaji mtu wa kuwaelekeza na kuwaongoza. Akiwa msichana na akiwa mwanamke, alikuwa chini ya mlezi wake na hisia zake za kubadilika.

2.6.2 Aristotle

Aristotle, 384-322 KK, mmoja wa wanafalsafa wakubwa zaidi wa Kigiriki na mwanazuoni wa fani nyingi, aliufanya uduni wa mwanamke kuwa ukweli unaotumika kwa wote. Katika swali la thamani ya mwanamke, elimu yake yote haimsaidii, naye anabaki kuwa mtoto wa zama zake. “*Majike ni madume waliobaribika*” ni mojawapo ya kauli zenye matokeo makubwa za mtazamo wake wa ulimwengu. Kwa kuwa roho ndiyo inayozaa, wanawake ni wasaidizi tu “wasio na roho”, wanaotoa mwili wao/mji wao wa mimba kama chumba cha kuatamia kwa ajili ya mbegu ya kiume yenye “roho”. Baada ya Aristotle kuanza na wazo la uduni wa maumbile ya kibiolojia ya mwanamke, na kwa njia hiyo kuhalalisha kuwa kwake chini ya mwanamume katika jamii, zaidi ya hayo anamfanya kuwa mwenye kuwajibika kwa kushindwa kokote, kwa maana sehemu ya kike ikizidi katika kuzaa ni “... chanzo cha kuzaliwa kwa viumbe vyenye maumbile ya ajabu ya kutisha.”

Katika mfumo huu wa jamii wanawake hawakuwa na umuhimu wowote wa kisheria wala wa kijamii. Wanawake walitengwa na siasa. Walimtegemea mume wao, bwana wa nyumba, kiuchumi na katika mambo mengine yote. Yaani maisha yao yote walikuwa kama watoto wadogo kisheria chini ya ulezi wa mwanamume. Kwa kawaida wanaume walioa wanawake wadogo sana kwa umri kuliko wao, jambo lililozidisha utawala wao. “Kazi kuu ya wake ilikuwa kuhakikisha warithi wa kiume na kuendesha nyumba ya mume.”

25. Voß, Heinz-Jürgen, Das differenzierte Geschlechterverständnis der Antike, Gender, 2/2009

Mara nyingi binti walitupwa baada ya kuzaliwa kwa uamuzi wa baba. Kwa wasichana waliobaki hai, ilitarajiwa usafi wa kimwili kabla ya ndoa na baadaye ndani ya ndoa. Wanawake wa heshima walitumia sehemu kubwa ya maisha yao nyumbani.

Katika mtazamo wa ulimwengu wa Aristotle ngazi za mamlaka ni “za asili”, na vilevile ni asili ya mambo kwamba wengine wanatawala na wana baki zote, na wengine wanatawaliwa na hawana baki yoyote. Kwa mtazamo wake wa ulimwengu, baadhi ya watu wamezaliwa ili watawale, na wengine ili watawaliwe. Kwake jinsia ya kiume ina thamani kuliko ya kike, na kwa hiyo jinsia ya kike ipo ili itawaliwe na ya kiume.

“Basi, kama vile wanadamu ndio wakamilifu zaidi kati ya wanyama wote, vivyo hivyo ndani ya wanadamu mwanamume ni mkamilifu kuliko mwanamke, na sababu ya ukamilifu wake ni joto zaidi, kwa maana joto ndicho chombo kikuu cha maumbile.”

Kwa njia hii Aristotle aliveka msingi wa kifalsafa wa kudumu kwa wazo kwamba wanawake ni duni kuliko wanaume. Aliufanya ubaguzi wa kijinsia kuwa utaratibu rasmi, na akatoa mamlaka ya kielimu iliyoamini kutokuwa sawa kwa jinsia. *Karne nyingi baadaye viongozi wa kanisa, ambao wenyewe walikuwa matunda ya utamaduni na elimu ya Kigiriki, waliyafasiri maandiko ya Paulo kwa mtazamo wa falsafa ya Aristotle.*

Wanafalsafa wa Athene waliuachia ulimwengu mashtaka mawili dhidi ya wanawake. Kutoka kipindi cha zamani, hasa mafundisho ya Aristotle, ulitoka usadikisho kwamba wanawake ni duni kuliko wanaume. Kwa hiyo wanawake wanapaswa kuamriwa na wanaume, na watumiwe kwa ajili ya starehe ya wanaume. Kisha kutoka kwa wanafalsafa wa Kistoiki ukaja usadikisho kwamba wanawake ni kizuizi na kishawishi kwa wanaume. Kwa hiyo wanawake wanapaswa kuepukwa na wanaume, ambao vinginevyo wangekuwa huru kujipatia sifa zile zinazowafanya wanaume kuwa bora zaidi. Mitazamo yote miwili ndiyo msingi wa tafsiri za mapokeo za maandiko ya Paulo kuhusu wanawake na ndoa. Yaani unyenyekevu wa mwanamke na kutokuoa, ambako hadi wakati wa Matengenezo ya Kanisa mara nyingi kulionwa kuwa hali iliyo bora.

Alikuwa Sokrates (470-399 KK) aliyefanya dharau ya Waathene kwa wanawake isife kamwe. Kwa kuwaita wanawake mara nyingi jinsia dhaifu zaidi, anatoa hoja kwamba kuwa mwanamke ni adhabu ya miungu, kwa kuwa mwanamke ni kitu cha katikati kati ya mwanamume na mnyama.

Maisha ya mwanamume mmoja peke yake yana thamani sawa na wanawake elfu moja, kwa mujibu wa Euripides (480-407 KK), mtunzi wa tamthilia za Kigiriki.

Kungekuwa na nukuu nyingi zaidi, hata za kudhalilisha zaidi, ambazo zingethibitisha tu jinsi kwa ujumla watu walivyowafikiria wanawake.

2.6.3 Mwanamke kama mali

Wanawake kwa kiasi kikubwa walinyang'anywa haki ya kujiamulia mambo yao, na kwa sehemu walitendewa kana kwamba ni aina ya mali. Wana, kama warithi wa mali ya baba na kama wakuu wa familia, walithaminiwa kuliko binti – ambao, kama rasilimali ya thamani, wangeweza kuuzwa kwa wanaume wengine kwa mahari.

Kama maandiko ya zama za kale yanavyothibitisha, ingawa wanawake hawakuwa bila haki kila mara na kila mahali, walikuwa wazi chini ya wanaume. Mwishowe waume walitumia faida zao ili kujihakikishia kadiri iwezekanavyo kwamba wanawake wanapatikana kwao kwa tendo la ndoa.

Wanawake hawakuwakilishwa katika nyanja ya umma na ya kisiasa, na kwa kawaida walibaki katika mambo ya nyumbani na katika kazi ya kuzaa na kulea. Kimsingi wanawake walikuwa chini ya ulezi wa mwanamume, na walimtegemea kabisa kiuchumi (mume, baba au kaka).

Mamlaka ya kuamua ndani ya ndoa yalikuwa kwa mume. Yeye ndiye aliyekuwa mlezi wa mke na wa watoto, na katika maswali yote yaliyohusu mali na familia alikuwa na mamlaka ya mwisho, na mara nyingi ya pekee, ya kuamua. Nafasi ya wake karibu yote ilikuwa katika kazi za nyumbani na katika kuwatunza watoto.

Uwezo wao wa kuzaa ulipewa uangalifu maalum, na usafi wao wa kimwili nje ya ndoa ulipata heshima maalum katika jamii. Lakini wanawake wasioolewa

(masuria, watumwa wa kike) walitarajiwa kutumika ili kutosheleza tamaa za kimwili za wanaume huru ambao katika mali zao walifanya kazi.

2.6.4 *Mfumo dume*

Dini kubwa na Uhindu, kwa kanuni na maagizo yao, zimehusika duniani kote katika kuzaliwa kwa mfumo dume.

Kilugha neno hili (*Patriarchat*) linatokana na maneno ya Kigiriki *patér* – “baba” na *arché* – “chanzo” na “utawala”. Mfumo dume, unaoitwa pia androkrasia²⁶, kwa maana ya kawaida unaeleza mfumo uliotokana kihistoria na sheria za Kigiriki na za Kirumi. Katika mfumo huu kichwa cha kiume cha familia na cha nyumba kilikuwa na mamlaka ya kisheria na ya kiuchumi juu ya wanafamilia wa kike na wa kiume waliomtegemea.

Katika tabaka moja la jamii, wanaume wako juu ya wanawake walio wao kama binti, dada au wake. Hata hivyo, mfumo dume wa Biblia haupaswi kueleweka vibaya kuwa utawala wa wanaume tu, kwa kuwa wanawake wa tabaka la juu walikuwa na mamlaka juu ya watu wa kike na wa kiume waliokuwa chini yao.

Mfumo dume ndio mfumo mkuu wa maisha ya kijamii ya nyumba, kama tunavyouona tayari kwa mababa wa imani. Ulikua hivyo na ulikuwa jambo la kawaida. Si hali iliyo bora inayodaiwa na Mungu, bali ni sehemu ya historia ya utamaduni nje ya Edeni. Pamoja na faida na hasara zake zote.

Baadhi wanadhani kwamba mfumo dume unaakisi ubaba wa Mungu, na kwa hiyo unapatana na kielelezo cha kimungu. Lakini wazo kama hilo kwa muundo wa familia haliungwi mkono hivyo. Hata kama muundo huo unaweza kufanya kazi vizuri chini ya “neema ya jumla” ya Mungu. Muundo huu wa familia ni sehemu ya ulimwengu ulioanguka na ni matokeo ya historia yake. Haukutokana na kielelezo wala agizo la kimungu. Umeenea kama mfumo uliohakikisha maisha ya watu, na katika sehemu nyingi za dunia bado unayahakikisha. Kama mfumo wa kijamii, unapaswa kupimwa katika mwanga wa Maandiko.

26. Androkrasia, ikitafsiriwa kutoka Kigiriki, maana yake ni utawala wa mwanamume. Neno hili linatumika mara chache kama neno lenye maana sawa na mfumo wa utawala unaojulikana zaidi wa mfumo dume.

2.6.5 Ushawishi wa Kigiriki katika fikira za Kiyahudi

Kwamba hapo juu nimemnukuu Aristotle, kunahusiana na ukweli kwamba fikira hizi ziliathiri pia Uyahudi.

“Tunapofika kwenye Agano Jipya, tunaona kwamba wanaume wengi wa Kiyahudi hawakuwaona wanawake kwa heshima kubwa inayoonekana katika Agano la Kale. Mambo matatu yaliwafanya Wayahudi kupotosha mahusiano ya mwanamume na mwanamke aliyoyakusudia Mungu.

1. Mwenendo wa dhambi. Dhambi inapotosha uelewa na mahusiano.
2. Tafsiri potofu za maandiko ya Biblia.
3. Ushawishi wa mawazo ya Kiyunani (ya Kigiriki).

Katika karne ya tatu KK mawazo ya Kiyunani yalianza kupenya katika fikira za Kiyahudi. Kupenya huku kuliharakishwa wakati wa utawala wa Antiokia Epifane, aliyeanza kutawala mwaka 175 KK. Kisha Antiokia aliivamia nchi ya Yudea na kujaribu kuifanya ya Kiyunani kwa nguvu. Matokeo yake ni kwamba fikira za Kiyahudi ziliathiriwa na falsafa ya Kigiriki. Hilo liliupaka rangi mtazamo wa Kiyahudi juu ya wanawake.”²⁷

“Kwa jumla, nafasi ya wanawake katika sheria za kidini inaweza kuelezwa vizuri zaidi kwa usemi huu unaorudiwa kila mara: ‘Wanawake, watumwa (wasio Wayahudi) na watoto (walio chini ya umri)’. Kama mtumwa asiye Myahudi na mtoto aliye chini ya umri, mwanamke ana mwanamume juu yake aliye bwana wake; hilo pia linapunguza ushiriki wake katika ibada, kwa sababu kwa mtazamo wa kidini yeye ni duni kuliko mwanamume.

Juu ya hayo yote mtu anaweza kuongeza kwamba maoni mengi ya dharau juu ya wanawake yalitolewa. *Inamgusa mtu anapoona jinsi maoni kama hayo yanavyozidi maoni ya kuwathamini sana, ambayo hakika hayakukosekana.* Ni jambo la kawaida kwamba kulikuwa na furaha mtoto wa kiume alipozaliwa, wakati kuzaliwa kwa binti mara nyingi kulipokelewa bila kujali, hata kwa huzuni. Kwa hiyo tunapata picha

27. Karatasi ya mafunzo ya WKG, Septemba 2003

kwamba Uyahudi nao wakati wa Yesu ulikuwa na maoni ya chini sana juu ya wanawake. Kama ilivyo kawaida katika Mashariki, ambapo mwanamke anathaminiwa hasa kwa uwezo wake wa kuzaa, lakini kadiri iwezekanavyo anatengwa na ulimwengu wa nje. Na yuko chini ya mamlaka ya baba yake au ya mume wake, na ambapo kwa mtazamo wa kidini yeye ni duni (wa chini) akilinganishwa na wanaume.”²⁸

2.6.6 Mababa wa Kanisa

Hapa pia zinaweza kutajwa nukuu chache tu, zinazoonyesha alama za falsafa ya Kigiriki hata katika Ukristo wa mwanzo.

“Kwa mwanamke, hata kuijua asili yake mwenyewe kunapaswa kumletea aibu.”
Clement wa Aleksandria, 150-215 BK, Mwalimu (Der Erzieher)

“Mfano unaoathiri ni Baba wa Kanisa *Augustine* (354-430 BK), aliyechangia kwa namna maalum katika kuundwa kwa picha ya ‘Kikristo’ juu ya mwanamke. Akiwa ameathiriwa na falsafa ya Aristotle, ilikuwa vigumu kwake kukubali kwamba mwanamke ni mfano kamili wa Mungu: ‘Mwanamke pamoja na mumewe ni mfano wa Mungu, yaani wote wawili pamoja ni mfano mmoja kamili. Lakini katika kazi yake kama msaidizi, kazi iliyo yake peke yake, yeye si mfano wa Mungu. Lakini kuhusu mwanamume, hata akiangaliwa peke yake, yeye ni mfano wa Mungu kamili na kwa ukamilifu, kana kwamba ameunganishwa na mwanamke kuwa kitu kimoja’.”²⁹

Katika karne ya 5 Paulo alitumiwa kuthibitisha picha ya kutokuwa sawa na ya kutenganishwa kwa ngazi za mamlaka, kama Aristotle alivyoikuza. Uhuru wa mwanzo wa Injili ulilazimika kurudi nyuma tena. *Kadiri miundo ya kanisa ilivyoziidi kuimarika, ndivyo hadhi sawa ya viungo vya Kristo ilivyoziidi kupotea njiani. Ushahidi wake ni kupungua na kutengwa kwao na vyeo vya kanisa.*

“Mwaka 585, katika mkutano wa maaskofu 63 waliohudhuria pamoja na wawakilishi wao huko Mâcon, Ufaransa, juu ya swali ‘Je, wanawake ni wanadamu?’, 32 walipiga kura Ndiyo na 31 Hapana. Kwa hiyo wanawake

28. Jeremias, Joachim, uk. 359-375 Jerusalem zur Zeit Jesu, 1963

29. Schmalenbach, 196

walitangazwa kuwa wanadamu kwa wingi wa kura moja!”³⁰

Mwanatheolojia aliyeathiri zaidi wa Zama za Kati, *Thomas Aquinas*, anathibitisha mtazamo wa Aristotle (Prima Pars, Quaestio 92):³¹

“a) Inaonekana kwamba kuumbwa kwa mwanamke hakukupaswa kutajwa miongoni mwa kazi za kwanza za uumbaji. Kwa maana:

I. Aristotle anamwita mwanamke kiumbe cha kibinadamu kisicho kamili kuliko mwanamume. Lakini kilicho chenyewe si kamili na chenye upungufu hakikupaswa kutajwa katika maelezo ya mpangilio wa kwanza wa vitu.

II. Kutiishwa na kushushwa vinatokana na dhambi. Kwa maana mwanamke aliambiwa: ‘Utakuwa chini ya mamlaka ya mwanamume’, na Gregory Mkuu anaandika: ‘Pale ambapo hatukutenda dhambi, hapo sote ni sawa.’ Lakini mwanamke kwa asili yake ni dhaifu kuliko mwanamume, kwa heshima na kwa nguvu pia.

III. Nafasi za kutenda dhambi lazima ziepukwe. Lakini Mungu alijua kwamba baadaye mwanamke angekuwa nafasi ya dhambi kwa mwanamume. Kwa hiyo hakupaswa kumuumba. Upande mwingine kuna mamlaka ya Maandiko. (Mwanzo 2:18.)

b) Ninajibu: ilikuwa lazima mwanamke awepo kama ‘msaidizi wa mwanamume’. Na si kama msaidizi kwa kazi nyingine yoyote, ambapo kwa vyovyote mwanamume mwingine angemsaidia mwanamume vizuri zaidi; bali kwa kazi ya kuzaa. Hilo linaonekana vizuri zaidi tunapoangalia hatua mbalimbali za kuzaa. ... Ni kwa kuzingatia tu asili ya mtu mmoja mmoja ndipo mwanamke ni kitu chenye upungufu na dhaifu zaidi.”

Mahali pengine aliandika kwamba mwanamke ataongozwa na tamaa ya kimwili, lakini mwanamume na akili. Au: Mwanamke ni kosa la maumbile, duni kimwili na kiakili, aina ya mwanamume aliyekatawi viungo, aliyekosewa, asiye fanikiwa.

30. Smith/Kern, *Frauen und Männer im Dienst für Gott*, Gießen, 2000, uk. 114

31. Kwa utafiti zaidi ninapendekeza maktaba ya Mababa wa Kanisa inayopatikana bure kwenye www.unifr.ch/bkv/ (kwa Kijerumani).

Mstari mwekundu ulipita kutoka kwa Aristotle kupitia Paulo (ndiyo watu walivyodhani) kupitia Augustine na Thomas, ukaingia pia katika theolojia ya riongozi wa Matengenezo ya Kanisa. Mtazamo huu leo unaeleweka na wengi (hasa Wakeristo wa mapokeo ya Matengenezo) kama mpangilio wa uumbaji wa Mungu unaohusu ulimwengu wote. Kweli huo ni mtazamo juu ya mwanadamu uliotiwa sumu na falsafa, ambao hata wanafikra na wanatheolojia wakubwa zaidi walinaswa nao. Mungu na alisikie lalamiko hili.

2.6.7 Matengenezo ya Kanisa

Matengenezo ya Kanisa yalileta kuvunjika kwa uhusiano na kanisa Katoliki la Zama za Kati. Hilo lilimletea mwanamke uhuru mpya na kuthaminiwa kupya. Jinsi Luther alivyompandisha mwanamke hadhi katika ndoa na familia haiwezi kuthaminiwa kupita kiasi, tukikumbuka kwamba mtazamo wa kawaida wa jamii kwa wanawake kwa kiasi kikubwa ulikuwa dharau kali.

Kwa Luther, unyenyekevu wa mwanamke ulikuwa jambo la kawaida la asili. Alimheshimu sana mke wake, Katharina von Bora, aliyekuwa mwenzi mwenye nguvu kwake, na aliyejua pia wakati wa kumzuia Martin wake, au hata kumsimamisha. Lakini maneno yake juu ya wanawake kwa ujumla huenda yanaakisi lugha kali, chafu na isiyo na adabu ya karne ya 16. "... utawala wa wanawake tangu mwanzo wa ulimwengu haujawahi kuleta jema lolote, kama watu wanavyosema: Utawala wa wanawake mara chache huishia vizuri! Mungu alipomweka Adamu kuwa bwana juu ya viumbe vyote, kila kitu kilikuwa bado sawa na vizuri, na kila kitu kilitawaliwa kwa njia bora kabisa; lakini mwanamke alipokuja, akataka kutia mkono wake pia katika chungu na kuwa na akili, kila kitu kikaanguka na kuwa machafuko matupu. ... Wanawake wanapokuwa na ufasaha wa kusema, hilo si la kusifiwa kwao; inawafaa zaidi kugugumiza na kutoweza kusema vizuri. Hilo linawapamba vizuri zaidi." Au: "Utaratibu unadai nidhamu na heshima, kwamba wanawake wanyamaze wanaume wanaposema." Au: "Magugu hukua haraka, ndiyo sababu wasichana hukua haraka kuliko wavulana." Yeye mwenyewe aliyamaanisha kwa herufi, kwa uzito kabisa, alipomnukuu katika mahubiri Kutoka 22:18 (kwa hesabu ya Kijerumani 22,17):

“Usimwache mchawi mwanamke kuishi.” Ni kwa kiasi gani Luther wa ujanani na Luther wa uzeeni wanahusika katika jambo hili, siwezi kusema kwa sasa. Lengo si kuhukumu wala kulaani, bali kutafuta vyanzo. Ni wazi kwamba swali hili lazima lifafanuliwe tena na tena, hata katika zama zetu.

Lengo langu ni kudokeza jinsi hata watu wakubwa wa Mungu walivyoanguka katika kosa hili kubwa, na jinsi Mungu alivyovumilia na kustahimili hilo. Kama anavyofanya mara nyingi leo. Anabariki na kutenda kazi, na wakati huohuo lazima avumilie maoni, desturi na mienendo ya watoto wake ambayo kamwe hakuitaka.

Baada ya kufungwa kwa nyumba za watawa, huduma na nafasi ya mwanamke vilibanwa katika nyanja ya nyumbani. *Vyeo vya kanisa havikufunguliwa kwa mwanamke. Heshima yake kama mwanadamu na kama mke iliinuliwa, lakini si nafasi yake katika kanisa la Yesu.*

Kwa muhtasari, mwanahistoria Arnold Angenendt anaandika: “Jinsia ya kike, katika maandiko yasiyohesabika ya nyakati zote na tamaduni zote, imekuwa kitu cha kudharauliwa, hata cha kudhibakwa”. Hilo linahusu Ukristo kwa kiwango sawa, mara nyingi hadi leo.

“Sisi Wakristo tungependa kuwa watu bora zaidi. Lakini sisi si hivyo. Katika hali bora kabisa, sisi tuko katika hali bora zaidi.”³² *Hata leo Wakristo si waanzilishi wenye nguvu wa ulimwengu wenye haki zaidi kwa wote. Siwezi kumpinga mwanamke anayesema: “Kuna dharau kwa wanawake nyingi mno katika historia ya kanisa, kiasi kwamba mwanamke anakosa pumzi.”*

Hata hivyo, kwa mujibu wa Angenendt, katika karne za kwanza Ukristo ulirudi kwenye mpangilio wa uumbaji wa asili wa Mungu: “Kwa hiyo si ajabu kwamba hasa wanawake walivutwa kwa Ukristo; katika karne tatu za kwanza wao ndio waliokuwa wengi katika makanisa. Sababu zake zinaonekana kwa urahisi. Ni wapi pengine mwanamke alikuwa sawa na mwanamume kiasi hiki?” Kwa bahati mbaya, nuru hii ya Injili ilikuwa itiwe giza tena.

32. Schmidt, 118, Endlich gleich, Holzgerlingen, 2019

Katika karne ya 18 na 19 kulikuwa na vuguvugu kubwa za uamsho. Katika hizo mara nyingi wanawake ndio walioongoza na kulihubiri Neno.³³ Katika nyakati kama hizo za mwanzo mpya, ambazo hazikupangwa kwa ukali, ambapo miundo ilikosekana, Roho wa Mungu alivuma kwa nguvu, hapo alikuwa huru kuziacha karama zifanye kazi bila kizuizi, kwa sababu tofauti ya jinsia iliweza kupuuzwa kabisa. *Hilo ni sharti zuri, pale ambapo tofauti hii haina nafasi.*

2.6.8 Vuguvugu la kidunia la haki za wanawake

Neno “ufeministi” mara nyingi linadharauliwa na Wakristo wa kihafidhina. Lakini hasa wao wangepaswa kujua kwamba wanawake jasiri, na wanaume pia, wamefanikisha yale ambayo hasa wao wangepaswa kuyatetea. Leo wao wenyewe, na hasa wake zao, wanafaidika na yale ambayo vuguvugu hizi zimefanikisha. Huko si kuutangaza ufeministi kuwa mtakatifu. Ni kutambua na pia kuthamini ukweli, unaohusu kwa kiwango sawa mafanikio ya vyama vya wafanyakazi, ambayo Wakristo (wa kihafidhina) wanafaidika nayo (bila kustahili). *Hatuwezi kamwe kusema tu kwamba vuguvugu kama hizo za utamaduni wa kisasa ni mbaya au ni shambulio dhidi ya Biblia, ikiwa sisi wenyewe kwa namna fulani tunafaidika nazo kwa njia nzuri, na tusingependa kuyaacha mafanikio hayo.*

“Ufeministi una mizizi yake katika vuguvugu la kidunia la wanawake. Wimbi lake la kwanza, mwishoni mwa karne ya 19 na mwanzoni mwa karne ya 20, lilikuwa vuguvugu la haki za wanawake katika mapambano ya haki sawa ya kushiriki katika siasa. Hasa haki ya kupiga kura na nafasi ya kushika vyeo vya kisiasa, katika mapambano ya haki ya elimu, hasa elimu ya wasichana, katika mapambano ya uhuru wa kuchagua kazi na nafasi ya kufanya kazi. Mwaka 1896 kwa mara ya kwanza wanawake waliruhusiwa kuhudhuria vyuo vikuu kama wasikilizaji wageni; kusoma kikamilifu waliruhusiwa kwa mara ya kwanza huko Baden kuanzia 1900, katika majimbo mengine baadaye sana; mwaka 1918 haki ya wanawake kupiga kura ilianzishwa, mwaka 1949 usawa wa haki wa wanawake na wanaume uliandikwa katika Katiba ya Ujerumani, mwaka 1954 marufuku ya kuwaajiri wanawake walioolewa katika utumishi wa umma iliondolewa, mwaka 1957 haki ya mume ya kuamua mwisho, na hatimaye mwaka 1958 kile

33. Krüger, Hartmut, *Frauen im Pietismus*, Marburg, 2005

kilichoitwa ‘useja wa walimu wa kike’, uliowalazimisha walimu wa kike kutokuolewa, na wakiolewa kuacha kazi yao.

Wimbi la pili la vuguvugu la wanawake katika miaka ya 1970 lilijiona kuwa vuguvugu la ukombozi wa wanawake. Kwa maana ingawa kisheria, angalau kwenye karatasi, walikuwa karibu sawa kabisa, wanawake bado walijiona kuwa wanabaguliwa na hawako huru: Kwa nafasi zisizo sawa za elimu – wakati huo bado wavulana wengi kuliko wasichana walisoma katika shule za sekondari za juu, na wanaume wengi zaidi sana kuliko wanawake walisoma vyuo vikuu; kwa nafasi duni zaidi katika soko la ajira; katika nyakati za ukosefu mkubwa wa ajira walishutumiwa kuwa ‘wanaopata mshahara wa pili’ katika familia, au hawakuajiriwa kabisa, pia kwa sababu ya uwezekano wa kukosa kazini kwa sababu ya mimba; kwa mishahara midogo zaidi kwa kazi ileile; na si kwa uchache, kwa mzigo mara mbili au zaidi wa familia, kazi na kuwatumia jamaa. Lugha inayowatendea wanawake haki ikaanza kuangaliwa, wasimamizi wa masuala ya wanawake wakachaguliwa, mipango ya kuwainua wanawake ikaandikwa.”³⁴

Yote haya ni sehemu ndogo tu ya kile ambacho kingeweza kutajwa hapa. *Ninatumaini kwamba mistari hii michache inaonyesha njia ngumu ya wanawake nje ya Edeni. Jinsi fikira za ulimwengu zilivyoathiri sana fikira za kanisa, kumaonekana katika ukweli kwamba hata leo “Aristotle kwa kipimo kidogo” bado anathibitishwa kwa maneno ya Paulo. Ni nguvu za giza tu, ambazo kiongozi wake ni yule nyoka wa zamani, zinazoweza kufurabika njia hii yenye mawe ya wanawake. Kwa Yesu, mtaalamu wa Mungu hata kwa binti za Hawa unafunuliwa hatimaye.*

Huenda mnafikiri kwamba yote haya ni historia. Ni ya zamani sana, na leo kila mahali ni tofauti kabisa. Mmekosea sana: World Vision iliripoti (miaka 10 iliyopita) juu ya nchi zisizo na urithi wa Kikristo: Wanawake milioni 450 wanateseka kwa ulemavu wa mwili kwa sababu ya lishe duni wakati wa utoto. Katika jamii nyingi wasichana na mama zao hula tu baada ya wanaume na wavulana kushiba. Ingawa wanawake ni nusu ya watu wote duniani, wanamiliki asilimia moja tu ya mali. Kati ya watu bilioni 1.3 wanaoishi katika umaskini,

34. Wikipedia (makala mbalimbali)

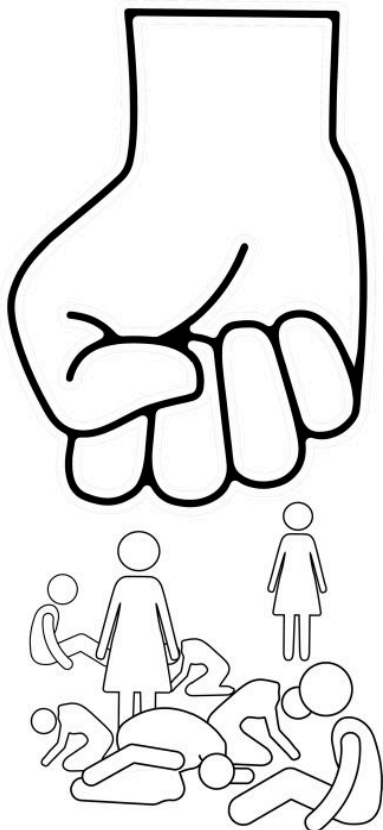
asilimia 70 ni wanawake. Kwa msichana uwezekano wa kutopata elimu ya shule ni mara mbili zaidi kuliko kwa mvulana.

Wasichana milioni mbili, wengi wao Afrika na Mashariki ya Kati, wanakatwa viungo kwa tohara ili kuuza tamaa yao ya kimwili. Wakinusurika katika utaratibu huu, wanakua na kukabiliwa na tendo la ndoa lenye maumivu, uwezekano wa kutozaa, na uwezekano mkubwa zaidi wa kufa wakati wa kujifungua. Takwimu za karibuni zinaonyesha kwamba katika kizazi hiki kweli wasichana milioni 100 hawapo. Waliuawa na familia zao kwa sababu ya jinsia yao. Mamilioni mengi ya wasichana hawa wanakosekana nchini India na China, ambako mama mara kwa mara hutoa mimba wanapojua kwamba wana mimba ya msichana. Au, kama katika zama za kale, wanatupwa ili wafe. Wananyimwa huduma za matibabu.

Ni machozi mangapi yaliyomwagwa sirini? Hata mbingu zinalia, Yahwe Elohimu anapoona kile kinachowapata binti za Hawa. Ni nani atakayekuja kuwasaidia? Ni nani atakayewatetea? Ni moyo wa nani unaobaki bila kuguswa mbele ya hali hizi halisi?

Ngazi za mamlaka ndizo chanzo cha mfumo dume, na mfumo dume ndio chanzo cha matumizi mabaya ya tendo la ndoa na ya mamlaka.

Beth Allison Barr

3 YESU, MASIHI, NA WANAWAKE

Hesabu yetu ya miaka inaanza na muujiza usio na mfano: Mungu anakuwa mwanadamu. Yule wa milele, Muumba, anakuja yeye mwenyewe. Anaanza kutoka sifuri kama kila mwanadamu, anapitia utoto, ujana na maisha ya kazi kama fundi wa ujenzi huko Nazareti na maeneo ya jirani. Baadaye, huduma yake ya hadharani inapoanza, makao yake ni Kapernaumu huko Galilaya. Yote haya yanatokea katika Uyahudi wa karne ya kwanza.

Kwa wanawake, pamoja naye inaanza pia hesabu mpya ya wakati. Ni yeye yule aliyekutana na Adamu na Hawa bustanini wakati wa jua kupunga. Yahwe Elohimu kama mzao wa Adamu, kama Mwana wa Adamu, yeye ndiye uzao wa mwanamke. Na mkombozi wake. Mtu anayewaelewa wanawake. Ingawa hakuoa, aliishi na mama yake na dada zake. Kila siku anahisi na kuona jinsi wanaume wanavyowatendea wake zao na wanawake kwa ujumla. Huenda yeye mwenyewe, kama mzaliwa wa kwanza, alikuwa na wajibu kwa familia, ikiwa Yusufu, baba yake, hakuwa hai tena na alilazimika kuchukua nafasi yake. Dada zake walimwonaje?

Anaona nyuma ya pazia. Angalau katika huduma yake ya hadharani anabomoa kuta na kuupindua ulimwengu wa Kiyahudi wa wakati ule. *Ikiwa yupo mtu aliyekieleleza kwetu, ni yule aliyemfunua Mungu.* Yeye ndiye mwisho wa kila upinzani.

Katika sura hii lengo si mafundisho, mafundisho ya imani wala misimamo. Lengo ni maisha halisi. Habari. Makutano. Mienendo. Ugunduzi.

Makutano yote haya ya Yesu na wanawake yanayotajwa hapa yamechunguzwa mara nyingi.³⁵ Nayo ni muhimu kabisa. Karibu ndiyo kiini, kwa maana katika maandiko haya tunaona jinsi *nguvu ya Mungu ya kukomboa na ya kurejesha inavyokuwa kweli katika maisha ya wanawake. Jinsi wanavyorudishwa katika hadhi aliyokuwa nayo mwanamke huko Edeni. Hilo ndilo lengo la Mungu. Kuziharibu kazi za*

35. Kwa sababu ya nafasi na muda, siwachunguzi wanawake jasiri wa Agano la Kale walioshika nafasi za uongozi au waliotabiri, wala Elisabeti au Mariamu. Mama wa Yesu ni mwanamke wa pekee, jasiri, anayejitegemea, wa kiroho na shujaa, ambaye simchunguzi zaidi hapa.

Ibilisi, pamoja na utawala mbaya, wa kuvuka mipaka na wa kukandamiza wa mwanamume juu ya mwanamke katika sura zake zote.

Wanawake walimwonaje Yesu? Walikuwepo Yesu alipozaliwa, alipoteswa msalabani, na alipofufuka. Someni nukuu hii yenye nguvu, maarufu duniani kote, ya Dorothy L. Sayers:

“Huenda si ajabu kwamba wanawake walikuwa wa kwanza horini na wa mwisho msalabani. *Walikuwa hawajawahi kumwona mwanamume kama buyu – hawajawahi kuwepo mwingine kama yeye tena.* Nabii na mwalimu aliyekemea bila kunung’unika na kusifu bila kujishusha kwa dharau; aliyechukulia maswali na hoja zao kwa uzito; ambaye kamwe hakuwasukuma wawe ‘wa kike’, wala kamwe hakuwadhihaki kwa sababu ya uanawake wao; aliyewapokea jinsi walivyo, na aliyehusiana nao bila kizuizi chochote.”

Yesu anakutana na wanawake bila viwango viwili vya maadili, bila kuwatenga, bila kujishusha kwa dharau, bila kuwavumilia tu, bali kwa kuwajali na kuwaelewa, naam, kwa wema na upendo.

Huenda matukio yanayosimuliwa si mengi sana. Lakini yale yaliyopo yana uzito mkubwa. Lazima kulikuwa na mengine mengi ambayo hatukusimuliwa. Lakini huenda siku moja tutaruhusiwa kuyaangalia nyuma, ufalme wa milele wa Mungu utakapokuwa umeanza.

Habari hizi mmezisoma au kuzisikia mara mia. Hata hivyo nitaziangalia na kuonyesha kwa ufupi mambo yake ya pekee, pamoja na yale ya kitamaduni. Ninayaandika maandiko yote kamili; hamhitaji kuchukua Biblia pamoja. Nami ninashiriki mawazo machache tu juu yake. Zameni ninyi wenyewe ndani ya nyakati hizi takatifu!

3.1 WANAFUNZI WA KIKE WANAOTUMIKA

[Luka 8:1-3] Ikawa baada ya hayo, alikuwa akizunguka katika miji na vijiji, akihubiri na kuitangaza habari njema ya ufalme wa Mungu. Na wale Thenashara walikuwa pamoja naye, *na wanawake kadhaa waliokuma*

wameponywa pepo wabaya na magonjwa: Mariamu, aitwaye Magdalene, ambaye pepo saba walikuwa wamemtoka, na Yoana, mke wa Kuza, msimamizi wa Herode, na Susana, na wengine wengi waliombudumia kwa mali zao.

Si Yesu tu, bali pia marabi wengine wa wakati huo walizungukwa na wanafunzi wao. Lakini: Marabi hawakuwa na wanawake kama wanafunzi wao, wala hawakutaka kuwa nao. Kujifunza kutoka kwa rabi kulikuwa fursa ya pekee ya wanaume. Tunaposema juu ya wanafunzi wa Yesu, daima tunawafikiria wale Kumi na Wawili. Luka anasema juu ya wanawake anaoweza kuwataja kwa majina, na juu ya wanawake wengi wasio na majina. Tunajua kwamba walikuwepo zaidi ya wanaume kumi na wawili. Luka alisema juu ya 70 (Luka 10:1, 17). Lakini huenda tayari wanawake walihesabiwa humo. Kwa vyovyote, kundi la wanafunzi, kama Luka anavyolieleza, linaonekana kwetu kuwa kundi lililochanganyika la wanaume na wanawake. Baadhi ya wanawake walikuwa wamepata wokovu kupitia kwa rabi huyu, na tangu hapo walikuwa wamemfuata. Na walikuwa wameleta mali zao. Walimhudumia yeye, bwana wao, na huenda wote waliokuwa safarini pamoja na Yesu. Hilo halimaanishi kupika chakula na kufua nguo – huenda pia hilo: Walihudumu kwa mali zao. Wao, au angalau baadhi yao, *waligharimia* utume wa Yesu pamoja na wafuasi wake.

Ni kuvunja mwiko kusiko na mfano: Yesu anawapokea wanawake katika kundi la wanafunzi wake. Yesu anataka wajifunze. Kwa maana anajua ni nafasi muhimu kiasi gani ambayo wanawake, aliowategemea kuliko wanaume, wangekuwa nayo siku zijazo kwa ajili ya ufalme wa Mungu na kanisa lake. Luka anawataja kwa wema, bila kutaja tofauti yoyote kuhusiana na wanafunzi wa kiume.

3.2 WANAWAKE WANAPASWA KUJIFUNZA

[Luka 10:38-42] Walipokuwa wakienda zao, aliingia katika kijiji kimoja; mwanamke mmoja jina lake Martha akamkaribisha nyumbani kwake. Naye alikuwa na dada aitwaye Mariamu, ambaye aliketi miguuni pa Yesu akilisikiliza neno lake. Lakini Martha alikuwa akihangaika kwa utumishi mwingi; akamwendea, akasema: Bwana, huoni vibaya kwamba ndugu yangu

ameniacha nitumike peke yangu? Basi mwambie anisaidie. *Yesu akajibu, akamwambia: Martha, Martha! Unasumbuka na kubangaika kwa mambo mengi; lakini kinatakiwa kitu kimoja tu. Kwa maana Mariamu amelichagua fungu lililo jema, ambalo hataondolewa.*

Yesu aliwapenda ndugu hawa watatu. Alipenda kuwa katika nyumba hii. Alikaribishwa. Saa alizofundisha zilikuwa kama kunyakuliwa. Maneno ya uzima, maneno yenye nguvu, yalitoka kinywani mwake. Na Mariamu aliona hilo kuwa la kuvutia zaidi kuliko kuwahudumia wanafunzi wengi. Inaeleweka kwamba kulikuwa na ugomvi kati ya dada hao. Lakini Yesu, ambaye Martha anaonekana kumgeukia kwa lawama, anampa Mariamu, na pamoja naye wanawake wote, fursa ya kuwa mwanafunzi na mwenye kujifunza. Bila tofauti kati ya mwanafunzi wa kiume na wa kike. Miguuni pa Yesu tofauti zote zinasawazishwa. Huko wote ni sawa! Hata leo. Ni muhimu kwa wanawake kwa kiwango kilekile kufundishwa kweli na kujengwa imara katika imani. Wao, sawa na wanaume, wanashiriki katika kubadilishana mawazo na katika kuuliza maswali.

3.3 WOTE NI SAWA

[Marko 3:33-35] Akawajibu, akasema: Mama yangu na ndugu zangu ni akina nani? Akawatazama wale walioketi kumzunguka pande zote, akasema: *Tazama, mama yangu na ndugu zangu! Kwa maana yeyote atakayeyafanya mapenzi ya Mungu, huyo ndiye ndugu yangu, na dada yangu, na mama yangu.*

Familia ya Yesu ilidhani kwamba sasa Yesu amerukwa na akili kabisa. Hapa Yesu haonekani kama mtu wa familia. Kwake familia mpya ya ufalme wa Mungu na ya uumbaji mpya ina uzito zaidi. Kama ilivyoonekana katika kipengele kilichotangulia, katika uhusiano na Yesu, katika uanafunzi, jinsia haijaondolewa, lakini haina tena umuhimu. Hasa haina umuhimu wa ngazi za mamlaka, kana kwamba wanawake wako chini ya wanaume. Kwa kuelewa nafasi ya mwanamume na mwanamke ni jambo la kuamua kwamba Yesu kamwe hakusema juu ya ngazi za mamlaka, wala hakufundisha juu yake. Bila maneno,

tayari kwa matendo yake Yesu alivunja desturi za kitamaduni na za “kidini” za wakati wake. Wale wanaomtii anawaita ndugu na dada!

3.4 HEDHI SI UNAJISI TENA

[Marko 5:32-34] Akatazama pande zote ili amwone yule aliyefanya hivi. Lakini yule mwanamke, akiogopa na kutetemeka, akijua lililompata, akaja akaanguka mbele yake, akamwambia kweli yote. *Akamwambia: Binti, imani yako imekuponya; enenda kwa amani, uwe mzima, umepona dhiki yako.*

Hedhi yenyewe ni jambo ambalo kwa mwanamke si baraka, bali ni mzigo. Sisi wanaume hatuwezi kujiweka katika hali hiyo. Katika Israeli wanawake wakati wa hedhi walikuwa najisi kwa ibada. Najisi kwa jambo ambalo hawakuweza kulizua. Hatima? Mbaya zaidi ilikuwa damu isipokoma. Hata leo ugonjwa huu upo. Kwa hiyo mwanamke alikuwa najisi daima. Kama mwenye ukoma, karibu hakuweza kushiriki katika maisha ya jamii, na hakuweza kabisa kushiriki katika maisha ya kidini. Ujasiri wake wa kuushika uponyaji kwa Yesu ni mojawapo ya habari zenye kugusa moyo katika Injili. Yesu anauita ugonjwa huu “dhiki”. Yeye ndiye anayeukomesha. Anamrudisha mwanamke huyu katika maisha. Kama vile anavyomfufua binti wa Yairo mara baada ya hapo. Huko ndiko alikokuwa akienda. *Kwa namna inayogusa moyo anamvita binti.* Kama baba anamletea hisia ya kukubaliwa, kujaliwa na kuthaminiwa, aliyoikosa kwa miaka 12. Kama vile binti anapopata kujaliwa kwa upendo na baba yake. Mbele ya watu wote, barabara ilikuwa imejaa watu kupita kiasi, anazungumza hivi na huyu “*najisi*”, na kufanya kile yeye peke yake alichofanya: Kuzungumza hadharani na mwanamke na kumrudishia uhai wake na heshima yake mbele ya wote. Wanaume walifikiri nini? Na wanawake je!

3.5 WALIOTENGWA NA KUPATIKANA

[Yohana 4:6-9] Na hapo palikuwa na kisima cha Yakobo. Basi Yesu, kwa kuwa amechoka kwa safari yake, aliketi hivi kisimani. Ilikuwa kama saa sita.

Akaja mwanamke Msamaria kuteka maji. Yesu akamwambia: Nipe maji ninywe! (Kwa maana wanafunzi wake walikuwa wamekwenda mjini kununua chakula.) Basi yule mwanamke Msamaria akamwambia: *Imekunajwe wewe, uliye Myabudi, kuomba maji kwangu mimi niliye mwanamke Msamaria? (Kwa maana Wayabudi hawachangamani na Wasamaria.)*

[Yohana 4:27-30] *Wakati huo wanafunzi wake wakaja, wakastaajabu kwa sababu alikuwa akisema na mwanamke.* Lakini hakuna aliyesema: Unatafuta nini?, au: Mbona unasema naye? Basi yule mwanamke akauacha mtungi wake, akaenda zake mjini, akawaambia watu: Njooi, mwone mtu aliyeniambia mambo yote niliyoyatenda! Je, huyu siye Kristo? Wakatoka mjini, wakaja kwake.

Ni mara ngapi katika ujana wangu nilisikia maneno kutoka sura ya 4 ya Injili ya Yohana. Mara nyingi yale kwamba Baba anawatafuta waabuduo wa namna hiyo tu, wanaoabudu katika roho na kweli. Sehemu ya kweli katika ujana wangu ilikuwa kwamba wanawake hawafanyi hivyo. Wananyamaza katika makusanyiko.

Basi kwa nini Yesu aliyasema maneno haya ya kweli yaliyo ya kina na muhimu kwa mwanamke? Tena kwa Msamaria? Mwanamke aliyeachwa mara nyingi? Kwa mwanamke aliyekuwa ndiyo kwanza anamjua Masihi?

Alikuwa huru. Alikuwa Yahwe Elohimu, aliyewaumba mwanamume na mwanamke wakiwa na hadhi sawa. Aliweza kukutana na wanawake jinsi inavyopaswa kuwa. Wanafunzi walistaajabu kwamba alizungumza na mwanamke. Ni jinsi gani mtazamo juu ya wanawake ulivyokuwa umeharibika siku zile. Yesu alienda njia hii ngumu ili kugeuza habari ya maisha ya kusikitisha ya mwanamke huyu, aliyekuwa ameachwa mara nyingi, kuwa habari ya wokovu. La, hakuwa mwanamume ambaye Yesu alimwambia maneno kama hayo; alikuwa mwanamke aliyekuwa amepoteza kila hali ya kujithamini, na aliyelazimika kujikabidhi kwa mwanamume mwingine ili aweze kuishi. Mwanamume huyu kisimani pa Sikari alikuwa tofauti. Kama kila mwanamume anavyopaswa kuwa. Alikuwa Masihi.

Anakuwa mmisionari wa kwanza wa kike. Kijiji chake chote kinakuja kwenye imani kwa sababu anasimulia habari yake na kuishinda hofu yake. Kweli ni habari ya kushangaza kabisa, inayonitoa machozi. Hawakuwa wengi ambao Yesu aliwafunulia moja kwa moja kwamba yeye ndiye Masihi. Lakini kwa mwanamke huyu anaifungua mbingu.

Swali lazima liulizwe: Mtu anawezaje kuifasiri marufuku ya Paulo ya kusema hivyo, na kuipanua kwa wanawake wote wa kanisa kwa nyakati zote, wakati hapa Yesu anamfundisha mwanamke juu ya asili ya ibada? Juu ya ibada, iliyo alama ya msingi ya kanisa!?

3.6 UZINZI UNAHITAJI WATU WAWILI

[Yohana 8:1-11, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder] Lakini Yesu alikwenda mpaka mlima wa Mizeituni. Alfajiri akaingia tena hekaluni, na watu wote wakamjia; akaketi, akawafundisha. Waandishi na Mafarisayo wakamletea mwanamke aliyefumaniwa katika uzinzi, wakamweka katikati, wakamwambia: Mwalimu, mwanamke huyu amefumaniwa katika uzinzi, katika tendo lenyewe. Katika torati Musa alituumuru kuwapiga kwa mawe watu kama hawa; basi wewe wasemaje? Walisema hivi wakimjaribu, ili wapate sababu ya kumshtaki. Lakini Yesu akainama, akaandika kwa kidole chake ardhini. Walipoendelea kumuuliza, alijiinua, akawaambia: *Yeye asiye na dhambi miongoni mweni na awe wa kwanza kumtupia jive. Akainama tena, akaandika ardhini. Waliposikia hayo, wakatoka mmoja mmoja, wakianzia wazee hadi wa mwisbo*; Yesu akabaki peke yake pamoja na yule mwanamke aliyekuwa katikati. Yesu alipojiinua na asimwone mtu ila yule mwanamke, akamwambia: Mwanamke, wako wapi wale washitaki wako? Je, hakuna aliyekuhukumu? Akasema: Hakuna, Bwana. *Yesu akamwambia: Wala mimi sikuhukumu; enenda zako, wala usitende dhambi tena!*

Biblia mbalimbali zina kichwa hiki: Yesu na mwanamke mzinzi. Lakini: Mwanamume mzinzi alikuwa wapi? Mababa wa Kanisa walidhani, na leo baadhi bado wanafikiri hivyo, kwamba wanawake ndio kishawishi cha dhambi ya zinaa.

Mtazamo wa Kiyahudi juu ya mwanamke ulimfanya kuwa mwenye kuwajibika kwa kishawishi cha zinaa. Kinyume chake, Yesu anaweka uwajibikaji juu ya mwanamume (Mathayo 5:28). Anapomtazama mwanamke, anapaswa kuizingatia tamaa ya kimwili na kuizuia. Kwa maneno mengine: Usitazame kwa muda mrefu mno, ikiwa huwezi kuidhibiti tamaa yako. Nina shaka kama mwanamke ndiye anayeshawishi. Wanaume, wanaosisimka kwa haraka zaidi kuliko wanawake, hufanya kila kitu ili kumpata mwanamke haraka. Jinsi ilivyokuwa hapa, hatujui. Mpenzi wake alimwacha kwa woga, au alifichwa na wenzake wa kiume.

“Yesu alisema maneno machache tu, lakini yalisema mengi mno. Dhambi ilikuwa dhambi – iwe imetendwa na mwanamume au na mwanamke. Kila mmoja wetu atasimama mbele ya hukumu ya Mungu. Hakuna atakayeweza kujificha wala kuepuka. Hakuna atakayeweza kumnyooshea mwingine kidole. Dhambi ya mwanamke haikuwa mbaya zaidi kuliko ya mwanamume – lakini pia haikuwa bora zaidi. Pale ambapo hadhi sawa ndiyo kipimo, mawe hayatupwi kwa urahisi.”³⁶

3.7 KUSIMAMA WIMA KWA KIMO KAMILI

[Luka 13:10-17, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder] Alikuwa akifundisha siku ya sabato katika sinagogi mojawapo. Na tazama, *palikuwa na mwanamke aliyekuwa na pepo wa udhaifu kwa miaka kumi na minane; naye alikuwa amepindika, wala hakuweza kujinyosha bata kidogo. Yesu alipomwona, alimwita, akamwambia: Mwanamke, umefunguliwa udhaifu wako! Akaweka mikono yake juu yake, na mara akanyooka, akamtukuzia Mungu. ...* Na huyu, aliye *binti wa Ibrahimu*, ambaye Shetani alikuwa amemfunga, tazama, miaka kumi na minane, je, haikumpasa kufunguliwa kifungo hiki siku ya sabato? Aliposema hayo, wapinzani wake wote wakaona haya; na mkutano wote ukafurahi kwa ajili ya mambo yote matukufu yaliyofanywa naye.

Sinagogi lilikuwa mahali pa wanaume. Wao ndio waliokuwa mbele. Wao ndio waliosema. Lakini Yesu anamwona mwanamke huyu na kumleta mbele. Katikati. Mwanamke. Tena mwanamke aliyekuwa wa kutisha kumtazama. Tabibu mkuu

36. Hamilton, David

anamleta mbele zake. Wanaume hawakulikaribisha kuvunjwa huku kwa mapokeo. Ni ukweli tu kwamba ilikuwa sabato ndio uliowapa sababu dhaifu ya kumshambulia Yesu. Usemi “binti wa Ibrahimu” ni wa pekee. Hivyo mwanamke aliyepindika ananyooka. Kwa huruma, akimgeukia mwanamke huyu maskini, anaweka mikono yake juu yake. Kisha anasimama mahali ambapo kwa kawaida wako wanaume tu. Wima. Yahwe Elohimu hamrudishii afya tu, bali pia heshima: Anamwita binti wa Ibrahimu. Pale ambapo kwa kawaida wanasikika wanaume tu, anapaza sauti yake kumtukuza Mungu. Naam, kana kwamba anaanzisha sifa za Mungu katika sinagogi. Ni wakati mtakatifu kiasi gani!

Sinagogi la Kiyahudi, ambamo wanawake walikuwa nyuma kana kwamba wamefichwa na wanaume peke yao ndio waliosema, kamwe si kielelezo cha jinsi kanisa la Yesu Kristo linavyofanya kazi.

3.8 HAKUNA VIWANGO VIWILI VYA MAADILI

[Mathayo 19:8-9 (5:31-32)] Akawaambia: Musa, kwa sababu ya ugumu wa mioyo yenu, aliwapa ruhusa kuwaacha wake zenu; lakini tangu mwanzo haikuwa hivyo. Nami nawaambia: Yeyote atakayemwacha mkewe, isipokuwa kwa sababu ya uasherati, akaoa mwingine, azini; naye amwoaye yule aliyeachwa, azini.

Waume wa Kiyahudi waliweza kuwaacha wake zao kwa urahisi kiasi. Sababu ingeweza kupatikana kila mara. Kwa hiyo mwanamke aliyeachwa, au afadhali aliyefukuzwa, alikuwa karibu ametengwa kabisa na asingeweza kuishi kwa urahisi. Ni Yesu anayewaumbua Mafarisayo na waandishi na kuwarudisha mwanzoni. Mwanamume na mwanamke wameumbwa wakiwa na hadhi sawa kama mfano wa Mungu, na wameunganishwa katika ndoa. Huo ndio uliokuwa mpangilio wa uumbaji.

Wanaume na wanawake wanapaswa kufuata kanuni zilezile. Mungu ashukuriwe kwamba leo kwetu si tena kama ilivyokuwa kwa Wayahudi wakati ule. Lakini talaka inabaki kuwa jambo linaloumiza kwa kina kabisa, na linalouvunja pia moyo wa Mungu. Yesu, akiirejelea habari ya uumbaji, anamlinda mwanamke, na

anawaasa wanaume wasiwaache wake zao tu kwa sababu zisizo za haki, isipokuwa kwa uzinzi. Anawatetea wanawake. Anapaza sauti yake kwa ajili yao na anakemea ugumu wa mioyo, anaouona kuwa sababu ya talaka hizi.

3.9 NEEMA ISIYOONA HAYA

[Marko 14:3-9, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]
Naye alipokuwa Bethania, nyumbani mwa Simoni mwenye ukoma, alipokuwa ameketi chakulani, alikuja mwanamke mwenye chupa ya alabasta yenye marhamu ya nardo safi ya thamani kubwa sana. Akaivunja chupa ile ya alabasta, akaimimina juu ya kichwa chake. Lakini baadhi yao walikasirika ndani yao, wakasema: Kwa nini marhamu hii imepotezwa hivi? Kwa maana marhamu hii ingeweza kuuzwa kwa zaidi ya dinari mia tatu na kupewa maskini. Wakamkemea. Lakini Yesu akasema: *Mwacheni; mbona mnamtaabisha? Amenitendea kazi njema; kwa maana maskini mnao pamoja nanyi siku zote, na wakati wowote mtakapo mnaweza kuwatendea mema; lakini mimi hamnami siku zote. Ametenda alichoweza; ameutia mwili wangu marhamu kabla ya wakati kwa ajili ya maziko. Amin, nawaambia: Popote Injili itakapohubirwa katika ulimwengu wote, na hili alilolitenda huyu litatajwa, kwa ukumbusho wake.*

Ni hali isiyoweza kufikirika, karibu ya aibu. Mwanamke huyu alikuwa amekwisha kukutana na Yesu, naye alikuwa ameyafanya maisha yake kuwa mapya. Anapata ujasiri wa kuingia ghafla katika mkusanyiko huu wa wanaume na kutazamwa na wote. Kisha afanye kile alichoweza. Yesu alijua kwamba hakuweza kufanya zaidi. Mshahara wa mwaka mzima aliouweka akiba, kila kitu alichokuwa nacho, aliona ni vyema kumtolea Yesu. Kamwe kabla ya hapo kitu cha thamani kama hicho kilikuwa hakijamiminwa juu ya kichwa cha mtu huyu wa Nazareti. Kamwe hakuwa amenukia hivyo. Na Yesu anamwinua mwanamke huyu mbele ya wote, na kumpa nafasi katika historia ambayo hakumpa mwanamume yeyote. Alilithamini kupita kiasi – hakuna aliyeelewa kwamba mwishowe utume wake ungefikia kina chake na kilele chake huko Golgotha.

“Yeye ni zaidi ya mwenye dhambi aliyesamehewa. Machozi yake mengi ya furaha, anapomtumikia Yesu, yanatofautiana na yale ya Petro, anayelia kwa uchungu baada ya kuiacha huduma na kumkana Yesu (Luka 22:62). Mabusu yake yasiyokoma yanatofautiana na busu la usaliti la Yuda (Luka 22:47). Nafasi yake miguuni pa Yesu ni ile ya mtumishi, nafasi ambayo Yesu mwenyewe anaichukua (Luka 22:26-27). Tendo lake la upendo la kuivunja chupa ya alabasta na kumimina vilivyomo vya thamani ni kuiga kwa ishara kwa Kristo, anayeruhusu mwili wake uvunjwe na damu yake ya thamani imwagwe kwa ajili ya wapendwa wake wote (Luka 22:20). Yeye ni ikoni (picha) ya Kristo!”³⁷

Ninyi wanaume wote mnaowaamuru wanawake kunyamaza na kuwakataza kuhubiri: Ni mara ngapi katika mahubiri yenu na katika kuitangaza Injili mmemtaja mwanamke huyu?

3.10 MSALABA: WANAUME WAKO WAPI?

[Mathayo 27:55-56] *Na palikuwa na wanawake wengi pale wakitazama kwa mbali, wale waliomfuata Yesu tangu Galilaya, wakintumikia.* Miongoni mwao alikuwa Mariamu Magdalene, na Mariamu mama yao Yakobo na Yose, na mama yao wana wa Zebedayo.

[Marko 15:40-41] Palikuwa pia na wanawake wakitazama kwa mbali; miongoni mwao alikuwa Mariamu Magdalene, na Mariamu mama yao Yakobo mdogo na Yose, na Salome, *ambao, alipokuwa Galilaya, walimfuata na kumtumikia; na wanawake wengine wengi waliopanda pamoja naye kwenda Yerusalemu.*

[Luka 23:55-56] Na wale wanawake waliokuja pamoja naye kutoka Galilaya wakafuata nyuma, wakaliona kaburi na jinsi mwili wake ulivyowekwa. Wakarudi, *wakaandaa manukato na marhamu;* na siku ya sabato wakastarehe kama ilivyoamriwa.

[Mathayo 28:9-10] Walipokuwa wakienda kuwapasha habari wanafunzi wake, tazama, Yesu akakutana nao, akasema: *Salamu! Wakamkaribia,*

37. Reid, Barbara E., uk. 76, Wisdom's Feast, 2016

wakamsbika miguu, wakamsujudia. Ndipo Yesu akawaambia: Msiogope; nendeni mkawaambie ndugu zangu waende Galilaya, na huko wataniona.

Je, si jambo la kushangaza jinsi waandishi wa kiume wa Injili wanavyoandika hapa juu ya wanawake hawa? Hawawapuuzi. Hawawasahau. Kwa maana walikuwa wamewaona wanawake kama wanafunzi wenzao, waliomfuata Yesu pamoja na wale Kumi na Wawili. Waandishi hawa nao walikuwa wamekulia na mtazamo wa Kiyahudi na wa Talmud juu ya wanawake. Lakini Yesu aliufanya upya hata mtazamo wao juu ya wanawake. Ilihita miaka kadhaa, lakini katika jambo hili wanafuata nyayo za Yesu.

Zaidi ya hayo, kwao kama wanaume ilikuwa aibu kweli kuandika kwamba wanawake walitazama kusulubiwa angalau kwa mbali, wakati wao wenyewe – isipokuwa Yohana – walikuwa wamekimbia.

Mwenendo wa Yesu kwa wanawake ulikuwa umewafanya kuwa na nguvu na ujasiri. Aliwainua. Alizithamini huduma zao. Kile tunachosoma hapa ni mwangwi wa heshima ambayo Yesu alikuwa nayo kwao. Kinyume na mapokeo na desturi, alikuwa amewapokea katika kundi la wanafunzi wa kike na wa kiume. Mengi hatuyajui, lakini ukweli uliotajwa unaweka jambo moja wazi: Aliwaheshimu kwa kiwango sawa, wanafunzi wa kiume na wa kike. Hata kama katika kundi la ndani kabisa hapakuwa na wanawake.

3.11 MARIAMU, MTUME WA KIKE

[Yohana 20:15-18] Yesu akamwambia: Mama, unalia nini? Unamtafuta nani? Yeye, akidhani kuwa ni mtunza bustani, akamwambia: Bwana, ikiwa wewe umemchukua, niambie ulikomweka, nami nitamchukua. Yesu akamwambia: Mariamu! Akageuka, akamwambia kwa Kiebrania: Raboni! – maana yake, Mwalimu. Yesu akamwambia: Usinishike, kwa maana sijapaa bado kwenda kwa Baba yangu. *Lakini enenda kwa ndugu zangu, ukawaambie: Ninapaa kwenda kwa Baba yangu na Baba yenu, kwa Mungu wangu na Mungu wenu. Mariamu Magdalene akaenda, akawapasha wanafunzi habari kwamba amemwona Bwana, na kwamba amemwambia hayo.*

Katika kesi mahakamani wanawake hawakuwa mashahidi. Hawakustahili kuwa mashahidi. Hivyo ndivyo mambo yalivyokuwa yamefikia. Kwamba Yesu anawakabidhi na kuwaagiza wanawake ujumbe muhimu kuliko wote wa nyakati zote, hilo haliwezi kuthaminiwa kupita kiasi – hata kwa wanafunzi wenyewe. Kamwe ujumbe muhimu na mkubwa zaidi haujatangazwa mara tu baada ya kusulubiwa. Mariamu alikuwa peke yake pale ambapo ujumbe huu ungeweza kusikika. Anaagizwa kuwatangazia kweli hii wanafunzi, waliokuwa wamejificha kwa hofu. Mbele ya agizo hili, swali kama wanawake wanaruhusiwa kuhubiri linaonyesha akili ndogo.

Katika utume huu wa pekee ninamwita Mariamu mtume wa kike, mwanamke aliyeagizwa na Yule aliyefufuka. Katika bustani moja Hawa alikubali kudanganywa. Katika bustani hii hakuna mwanamume anayeonekana. Ni mwanamke peke yake, anayemkosa Bwana wake na mkombozi wake, na anayemtafuta. Si Yesu aliye hai, bali Yesu aliyekufa. Kwake ameyafunga maisha yake. Yeye alikuwa kila kitu chake. Uaminifu huu na upendo huu unathaminiwa na kuheshimiwa na Bwana Yesu.

Kwa sababu *Mariamu Magdalene* anatajwa kuwa wa kwanza aliyekutana na Yule aliyefufuka, na aliyewekwa naye kuwatangazia wanafunzi wake ujumbe wa kufufuka kwake (Yohana 20:11-18), tayari katika Kanisa la Kwanza aliheshimiwa kama aliye sawa na mitume. Katika karne ya 3 Hippolyto wa Rumi alianzisha jina la heshima *apostola apostolorum*, maana yake mtume wa kike wa mitume. Jina hili lilichukuliwa na wanatheolojia Hrabanus Maurus na hata Thomas Aquinas, ambaye mtazamo wake juu ya wanawake nimekwisha kuudokeza.

*“Yesu hakananzisha vuguvugu la wanawake, bali vuguvugu kwa ajili ya wanadamu. Lakini haishangazi kwamba wanawake walikuwa tayari hasa kuyapokea mawazo yake. Wakina wamefungwa katika upweke wa familia ambayo wakati mwingine ilikuwa ya uadui, wanawake walijua jinsi ulimwengu ulivyokuwa usio salama, usio wa haki na wa upweke.”*³⁸

Kwa Yesu sioni dokezo lolote la unyenyekevu wa mwanamke kwa ngazi za mamlaka, wala la kutengwa kwake na huduma ya hadharani au huduma ya uongozi katika kanisa. Katika mwenendo wake kwa wanawake inaonekana wazi

38. Boulding, Elsie, 358, *A View of Woman through Time*, 1976

jinsi mtazamo wa kirabi juu ya wanawake ulivyokuwa umejitenga mbali na mpango wa Muumba.

Masibi amewajali binti za Hava. Yeye aliyemfunua Mungu kikamilifu katika asili yake ya ndani kabisa.

Siku zote wewe ni mwema, na unanitendea mema mengi! BWANA, nisaidie kuyajua mapenzi yako!

Zaburi 119:68 (Gute Nachricht, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

Milele, Bwana, neno lako linadumu; limesimama imara kama mbingu.

Zaburi 119:89 (Neue Genfer Übersetzung NGÜ, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

4 PAULO, RAFIKI WA WANAWAKE

Mara nyingi nimesikia, na wakati mwingine mimi mwenyewe nimefikiri, kwamba Yesu na Paulo hawamaanishi wala hawasemi jambo moja. Kana kwamba walipingana. Mtu akitaka kuona hivyo, ataweza kujenga sababu. Mimi nadhani kwamba Paulo anatembea katika nyayo za Yesu, hata linapokuja suala la wanawake. Kuhusu heshima yao, kujitoa kwao na uaminifu wao. Kwa kweli ni Paulo ambaye kwa nyaraka zake anaathiri picha ya mwanamke katika kanisa hata zaidi kuliko Yesu. Lakini anayemwelewa vibaya atamweka kinyume na Yesu.

Paulo mwenyewe, katika baadhi ya vifungu vya nyaraka zake, anatoa sababu ya yeye kuingia katika historia kama adui wa wanawake kwa watu wengi. Lakini mtazamo huo unabadilika. Na hilo ni kwa sababu huenda tunaweza, na tunapaswa, kuvielewa vifungu hivyo kwa njia nyingine. Zaidi juu ya hilo baadaye.

*Ingawa alitoka katika mapokeo ya Mafarisayo, ambayo hayakuwa na mtazamo wa kuvathamini sana wanawake, na yaliyoathirwa na fikira za Kigiriki, aliwekwa huru kabisa na bayo.*³⁹ Mahali pengine katika kitabu hiki ninatoa dhana kwamba ile miaka mitatu huko Arabuni, mara baada ya kukutana na Kristo njiani kwenda Dameski, ilikuwa shule ngumu ya kuuondoa mzigo wote huu wa malezi ya Kifarisayo. *Kwa maana picha za Talmud juu ya wanawake, ambazo Yesu alikwisha kuzirunja, hazina nafasi yoyote katika ufalme wa Mungu.*

Kazi ya mtumishi Paulo asiyechoka ilizungukwa na kuunganishwa na wanawake wengi. Walihusishwa katika utume wake, na kama pete katika mnyororo walikuwa watenda kazi wasioweza kukosekana. Ninaogopa kwamba baadhi ya wanaume hawajatatmbua ni kazi kubwa kiasi gani na matunda kiasi gani Mungu amelea katika ufalme wake kupitia wanawake. Katika karne zote, hasa katika karne ya 18 na 19. Pale ambapo kwa Mungu ilionekana kuwa si kitu kabisa kama wanawake wanaruhusiwa kufundisha na kuongoza hadharani au la. Mtu anaweza kuligeuza jambo hili apendavyo: *Matatizo yalitokea pale ambapo “mabwana wa umbaji” walisisitiza tafsiri yao ya Maandiko iliyotawaliwa na wanaume, na kana kwamba*

39. Kuna pia dhana kwamba mwalimu Gamalieli alikuwa na mtazamo mzuri zaidi juu ya wanawake kuliko wenzake, akaufundisha, na kwamba Paulo naye aliupokea.

waliyafanya mashauri ya Mungu kwa ajili ya huduma ya wanawake kuma bure (Luka 7:30).

Katika sura hii ninatoa mifano kadhaa ya jinsi Paulo, ambaye hakuoa, anavyowataja wanawake kwa majina katika nyaraka zake. Kwanza si suala la kanuni za msingi wala za mafundisho ya imani juu ya kuwa mwanamume na kuwa mwanamke; nitalifikia hilo baadaye. Ni suala la wanawake halisi ambao Paulo alihusiana nao. “Tukianzia na idadi ya wanawake waliokuwa wameunganika na Paulo katika huduma ya pamoja, inaonekana kwamba ilikuwa kawaida kwa wanawake kujihusisha kikamilifu katika kuitangaza Injili na katika huduma zilizokuwepo katika makanisa machanga. *Kimsingi Paulo anatumia lugha ileile kumaeleza watenda kazi wa kike na wa kiume*”.⁴⁰

Inajulikana katika jambo hili orodha ya salamu ya sura ya 16 ya Waraka kwa Warumi, ambapo wanawake wanatajwa si kwa majina tu, bali pamoja na sifa za huduma yao. Wale wanaotetea kwamba wanawake wanapaswa kutengwa na vyeo vya uongozi wa hadharani wanayasoma maandiko haya tofauti na mimi. Amueni ninyi wenyewe yanaweza kumaanisha nini. Nikianzia na habari ya uumbaji, na kama nilivyoeleza kwa kina katika sura nyingine za kitabu hiki, usomaji wangu wa usawa wa jinsia hata katika huduma ya hadharani ya kanisa si tu unawezekana, bali katika baadhi ya hali uko wazi kabisa.

4.1 LIDIA

Mkristo wa kwanza wa Ulaya ni Mkristo mwanamke, mfanyabiashara wa nguo za zambarau Lidia, katika koloni la Kirumi la Filipi. Anaitoa nyumba yake kwa ajili ya Paulo, wenzake na kanisa la kwanza la Kikristo barani Ulaya. Yeye si mpokeaji tu wa mafundisho ya Paulo, bali ni mtu wa kuzungumza naye Paulo. Yeye peke yake ndiye bibi wa nyumba. Anamshurutisha Paulo na mwenzake Sila kukaa kwake:

[Matendo 16:14-15] Na mwanamke mmoja jina lake Lidia, mwuza nguo za zambarau, wa mji wa Thiatira, mtu aliyemcha Mungu, alikuwa akisikiliza;

40. Tucker, Liefeld, 436, katika Kuen, Alfred, Die Frau in der Gemeinde, 1998

ambaye Bwana alimfungua moyo wake ayasikilize maneno yaliyonenwa na Paulo. Alipokwisha kubatizwa, yeye na nyumba yake, alituomba, akisema: Ikiwa mmeniona kuwa mwaminifu kwa Bwana, ingieni nyumbani mwangu mkae. Akatushurutisha.

[Matendo 16:40] Walipotoka gerezani wakaingia nyumbani mwa Lidia; na walipowaona ndugu (au: ndugu waliokusanyika kwa Lidia), wakawafariji, wakaondoka.

“Hilo linaonyesha kwamba nyumba yake upesi ikawa pia kitovu cha kanisa la nyumbani. Makanisa yalikusanyika katika nyumba. Na si Lidia peke yake, bali pia wanawake wengine wanaonekana kama wale waliotoa nyumba zao kwa ajili ya makanisa. Na ndani ya hilo kuna pia nafasi ya asili ya uongozi ya watu hawa – nafasi ya uongozi katika kanisa kama wenyeji wa kike na wa kiume, ambao huenda waliyaongoza pia makanisa hayo, na huenda waliongoza pia ibada.”⁴¹

4.2 FIBI

[Warumi 16:1-2] Nawaagizia Fibi, ndugu yetu wa kike, aliye pia *mtumishi wa kanisa lililoko Kenkrea*, ili mumpokee katika Bwana kama iwapasavyo watakatifu, mkamsaidie katika neno lolote atakalokuwa na haja nalo kwenu; kwa maana yeye mwenyewe amekuwa *msaidizi na mlinzi* (kwa Kigiriki: prostatitis) wa watu wengi, na wangu pia.

Muundo wa salamu, unaoanza na Fibi, unamwonyesha kuwa ndiye aliyeupeleka Waraka kwa Warumi kutoka Korintho hadi mji mkuu wa dola ya Kirumi. Huko huenda aliusoma kwa sauti katika kanisa (au makanisa ya nyumbani), na alipoulizwa maswali, akaueleza. Yeye ni shemasi mwanamke wa kanisa la Kenkrea, mji wa bandari karibu na Korintho. Anapewa na Paulo kazi yenye uwajibikaji mkubwa sana, inayozidi kazi ya kupeleka barua.

“Ningependa kisisitiza kwamba uchunguzi huu katika Waraka kwa Warumi si mwisho, wala hauwezi kuwa mwisho, wa mjadala juu ya wanawake katika huduma. Kuna maandiko mengine, miktadha mingine na tafsiri nyingine

41. Sabine Bieberstein, mtaalamu wa Agano Jipya huko Eichstätt, mahojiano katika Deutschlandfunk, 2013

tunazopaswa kuzishughulikia. Lakini ninaonyesha kwamba Paulo anaonekana hakuwa na tatizo na wanawake kuwa na aina fulani ya nafasi ya kusema katika makanisa. Kama kweli alikuwa na wasiwasi, basi ilikuwa ajabu kabisa, kabisa, kumtuma Fibi Rumi. Hitimisho langu ni kwamba sifa za Paulo kwa shemasi mwanamke Fibi, nafasi yake kama mfadhili wake (mlezi wa kanisa), na nafasi yake kama mbebaji wa barua na mwakilishi wake katika makanisa ya Rumi, vinaonyesha kwamba wanawake walikuwa sehemu ya maisha ya kufundisha ya kanisa, na Paulo aliwatia moyo waziwazi”.⁴²

“Mtu anaweza kudhani kwamba Fibi alikuwa tu mwanamke mkuu wa kanisa la nyumbani la Kenkrea, ambaye huenda alitoa nyumba yake, aliyegharimia meza ya Bwana, chakula cha Bwana. Kwamba Fibi alishughulikia hayo yote, kwa kuwa alifanya kazi pia kama mtetezi au mlezi wa kanisa hilo – hayo yote yanaweza kusemwa kwa msingi wa Warumi 16.”⁴³

Paulo anamwita *Prostatis*, ambalo katika Elberfelder limetafsiriwa “msaidizi” (Beistand). Lakini neno hili, linalotokea katika Agano Jipya mara moja tu mahali hapa, lina maana pia ya *kusimamia*, *kuongoza*. “Tunaweza kwa busara kudhani kwamba Paulo, Myahudi wa utamaduni wa Kiyunani aliyekulia ugenini, alilifahamu kikamilifu neno la Kigiriki prostates kama mtu wa kwanza, bwana, mtetezi au afisa anayesimamia mji. Hilo lingemaanisha kwamba viongozi wa Kikristo huko Rumi walipompokea Fibi, walijua kwamba alikuwa kiongozi wa kike wa Kikristo pale alipotoka.”

Kwa mujibu wa Warumi 12:8, kusimamia ni karama ya neema katika mwili wa Kristo, na kwa hiyo hakika si jambo la wanaume pekee yao. Wanawake wana karama hii kama vile wanaume. Kusimamia ni sehemu ya kazi ya mzee wa kanisa (1 Wathesalonike 5:12; 1 Timotheo 5:17; 3:4-5, 12). Kwa maneno haya ya Paulo, haipaswi kuwa jambo la ajabu kwamba wanawake wanaweza kuwa wazee wanawake au wasimamizi wanawake. Huduma ya kusimamia na kulitunza kanisa, na kazi inayoambatana nayo katika neno na mafundisho (1 Timotheo 5:17), mtu hawezi kamwe kuifanya kwa bidii ikiwa lazima anyamaze katika kusanyiko, au haruhusiwi kusema wala kuongoza hadharani.

42. Bird, 37

43. Heiningen, Bernhard, Würzburg, Ibid.

“Yeye ni Prostatitis, msimamizi, anaitwa pia Diakonos, na hapo ndipo swali linaanza: Je, huyu ni mtumishi wa kike, ni msaidizi wa kanisa, linatafsiriwaje?” Juu ya hilo wafafanuzi wa Biblia wanabishana hadi leo. Einheitsübersetzung ya Agano Jipya (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani) inasema tu “mtumishi wa kanisa la Kenkrea”. “... Tafsiri au athari ya neno hili katika historia imekwenda hivi: mwanamume kama Paulo akijiita diakonos, yeye ni mtumishi wa Neno, yaani mtume, mwanamume mnyoofu na huru, anayelitumikia Neno tu. *Lakini mwanamke akiitwa hivyo, yeye ni msaidizi wa kanisa kwa maana ya: Anasaidia tu.*”⁴⁴ Fibi ni sehemu ya kundi kubwa la wale wanaofanya kazi pamoja na Paulo katika kuenza ujumbe wa Kristo. Paulo anamwita dada, jambo linaloonyesha jinsi alivyomthamini binafsi na uhusiano kati yao wawili. Kama mbebaji wa waraka, Fibi alikuwa mtu wa kwanza wa kuulizwa maswali ya kanisa la Rumi. Alizifahamu njia za fikira za Paulo, na kwa hiyo anaweza kuhesabiwa kuwa mfasiri wa kwanza wa andiko hili.

Paulo alimkabidhi Fibi, mwanamke, hati ambayo huenda ndiyo muhimu zaidi ya Ukristo. Hiyo si dalili tu; ni ushahidi kwamba, kuhusu huduma na nafasi katika ufalme wa Mungu, hakuweka tofauti kati ya jinsia.

4.3 PRISKA

[Warumi 16:3-5] Wasalimuni Priska na Akila, watenda kazi pamoja nami katika Kristo Yesu (ambao kwa ajili ya maisha yangu waliweka shingo zao wenyewe hatarini; si mimi tu ninayewashukuru, ila na makanisa yote ya Mataifa pia) na kanisa lililo katika nyumba yao.

Wanandoa Priska na Akila, wanaotajwa mara nyingi zaidi, huenda ndio watenda kazi wa Paulo wa muda mrefu zaidi na wa karibu zaidi katika kazi yake ya utume. Walikuwa Wakristo wa Kiyahudi. Ingawa kwa wanandoa daima mume alitajwa kwanza, Agano Jipya linamtaja Priska, mke, kwanza mara nne (kati ya mara sita). Kwa nini? Kwa sababu yeye alitangulia na kuongoza katika huduma. Huenda kwa sababu alikuwa na vipawa zaidi kuliko mumewe. Lakini wote wawili walifanya kazi pamoja kama timu, kwa thamani sawa na hadhi sawa, katika

44. Sutter Rehmann, Luzia, Basel

umoja. Kila mmoja alijua nguvu na udhaifu wa mwenzake. Kama mwanamke, Priska alikuwa muhimu pia kimmkakati, kwa sababu mara nyingi wanawake walifikwa na Injili kupitia wanawake, si kupitia wanaume. Wote wawili, Priska akiwa mbele, walimfundisha Apolo. Wakiwa wamefundishwa na Paulo mwenyewe, wakiwa wameandaliwa kwa maswali na majibu katika saa nyingi za kushona hema pamoja, wote wawili walikuwa tayari kuwafundisha wengine. Hapa ni lazima kumtaja hasa Priska, mwanamke. Mumewe alisimama nyuma yake, katika safu ya pili, lakini bila hilo kuleta ngazi za mamlaka.

4.4 YUNIA

[Warumi 16:7] Wasalimuni Androniko na Yunia, jamaa zangu, waliofungwa pamoja nami, *walio maarufu miongoni mwa mitume*, ambao walikuwa katika Kristo kabla yangu.

Wanandoa wengine wa kimisionari wanasifiwa na Paulo. Wafasiri wa kwanza kabisa wa Agano Jipya, Mababa wa Kanisa, wanasema juu ya Yunia kwa heshima kubwa. Yohane Krisostomo (344-407 BK) anaandika juu ya Yunia: “Kuwa mtume ni jambo kubwa. Lakini kuwa maarufu miongoni mwa mitume – fikiria ni sifa kubwa kiasi gani hiyo. Hekima ya mwanamke huyu lazima ilikuwa kubwa kiasi gani, hata akaonekana kustahili cheo cha mtume.”

Lakini katika baadhi ya tafsiri hadi leo mtu anasoma jina jingine badala ya *Yunia*: *Junias* – mwanamume. Lakini jina *Junias* linatokea kwa mara ya kwanza, kwa ushahidi, katika karne ya 13 – kwa Ägidius wa Rumi (Egidio), mtawa wa Kiaugustino na mwanafunzi wa mwalimu wa kanisa Thomas Aquinas. *Kwa nini basi Yunia akawa Junias? Kwa sababu katika mtazamo wa ulimwengu wa Wakeristo wengi hawezi kuwepo, au harubusini kuwepo, mtume wa kike.*

Katika utafiti, sasa mtazamo umeshinda kwamba Yunia, umbo la kike, lazima ndilo lililokuwa la asili la Paulo. “Katikati ya karne iliyopita iligunduliwa kwamba jina la kiume *Junias* karibu halipo katika zama za kale, yaani halithibitishwi, wakati jina la kike Yunia linathibitishwa mara nyingi. Kilichomfanya Yunia kuwa *Junias* huenda kinaweza kuelezwa tu kwa msingi wa uelewa potofu wa vyeo vya

kanisa. Androniko na Yunia katika Warumi 16:7 wanaitwa maarufu miongoni mwa mitume, na hilo limekuwa ugumu, au bado ni ugumu, kumhesabu Yunia miongoni mwa mitume.”⁴⁵

Hoja na machapisho ya kuunga mkono na ya kupinga mtume wa kike Yunia hayahesabiki. Ikiwa alikuwa mtume, hakuwa hivyo kwa maana ya wale Kumi na Wawili au ya Paulo, bali kama mmisionari wa kimkakati mwenye matokeo makubwa. Hata kama hakuwa mtume, heshima aliyopewa lazima ilikuwa kubwa mno. Katika utamaduni wa zama za kale hilo halikuwa la kawaida. *Linaonyesha jinsi matokeo ya uponyaji ya Injili yalivyoenea hata katika swali la jinsia. Lakini pia jinsi ulimwengu wa kanisa uliotawaliwa na wanaume unavyopata shida na jambo hili.*

“Inawezekana kwamba Androniko na Yunia, huenda wanandoa, walikuwa mitume kwa maana ya mtu anayetumwa na kanisa kama mmisionari, kama Epafrodito katika Wafilipi 2:25 na Tito katika 2 Wakorintho 8:23. Lakini watu kama hao kwa kawaida wanaitwa na kanisa walimotoka ‘mitume wa makanisa’ au ‘mtume wenu’, au hata kama Fibi ‘mtumishi (shemasi mwanamke) wa kanisa la Kenkrea’. Vinginevyo, Androniko na Yunia wanaweza kuwa walikuwa mitume kwa maana kwamba walikuwa mashahidi wa ufufuo wa Yesu, na wakati huo waliagizwa kwa ajili ya huduma ambayo sasa waliifanya nje ya Palestina (1 Wakorintho 15:6-7). Hilo linaungwa mkono na ukweli kwamba Paulo anasema kwamba ‘walikuwa katika Kristo kabla yangu’, kwa hiyo waliokoka huko Palestina wakati fulani karibu 30-32 BK. Mara nyingine pekee neno ‘mtume’ linapotokea katika Waraka kwa Warumi linaeleza agizo la Paulo kwenda kwa Mataifa (Warumi 1:1; 11:13). Hivi karibuni Eldon Epp alisema: *‘Unabaki ukweli kwamba katika kizazi cha kwanza kabisa cha Ukeristo alikuwepo mtume wa kike aliyetwa hivyo wazimazi, na Wakristo wa leo – waumini wa kawaida na makasisi – lazima walikabili jambo hili (na hatimaye watafanya hivyo).’*”⁴⁶

4.5 MARIAMU, TRIFAINA NA TRIFOSA, PERSISI

[Warumi 16:6] Msalimuni Mariamu, *aliyejitaabisha sana kwa ajili yenu.*

45. Heininger, Bernhard, Ibid.

46. Bird, Michael, Ibid.

[Warumi 16:12] Wasalimuni Trifaina na Trifosa, *wanaojitaabisha katika Bwana.*

Msalimuni Persisi, mpendwa, *aliyejitaabisha sana katika Bwana.*

Mtu anafikiri nini Paulo anaposema juu ya kazi na huduma? Paulo anaijumlisha huduma yake yote, kila kitu alichofanya, kama *kazi* (kwa mfano 1 Wakorintho 15:10; 16:10; Wagalatia 4:11; 1 Wathesalonike 3:5; 5:12); kutangaza Injili, kufundisha, kuonya; yote ni huduma ambazo mara nyingi zilifanyika hadharani na zilikuwa huduma za Neno. *Tuna sababu gani ya kuelewa huduma ya wanawake hawa tofauti na ile ya Paulo?* Walikuwa wanawake jasiri waliomtumikia Kristo katika mazingira yao, katika hali yao binafsi. Si jikoni tu au nyumbani, bali pia katika kanisa la nyumbani. Majengo ya makanisa yalikuwa bado hayajakuwepo. Lakini katika nyumba ya mtu binafsi au chini ya anga. Wakristo walikusanyika pia mahali pa hadhara, katika karakana au katika nyumba za wageni. Au kama kwa Lidia kando ya mto, pia katika ubatizo, wanawake kama hao walisimama imara, sawa kabisa na ndugu zao katika Bwana. Kile ambacho Paulo anasifu ni kazi ya ufalme wa Mungu inayoonekana na kusikika hadharani.

Kwa jumla Paulo anawataja wanawake 10 katika Warumi 16, tukimhesabu Fibi wa Kenkrea. Tukiwahesabu wanawake kutoka nyaraka nyingine za Paulo, idadi ya wanawake anaowataja inafikia 18. Paulo aliithamini huduma ya wanawake, na aliwaona wengi wao kuwa wenzake katika huduma. Hakuwahi kuwaita wachungaji wanawake wala wazee wanawake, lakini pia hakuwahi kuwaita wenzake wa kiume katika huduma wachungaji wala wazee. Paulo kamwe hakuwataja watenda kazi wenzake kwa maneno yaliyodokeza nguvu, mamlaka au heshima ya cheo. Alielewa kwamba walikuwa ndugu zake wa kiume na wa kike, na kwamba, sawa kabisa na yeye, walikuwa wajumbe walioagizwa na Yesu Kristo. Huo ndio uliokuwa uelewa wake wa huduma na wa kufanya kazi pamoja.

4.6 EUODIA NA SINTIKE

[Wafilipi 4:2-3] Namwonya Euodia, na Sintike namwonya, wawe na nia moja katika Bwana. Naam, nakuomba na wewe pia, mjoli wangu wa kweli, uwasaidie wanawake hawa, *walioshindana pamoja nami katika Injili.*

Kushindana pamoja katika Injili hakuwezi kumaanisha jambo lingine isipokuwa kwamba walikuwa wameitangaza pia. Tena kwa namna ambayo walipata upinzani hadharani.

Wanawake hawa wawili walikuwa na kutoelewana. Hilo liliathiri ushirika moja kwa moja. Halikuwa uwanja wa vita wa pembeni, bali liligusa moyo wa kanisa. Kutokana na hilo inaweza kuhitimishwa kwamba walikuwa na kazi fulani za uongozi. Paulo anawataja kwa pumzi moja pamoja na Klementi na watenda kazi wengine. Kama timu ambamo wachezaji wawili mmoja mmoja walipaswa kuonywa wasiache moyo wa timu.

Huenda walikuwa miongoni mwa waangalizi (*episkopos*) na watumishi (*diakonos*) ambao Paulo anawasalimu na kuwaandikia mwanzoni mwa Waraka kwa Wafilipi. Usomaji huu si tatizo, ikiwa mtu ana usadikisho kwamba hakuna unyenyekevu wa ngazi za mamlaka wa mwanamke kwa mwanamume, na kwamba wanawake na wanaume wanafanya kazi pamoja kanisani wakiwa na hadhi sawa.

4.7 KLOE

[1 Wakorintho 1:11] Kwa maana, ndugu zangu, nimearifiwa habari zenu na watu wa nyumbani mwa Kloe, kwamba kuna fitina kati yenu.

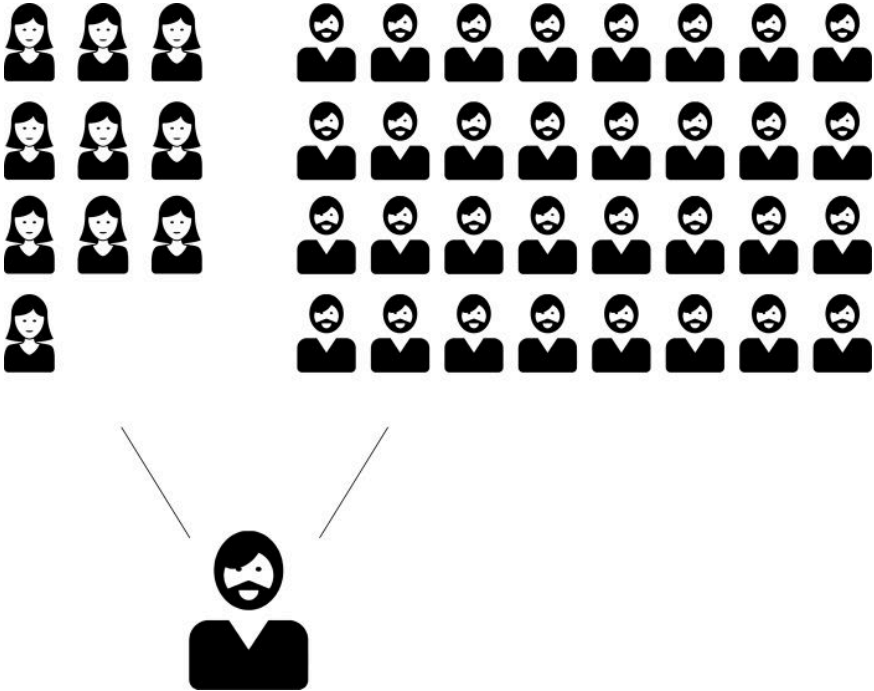
Huenda mtu anaweza kusema kwamba Paulo anaandika waziwazi kabisa mwanzoni mwa Waraka wa Kwanza kwa Wakorintho: Amesikia kutoka kwa watu wa Kloe ni hali gani zilizopo huko Korintho. Kwa maana hilo linamaanisha: Kloe huyu ana nafasi muhimu, nafasi ya hadharani, katika kanisa. Inawezekana kabisa kwamba alikuwa kiongozi wa kike, na ndiye aliyetuma ujumbe kwa Paulo.

Kwa vyovyote alikuwa mwanamke ambaye si tu alifahamiana vizuri na Paulo, bali ambaye Paulo anamtaja kwa sababu alikuwa na umuhimu maalum miongoni mwa Wakorintho. Kwa Paulo umuhimu kama huo haupatikani kwa utajiri, wala kwa jinsia au kwa kujuana na watu wakubwa, bali kwa huduma kwa waamini.

4.8 NIMFA

[Wakolosai 4:15] Wasalimuni ndugu walioko Laodikia, na Nimfa, na *kanisa lililo katika nyumba yake*.

Inaeleweka kwamba wenyeji wa kike wa nyumba iliyoweza kupokea kanisa la nyumbani walishika pia kazi za uongozi. Si lazima, lakini inawezekana sana. Kwa jumla inashangaza kwamba mwanamke ndiye aliyewakaribisha ndugu wa imani. Kama mwenyeji anaweza kuwa alikuwa mjane. Ikiwa alikuwa ameolewa na mume naye alikuwa mwamini, inashangaza zaidi kwamba yeye, wala si mumewe, ndiye anayetajwa kama mwenyeji. Sawa na mpangilio wa majina ya Priska na Akila. Katika nyumba ya familia ya zama za kale mara nyingi mwanamke ndiye aliyekuwa msimamizi, ingawa chini ya mumewe, lakini huko alitenda kwa uhuru mkubwa wa kujitegemea. Inashangaza kwamba katika Wakolosai pia zinatajwa zile zinazoitwa kanuni za nyumbani, kana kwamba ni sheria za nyumba za familia ya mfumo dume: [Wakolosai 3:18] “Ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu, kama inavyompendeza Bwana.” Hata hivyo, Nimfa ndiye anayekaribisha.

Katika Agano Jipya Paulo anataja kwa majina watu 39 kama watenda kazi wenzake. Kati ya hao 10 ni wanawake. Anasema juu ya wote kwa namna ileile, bila kuweka tofauti yoyote. Mwanatheolojia mashuhuri F. F. Bruce, mwanatheolojia anayeheshimiwa duniani kote kutoka Vuguvugu la Ndugu (Ndugu Walio Wazi, Open Brethren), anaona: “(Paulo) anaonekana hawekei tofauti kati ya wanaume na wanawake miongoni mwa watenda kazi wenzake. Wanaume na wanawake pia wanapata sifa kwa kufanya kazi pamoja katika huduma ya Injili, bila dokezo la tofauti iliyofichika kati ya mmoja na mwingine kuhusu cheo au kazi.” Huenda kungekuwa na wanawake zaidi wa kutaja, na kuchunguza majina yao na sifa zao kwa kina zaidi. Lakini sasa inapaswa kuwa wazi kwamba Paulo, kwa zama zake, alikuwa rafiki wa wanawake wa kimapinduzi, aliyebomoa kuta za ngazi za mamlaka. Mtu aliyekuma shuleni kwa Yesu, ingawa hakumwona Yesu wa duniani yeye binafsi. Lakini alitumia nafasi nyingi kujua kadiri iwezekanavyo juu yake. Kutoka kwa Petro na kutoka kwa mtenda kazi mwenzake Luka lazima alijifunza mengi juu ya Yesu. Pamoja na mwenendo wake kwa wanawake. Ikiwa katika timu yake ya

safari, kwa kadiri tunavyojua, alikuwa na watenda kazi wa kiume tu, hata hivyo, kama maandiko haya yanavyoonyesha, hakuweka tofauti zozote ambazo zingewaweka wanawake katika safu ya pili. Kwake jambo la kuamua lilikuwa jinsi walivyokuwa waaminifu, wenye vipawa na tayari kutumika. Jinsia haikuwa na uzito kwake!

4.9 PAULO, MAMA ANAYENYONYESHA

Paulo alikuwa mwanzilishi wa mwelekeo mpya. Kinyume na mwelekeo wa zama zake. Kielelezo cha uanaume cha Kigiriki na Kirumi, kinacholinda kwa bidii, kinachotetea na kuishi mpangilio wa ngazi za mamlaka wa jamii, hakipati mwitikio wowote mzuri kwa Paulo. Kwa kanisa, mwenendo huu wa mfumo dume na wa kutafuta mamlaka, unaotaka wanyonge wabaki wanyonge na unaoimarisha nafasi yake mwenyewe ya mamlaka, ni hatari kubwa. Mwenendo huu ulijificha nyuma ya karibu mivutano yote na migawanyiko huko Korintho. *Maswali ya mamlaka bata leo bado yana nafasi miongoni mwa wanaume, na mara nyingi yanakuma juu ya maudhui. Hapa bata kumepo tu kwa wanawake, kwa mfano wake wa ndugu wanaoongoza au wa wazee wa kanisa, kungeweza kuleta matokeo ya uponyaji.*

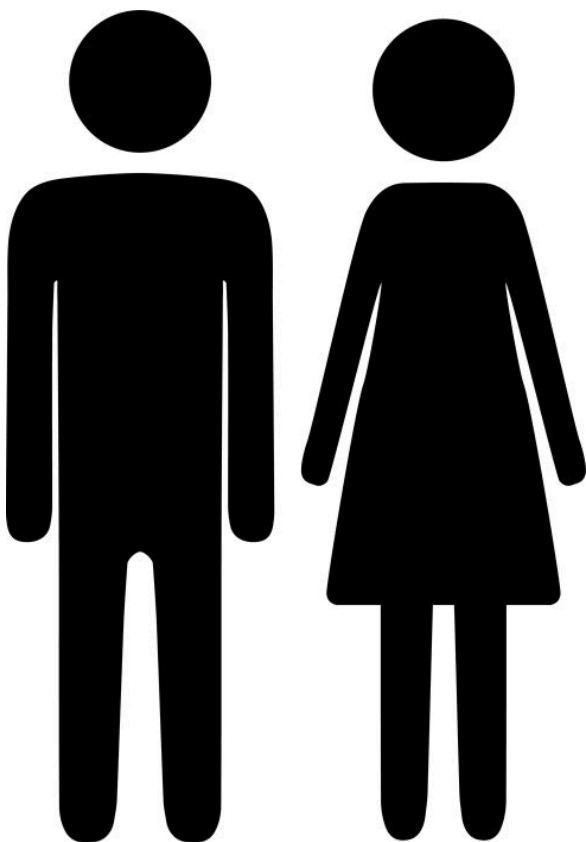
Paulo anajitambulisha mara kadhaa kama yule anayepaswa kuigwa, kama vile yeye anavyomwiga Kristo (1 Wakorintho 4:16; 11:1; Wafilipi 3:17; 1 Wathesalonike 1:6). Yeye ni mwanamume asiyeweza kusema vizuri, mpumbavu kwa ajili ya Kristo, mwanamke anayenyonyesha mtoto, baba anayewaletea watoto wake aibu, na mwanamume asiyeoa (1 Wakorintho 1-7). Mwanamume wa namna hiyo katika jamii ya wakati ule lazima angekuwa na nafasi ya chini, na kwa hiyo angetengwa na taasisi na nafasi zilizowekwa kwa ajili ya wanaume.

“Kwa mtazamo wa Paulo, taasisi za mfumo dume ni miundo ya ukandamizaji ya zama hizi, wala haziwakilishi jinsi watu wa Mungu wanavyopaswa kuishi. ... Wanaume wanapaswa kuwa wapumbavu, si wasemaji wanaotawala; wasitumie hadhi yao katika mahakama za Kirumi, bali wawateue wanaume wenye hadhi ya chini kusuluhisha migogoro; waveke miili yao chini ya mamlaka ya wake zao, na wajipatanishe na desturi za kula za walio dhaifu. Maana ya mienendo kama hiyo

ni kuzuia roho ya makundi iliyotishia kuwatenganisha Wakorintho, kwa kukomesha mienendo inayozaa ushindani na kutafuta mamlaka na hadhi, mambo yaliyoenea sana katika Korintho ya Kirumi. *Paulo anaunda utambulisho maalum wa kiume ulio kama wa Kristo, anaojua kwamba utaidhoofisha aina ya michezo ya hadhi na mamlaka iliyokuwa kawaida katika mazingira ya miji ya Kirumi. Lengo la Paulo ni umoja wa jumuiya ya waamini.* Ili kufikia umoja huu, Paulo anahoji moja kwa moja mipangilio ya ngazi za mamlaka inayowaweka baadhi ya washiriki wa jumuiya juu ya wengine. Anafanya hivyo kwa kuwaita wale washiriki wa jumuiya ambao wangeweza kufaidika na mifumo kama hiyo, wavae kwa makusudi utambulisho unaowafananisha na washiriki wa jumuiya wenye hadhi ya chini. *Kufungamana kwa mamlaka na uanaume kulikoenea kila mabali kulimlazimu Paulo kuishughulikia aina hii ya uanaume ambayo wanaume wa Korintho walikuwa wakiitafuta.*”⁴⁷

Kuhusu swali la nafasi ya mwanamume katika jamii ya zama za kale, Tom Holland, mwandishi mashuhuri Mwingereza, anatoa maoni haya: “Uchumi wa kijinsia (wa ulimwengu wa zama za kale) ulitegemea haki kamili ya wanaume huru wa Kirumi kufanya tendo la ndoa na mtu yeyote wanayemtaka, na kwa namna wanayopenda.” Zaidi ya hayo anasema kuhusu mwenendo wa jumla wa wanaume wenye mamlaka: “Karibu kwa kila upande, huu ni ulimwengu wenye ukatili usioweza kuelezeka kwa namna yetu ya kufikiri”. *Katika ulimwengu huu, kwa mtazamo wa Holland, nyaraka na fikira za Paulo zinaingia kwa matokeo makubwa, na hasa zinavuruga ulimwengu wa wanaume wanaotawala.*

47. Being Subordinate Men: Paul’s Rhetoric of Gender and Power in 1 Corinthians, Brian J. Robinson, Lanham, 2019, 214

5 MWANAMUME NA MWANAMKE KATIKA NDOA

Kutoka katika habari ya uumbaji nimehitimisha kwamba hakuna unyenyekevu wa ngazi za mamlaka wa mwanamke kwa mwanamume. Katika Agano la Kale hilo halidaiwi. Lakini mtu akisoma nyaraka za mitume, si mara moja tu inaonyeshwa kwamba mwanamke anapaswa kumnyenyekea mwanamume. Kutokana na hilo mtu angeweza – hata kama ni maelfu kadhaa ya miaka baadaye – kuona ngazi za mamlaka zinazopaswa sasa kufuatwa katika ndoa. Maagizo haya yanapaswa kueleweka namna gani? Kwa ajili ya hilo ni lazima kuangalia nyuma maisha ya ndoa na familia ya karne ya kwanza. Mengi ambayo nimekwisha kuyaeleza na kuyanukuu juu ya uhusiano wa mwanamume na mwanamke katika historia yanakumbushwa hapa tena kwa uhai.

5.1 NYUMBA YA ZAMANI NA KANUNI ZAKE

Oikos (kwa Kigiriki: οἶκος) katika Ugiriki na Rumi ya kale ilikuwa jumuiya ya nyumba na ya uchumi, iliyokuwa kitovu cha maisha. *Oikos* ilijumuisha familia pamoja na watumishi na watumwa, ardhi, majengo na mali zote zinazohamishika – sawa na villa ya Kirumi. Kichwa cha familia kilikuwa bwana, *Kyrios*, aliyetawala kwa mtindo wa mfumo dume juu ya mke wake na watoto, na mara nyingi pia juu ya wana wazima walioishi katika *oikos* pamoja na wake zao.

Nyumba ilikuwa mazingira ya maisha, na umbo la zamani la kile tunachokiita familia. Si kama familia ndogo yenye mtoto mmoja au wawili, bali kama familia kubwa yenye wazazi au wakwe na wanafamilia wasiooa. Ukubwa wa nyumba bila shaka ulitegemea uwezo wa kifedha. Watu wengi kabisa walikuwa maskini, na waliishi kwenye mpaka wa kuweza kuishi au chini yake. Hata hivyo muundo wao wa kijamii wa familia ulikuwa ule wa nyumba ya zamani, hata kama waliishi katika vibanda vya udongo.

Nyumba ya zamani ilikuwa uti wa mgongo wa jamii ya zama za kale. Kuisimamia na kuiongoza nyumba kulikuwa kazi ya bwana wa nyumba,

paterfamilias. Nyumba (domus) – iliyoitwa na waandishi wa zamani chanzo cha jamii na mji katika umbo dogo – wakati huohuo ikawa mojawapo ya picha muhimu zaidi kwa makanisa ya kwanza ya Kikristo. Kwa mfano pale kanisa linapoitwa nyumba au jumuiya ya nyumba, ambayo Mungu kama bwana wa nyumba anaisimamia (taz. Nyaraka kwa Timotheo na Waraka kwa Tito).

Kwa hiyo nyumba ndiyo kielelezo kamili cha familia ya zama za kale, nyumba halisi na wakati huohuo picha ya nyumba ya Mungu, kanisa. Katika nyumba hizi makusanyiko ya Wakristo yalifanyika.

Mara nyingi Matendo ya Mitume na Paulo wanasema juu ya *nyumba*. Wazo letu la nyumba ni nini, lazima tulielewe katika mazingira ya kitamaduni ya wakati wa Paulo, si kwa miwani ya zama zetu.

Kulikuwa na wanawake walioisimamia nyumba yao, na si wachache kati yao walikuwa wajane. Wakawa wenyeji wa makanisa ya nyumbani, na kwa nafasi hiyo walishika pia kazi za uongozi.

Nyumba ya zamani ilikuwa mahali patakatifu penye madhabahu ya nyumbani, ambapo kila siku sadaka zilitolewa kwa miungu. Ustawi wa jumuiya ya watu katika nyumba ulitegemea kuutunza (cultus) uhusiano na miungu, uliopaswa kuhakikisha amani na miungu. Nyumba ilikuwa eneo la mwanamke, aliyefanya matendo haya ya ibada kama kuhani wa kike. Fikirieni ni hali ngumu kiasi gani zilizotokea, pale mwanamke alipokuwa Mkristo lakini mume hakuwa.

Kwa nini ukweli huu wa kihistoria ni muhimu kwa mada hii? Kwa sababu mitume wanatoa maagizo yao ndani ya miundo hii ya zamani ya mabusiano, ambayo hatuijui kwa undani wake wote, na ambamo leo hatuishii.

Nyumba, yaani familia (kubwa), inaelezwa katika Agano Jipya kama jambo lililopo. Haipimwi kuwa nzuri wala mbaya. Ni “zao la utamaduni” la kale sana. Ndivyo ilivyokua kwa maelfu ya miaka, ikiwa na faida nyingi na hasara nyingi. Ndani yake ndimo Injili inamoingia.

5.1.1 Kanuni za nyumbani katika Agano Jipya

“Kanuni za nyumbani (Haustafel) katika Agano Jipya ni maagizo ya hadhi, ya kazi au ya majukumu kwa washiriki wa nyumba ya Kikristo ya zamani katika uhusiano wao wao kwa wao. Neno hili lililobuniwa na Martin Luther (nyongeza ya pili ya Katekismus Ndogo, 1529) linatumika katika Biblia za Luther kwa umbo la ‘Kanuni za nyumbani za Kikristo’ kama kichwa kidogo cha Waefeso 5:21-6:9 na Wakolosai 3:18-4:1. Neno hili linatumika kwa maandiko ya Agano Jipya yenye sura ya kimaadili, yanayohusu makundi ya watu katika nyumba, wakati mwingine pia katika kanisa (kama ‘nyumba ya Mungu’, 1 Timotheo 3:15), lakini si katika nyanja ya jamii na siasa.”⁴⁸

Vifungu vinavyohusu jinsi waume na wake wanavyopaswa kuenenda katika ndoa, au jinsi wanavyopaswa kuyaelewa majukumu yao katika uhusiano wao, ni sehemu ya kile kinachoitwa kanuni za nyumbani au kanuni za kaya. *Mafundisho ya Agano Jipya juu ya ndoa yanahusiana na swali la jinsi kaya nzima zinavyopaswa kujiiona nafasi zao mpya kila mmoja kwa mwenzake, sasa kwa kuwa baadhi yao au note ni Wakristo.* Kwa hilo kuna mifano mingi katika Agano Jipya na katika maandiko ya Wakristo wa kwanza:

Waefeso 5:21-6:9; Wakolosai 3:18-19; 1 Timotheo 2:8-15 (wanaume-wanawake)

1 Timotheo 6:1-2 (watumwa-mabwana)

Tito 2:1-10 (wazee wanaume, wazee wanawake, vijana wanaume, watumwa)

1 Petro 2:18-3:7 (watumwa, wake, waume)

Katika maandiko ya Kikristo ya baadaye, pamoja na Didache, yanaendelezwa katika mielekeo mingine: Didache 4:9-11 (baba, watoto, mabwana, watumwa); Barnaba 19:5-7 (baba, watoto, watumwa, mabwana); 1 Klementi 1:3 (viongozi, vijana, wanawake), 21:6-9 (viongozi, wazee/watu wazima, vijana, wake, watoto); Ignatio kwa Polikarpo 4:1-6:2 na Polikarpo kwa Wafilipi 4:2-6:1 (wake, wajane, mashemasi, vijana wanaume, wanawali, wazee).

48. WiBiLex, Das wissenschaftliche Bibellexikon im Internet

Mafundisho kama hayo ya msingi kwa makundi ya kijamii yanatokea pia katika maandiko yasiyo ya Kikristo, huenda kwa uwazi zaidi katika *Politika* ya Aristotle, na kisha kwa Arius Didymus na kwa wanafalsafa wa mitaani (Ps.-Charondas, Ps.-Zaleukos).

“McKnight anaona kwamba kanuni hizi za kaya zinasema kwa njia tofauti kwa wasomaji tofauti. Kwa baadhi zinaunga mkono bila shaka miundo ya mfumo dume; zinathibitisha mtazamo wa ngazi za mamlaka kwamba baba na mume ndiye kichwa cha kaya, na kwa hilo wanamaanisha waziwazi kwamba ana mamlaka juu ya watu wote walio chini ya uangalizi wake. Kwa wengine zinaonyesha jambo lingine. *‘Wakati baadhi wanagundua katika vifungu hivi kuimarishwa kwa mfumo dume, wengine wanaona kwamba muundo buo buo unaondolewa kwenye kiti chake cha enzi, au angalau una nafasi ya kuondolewa.* Kwa hiyo inaonekana, kama mara nyingi katika Biblia, kwamba kanuni hizi za nyumbani zinatueleza kitu juu ya mitazamo ya zamani ya waandishi, na kitu juu yetu sisi wenyewe tunapozisoma! ... *Sisi sote tunapaswa kukubaliana kwamba kufasiri kanuni za nyumbani kunaleta pamoja nako mavazo yetu wenyewe ya kijamii.*”⁴⁹

Kwa maana kwa mke Mkristo wa wakati ule halikuwa jambo jipya kusikia kwamba unyenyekevu ulitarajiwa kwake. Lakini ninafikiri kwamba agizo kwa waume, lililosomwa kwa sauti ili wote walisikie, yaani kanisa lote la nyumbani, lilileta mavimbi makubwa katika kaya nzima. Sasa yeye na wale waliomzunguka walijua kwamba mwenendo huu unatarajiwa pia kwake yeye, paterfamilias. Hapa ndipo mapinduzi ya Kikristo yanatokea.

5.1.2 Matokeo ya kanuni za nyumbani za Kikristo

“Scot McKnight anaonyesha kwamba kanuni za nyumbani za Kikristo zilikuwa na kusudi maalum. ‘Zilitungwa ili kukuza mienendo yenye heshima katika jamii kama jukwaa la usalama wa kijamii, la kutetea imani na la uinjilisti’ (1 Petro 2:13-3:7, hasa 2:12, 14; 3:2).

Wakristo wanapaswa “kuishi kama watu huru, lakini wasiutumie uhuru wao kutenda maovu; ishini kama watumwa wa Mungu” (1 Petro 2:16). *Wakristo*

49. Peppiatt, Lucy, uk. 87-88, *Rediscovering Scripture's Vision for Women: Fresh Perspectives on Disputed Texts*, 2020, IVP Academic, Downers Grove, Illinois

walishukiwa kutangaza ujumbe wa kupindua utaratibu, na kwa hiyo walichunguza vikali; na kwa kuwa katika falsafa ya maadili ya Kigiriki na Kirumi kaya ilieleweka “kama kitengo cha msingi cha ustaarabu”, ushawishi wa dini zilizoishukiwa juu ya familia ulichunguza kwa karibu.

Katika kanuni za nyumbani nyaraka zina vipengele vya kudhoofisha kwa ndani, kwa kugeuka na kuuacha uelewa wa vyeo wa wakati ule. Walio chini wanaongelehwa moja kwa moja katika nyaraka. Huo ni ubunifu wa Kikristo kabisa, unaonekana kuwa wa pekee katika mazingira ya zama za kale. Kanuni za nyumbani za Agano Jipya zinawaongelesha moja kwa moja wanawake, watumwa na watoto pamoja na waume zao, mabwana zao na baba zao. Hilo ni dalili kwamba mwandishi anatambua uwezo wao wa kutenda na heshima yao pia.

Hurtado anaandika: “*Hatupaswi kupuuzi baraka maana ya hili, hata kutambuliwa huku kudogo kwa heshima, katika mazingira hayo ya zamani, kwa wale ambao vinginyero hawakuweza kubadilisha hali yao.* Kisichoonekana wazi kwa msomaji wa kisasa ni kwamba kanuni za nyumbani za Kikristo zinayaona makundi yaliyo chini kama watendaji wenye maadili, ‘wenye uwezo na wajibu wa kuitikia mausia yanayoelekezwa kwao’. *Kumbukeni kwamba kaya nzima ziliabudu pamoja, na nyaraka zilisomwa kwa sauti mbele ya kanisa lililokusanyika. Watu wa vyeo vya chini walisikia maagizo kwa wakubwa wao, na kinyume chake. Huu kweli ndio ufunguo wa kwa nini kanuni za nyumbani za Kikristo zilikuwa za kupindua; ndani yake mna kugeuzwa kwa vyeo vya kawaida walivyopewa wanaume, wanawake, watumwa na watoto, na kwa matarajio yaliyoweza juu yao.*”⁵⁰

5.1.3 Kanuni za nyumbani katika Waefeso 5

Chini ya kichwa cha kanuni za nyumba za zamani, yaani kanuni za nyumbani, ninawanukuu wafasiri wawili wa Biblia wanaojulikana, wanaoeleza vizuri nguvu ya Injili inayopindua na ya kimapinduzi kwa miundo hii ya zamani.

50. Peppiatt, Lucy, uk. 87-88, *Rediscovering Scripture's Vision for Women: Fresh Perspectives on Disputed Texts*, 2020, IVP Academic, Downers Grove, Illinois

Michael Bird alimhoji Lynn Cohick juu ya kitabu chake kipya cha ufafanuzi wa Waefeso katika mfululizo maarufu wa NICNT, na miongoni mwa maswali mengine alimuuliza hili:⁵¹ *Tufanye nini leo na kanuni za nyumbani? Tujitabidi kuzifuata kwa herufi, au tunazipamba kama jaribio la kuyafanya maadili ya kijamii ya wapagani kuwa ya Kikeristo?*

“Tunapaswa kuyatii Maandiko Matakatifu – bila shaka! Swali ni kile ambacho Paulo anadai. Hapa ndipo neno ‘kwa herufi’ linapoingia. Hatuwezi kuyatii kwa herufi Maandiko Matakatifu yenye maagizo ya utumwa, kwa sababu utumwa umepigwa marufuku (ingawa ninajua kwamba utumwa bado unatokea, kwa mfano katika biashara ya wanawake). Kwa kimya tunakubali kwamba Paulo hasisitizi kwamba lazima kuwe na utumwa katika jamii; badala yake anashughulikia hitaji la jinsi kanisa linavyopaswa kuwatendea washiriki wake walio watumwa na wamiliki wa watumwa. Tunapaswa kugundua anachotaka kuhusu uhusiano wa kibinadamu na tabia/wema, kisha tukitumie katika muktadha wetu. Kutoka katika kifungu juu ya utumwa ninaelewa kwamba kauli ya Paulo – Mungu hana upendeleo – inagusa kiini cha mahusiano ya utawala na ya matumizi mabaya. Utumwa ulijengwa juu ya utawala, matumizi ya nguvu na vitisho. Hayo yote hayakubaliki kwa Mungu, kwa maana anawaona wote kuwa wenye thamani sawa.

Maadili ya kijamii ya wapagani yalikuwa ya ngazi za mamlaka, yakiwa na utaratibu wa utawala kwa walio juu kijamii, matajiri, wenye nguvu, na upungufu wa hadhi/heshima ya kijamii kwa maskini. Mwanamke mmiliki wa watumwa alikuwa na mamlaka juu ya mtumwa wake wa kiume. Katika hali hii umiliki unazidi jinsia. *Kwa sababu ya ngazi za kijamii zenye tabaka nyingi na tata katika ulimwengu wa Kirumi, kila mmoja alipaswa kumnyenyekeka mwingine, na ufunguo ulikuwa kuhakikisha kwamba unafanya hivyo ipasavyo. Leo tunaliona ‘kumnyenyekeka’ (kwa Kiingereza ‘submission’) kuwa neno baya, lakini katika zama za kale halikuwa hivyo.* Paulo anapoomba waamini wote ‘*nanyenyekeane*’ (Waefeso 5:21), anataka waheshimiane kama waamini wenzao, tena si kwa sababu ya thamani ya kijamii ambayo jamii kwa bahati ilimpa mwamini. Mume anayempenda mke wake kwa kujitoa sadaka, kama Kristo alivyolifanyia kanisa lake, alikuwa jambo la

51. www.patheos.com/blogs/euangelion/2020/07/lynn-cohick-on-ephesians/#disqus_thread

kimapinduzi kwa ulimwengu usio wa Kiyahudi. Paulo analeta katika ndoa kutegemeana, kuwa pamoja na kubadilishana, kwa kuwa mume anamwona mke kana kwamba ni mwili wake mwenyewe. Hapa inadokezwa kwamba mke naye anamwona mumewe kana kwamba ni mwili wake mwenyewe. Paulo anaandika hili katika 1 Wakorintho 7:1-4, akisema kwamba mume hana mamlaka juu ya mwili wake mwenyewe, bali mkewe anayo. *Tukishatambua ni aina gani ya upendo wa kubadilishana, wa kujitoa sadaka, unaopaswa kuitambulisha ndoa, na tukatambua kwamba wakati huo kila mmoja alimnyenyekea mtu fulani kama sehemu ya utamaduni wa wakati ule ili kuwabeshimu wengine, tunaweza kupata mtaalamu mpya juu ya kile kifungu kinachobishaniwa, ambapo kwa herufi kinasema: 'Wake kwa waume zao kama kwa Bwana' (Waefeso 5:22).* Msomaji makini ataona kwamba nimesahau kitenzi, lakini kwa kweli ni Paulo anayekiacha kitenzi. Au kwa usahihi zaidi, anakichukua kitenzi kutoka mstari uliotangulia, ambapo inadaiwa kwamba waamini wote wanyenyekeane kwa heshima/kicho kwa Kristo.”

5.1.4 Sababu ya kunyenyekeana

Craig Keener, mwanatheolojia na mfafanuzi wa Biblia mashuhuri, anaandika juu ya kanuni za nyumbani katika Waefeso 5, mwanzoni kwa kejeli kidogo⁵²: “Wakati mwingine Paulo anapata sifa mbaya. Masimulizi ya watumwa yamejaa hisia za watumwa wa zamani waliompenda Yesu lakini walimchukia Paulo, kwa sababu wamiliki wa watumwa mara kwa mara walinukuu Waefeso 6:5: ‘Ninyi watumwa, watini mabwana zenu’. Kile ambacho wamiliki wa watumwa hawakukinukuu ni sehemu iliyobaki ya kifungu, inayoendelea kusema: ‘Nanyi mabwana, wafanyieni wao vivyo hivyo’ (Waefeso 6:9). Yaani, ikiwa watumwa lazima wawatii mabwana zao, basi mabwana nao lazima wawatii watumwa wao!

Je, kuna mtu katika karne ya kwanza aliyemchukua Paulo kwa herufi katika jambo hili? Huenda siyo. *Lakini hilo halibadilishi ukweli kwamba kile alichosema kweli kilieleza mojawapo ya mtaalamu mikali zaidi dhidi ya utumwa katika zama zake. Hakusema juu ya kuipindua taasisi hiyo kwa nguvu; hata maasi ya watumwa*

52. www.cbeinternational.org/resource/article/mutuality-blog-magazine/case-mutual-submission-ephesians-5.

Tovuti www.cbeinternational.org inatoa vyanzo vizuri juu ya mada ya nafasi ya mwanamume na mwanamke katika kanisa. Kauli mbiu ya tovuti hii ni: Wanawake na wanaume wanaongoza pamoja, wanatumika wakiwa sawa.

yaliyoshindwa katika zama zake hayakuwahi kujaribu hilo. Lakini alisema juu ya maadili yaliyovuka nadharia tu.

Baadhi ya wanafalsafa wa Kistoiki wa mwanzo walikuwa wametetea usawa wa wanadamu, lakini Wastoiki walikuwa wamerudi nyuma kutoka katika hilo, na wale walioweza kumudu walikuwa na watumwa. Kimsingi Paulo alikubaliana na Wastoiki: Alithibitisha kwamba watumwa na wamiliki wa watumwa wana Bwana mmoja mbinguni (Waefeso 6:9). *Lakini agizo lake, 'wafanyieni vinyo hivyo', linavuka nadharia na kuingia katika matendo.*

Hili si jambo la bahati, wala si kuteleza ulimi kwa Paulo au kalamu ya mwandishi wake. Paulo anakizungushia kifungu chake chote cha kanuni za nyumbani fremu ya kunyenyekeana. Mnauliza, kanuni za nyumbani ni nini?

Katika kazi yake juu ya uongozi wa dola, mwanafikra Mgiriki Aristotle alikuwa na sehemu kubwa juu ya nafasi ya familia. Ndani yake alimwagiza kichwa wa kiume wa kaya amtawale mke wake, watoto wake na watumwa wake. Wanafikra waliofuata walichukua mpango uleule, mara nyingi kwa mpangilio uleule. *Kwa kuwa Rumi ilishuku kwamba makundi ya dini za wachache yaliyadhoofisha maadili haya ya mapokeo, makundi kama hayo mara nyingi yalijitabidi kuthibitisha imani yao katika maadili ya Kirumi.*

Paulo anatoa mfululizo wa kanuni za nyumbani kwa mpangilio uleule wa Aristotle: uhusiano wa kichwa wa kiume wa kaya na wake, watoto na watumwa. Inawezekana kwamba Paulo anafikiri kama mshiriki wa kundi la dini la wachache – kwani anaandika akiwa kifungoni mwa Kirumi, na huenda yuko Rumi (Waefeso 3:1; 4:1; 6:20).

Lakini Paulo anaubadilisha mtindo wa kawaida. Badala ya kuwaongelesha tu wanaume walio na watumwa, anawaongelesha pia wanawake, watoto na watumwa, waliokuwa sehemu kubwa zaidi ya kanisa. (Katika makanisa ya mijini ya Paulo watumwa wangekuwa watumwa wa nyumbani, waliokuwa na uhuru zaidi na mara nyingi zaidi kuliko watumwa wengine walipata nafasi ya kuachiliwa huru. Hata hivyo bado walikuwa watumwa.)

Zaidi ya hayo, kamwe hamwagizi bwana wa kiume wa nyumba atavale. Badala yake anapaswa kumpenda mke wake na kumtumikia, kwa kuyatoa maisha yake kwa ajili yake (Waefeso 5:25). Asiwachokeze watoto wake (Waefeso 6:4), na awatendee watumwa kama watumishi wenzake wa Mungu (Waefeso 6:9).

La muhimu zaidi ni kwamba Paulo anaizungushia orodha yake yote ya maagizo (Waefeso 5:21-6:9) fremu, kwa kuita watu wanyenyekeane: wanyenyekeane (Waefeso 5:21), hata kwa watumwa (Waefeso 6:9). *Hilo linaweza unyenyekevu katika muktadha mpya: kielelezo na mafundisho ya Bwana wetu, aliyetualika sote kutumikiana* (Marko 10:42-45; linganisheni Yohana 13:14-17, 34-35; Wagalatia 5:13-14).

Leo baadhi ya wanaume wanapenda kunukuu Waefeso 5:22 ('Ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu') nje ya muktadha wake, kama vile wamiliki wa watumwa walivyonukuu Waefeso 6:5.

Lakini katika Kigiriki hakuna kitenzi katika Waefeso 5:22. Inasema tu: 'Ninyi wake kwa waume zenu'. Bila shaka haisemi: 'Ninyi wake, fanyeni na waume zenu mtakavyo.' Sarufi ya Kigiriki inadhani kwamba tunachukua kitenzi kutoka mstari uliotangulia, na kitenzi hicho ni 'kunyenyekoa'. Lakini kwa kuwa kitenzi kinachukuliwa kutoka Waefeso 5:21, hakiwezi kumaanisha kitu tofauti na kilivyo katika Waefeso 5:21. *Unyenyekevu wa mke ni mfano tu wa kunyenyekeana; kama vile mume anavyoyatoa maisha yake kwa ajili ya mke wake.*

Baadhi wanapinga: 'Lakini unyenyekevu waziwazi ni kwa ajili ya mke peke yake!' Aa, lakini amri ya kupenda waziwazi ni kwa ajili ya mume peke yake (Waefeso 5:25). Hata hivyo tunaielewa kwamba Wakristo wote wanapaswa kupendana (Waefeso 5:2), na kwamba Wakristo wote wanapaswa kunyenyekeana (Waefeso 5:21). *Hata kama Paulo bajaranu kugusa bali zote, hata hivyo anatupa kanuni ya jumla ya jinsi tunavyopaswa kuishi pamoja: kuangalia maslahi ya mwenzako, kusikilizana na kuvapenda wengine kuliko sisi wenyewe."*

5.1.5 Maagizo kwa maisha ya Kikristo – leo

Kwa hiyo kile kinachoitwa kanuni za nyumbani hakiwezi kugusa kila hali ya maisha na kutoa maagizo halisi kwa ajili yake. Lakini kuna maagizo yanayotumika daima na kila mahali. “Tunafikiri juu ya kanuni hizi za nyumbani, jinsi Biblia inavyotoa mfumo wa maisha kama Wakristo katika jamii. Lakini huenda kwa wengi hazihusiki tu, kwa sababu hazifanani na hali yao ya maisha. Mtu akiishi peke yake, akiwa mzazi peke yake, au akiishi pamoja na jumuiya ya marafiki, kama ilivyo mara nyingi katika nchi za Magharibi, basi kanuni za nyumbani hazitachangia chochote katika maisha yao ya pamoja. Zaidi ya hayo, tunadhani kwamba Wakristo hawatakuwa na watumwa. Kwa hiyo hapatakuwa na watumwa, na huenda hapatakuwa na mume, mke wala watoto. Huenda kukawa na wanaume peke yao au wanawake peke yao katika kaya, kama ilivyo kwa karne nyingi katika jumuiya za watawa. Katika miktadha hii maisha ya Kikristo hayataundwa na kanuni za nyumba, bali na wingi wa mienendo ya *‘kila mmoja kwa mwenzake’*. Kuna mistari 59 ya namna hiyo katika Agano Jipya, ambamo Wakristo wote kwanza kabisa wanaitwa ‘kupendana’, kusameheana, kutiana moyo, kuishi kwa amani, kuchukuliana, kunyenyekeana, kuombeana, kushirikiana kila kitu walicho nacho, kutochukiana, kutosingiziana, kutodanganyana, kutoumana wala kutokulana. *Hata Mkristo aliye katika ndoa, na mzazi Mkristo, wamefungwa na mistari hii ya ‘kila mmoja kwa mwenzake’, na lazima kwanza kabisa waundwe na mausia ya ‘kupendana’.*”⁵³

5.1.6 Mwanamke katika nyumba ya zamani

Ili kufanya maisha halisi katika nyumba ya zamani yaonekane, maelezo yafuatayo juu ya wanawake, hasa watumwa wa kike, yanaamsha akili: “Ni muhimu pia kuonyesha kwamba katika kuchunguza maisha ya wanawake katika makanisa ya nyumbani tumepata ushahidi wa nafasi ya uongozi, ya ushiriki na ya kuhusika kwa wanawake katika maisha ya jumuiya katika ngazi zote, na pia wa kukosa nguvu na mateso ya wanawake. Wanawake Wakristo wa mwanzo hawakuepuka

53. Peppiatt, 88 Ibid.

hatima nyingi za kutisha na hali ambazo wanawake walikabiliana nazo katika wakati huu. Uangalifu wetu umeelekea hasa kwenye dhiki ya wanawake wasio na nguvu kabisa katika mfumo huo, wawe Wayahudi, Wakristo au wengine: watumwa wa kike. Jamii ilijengwa juu ya utumwa, na isingeweza kuwepo bila huo. *Kaya nyingi, bata kama zilikuwa za hali ya chini, zilitegemea kwa sehemu kazi ya watumwa. Kwamba watumwa walipatikana kwa tendo la ndoa kwa wamiliki wao, na kwa wote ambao wamiliki wao walimafanya wapatikane kwao, lilikuwa jambo la kawaida.* Watumwa wa kike Wakristo waliokuwa katika umri wa kuzaa lazima mara nyingi walijikuta katika hali karibu zisizowezekana, kwa kuwa walifundishwa kuishi kulingana na maadili ya Kikristo, na mara nyingi haikuwezekana kwao kufanya hivyo. Kwa mfano hatuwezi kukataa kwamba kwa baadhi yao usafi wa kimwili na uaminifu kwa watoto wao wenyewe na kwa baba wa watoto wao haukuwezekana, na kwamba kwa baadhi ya watumwa wa kike waliokata tamaa, waliokuwa washiriki wa vikundi vya kanisa, na hasa kama walimilikiwa na wasio Wakristo, tendo la kumtupa mtoto mchanga lilionekana kama hitaji la kuishi. Tungetumaini kwamba katika kaya ya waamini maisha yangekuwa tofauti, lakini hakuna ushahidi wa kuaminika kwamba ndivyo ilivyokuwa, na kuna ushahidi mwingi kwamba mara nyingi kaya nzima hazikuigekua imani mpya pamoja. Huenda kulikuwa na watumwa wengi Wakristo katika kaya ambazo kwa sehemu kubwa hazikuwa za Kikristo, ambao maisha yao ya imani kweli yalikuwa magumu”.⁵⁴

Unyenyekevu usio wa kulazimishwa, wa hiari, au kujiweka chini kwa hiari mbele ya Yesu Kristo na mbele ya kila aliye mwanafunzi wake, kunaonyesha jinsi Yesu alivyo. Asili ya Mungu mwenyewe inadhihirika pale mmiliki wa watumwa anapomnyenyekea mtumwa, na mume anapomnyenyekea mke – na kinyume chake. *Lakini katika kunyenyekeana, sababu ya jambo hili haiwezi kuwa tofauti ya ngazi za mamlaka.* Hiyo ndiyo kawaida na wajibu wa mwenendo katika ulimwengu (wa wakati ule). Si hivyo katika ufalme wa Mungu. Kwa hiyo unyenyekevu wa mke kwa mumewe hauhusiani na uhusiano wa ngazi za mamlaka. Unyenyekevu huu unatambulishwa na kuchukua mwenendo wa unyenyekevu licha ya usawa, wala si kwa sababu ngazi za mamlaka zinadai hivyo hata hivyo.

54. Osiek, Carolyn, 2006, *A Woman's Place: House Churches in Earliest Christianity*, 127

Ninamalizia kwa kusema kwamba zama hizi za kale hazijisikii tu kuwa mbali sana kihistoria, bali kwamba sisi wa nchi za Magharibi, nchini Ujerumani, tunaishi katika zama tofauti kabisa, zilizo huru zaidi, rahisi zaidi, salama zaidi, naam, zenye baraka kwa njia nyingi. Tunazisomaje kanuni za nyumbani kwa ajili yetu? Je, leo zinaweza kutekelezwa kwa herufi? Tunazitumiaje?

5.2 KICHWA NA UNYENYEKEVU: WAEFESO 5

Paulo alipokwenda Asia Ndogo, Ugiriki na Italia, alikutana na tamaduni zilizowaona wanawake kwa namna tofauti kabisa na ile tuliyoizoea leo katika nchi za Magharibi. Kwa hiyo tunapaswa kujitahidi kuyaona maelezo ya Paulo juu ya ndoa, familia na nafasi ya wanawake katika mwanga wa hali yao ya wakati ule na jinsi walivyotendewa.

Andiko la kawaida kwa kuwa kichwa kwa mwanamume ni Waefeso 5. Kwa wazi na bila shaka yoyote Paulo anasema kwamba mume ni kichwa cha mke wake, na kwamba mke anapaswa kumnyenyekea:

[Waefeso 5:22-33, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]
Ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu wenyewe, kama kwa Bwana. Kwa maana mume ni kichwa cha mkewe, kama Kristo naye ni kichwa cha kanisa; yeye ni mwokozi wa mwili. Lakini kama vile kanisa linavyomnyenyekea Kristo, vivyo hivyo wake nao wawanyenyekee waume zao katika kila jambo.

Ninyi waume, wapendeni wake zenu, kama Kristo naye alivyolipenda kanisa, akajitoa kwa ajili yake, ili alitakase, akilisafisha kwa maji katika neno, ili ajiletee kanisa tukufu, lisilo na ila wala kunyanzi wala lolote kama hayo, bali liwe takatifu lisilo na mawaa. Vivyo hivyo imewapasa waume kuwapenda wake zao kama miili yao wenyewe. Ampendaye mkewe hujipenda mwenyewe. Kwa maana hakuna mtu aliyeuchukia mwili wake wakati wowote, bali huulisha na kuutunza, kama Kristo naye anavyolitendea kanisa. Kwa sababu sisi tu viungo vya mwili wake, wa nyama yake na wa mifupa yake. “Kwa hiyo mtu atamwacha baba na mama, ataambatana na mkewe, na hao wawili watakuwa mwili mmoja.” Siri hii ni kubwa; lakini mimi nasema

kwa habari ya Kristo na kanisa. Lakini ninyi pia, kila mmoja wenu na ampende mke wake kama nafsi yake; na mke, kwamba amche mumewe.

Kwa Wakolosai Paulo anaandika:

[Wakolosai 3:18-19] Ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu, kama inavyompendeza Bwana. Ninyi waume, wapendeni wake zenu, wala msiwe na uchungu juu yao.

5.2.1 Kichwa

Katika Waefeso 5, kichwa cha mwanadamu (kwa Kigiriki: *kephale*), kwa maana ya picha au mfano, ndicho kiungo cha uongozi. Katika kifungu hiki, kama pia mahali pengine katika waraka huu, kichwa kinasimama kwa ajili ya kuwa juu, utukufu na utawala.

Inashangaza kwamba kazi hii ya kichwa, ya kutawala, kuongoza na kuamua, haitajwi wala haidaiwi kwa neno bata moja. Tukiyaweka wazi maagizo halisi kwa wanaume, tunaelewa ni kazi zipi zinazoeleza maana ya kuwa kichwa na zipi haziielezi:

1. Lakini ninyi pia, kila mmoja wenu na ampende mke wake kama nafsi yake.
2. Yeye ni mwokozi (mwokoaji) wa mwili, kama Kristo.
3. Ninyi waume, wapendeni wake zenu, kama Kristo naye alivyolipenda kanisa, akajitoa kwa ajili yake.
4. Vivyo hivyo imewapasa waume kuwapenda wake zao kama miili yao wenyewe.

Katika kifungu hiki, mistari mingi inahusu wanaume, mitatu tu inahusu wanawake. Kwa nini Paulo haelezi wala hadai mamlaka ya kichwa, lazima kuna kusudi fulani. Hakulisahau tu. Zaidi juu ya hilo hapa chini.

5.2.2 Familia katika zama za kale

Katika sura hii ya 5 na mwanzoni mwa sura ya 6 maneno yanahusu wanandoa. Kisha baba na watoto, na watumwa na mabwana. Watu hawa, na mtu angeweza kuongeza babu na bibi au wakwe, ndugu wasiooa, shangazi na wajomba, ndio wanaounda *nyumba*, familia kubwa (taz. sura ya 5.1). Jamii haikutambulishwa na familia ndogo kama leo. Chini ya paa moja iliishi nyumba nzima. Kama mfumo dume. Baba, kwa vyovyote mwanamume, alikuwa na nafasi ya kwanza katika nyumba. Si juu ya mke wake tu.

Mpangilio huu wa kijamii wa familia (kubwa) si ufunuo wa Paulo, bali ndio uliokuwa kawaida ya zama zake. *Hachori kielelezo kipya au bora zaidi cha familia, bali “kielelezo kipya cha mwenendo”.*

Mpangilio wa vyeo wa ngazi za mamlaka unaoelezwa hapa si kielelezo kilicho bora – hata kama anaulinganisha na Kristo na kanisa –, bali ni tokeo la anguko. Mfumo dume ni sehemu ya kutimia kwa maneno ya adhabu kwa mwanamke, kwamba mwanamume atamtawala mwanamke.

Ulinganisho wa Kristo na kanisa na mume na mke ni picha ya kufundishia, mfanano. Ni picha inayomwajibisha mwanamume anapolinganishwa na kichwa, na Kristo. Na ni picha ambayo haiweki ngazi za mamlaka mahali pa kwanza, linapokuja suala la uhusiano wa Kristo na kanisa, na wa mke na mume. Katika picha hii jambo ni umoja, kushiriki, kutunza, na zaidi ya yote upendo.

Huenda mfanano huu una maana ya pili iliyojificha, iliyokuwa muhimu zaidi au iliyofaa zaidi kwa wakati ule ulipoandikwa kuliko leo. Kwa upande mmoja picha hii inachukua mgawanyo wa majukumu wa wakati ule, lakini wakati huohuo inaufafanua upya.

5.2.3 Kuchukua neno kwa neno?

Je, tunaweza kuihamisha *picha ya kichwa na mwili ya ngazi za mamlaka* kwa herufi hadi leo? Je, hapa Paulo anaeleza kanuni ya kudumu ya maisha ya ndoa na ya

familia? Ninalinganisha na jinsi anavyowaeleza watoto na watumwa katika muktadha wa jumuiya ya nyumba. Anasema:

[Waefeso 6:1-4] Ninyi watoto, watiini wazazi wenu katika Bwana, maana hii ndiyo haki. “Waheshimu baba yako na mama yako”, ndiyo amri ya kwanza yenye ahadi, “upate heri, ukae siku nyingi katika dunia.”

Nanyi akina baba, msiwachokoze watoto wenu, bali waleeni katika adabu na maonyo ya Bwana.

Maneno haya yana mambo muhimu ya kutuambia leo. Lakini inaruhusiwa kuuliza ni hadi umri gani watoto, wakati ule na leo, wako chini ya mamlaka ya wazazi. Baba alikuwa na mamlaka makubwa zaidi sana juu ya watoto wake kuliko ilivyo leo. Leo watoto wanalelewa ili wajitegemee. *Inashangaza kwamba kwa uhusiano huu haisemwi juu ya upendo. Wala kwa wazazi wala kwa watoto.*

Hata kuhusu watumwa, Mungu ashukuriwe, hali imebadilika kabisa, lakini hilo halionekani katika andiko hili:

[Waefeso 6:5-9] Ninyi watumwa, watiini wao ambao kwa jinsi ya mwili ni bwana zenu, kwa hofu na kutetemeka, kwa unyofu wa mioyo yenu, kama kumtii Kristo; si kwa utumwa wa macho tu, kama wajipendekezo kwa wanadamu, bali kama watumwa wa Kristo, mkiyafanya mapenzi ya Mungu kwa moyo, mkitumika kwa nia njema kama kumtumikia Bwana, wala si wanadamu, mkijua ya kuwa kila mtu atakapofanya neno jema atapokea lilo hilo kwa Bwana, akiwa mtumwa au akiwa huru. Nanyi mabwana, watendeeni wao mambo yayo hayo, mkiacha kuwatisha, mkijua ya kuwa yeye aliye Bwana wao na wenu yuko mbinguni, wala hana upendeleo.

Ni nani anayeweza kuishi maneno haya kwa herufi? Kuyahamisha kama yasiyo na wakati kwenye uhusiano wa leo wa mvajiri na mvajirwa kutashindwa. Haivezekani! Utumwa kama wa zama za kale haupo tena. Hapa pia Paulo hapigani na udhalimu wa utumwa, bali anashughulikia mwenendo wa wale wanaohusika, waliokuwa watu wapya kwa njia ya Injili. Wakristo hawaupangi uhusiano wao wa kazi kwa maagizo haya peke yake. Watachukua pia maneno mengine ya Yesu na maneno ya Mungu kama kipimo kwa leo.

Vivyo hivyo kuhusu mwenendo wetu kwa serikali zetu. Paulo na Petro wanadai unyenyekevu kwa mamlaka hayo. Hata kama mifumo hii ya utawala na watawala wake ni kila kitu isipokuwa bora. Si bora, sawa kabisa na mfumo dume, utumwa, na jinsi watoto walivyotendewa katika zama za kale, ambavyo navyo havikuwa bora.

Paulo anapotoa maagizo yanayotumika katika miundo ya kijamii kama familia na kazi, anaweza tu kuanzia na kile alichokijua na kilichokuwa kawaida katika zama zake. Hakawaandikia Wakeristo wa karne ya 21! Hata hivyo, ni Neno la Mungu, lililo kipimo cha kimungu kwetu.

Maandiko haya yanakaa kimya juu ya ukweli kwamba hali hiyo si bora. Mambo muhimu kwa mtazamo wa leo hayatajwi. Lazima tuyatumie kwa hali ya leo. Wasomaji wote wa Biblia na waaminifu wote kwa Biblia wanayahamisha bila kujua hadi zama zetu, hata wale wanaodhani kwamba wanachukua kila kitu kwa herufi.

Turudi kwenye maagizo kwa waume na mwenendo wa wake. Hapa pia haiwezekani, kama vile kwa mabwana na watumwa, kuyahamisha kwa herufi hadi leo.

Yeyote anayetaka kuyatekeleza maagizo haya angelazimika kuzifufua hali za zama za kale. *Uelewa wetu wa leo wa ndoa, hata ule wa Wakeristo wa kihafidhina walio waaminifu kwa Biblia, uko mbali sana na zama za kale, kiasi kwamba ni hatari kudai kwamba haya yanatumika leo moja kwa moja kama yalivyo.* Kwa maana ni mwanamke yupi anayemnyenyekea mumewe “katika kila jambo”? Ni mwanamke yupi anayemcha mumewe? Hapa inamaanishwa zaidi ya heshima tu. Hatuwezi kujitetea kwa kudhoofisha au kupunguza uzito wa maneno fulani na kuyafanya kwa namna fulani yafae karne ya 21. Ikiwa mtu anataka kuyatekeleza kwa herufi, basi kikamilifu kabisa, kama yalivyoandikwa. Huenda hilo linawezekana na ni la lazima katika tamaduni zenye mfumo dume mkali, hata kama kamwe halipatani na kusudi bora la Mungu. Huko wanawake wengi wamefungwa katika mapokeo ya familia waliyorithi. Mara nyingi hawawezi kutumia haki zao za msingi, na watoto wao wako mikononi mwa mfumo dume.

Kutoka katika andiko hili, mtu akilifasiri kwa herufi au kwa kushika maneno ya Biblia kwa herufi, kunafuata unyenyekevu wa ngazi za mamlaka wa mke kwa mume. Hilo haliitendei haki picha nzima ya Biblia, wala matumizi yake kwa hali za maisha ya leo.

5.2.4 Kuweka katika muktadha

Neno hili (kwa Kijerumani *Kontextualisierung*) linaangaliwa kwa mashaka na Wakristo wa kihafidhina. Lakini halimaanishi kitu kingine isipokuwa kueleza kazi ya kufikiri jinsi tunavyoweza leo kuishi mawazo ya Mungu katika zama zetu zilizo tofauti kabisa. *Mtu angeweza kuliita hilo uaminifu kwa Biblia.*

Linapokuja suala la unyenyekevu wa mke katika mambo yote, Paulo haelezi kwa undani hilo linamaanisha nini. Hakuna hali moja moja wala mfano unaoelezwa. Tulielewe hili namna gani? Je, mke lazima akubali ukatili wa nyumbani? Je, lazima awe tayari kwa tendo la ndoa wakati wowote? Je, mume anaamua kila kitu? Tutakubali kwamba kuna mipaka, *na kwamba “katika kila jambo”, wakati ule kama leo, hawezi kumaanisha kila kitu.* Ukweli ni kwamba mwanamke ambaye katika zama za kale hakumnyenyekea mumewe (lolote lile hilo lingeweza kumaanisha kwa undani) alikuwa ushuhuda mbaya kwa Injili.

Paulo ana tangazo lililo wazi kwa wanaume. Maneno ambayo hayakuwahi kusikika hivyo: kumgeukia mke kwa upendo usio na masharti, kumtunza na kumhudumia kama nafsi yake mwenyewe. *Hilo likifuatwa, kutoka katika mfumo dume kungeweza kukua “mfumo dume wa upendo”. Katika maisha halisi ya ndoa, upendo ndio mwisho wa unyenyekevu.* Kwa maana upendo haulazimishi kitu, bali unaishi katika kukubaliana kwa pande zote mbili. Mume mwenye upendo hatayapuuza mapenzi ya mke wake. Hivyo ndivyo hatimaye watakavyoenenda hata wale wanaume wanaoamini katika unyenyekevu wa ngazi za mamlaka wa mke. *Upendo na heshima ya kila mmoja kwa mwenzake vinazidi unyenyekevu au kutiishwa!* Katika andiko hili Paulo anachukua hatua ya kwanza kubwa ya kutoka katika mfumo dume. Kama vile kukomeshwa kwa utumwa kulivyokuwa bado kungechukua muda mrefu sana, ndivyo ilivyo kwa ndoa, ambayo kwa muda mrefu sana bado haikuendeshwa kwa usawa wa haki.

Kuweka katika muktadha daima ni lazima. Biblia inatoa maagizo kwa hali ambazo leo hazipo tena. Haitoi, na haiwezi kutoa, maagizo kwa hali zilizopo tu katika zama zetu za (baada ya) usasa. Wakati ule hapakuwa na nyumba za kutunzia wazee, hapakuwa na demokrasia kama leo, hapakuwa na mtandao, hapakuwa na tiba ya hali ya juu inayorefusha maisha, na kadhalika. Tunaenendaje katika nyanja hizi? Tunajaribu kuongozwa na Maandiko, na Yesu, na amri ya kumpenda jirani.

5.2.5 Kwa mara nyingine: kichwa

Kichwa ni picha ya mfano, ulinganisho, ambao Paulo anautumia kwa uhusiano wa jumuiya ya ndoa. Neno kichwa linaweza kumaanisha chanzo, asili au mlango wa mto. Mara nyingi linamaanisha kichwa halisi cha mwili. Lakini pia linaweza kumaanisha kipaumbele na kuwa juu.

Katika Waraka kwa Waefeso Paulo anaeleza maana ya kichwa. Katika Waefeso 1:22 Kristo aliyefufuliwa na kuinuliwa kwenye kiti cha enzi ndiye kichwa juu ya mamlaka zote na viumbe vyote ulimwenguni:

[Waefeso 1:22-23] Mungu amevitokea vitu vyote chini ya miguu yake, akamtoa awe kichwa juu ya vitu vyote kwa ajili ya kanisa, ambalo ndilo mwili wake, utimilifu wake yeye anayejaza vitu vyote katika vyote.

Kristo, kama kichwa juu ya vitu vyote, ana mahali pa heshima pa juu kabisa panapoweza kuwepo. Kwa kichwa hiki kanisa limepewa kama mwili. *Si kwamba yeye kama kichwa analitawala kanisa, la, bali kanisa linashiriki naye mahali pake juu ya vitu vyote. Katika umoja wa kichwa na mwili ni “Kristo (mzima)”*. Kama vile Hawa alivyotwaliwa kutoka kwa Adamu, naye pamoja naye, kama mwili mmoja, ndipo akawa kamili, ili kisha kwa pamoja watimize agizo la uumbaji.

Katika Waefeso 4:15-16 mwili unakua kuelekea kwa kichwa, na unapokea riziki ya kiroho na kujengwa kutoka kwa kichwa (kutoka kwake yeye, kichwa; taz. pia Wakolosai 2:19):

[Waefeso 4:15-16] Na tukue hata tumfikie yeye katika mambo yote, yeye aliye kichwa, yaani Kristo, ambaye kutoka kwake mwili wote, ukiungamanishwa na

kuunganishwa vizuri kwa msaada wa kila kiungo, ... unaukuza mwili hata ujijenge wenyewe katika upendo.

Picha hii inasisitiza jinsi kichwa kinavyohudumia mwili. *Picha ya kichwa haisisitizi unyenyekevu wa ngazi za mamlaka katika uhusiano wa Kristo na kanisa, wala katika uhusiano wa mume na mke. Ni kielelezo kwa mwanamume kuwa kile ambacho Kristo ni kwa kanisa: mtunzaji wake, si mtawala wake.*

Aidha, kumsafisha mwanamke kwa maji ilikuwa kazi ya mtumwa. Paulo anakwenda mbali sana katika kubadilisha majukumu: Sasa kichwa ni hata kama mtumwa, kwa kuosha kwa maji (Waefeso 5:26).

Turudi kwenye maisha halisi ya karne ya kwanza: Wakati ule wanawake walikuwa wadogo sana kwa umri kuliko wanaume. Baadhi waliozwa wakiwa na miaka 12. Kwa umri, kwa kawaida mwanamume alikuwa katika nafasi yenye nguvu zaidi. Ikiwa katika mazingira haya ya kitamaduni na kijamii unyenyekevu ulitarajiwa, basi kwa wanawake kwa jumla halikuwa jambo jipya. Na kwa tofauti kubwa ya umri wanaume moja kwa moja wakawa kichwa, kana kwamba ni bwana wao.

Leo kwetu ni tofauti. Wanandoa wanapoyamudu maisha pamoja na kuanzisha familia katika upendo na unyenyekevu wa *kila mmoja kwa mwenzake*, basi unyenyekevu wa *upande mmoja wa mke* hauhitajiki. Mara nyingi nimewauliza wanandoa swali hili. *Havakumweza kujibu swali la nini basa unyenyekevu huu, kama Paulo anavyoanza katika Waefeso 5, ungeweza kumaanisha leo au katika ndoa yao.* Ingekuwa rahisi mno kuuweka mpaka katika maamuzi makubwa ambayo hatimaye mwanamume anayafanya na ambayo kwayo anachukua pia uwajibikaji. La, wanandoa niliowauliza wanafanya maamuzi, hasa yale makubwa, pamoja mbele za Bwana. Wakati mmoja mmoja anamfuata mwenzake, na kinyume chake. Mwenendo huu na utaratibu huu hauiharibu picha ya kichwa na mwili.

Upendo usio na ubinafsi na wa kujitoa sadaka, kama Kristo alivyolipenda kanisa, ndicho kipimo kipya cha Injili. Hilo ndilo linaloleta tofauti, inayopaswa, kama mbegu, polepole lakini bila kuzuilika, kuivunja saruji ya mfumo dume katika ndoa za Kikristo. Hilo ni jipya. Ni mbingu kuingia katika ulimwengu ulioanguka. Katika maagizo yake Paulo anauacha mfumo dume usimame, na waziwazi

haukosoi. Kwa hiyo kwa wakati huo picha ya kichwa kama mamlaka inafaa hali ya nyumba ya familia na ya ndoa. *Hata kama si hali bora ya uumbaji, kama inavyoelezwa katika Mwanzo 1 na 2.*

Maisha kama kichwa, kama mume, maana yake ni kuongoza, kuchukua uwajibikaji, kumtetea mke wake, kuwepo kwa ajili yake. Kushiriki naye kila kitu. Hiyo si ngazi za mamlaka! Ni uwili, timu. *Kuwa kichwa bila ngazi za mamlaka si tu kunawezekana, bali ndio mpango na njia ya kulitekeleza kwa vitendo.*

“Nafasi ya kichwa”, kuwa kichwa, “ukichwa” kwa kielelezo cha Kristo ni upendo, kutunza, kulinda – kutangulia. Ni nguvu ambayo mtu anajikabidhi kwayo, na kuwa pamoja kusikoongoza kwenye kukaa bila kutenda, bali kwenye kutenda, na vilevile kwenye kujitoa sadaka kila mmoja kwa ajili ya mwenzake.

Kwa vyovyote vile picha ngumu ya upande mmoja ya kichwa na mwili haiwezi kutumika kwa namna ileile kwa kila ndoa, kwa maana watu ni tofauti mno. *Picha ya kichwa na mwili inasema kwanza juu ya umoja, juu ya kuwa pamoja, na, kwa namna ya pekee, juu ya upendo.*

5.2.6 Mabitimisbo

Kwa upande mmoja Paulo anaichora picha ya ndoa na familia ya mfumo dume bila kuikosoa. Kwa upande mwingine analeta mapinduzi. *Mamlaka halisi ya mfumo dume yanageuzwa kuwa amri ya upendo, hata njia ya zamani inaachwa.* Mume akipenda kama Paulo anavyosema, kunyenyekea kwa upande mmoja kwa mke hakutakuwa jambo la kujadili. Kwa maana upendo wa Kristo unamdai pia mwanamume kunyenyekea na kuishi kwa heshima kwa mke wake.

Kwa maana anakianzisha kifungu hiki, au anakiunganisha na kilichotangulia, *kwa kuwaambia wote: Nyenyekeaneni (katika mwili wa Kristo)! Hilo halikuwahi kusikika biyo.* Maneno haya hayawezi kusisitizwa kupita kiasi.

Kisha Paulo haielezi nafasi ya kichwa kama mtawala, uongozi wala mamlaka. Haipi nafasi picha hii, jinsi inavyoelezwa mara nyingi kwa mtazamo wa kwanza kama kuwa juu. *Kichwa hakitawali. Kinapenda bila masharti na kwa kujitoa sadaka.*

Hapa Paulo haelezi picha bora ya ndoa na familia kwa nyakati zote. Analeta kitu kipyaa kabisa ndani ya utamaduni uliopo. *Injili ni mbegu inayoumba vitu vipya. Ukombozi kutoka kwa matokeo ya anguko.* Mabadiliko yanayoweka huru hayatokei haraka. Yanaweza kukandamizwa kwa muda mrefu au kuharibiwa tena. Yanakuja hatua kwa hatua. Hatua moja baada ya nyingine, katika hali nzuri kabisa, kitu kipyaa na bora zaidi kinakua. Uhuru wa kuishi kwa usawa wa haki lazima ujifunzwe. Miundo ya kijamii ya maelfu ya miaka haiponi katika muongo mmoja.

Kwa hiyo hatupaswi kushangaa kwamba tunasikia kutoka kwa Paulo na Petro kwamba wanawake wanapaswa kunyenyekea. Hilo lilikuwa kawaida hata hivyo katika zama zao. Mume alikuwa bwana. Mwenye kuamua. Taasisi. *Kama wanawake waliokuwa waamini wanguacha mwenendo huu, kama ulivyokuwa wa kawaida, hilo lingekuwa kikwazo. Injili ingepata sifa mbaya. Hilo lilipaswa kuzuwa.*

Leo tunashukuru kwamba tunaweza kuchagua serikali yetu kidemokrasia. Pia kwamba hakuna utumwa tena. Kwamba kuna ulinzi wa wafanyakazi. Kwamba mwanamume na mwanamke wana haki sawa. Kwamba adhabu ya kupigwa imepigwa marufuku na watoto wanalindwa. Mwishowe hayo ni matokeo ya Injili, matunda ambayo mbegu zake Yesu, wale Kumi na Wawili na Paulo walizipanda miaka 2,000 iliyopita.

Miaka mia moja iliyopita *Katharine Bushnell*, daktari na mmisionari nchini China, aliyezijua pia lugha za kale za Biblia, aliandika: “Tunaweza kujipa moyo. Hadi siku za karibuni, kuwepo kwa tabaka la watumwa kulionwa kuwa jambo la lazima, na utumwa kuwa halali. Ilisemwa kwamba baadhi ya wanaume walizaliwa wakiwa watumwa, na wengine wakiwa mabwana zao, na kwamba ulimwengu usingeweza kuendelea bila matabaka haya mawili. Kutoelewa huku kumepasuka, na ulimwengu unaendelea kama kawaida. Maadamu utumwa ulikuwepo, watu walidhani kwamba wamepata katika Neno la Mungu uhalali wake. Lakini idadi ya wale waliofikiri hivyo ilizidi kupungua. Idadi ya wale wanaoamini kwamba wanapata katika Neno la Mungu uhalali wa mwanamume kumtawala mwanamke inazidi kupungua.”

Sauti yake upesi haikusikika tena. Ni jambo la kufurahisha zaidi kwamba kitabu chake kimechapishwa kwa lugha ya Kijerumani wakati mmoja na kitabu hiki (Reformatorischer Verlag H. C. Beese, Hamburg, taz. mwishoni mwa kitabu).

Unyenyekevu unaodaiwa na unaotimizwa na wanawake unawafanya waache uwajibikaji ambao wanaweza na wanataka kuubeba. Chini ya fundisho la unyenyekevu, wanawake wanaweza kuwa watu waliokata tamaa na wasiotenda, ambao uwezo wao na miito yao haitimii. *Lakini nao wanabusika na wito wa kuwa hodari na “kuwa kama wanaume”, kuishi kwa ujasiri na kwa bidii katika imani: katika familia, kazini, katika kanisa na katika ufalme wa Mungu* (1 Wakorintho 16:13).

Kama athari ya pembeni yenye maumivu ya fundisho la unyenyekevu, kwa bahati mbaya ni lazima angalau kutaja ukatili wa nyumbani na ukatili wa kingono. Fundisho hili linaweza kweli kutumika kama kisingizio au kifuniko cha kutumia nguvu kwa wale waume wasioelewa nafasi yao kama kichwa kwa mke inapaswa kuwa nini.

Hata katika ndoa za Kikristo za kihafidhina, jambo la kusikitisha sana, kuna ukatili wa nyumbani na ubakaji. Hapa mtazamo wa Biblia wa thamani sawa na hadhi sawa ungeweza kuleta uponyaji. Ungeweza kuwatoa wanawake katika mateso yao, ambayo mara nyingi hufichwa.

5.3 KUNYENYEKEA

Kwa kuwa suala la kunyenyekea linatajwa tena na tena, linastahili kupewa sura yake maalum.

Maagizo kwa wanawake ni wazi na yanarudiwa mara kadhaa: Wawanyenyekee waume zao! Neno hypotassō lina maana ya kujitiisha, kunyenyekea, kukubali, kuwa chini ya mamlaka ya mtu, kutii.⁵⁵ Hasa kwa sababu agizo hili linajitokeza mara nyingi kwa maneno yale yale, ninalishughulikia tena, hata kama nitarudia hitimisho langu. Nafasi ya mwanamke si suala la ndoa tu, bali inaingia pia katika kusanyiko la ibada. Ni wazi kwamba kunyamaza na kunyenyekea vinakwenda

55. Bergmeier, R., “ὑποτάσσω”, katika H. Balz – G. Schneider (edd.), *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2011, 976.

pamoja (1 Wakorintho 14:34), vivyo hivyo marufuku ya kufundisha pamoja na agizo la kujifunza kwa unyenyekevu (1 Timotheo 2:11). Nitaeleza zaidi baadaye.

Uchunguzi wa neno hili ungeonyesha ni katika mazingira gani linatumika: kama wito wa kuwa na mtazamo fulani, kama matokeo, na pia kama hali ya kulazimishwa. Mamlaka yote *yaliitiishwa* chini ya Kristo. Zamani sisi tulikuwa *tumetiishwa* na hofu ya mauti. Wakristo wanapaswa kuwanyenyekea wale wanaofanya kazi katika ufalme wa Mungu kwa ajili ya wengine na kwa ajili yao wenyewe. Wakristo wanapaswa kuwanyenyekea wenye mamlaka. Watumwa Wakristo, wanawake kwa wanaume, wanapaswa kuwanyenyekea mabwana zao (au mabibi zao); vijana nao wawanyenyekee wazee, *na hatimaye kila mtu amnyenyekee dada yake na ndugu yake*. Neno hili linatumika kwa namna nyingi, lakini katika mahusiano ya kibinadamu wazo la msingi linabaki lililele: kumheshimu mtu mwingine kuliko nafsi yako na kujiweka chini yake.

Hii inaonyesha wazi kwamba unyenyekevu si jambo geni kwa Wakristo, wanawake kwa wanaume, bali ni fadhila inayozoezwa na wakati huo huo inayopingwa, ambayo mtu angeweza kuiita tunda la Robo (hata kama haitajwi moja kwa moja kuwa hivyo). Mwishowe, maisha ya pamoja ya wanadamu yanawezekana tu kwa kunyenyekeana. Jambo hili haliwezekani bila moyo mnyenyekevu na bila msaada wa Roho Mtakatifu. Kwa moyo wa unyenyekevu tunapaswa kumhesabu mwenzetu kuwa bora kuliko nafsi zetu (Wafilipi 2:3). Kielelezo kikuu kabisa ni Yesu. Wakati huo huo sipingi mamlaka; bila mamlaka jamii nayo isingeweza kufanya kazi. Serikali, waajiri, walimu na wazazi wana mamlaka kwa sababu ya cheo chao au nafasi yao. Je, hii inahusu pia uhusiano kati ya mwanamume na mwanamke, kwa ujumla na katika ndoa? Kuhusu wanawake Wakristo, maneno haya yapo mbele yetu:

[1 Wakorintho 14:34] Wanawake wanyamaze katika makusanyiko, kwa maana hawaruhusiwi kunena, bali wanyenyekee, kama vile torati nayo inavyosema.

[Waefeso 5:22] Enyi wake, nyenyekeeni waume zenu wenyewe, kama kumnyenyekea Bwana.

[Wakolosai 3:18] Enyi wake, nyenyekeeni waume zenu, kama inavyompendeza Bwana.

[Tito 2:5] wawe na kiasi, safi, wakitunza nyumba, wema, wakiwanyenyekea waume zao wenyewe, neno la Mungu lisije likatukanwa.

[1 Petro 3:1] Vivyo hivyo ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu wenyewe, ili, hata ikiwa wengine hawalitii neno, wavutwe bila neno kwa mwenendo wa wake zao,

[1 Petro 3:5] Kwa kuwa hivyo ndivyo walivyojipamba zamani wanawake watakatifu, waliomtumaini Mungu, wakiwanyenyekea waume zao wenyewe:

Inashangaza kwamba aina hii ya maonyo haipatikani hivyo katika Agano la Kale. Wala kwa Yesu. Katika Ukristo wa kwanza jambo hili lazima liwe lilikuwa muhimu. Je, wakati huo wanawake walikuwa waasi, wachochezi au wenye kutafuta madaraka kiasi hicho? Je, walikuwa wanasubiri nafasi yao? Hapana, utafiti wa historia ya kale hauwezi kuthibitisha hilo. Zaidi ya hayo, wanawake wa zamani walikuwa tayari katika nafasi ya waliotiishwa. Basi kusudi la kusesitiza jambo ambalo lilikuwa la kawaida tayari ni nini – jambo ambalo halikuwashangaza wanawake Wakristo wala kuwalazimisha kufanya jambo geni kwao?

Inafaa kuuliza: unyenyekevu huu ulihusu nini? Maagizo ya mume kuhusu mambo ya nyumbani? Katika hayo wanawake walifanya kazi kwa uhuru kiasi; nyumba ilikuwa eneo lao, wakati mume alikuwa katika maisha ya hadharani. Ndiyo sababu kazi za nyumbani zinatajwa katika Tito 2:5. Katika 1 Timotheo 5:14 Paulo anaandika kwamba wajane vijana wanapaswa kuongoza nyumba zao, na anatumia neno “oikodespoteo”, ambalo maana yake si nyingine ila kuwa bwana wa nyumba. Je, labda inamaanisha kutiishwa katika mambo ya tendo la ndoa, yaani kuwa tayari wakati wowote? Leo watu wanapodai kwamba maagizo haya yafuatwe neno kwa neno, yaani kwa maana yake ya asili, mimi nauliza swali lile lile: Leo katika ndoa unyenyekevu huu unahusu nini? Mtindo huu wa uhusiano unaweza kuelezwaje, na ungewezaje kutekelezwa katika karne ya 21

katika ulimwengu wa Magharibi? Narudia: kwa uwazi ule ule unaodaiwa, bila kupunguzwa wala kurekebisha.

Katika kitabu chake chenye kichwa cha ajabu “*Befreit durch Unterordnung*” (Kuwekwa huru kupitia unyenyekevu)⁵⁶, Bunny Wilson, kama kichwa kinavyodokeza, anatoa utetezi wenye bidii wa unyenyekevu wa mke kwa mumewe. Kwake yeye, kumnyenyekea mume hata katika maamuzi yaliyo wazi kuwa makosa ndiyo njia inayompendeza Mungu, na makosa hayo yanaweza kusahihishwa kwa imani na maombi. Katika mifano mingi anaeleza jinsi hilo linavyoonekana katika maisha halisi. Yeye mwenyewe anashiriki uzoefu wake wa ndoa, na jinsi Mungu alivyosema naye na kumwonyesha lililo sawa na lisilo sawa katika msimamo huu mgumu unaobishaniwa. Mara nyingi uelewa wa Biblia na uzoefu wa maisha vinachanganyika. Basi, sisi sote tunaleta uzoefu na matukio ya maisha yetu tunaposoma Biblia. Kitabu changu chote pia hakikutokea bila uzoefu wangu wa maisha na “picha yangu ya mwanamke”, kwa hiyo si cha kutoegemea upande wowote wala si mafundisho safi ya Maandiko. Wote wanaozungumza juu ya jambo hili huleta rangi yao wenyewe. Lakini kwangu swali la msingi ni hili: unyenyekevu unajengwa juu ya msingi gani? Ninamnukuu Wilson: “Mara kwa mara, mke wangu na mimi tunapotofautiana, ananiambia: ‘Nadhani unapaswa kuninyenyekea, kwa sababu mara iliyopita mimi nilikunyenyekea. Biblia inasema katika Waefeso 5:21: “Nyenyekaaneni katika kicho cha Mungu.”’ Nimjibu nini?”

Nimefarijika kwamba mimi si mwanamke pekee aliyejaribu kutumia Waefeso 5:21 ili kupata alichotaka. Nakumbuka mara ya kwanza nilipotumia mstari huu mbele ya mume wangu; yeye akatafuta jibu katika Biblia. Tuangalie andiko ambalo mke wako analitaja, pamoja na mstari unaofuata: ‘Nyenyekaaneni katika kicho cha Mungu! Enyi wake, nyenyekeeni waume zenu wenyewe kama kumnyenyekea Bwana’ (Waefeso 5:21-22).

Unyenyekevu katika ndoa haufanyi kazi sawasawa na kunyenyekeana katika mwili wa Kristo. Katika mwili wa Kristo tunanyenyekeana kwa kutekeleza kanuni za Maandiko. *Katika ndoa tunamnyenyekea mume wetu kama mtu mwenye mamlaka.*

56. Wilson, Bunny, toleo la 3, 2020 (“Befreit durch Unterordnung”), CLV, Bielefeld

Katika Waefeso 5:21 Mungu ndiye mamlaka pekee. Katika Waefeso 5:22 mke yuko chini ya mumewe. Mungu humpa mume mamlaka juu ya mke, na pia humwajibisha.” (uk. 77)

Hata hivyo, uelewa huu wa “kunyenyekoa” wenye kutofautisha namna hii hauwezi kutolewa katika maandiko yenyewe. Yeye anamwona mwanamume, kwa mpangilio wa uumbaji, kuwa mamlaka juu ya mwanamke. Zaidi ya hayo, kwake neno la adhabu kwa Hawa, *tamaa yako itakuwa kwa mumeo, naye atakutawala*, ni mgawanyo wa majukumu unaotakwa na Mungu. Kwa asili mwanamke anataka kutawala, lakini anapaswa kujishusha chini ya utawala wa mumewe. Mwanamume alishindwa kutawala bustanini ili kuizuia dhambi, na kwa kuwa kwa asili ana mwelekeo wa kutotawala, anapewa agizo la kutawala.

Swali langu la kwanza kuhusu tafsiri hii lingekuma: je, basi hapa kuna kosa la muundo kwa Muumba, ambalo linahitaji kusabibishwa? Au, jambo baya vilevile: je, kulikuwa tayari na mielekeo ya dhambi kabla ya anguko?

Uelewa huu wa habari ya uumbaji, kama nilivyokwisha kueleza, ndio unaoamua mwelekeo wa uelewa wa msingi wa majukumu katika Biblia nzima. Anayemwona Adamu kama kichwa na kiongozi atalitaafsiri hata neno la adhabu kuwa neno la baraka, na ataingiza uelewa huu wa majukumu kila mahali. Anayetaka kuifuata njia hii kikamilifu lazima akabiliane na hali halisi ya ndoa za watu wa aina mbalimbali kabisa. Ikiwa mke ana nguvu na mume ni dhaifu, unyenyekevu unaweza kuleta maafa. Mimi ninatetea kwamba tuishi kwa kunyenyekeana, na kwamba katika ndoa mielekeo ya dhambi ya tabia tofauti itajwe waziwazi na kupigwa vita pamoja kwa msaada wa Roho wa Mungu.

Katika Edeni nimekuta wanandoa wa kwanza wanaokamilishana, wenye thamani sawa na hadhi sawa, bila ngazi za mamlaka. Bila mwanamume kuwa na mamlaka makubwa zaidi.

Lakini je, maagizo haya ya mitume hayajengi kabisa ngazi za mamlaka?

Nina hakika kwamba ngazi za mamlaka ni matokeo ya anguko. Hakuna cha kulipamba jambo hili, wala halivexi kufanywa la Kikeristo. Injili imewafanya waamini wote kuwa wana wa Mungu. Wanawake pia. Na kwa hiyo imewaweka huru kutoka katika

utamaduni wa uumbaji ulioanguka. Hili wanapaswa kulitambua kwanza kabisa waume waamini. *Ndiyo maana wao, si wake zao, ndio wanaoitwa kupenda bila ubinafsi – na si kutawala.* Bila kujali hilo, kutawala hapa kungepaswa kueleweka kwa maana chanya, si hasi, kama kunavyopaswa kueleweka pia katika agizo la uumbaji. *Kwa kweli hakuna hata agizo chanya kwa mume la kutawala, kuongoza au kutangulia mbele.*

Katika utamaduni wa zamani ilikuwa muhimu kwamba imani mpya katika Masihi isiwafanye wanawake, waliotambua sasa uhuru wao na usawa wao, kuwa na mwenendo ambao ungeutilia shaka utamaduni wa heshima na aibu. Wanawake hawakupaswa kuunda utamaduni pinzani dhidi ya utamaduni wa kawaida wa mpangilio wa ndoa, nyumba na familia. Mpangilio huo ulikuwa mtakatifu kama msingi wa jamii na haukupaswa kushambuliwa. Injili ilikuwa hatarini!

Ninalinganisha jambo hili na Paulo, ambaye kwa ajili ya Injili, ili kuwapata watu kwa Kristo, alikuwa kwa Wayahudi kama Myahudi na kwa Wayunani kama Myunani. Alikubali kulipa gharama ili kuwapata na kuwashawishi watu, kwa kuubana uhuru wake katika Kristo. Ndivyo ilivyo hapa pia, linapokuja suala la unyenyekevu wa wanawake. Aidha, kwa Petro hasa ndilo jambo hili: kumpata mume asiyeamini kwa njia ya unyenyekevu.

Katika utamaduni wa heshima na aibu, tabia ambazo zingeweza kumletea mume aibu mbele ya watu wanaomzunguka zilipaswa kuepukwa kabisa. Katika tamaduni za heshima na aibu watu huthamini sana mahusiano yenye amani, huku ngazi zote za mamlaka zikiheshimiwa. Bila shaka jambo moja lilikuwa kwamba mke aliyembishia mumewe hadharani au kumsahihisha alivunja kanuni hii ya heshima.

Agizo kwa wanawake kunyenyekea halijengwi juu ya tofauti ya ngazi kati ya mwanamume na mwanamke, kwa sababu tofauti hiyo haipo katika uumbaji. Ni suala la unyenyekevu wa biari. Agizo la kunyenyekea lilikuwa kwa wanawake Wakristo wa zamani namna ya kushiriki katika kazi ya Injili. Mume anayependa, kwa vyovyote vile, anaufanya unyenyekevu huo usiwe na haja tena. Lakini kwa nje, katika jamii ya zamani, maagizo haya na kuyafuata kwake yalikuwa kinga dhidi ya ubaguzi na

mateso. Ulikuwa msimamo uliokusudiwa kukomesha tangu mwanzo kila shaka kwamba Wakristo wanaharibu familia.

Kwetu sisi wa karne ya 21, tusioishi katika utamaduni wa heshima na aibu, agizo hili haliwezi kutekelezwa neno kwa neno. Katika ulimwengu wa Magharibi watu huongozwa na mfumo wa sheria na utaratibu. Kwa ndoa inahusika amri ya upendo: kuwa kwa ajili ya mwenzako, kushirikiana, na kunyenyekeana katika Bwana. Ukosoaji hutolewa waziwazi kwa upendo na kwa wakati unaofaa, na kila juhudi hufanywa ili asiumizwe mtu yeyote.

Ninapotoa hoja zangu za usawa wa haki, mara nyingi nasikia maswali kama haya:

“Hoja kwamba wanaume wana nafasi ya juu kuliko wanawake inaonekana kuwa rahisi na wazi sana katika Agano Jipya. Lakini msimamo wako [unaopinga] unaonekana kuwa mgumu sana, ukirejea lugha ya Kiyunani na vitabu vyote vya ufafanuzi na kadhalika. Je, urahisi wa msimamo wa utawala wa mwanamume si ushahidi mzito kwamba ndio msimamo sahihi?”

Jibu: Hata kidogo. Tafsiri rahisi kabisa za Maandiko Matakatifu wakati mwingine ni sahihi, lakini wakati mwingine ni makosa makubwa. Kwani, ni rahisi kabisa kuonyesha kwamba Agano Jipya linatuamuru mara nyingi, waziwazi na bila utata, kusalimiana kwa busu takatifu.

Salimianeni kwa busu takatifu. (Warumi 16:16) Salimianeni kwa busu takatifu. (1 Wakorintho 16:20) Salimianeni kwa busu takatifu. (2 Wakorintho 13:12) Wasalimuni ndugu wote kwa busu takatifu. (1 Wathesalonike 5:26) Salimianeni kwa busu la upendo. (1 Petro 5:14)

Hizi zote ni amri za moja kwa moja. Amri hizi ziko wazi. Hatuzihubiri, hatuzifundishi wala hatuzitekelezi, hata kama hoja ya kuukubali mwenendo huu ni rahisi. Kuna nini hapo kisichoeleweka?

Sababu ya kutoshughulika na busu takatifu (au, vilevile, na marufuku ya nywele zilizosukwa na mapambo ya dhahabu, au agizo la kuvaa shela) ni *kwamba amri kama hizo zinapingana na utamaduni wetu wa leo na leo bazingetimiza kusudi lake la asili*. Tunahangaika na nafasi ya mwanamke kwa sababu utamaduni wetu hadi hivi karibuni ulikataa kuwapa wanawake fursa sawa na kutambuliwa sawa na

wanaume. Ndugu zetu wakubwa walikulia katika utamaduni huo, na wengi wao (pamoja na wanawake) walikubali na kuridhia haki zisizo sawa kwa wanawake. Ndiyo sababu wanaona hoja za kimapokeo kuwa za kustarechesha – na kwa hiyo “rahisi”.⁵⁷

Mfano mwingine unaonyesha kwamba ni wachache mno, hata miongoni mwa wanaoshika Biblia kwa uaminifu mkubwa, wanaofanya yote ambayo Biblia inawaambia Wakristo. Sizungumzi hapa juu ya swali la jinsi tulivyo watiifu, kwa maana sisi sote hujikwaa mara nyingi. Swali ni kama tunaziona kabisa amri au desturi fulani na kufikiria kuzitekeleza. Katika 1 Wakorintho 7:5 Paulo anaeleza makubaliano ya wanandoa kuacha tendo la ndoa kwa muda ili wajitoe kwa maombi. Yeyote anayesisitiza kufuata Maandiko neno kwa neno, na aulizwe: ni lini na mara ngapi amefanya makubaliano hayo waziwazi na mwenzi wake wa ndoa?

Mwisho, nataja maneno ya moja kwa moja ya Yesu, aliyesema alipowatawadha wanafunzi wake miguu: “Basi ikiwa mimi, niliye Bwana na Mwalimu, nimewatawadha miguu, imewapasa ninyi nanyi kutawadhana miguu. Kwa kuwa nimewapa kielelezo, ili kama mimi nilivyowatendea ninyi, nanyi mtende vivyo.” (Yohana 13:14-15)

Katika ulimwengu na utamaduni wa Magharibi, hili ni jambo ambalo hata Wakristo wanaoichukulia Biblia kwa uzito na neno kwa neno wao wenyewe wanalitafsiri kulingana na mazingira yao na hawalitekelezi.

5.3.1 Hitimisho

Margaret Mowczko anaandika: Baada ya kutumia muda kwa miaka kadhaa kuchunguza maana ya kitenzi hypotassō (“kunyenyekoa”) katika maandiko ya Kikristo ya mwanzo na pia katika maandiko yasiyo ya Kikristo, nimefikia ufafanuzi ufuatao.

Unyenyekevu wa “Kikristo” (yaani unyenyekevu kati ya waamini wenzetu, pamoja na waume na wake waamini) ni “*kubeshimu kwa moyo mnyenyekevu, kwa*

57. Guin, Jay, uk. 157, Buried Talents, *In Search for a New Consensus*, 2014, Alabama

uaminifu na kwa upendo, kusirikiana na kusaidiana.”

Kama vile moyo mnyenyekevu na upole, kunyenyekea kunapaswa kuwa sehemu ya kawaida ya tabia ya Mkristo. Na kwa hali iliyo bora, kunapaswa kuwa kwa pande zote mbili.

Katharine Bushnell anaandika miaka 100 iliyopita katika kitabu chake cha kihistoria “God’s Word to Women” (taz. pendekezo la kitabu mwishoni mwa kitabu hiki):

“Maana halisi ya neno hili inaeleza neema au fadhila ya Kikristo ya kumpisha mwingine atangulie, badala ya kung’ang’ania haki zako, katika mambo yasiyohusu kanuni. Kamusi ya Kiyunani-Kilatini ya Schleusner kwa Septuaginta inaeleza kwamba kitenzi hiki si mara zote ‘kinabeba wazo la kutiishwa kama mtumwa’. Yesu alipokuwa mvulana ‘aliwanyenyekea wazazi wake’, lakini tunajua kwamba hakuwauliza hata kidogo alipokuwa ‘katika mambo ya Baba yangu’ (Luka 2:49, 51).

Watu wawili hawawezi kuendesha biashara kwa ushirika kwa muda mrefu, isipokuwa wako tayari ‘kunyenyekana’. *Wanapaswa kuacha mapendeleo yao; wanapaswa kutangulizana kwa heshima; wanapaswa kuoanisha maoni yao, la siyyo hivi karibuni watalazimika kutengana.* Swali linapotokea, hali yao haiboreshwi kwa mmoja kuwa na haki ya kumwamuru mwingine. Kutekeleza amri kama hizo si ‘unyenyekavu’, bali ni kujidhalilisha kama mtumwa, na mwanadamu anakataa kujidhalilisha kama mtumwa, kwa sababu hilo lingeshusha hadhi ya utu wake.

Katika Waefeso 5:21 mtume anawaonya waamini wote bila kujali jinsia: ‘Nyenyekani katika kicho cha Kristo’. Petro anawaambia waamini wote bila kujali jinsia: ‘Ninyi nyote jivikeni unyenyekevu mnapohusiana ninyi kwa ninyi!’ (1 Petro 5:5). Mistari hii kwa wazi inawaagiza wanaume ‘kunyenyekana’, lakini wote wanahisi kwa silika kwamba haiwezi kumaanisha kwamba wanaume wanaweza kuangukia chini ya utawala wa kiholela wa kila mmoja juu ya mwingine wanapokuwa Wakristo.

Lakini tunapofika kwenye mistari mitatu ambamo mtume anawaonya wake kuwanyenyekea waume zao wenyewe, mtu anahesabiwa karibu kuwa mzushi

akiuliza kama onyo hili kwa ‘wake’ linamaanisha utii kamili. Neno ‘unyenyekavu’, kama nilivyoonyesha, halijatafsiriwa kuwa utii pale linapohusu uhusiano wa mwanamume na mwanamume, wala pale linapoweza kumaanisha ‘unyenyekavu’ wa wanaume kwa mwanamke, kama katika 1 Wakorintho 16:16. Zaidi ya hayo, kila mara uhusiano wa wake kwa waume zao, wa watoto kwa wazazi wao na wa watumishi kwa mabwana zao unapoelezwa, tofauti makini hufanywa katika matumizi ya maneno. Neno ‘utii’ kwa ujumla hutumiwa kwa watumishi na daima kwa watoto, lakini neno ‘unyenyekavu’ daima kwa wake. Ikiwa maana ni ileile, kwa nini uangalifu huu katika kuchagua maneno tofauti? Kuhusu wajibu wa wake, taz. Waefeso 5:22; Wakolosai 3:18; Tito 2:5. Kuhusu ule wa watoto, Waefeso 6:1; Wakolosai 3:20. Kuhusu watumishi, taz. Waefeso 6:5; Wakolosai 3:22.

Inasema mengi na inafundisha sana kuchunguza ni kwa maana gani neno ‘kunyenyekavu’ wakati mwingine linatumika katika Agano la Kale. Zaburi 62:1 inasema: ‘Nafsi yangu inamngoja Mungu peke yake kwa utulivu, wokovu wangu hutoka kwake’ (Schlachter, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani). Katika mstari wa 5 wa zaburi hiyo hiyo tunasoma: ‘Nafsi yangu inamngoja Mungu peke yake kwa utulivu.’ Katika Zaburi 37:7 tunakuta maneno: ‘Ukae kimya mbele za BWANA, umngoje kwa saburi.’ Maneno ‘kungoja’ katika mistari ya kwanza na maneno ‘kukaa kimya’ katika ule wa mwisho yote matatu yanatafsiriwa katika toleo la Kiyunani kwa neno moja hypotassō, ‘kunyenyekavu’, wakati maana halisi ya neno la asili la Kiebrania ni ‘nyamaza mbele ya ...’. Linganisheni hili na 1 Petro 3:1-2, ambapo wanawake wanaitwa kuwapata waume wasioamini kwa ‘unyenyekavu’. Hakika Petro hawaagizi wake hapa kuwatii wasioamini kwa upofu, kwa sababu, ikiwa ni wapagani, hao wangewalazimisha mara moja kurudi kwenye ibada ya sanamu, na ikiwa ni Wayahudi, kurudi kwenye dini ya Kiyahudi. Badala yake wanawake Wakristo wanapaswa kuwavuta kwa ‘mwenendo’ wao, ‘bila neno’, watoke katika imani ya uongo na waingie katika imani ya Kikristo – kwa maana matendo husema kwa sauti kuu kuliko maneno. ‘Katika hofu’ – hofu ya Mungu ya namna ambayo ingewafanya wanawake hawa, walio wapole, watulivu na wavumilivu katika maisha ya kila siku, wawe imara kama mwamba katika uaminifu wao kwa Mungu; na kwa uaminifu wao wa utulivu kwa kanuni zao,

pamoja na utayari wao wa kuwaachia waume zao pale ambapo hakuna kanuni iliyo hatarini, waume wasioamini wangepuswa kiasi kwamba wasingethubutu kuwalazimisha wake zao kutenda kinyume cha dhamiri zao, na hivyo wao wenyewe wangeongozwa polepole katika imani ya Kikristo.”

“Kunyenyekea si jukumu la kijinsia. Si bata jukumu. Ni mtaalamu na mwenendo kwa ndugu wote, wa kiume na wa kike, katika Kristo, ambapo kunyenyekeana ndiyo hali iliyo bora. Kunyenyekeana hakukuna wazo geni katika Kanisa la karne ya kwanza na mwanzo wa karne ya pili, na kunapaswa kuwa jambo la kawaida katika kanisa la leo.”

Armin Wunderli

Kama tungeishi yale yaliyoandikwa katika Biblia, tusingehitaji harakati za kudai haki za wanawake, kwa sababu wanaume na wanawake wangepuswa na usawa wa haki. Danny Silk

Hatutaupata tusipoutaka – usawa wa haki usio na masharti.

Veronika Schmidt

6 MWANAMUME NA MWANAMKE KATIKA KANISA

Kanisa la ulimwenguni pote halitoi picha nzuri sana. Jambo hili linahusiana na kujitoa, maombi na utii, lakini pia na imani potofu zenye matokeo makubwa. Hivyo wengi hawatambui jinsi uelewa potofu wa suala la jinsia unavyoleta madhara: katika maisha ya watu wengi wanaoathirika, katika kanisa kwa ujumla na katika sura yake kwa walio nje, yaani katika nguvu yake ya kuishuhudia Injili.

Mtu akifuata fundisho la ngazi za mamlaka kati ya mwanamume na mwanamke, basi fundisho hilo halihusu ndoa tu. Moja kwa moja linahusu pia majukumu katika kanisa. Si katika makusanyiko ya ibada tu, bali katika maisha yote ya kanisa. Kwa maana katika nyumba ya Mungu, ambayo ndiyo kanisa, sisi tumo daima!

Katika sura ya 6, inayohusu ushiriki wa wanawake – kuanzia kusikika kwa sauti yao hadi kuongoza – nyanja za ndoa na kanisa zinaingiliana. Ikiwa hapo suala ni

mpangilio wa uumbaji, basi nyanja hizi au maeneo haya hayatenganishwi. Maeneo yote mawili yamo katika uumbaji unaoonekana.

Sura hii inahusu maandiko yenye ubishi ya 1 Wakorintho 11 na 14 na 1 Timotheo 2. Yaani kufunika kichwa, kunyamaza na kufundisha kwa wanawake.

Kilichosababisha kitabu hiki hasa kilikuwa nafasi ya wanawake katika kanisa. Kwa kuwa nafasi hiyo inahusishwa tena na tena na mpangilio wa uumbaji, kazi kubwa ya maandalizi ilihitajika ili sasa tufike kwenye eneo hili.

Maandiko haya na tafsiri yake huamua majukumu ya wanaume na wanawake katika makanisa kuliko maandiko mengine yoyote. Mtu akiyachunguza maandiko haya, anagundua jambo moja: ni magumu, yanaonekana kupingana. Mtu akisoma vitabu vya ufafanuzi vinavyochambua maandiko ya Kiyunani na kujaribu kuonyesha maana yake kwa wakati ule na kwa leo, inathibitika kwamba maana yake haiko wazi kabisa. Au, ni bora kusema, kuna njia mbalimbali za kuyatafsiri.

Maandiko haya yanaweka wazi kwamba hatuwezi kuyamiliki maandiko kwa kudhani kwamba tunajua, kama nyeusi na nyeupe, maana yake ni nini na si nini. Hilo lingekuwa kushika maneno ya Biblia kwa herufi, kwa mtazamo wa upande mmoja, na hata kwa kiburi. Hata mimi ninaleta tu maelezo yanayowezekana, zaidi ya moja.

Lakini jambo moja ni muhimu kwangu: *Tafsiri inayopingana na picha ya mwanamke niliyoikuta katika Mwanzo 1 na 2, na jinsi nilivyomwona Yesu akibusiana na wanawake, naikataa*. Kuyatafsiri maandiko kama haya kwa hasara ya wanawake, kwa roho ya kisheria, kwa hofu kuu ya kukosea, hakupatani na roho ya Maandiko wala na Injili. Kamwe Paulo asingesema jambo tofauti na yale ambayo Maandiko – Biblia ya Kiebrania, Agano la Kale – yanasema.

Tunapaswa kujifunza kwamba Maandiko si wazi kwetu kila mahali. Kwa hakika yalikuwa wazi kwa wapokeaji wa moja kwa moja wa karne ya 1. Katika hali zao za maisha na mazingira yao ya kitamaduni.

Leo sisi ni wanafunzi tunaosafiri chini ya uongozi wa Roho Mtakatifu, na katika maisha yetu yote tunaweza kubadilisha mitazamo, ufahamu, maoni na imani

zetu. Tunajua kwa sehemu. Wakati mwingine tunakosea na tunahitaji kujisahihisha.

Kubadilisha mtazamo ni sehemu ya maisha. Mtu anayedhani kwamba ameelewa maana ya maandiko haya mara moja na kwa wakati wote – yaani anayedhani kuwa amesimama – na aangalie asianguke.

Siku zote ninaogopa kidogo maandiko haya yanapotafsiriwa karibu kama hesabu, na maana yake inapotolewa kwa uhakika mkubwa, kana kwamba mtu ameitambua kweli pekee iliyo halali, na kudaiwa kuwa agizo lililo wazi kwa maisha ya kanisa.

Katika sura zinazofuata nitaeleza maelezo mbalimbali. Hili halihusiani na kusema “lolote linakubalika”. Wala halihusiani – kama linavyodai shtaka lisilokoma la Wakristo hasa “waaminifu kwa Biblia” – na kubadilisha maana ya Neno la Mungu na kulifanya lipatane na matakwa yetu wenyewe.

Kwangu kuwa mwaminifu kwa Biblia kunamaanisha kuchunguza maana ya Neno kwa akili iliyo wazi. Maswali kwa maandiko yanaruhusiwa na yanasaidia. Wakati huo huo kujiweka kwa moyo mnyenyekevu chini ya Neno hili, kwa imani ya msingi kwamba tuna mbele yetu Neno la Mungu linaloaminika. Kutotangaza tafsiri yangu mwenyewe kuwa ndiyo kweli, kutotafsiri maneno ya Biblia peke yake bali katika muktadha wa waraka, wa Agano Jipya na wa Biblia nzima. Mimi ninaamini kwamba hakuna mipingano. Ikiwa ipo, au inaonekana kuwepo, basi kuna maelezo yake (au hakuna).

6.1 1 WAKORINTHO 11 – KICHWA, NYWELE NA SHELA

Sura hii (nusu sura), 1 Wakorintho 11:1-16, ni mojawapo ya maandiko makuu yanayotajwa ili kuthibitisha mpangilio wa uumbaji wa mwanamume na mwanamke. Inasemekana kwamba hapa inazungumzwa waziwazi juu ya nafasi ya uongozi ya mwanamume, ambayo inaonekana pia katika kufunika kichwa kwa mwanamke.

Kutoka kambi ya wahafidhina wanaojiita waaminifu kwa Biblia nasikia *jinsi andiko hili lilivyo wazi na dhabiri*. Eti ni gumu tu kwa wale wanaotaka kupinga maagizo yaliyo wazi ya Neno. Kwa kuliona kuwa limefungwa na utamaduni wa wakati ule na kwamba halifai tena kwa leo.

Kwa upande mwingine kuna dada ambao hawafuati masharti yoyote kuhusu kufunika kichwa na kukata nywele, lakini kisha wanasumbuliwa na dhamiri. Tofauti na wale wanaoyafuata herufi kwa herufi, au wanaoamini kwamba wanafanya hivyo.

Pamoja na uaminifu wote kwa Biblia, kiini cha jambo, kama mara nyingi, ni maswali ya tafsiri (hermeneutiki). Kwa zaidi ya miaka 40 nimejaribu kuelewa andiko hili tata. Nimesoma mengi juu yake. Nimekutana na maelezo na mienendo kuanzia yale yanayoeleweka hadi yale yanayoshangaza kabisa.

Hapa haiwezekani kufanya ufafanuzi wa kina wa sehemu hii, ingawa sura hii ndiyo ndefu kuliko zote katika kitabu. *Kuna tafsiri nyingi juu yake, zinazokamilishana, lakini pia zinazopingana. Mawazo yangu pia ni uwezekano mmoja tu.* Huenda yakamsaidia msomaji kupata zaidi kutoka katika andiko hili gumu kuliko alivyopata hadi sasa. Hakuna mtu anayeweza wala anayeruhusiwa kuwa na uhakika kwamba yeye ana tafsiri ya kweli, kisha kutoa kutoka humo masharti ya mwenendo na ya mambo ya nje.

Nitaendeleaje katika hatua zinazofuata?

- (1) Kwanza nitaorodhesha mambo kadhaa yanayoweza kusaidia katika kusoma andiko hili.
- (2) Kisha nitajaribu kubainisha andiko hili linahusu eneo gani.
- (3) Baada ya hapo nitaeleza kwa kina maana ya neno kichwa.
- (4) Inahitajika kuleta historia zaidi ya mada ya kufunika kichwa huko Korintho.
- (5) Ishara ya mamlaka juu ya kichwa ni mstari muhimu sana, lakini una maana tofauti na wengi wanavyodhani.
- (6) Tafsiri inayoeleza andiko, jinsi ambavyo ningelieleza kwa ufupi.

(7) Inahitajika kufafanua umuhimu wake kwa karne ya 21.

6.1.1 Miongozo na madokezo ya kufasiri andiko

Wengi hawasomi andiko hili la Paulo kwa mara ya kwanza. Yafuatayo ni mambo kadhaa yanayoweza kufungua njia mpya ya kulikaribia. Ni matokeo ya kushughulika na andiko hili na ya tafiti nyingi. Yanaweza kusaidia tusirudi kwenye usomaji tuliouzoea, unaoliona andiko kupitia miwani ya kuwekwa chini kwa mwanamke (wanawake) kwa ngazi za mamlaka.⁵⁸

Andiko linasisitiza hasa jinsi kila kitu kinavyopaswa kufanyika kwa utukufu wa Mungu, si kwa heshima ya wanaume wala ya wanawake.

Suala ni kuonyesha utukufu wa Mungu katika ibada, wanaume na wanawake wakienda na kuwa kwa namna ambayo haielekezi macho ya watu kwao wenyewe.

(Baadhi ya) wanaume ndio waliosababisha mafundisho ya Paulo, kwa kudai kwamba wanawake waache kufunika vichwa vyao.

Desturi na mila za kitamaduni na za kijamii zinazungumziwa. Kwa hiyo aibu na kukosa heshima havipaswi kueleweka kitheolojia, yaani mbele za Mungu, bali kwa hisia za jamii.

Kwa hiyo hapa hazizungumziwi amri za Paulo zisizo na wakati, za ulimwengu wote, hata kama anataja habari ya uumbaji.

Uburu katika Kristo uko katika mvutano na wajibu wa kutokua kikwazo kwa mazingira yako, kwa kukubali kujibana.

Suala ni kufunika nywele (si kichwa tu), wala si kujifunika mwili mzima kwa shela.

Hapa hauzungumziwi mpangilio wa uumbaji wenye ngazi za mamlaka, ambamo mwanamume yuko juu ya mwanamke. Hauzungumziwi unyenyekevu wa mwanamke kwa mwanamume. Wote wawili wanaomba na kutabiri, wakiwa na badhi sawa na nafasi sawa; wote wawili wanapaswa kuzingatia kanuni za mwenendo wa nje zinazohusu jinsia yao.

58. Tolco refu la uchunguzi huu linapatikana kwenye tovuti: www.hans-joerg-ronsdorf.de

Hatimaye Paulo anazungumza juu ya wanawake na wanaume wote, si juu ya walioolewa na waliooa peke yao, ingawa picha ya kichwa na mwili inawahusu wao tu. Kuomba na kutabiri hufanywa na wote: walioolewa, watumwa wanawake na wajane.

Mambo ya nje kama mavazi au mtindo wa nywele kamwe hayaamrivi na Injili. Yaliamriva katika ibada ya Agano la Kale, lakini si katika Agano Jipya, ambalo Wakorintho walilisherebekea katika Meza ya Bwana.

Katika mazingira ya kipagani Paulo anatafuta njia ya kuishi kwa kuishuhudia Injili bila kuwa kikwazo kwa watu wa kila utamaduni.

Hapa bazizungumziini kanuni za mwenendo wa wanaume na wanawake katika karne ya 21.

Kabla hatujaendelea, someni sasa andiko hili mkizingatia dhana zilizotajwa hapa. Hata kama hadi sasa mnaliona tofauti, kubalini tu kwa muda uwezekano huu kama wazo, ili mpate mtazamo mwingine, ambao si lazima mkubaliane nao mara moja.

6.1.2 Upeo wa andiko

Andiko hili linahusu mahali gani au mazingira gani? Katika mistari ya 4 na 5 Paulo anaandika juu ya wanaume na wanawake wanaoomba na kutabiri. Je, hilo linahusu kukusanyika pamoja, yaani kusanyiko la ibada? Hilo linakataliwa na wanaotetea “kunyamaza kwa wanawake” katika ibada. Kwa mtazamo wao, wengi wa watafsiri na wafasiri wanaolihusisha andiko na kusanyiko wanakosea (tayari katika vichwa vidogo vya sehemu hii). Inashangaza kwamba hao hao ndio “wanaopendekeza” maagizo ya kufunika kichwa kwa ajili ya kusanyiko, ingawa eti andiko hili halihusu kusanyiko.

Kuna dhana mbili za kutolihusisha andiko hili na kusanyiko:

1. Katika andiko linalofuata, kuanzia mistari wa 17, mada inabadilika, na tangu hapo inahusu waziwazi *kukusanyika* kwa kanisa. Neno la *kukusanyika*

linatajwa mara kadhaa kuanzia mstari wa 17: katika mistari ya 18, 20, 33, 34, lakini si kabla ya sehemu ya 11:1-16 wala ndani yake.

2. Zaidi katika waraka kwa Wakorintho, katika 14:34-36 wanawake wanapaswa kunyamaza katika kusanyiko. Eti amri hii kali ya kunyamaza (taz. maelezo ya kina katika sura ya 6.2) inaliamisha neno la Paulo katika 11:5 kwenda kwenye nafasi nyingine zote zinazowezekana, lakini zote nje ya kusanyiko.

Hoja zote mbili hazina nguvu kama zinavyoonekana:

- Je, basi kufunika kichwa (ikiwa leo kunatakiwa) hakungekuwa na maana yoyote kwa kusanyiko?
- Je, neno kwamba mwanamume ni kichwa cha mwanamke halihusu kusanyiko? Lakini amri ya kunyamaza inathibitishwa kwa unyenyekevu (14:35).
- Basi sura ya 11 inahusu nafasi gani hasa? Watu wanataja nafasi nyingi walizonazo dada nje ya kusanyiko. Bila shaka zipo, lakini hakuna mahali popote katika waraka huu zinapotajwa. *Kwa Paulo katika 1 Wakorintho (sura ya 14), kuomba (isipokuwa mara moja) na kutabiri hufanyika katika kusanyiko pekee yake.*
- Je, kanuni za Meza ya Bwana (sura ya 10) hazihusu kusanyiko la kumega mkate kwa sababu tu kitendo cha kukusanyika hakitajwi kabla ya 11:17?
- Mchango wa siku ya kwanza ya juma ulifanyika katika kusanyiko, hata kama hilo halitajwi waziwazi (1 Wakorintho 16:1-4).

Kufunika au kutofunika kichwa kama ishara inayoonekana kwa wengine waliopo kunadai kuwepo kwa kusanyiko ili agizo kama hilo liwe na maana. *La siyo ishara zinazoonekana hazina faida.* Mkusanyiko wa watu, au wa waamini, katika 1 Wakorintho daima ni kusanyiko la kanisa.

6.1.3 Jozi tatu zenye kichwa kimoja

Paulo anaaanza na jozi tatu, kila moja ikiwa na kichwa. Kwanza: *Kichwa cha kila mwanamume ni Kristo*. Kisha: *Kichwa cha mwanamke ni mwanamume*. Mwisho: *Lakini kichwa cha Kristo ni Mungu*. Kwa muda mrefu niliona hapa ngazi za mamlaka za ulimwengu wote, kwa mpangilio huu:

Mungu

Kristo

Mwanamume

Mwanamke

Nikilielewa neno kichwa moja kwa moja kuwa *mamlaka* iliyo juu, basi ninapata mfuatano huu wa ngazi au mpangilio wa vyeo. Swali ni kama Paulo anakusudia hivyo. Je, kichwa hapa kinamaanisha mamlaka?

Katika mpangilio huu mwanamke yuko chini kabisa. Katika mtindo huu hana uhusiano na Kristo. Mumewe (au mwanamume kwa ujumla) anaonekana kuwa aina ya mpatanishi kati yao. Lakini kila msomaji atakubali kwamba mwanamume havezi kusimama kati ya mwanamke na Kristo. Mfuatano wa ngazi hizi haulingani na ule wa andiko; kwa hiyo haukukusudiwa hivyo wala haufai.

Ikiwa wanawake wanapaswa kuwa na ishara ya mamlaka juu yao (mstari wa 10), basi kwa mwanamume, ambaye naye ana mamlaka juu yake, jambo hilo linaonekana kwa nini? Ni kwa ishara gani ya nje inaonekana kwa Kristo kwamba yuko chini ya Mungu? Labda alikuwa na nywele ndefu, kama Mnadhiri, jambo ambalo katika andiko hili linaitwa aibu.

Kila jozi inasimama yenyewe. Ndani yake tunaona ulinganisho unaoeleza, unaofafanua au unaosabibisha. Jozi hizi zinasimama kando kwa kando kama mifano ya kueleza. Si

kama mnyororo wa amri. Mfuatano huu, miongoni mwa mambo mengine, ungeweza kuonyesha kwamba Paulo anawahutubia kwanza wanaume, waliokuwa wakidai kwamba wanawake waondoe vifuniko vya vichwa vyao.

Mchoro huu unajitenga na mpangilio wa vyeo. Mpangilio wa ngazi za mamlaka si ufunguo wa sura hii.

6.1.4 Kichwa kinamaanisha nini?

Swali hili si rahisi kama inavyosemwa wakati mwingine. Badala yake linajadiliwa kwa joto kubwa miongoni mwa wataalamu.

Neno *kichwa* (kwa Kijerumani *Haupt*) kwa maana ya mfano au ya picha, katika lugha yetu linahusishwa haraka na mamlaka. Katika matumizi yetu ya Kijerumani: *Hauptmann* (kapteni), *Hauptzollamt* (ofisi kuu ya forodha), *Hauptstraße* (barabara kuu) au maneno kama hayo. Kwa sababu ya lugha yetu, tunaliunganisha bila kufikiri na mamlaka, utawala wa juu, uongozi, kuwa juu ya wengine, mtu mwenye kubeba wajibu.

Wakati ule *kichwa* kilimaanisha nini? *Kwa ujumla hakikumaanisha mamlaka.* Hata kama kilikuwa na maana hiyo katika mazingira mengine. Ikiwa Paulo anataka kueleza mamlaka, basi zaidi kwa kufafanua. *Kwa maana wanaume wanaonyeshwa wazi kwamba, kabla ya kufikiria mamlaka yao juu ya mwanamke, wanapaswa kwanza kuzingatia unyenyekevu wao kwa Kristo.* Hilo linapaswa kuamua uhusiano wao na wanawake na mtazamo wao kwao. Mwisho, hata uhusiano wa Mungu na Kristo, kama umbo lake kamili, unapaswa kuwa kielelezo. Uhusiano huo bila shaka unaongozwa zaidi na umoja na usawa kuliko na swali la mamlaka.

Eckhard J. Schnabel anaandika: “Kusudi la Paulo si kuthibitisha nafasi ya mwanamke na ‘mamlaka’ ya mwanamume, bali kueleza kwamba wote – kila mwanamume, kila mwanamke na hata Kristo – wana ‘kichwa’, yaani wameunganishwa na mtu mwenye nafasi ya kwanza, na wanapaswa kumpa mtu huyo *uaminifu*.”⁵⁹ Uaminifu (loyalty) maana yake ni kuwa mwaminifu, jambo ambalo halijengwi juu ya ngazi za mamlaka au kuwekwa chini ya mtu, bali hasa juu ya uhusiano na muungano.

Kichwa (kwa Kiyunani: *kephale*) kinamaanisha pia *asili*. Zifuatazo ni sababu nne kwa nini neno hili katika 1 Wakorintho 11 halina (tu) maana ya mamlaka au kiongozi:⁶⁰

Katika tafsiri ya Kiyunani ya Agano la Kale (Septuaginta) kichwa kimetafsiriwa kwa *kephale*. Katika Kiebrania, kama ilivyo katika Kijerumani, (rosh) linaweza kumaanisha “kichwa”, “kiongozi” au “mtawala”. Pale ambapo *rosh* lilimaanisha mtu wa uongozi, mara nyingi watafsiri hawakutumia *kephale*. Badala yake kwa kawaida walitumia neno la Kiyunani *archôn*, lenye maana ya “kiongozi” au “mtawala”. *Neno la Kiebrania linaweza pia kumaanisha mwanzo au asili*.

Dalili nyingine inaonyesha kwamba *kephale* katika Kiyunani cha kale kwa kawaida halikumaanisha “kiongozi”. Kamusi ya Liddell-Scott-Jones Greek-English Lexicon haina ufafanuzi wa *kephale* unaokaribia “kiongozi”, au wenye maana ya “mamlaka”. R. Cervin anabainisha kwamba kamusi za kazi za waandishi mbalimbali wa kipagani wa Kiyunani cha kale, kama Xenophon, Herodotus, Plato, Thucydides, Sophocles, Aeschylus, Polybius, Diodorus Siculus na wengine, hazina ufafanuzi wa *kephale* unaomaanisha hata kwa karibu “kiongozi”. “*Kichwa*” chenye maana ya “*kiongozi*” kwa kweli *hakitapatikani katika maandiko ya Kiyunani ya kipagani hadi karne ya 4 BK*. Kamusi za Kikristo, kwa upande mwingine, zinalieleza neno hili kuwa mamlaka. Ingawa kamusi za Agano Jipya zinatoa kwa *kephale* ufafanuzi wa “kiongozi”, ni muhimu kuzingatia kwamba ni Mungu tu (1 Wakorintho 11:3), Yesu Kristo (1 Wakorintho 11:3; Waefeso 1:22-23; 4:15-16; 5:23; Wakolosai 1:18-19; 2:9-10; 2:18-19), wanaume (1 Wakorintho 11:3) na waume (Waefeso 5:23) wanaotajwa kwa neno hili. Na tena

59. Schnabel, E. J., *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, Witten; Gießen 2018, 597.

60. Imekusanywa na Margaret Mowczko, Sydney: www.margmowczko.com

na Paulo peke yake. Ikiwa anatumia *kephale* kwa maana ya kiongozi au mkuu, kwa nini hatumii neno hili mahali pengine katika nyaraka zake kwa watu walio katika nafasi za uongozi au serikalini?

Mababa wa Kanisa kadhaa wa kanisa la kwanza waliozungumza Kiyunani walielewa *kephale* katika 1 Wakorintho 11:3 kwa maana ya “asili” au “mwanzo” au “chanzo”, hata kama baadhi yao waliandika wakati ambapo *kephale* mara chache lingeweza kumaanisha “kiongozi” au “mtu mwenye mamlaka”. Zaidi ya hayo, Mababa hawa wa Kanisa kwa vyovyote vile walianini kwamba wanaume walikuwa na kiwango kikubwa zaidi cha mamlaka kuliko wanawake, na kwamba wanaume ni bora kuliko wanawake. *Lakini havakutumia 1 Wakorintho 11:3 kuunga mkono msimamo huo. Watu hawa na wengine walibofia kwamba, kama kephale katika 1 Wakorintho 11:3 lingeleweka kuwa “mtavala” au “mamlaka”, hilo lingelea mafundisho potofu juu ya Kristo.* Badala yake walielewa *kephale* kwa maana ya “mwanzo” au “chanzo”.

Jamii ya Kiyunani na Kirumi ilikuwa ya mfumo dume. Tuna kazi nyingi ambamo waandishi wa Kiyunani waliandika juu ya utawala wa wanaume na wa waume. *Lakini hakuna mwandishi mwingine isipokuwa Paulo na waandishi Wakristo waliomfuata aliyetumia neno “kichwa” alipoandika juu ya ubusiano wa mume na mke, au alipoandika juu ya wanaume na wanawake kwa ujumla.* Nje ya maandiko ya Kikristo, *kephale* katika Kiyunani cha kale halitumiki kamwe katika muktadha wa mwanamume na mwanamke.

Ninapendekeza tusome *kephale* katika 1 Wakorintho 11:3 kwa maana kama “asili” au “mwanzo”, au, kama wengine wasemavyo, “chanzo”. Kwa undani, maelezo yanakuwa hivi:

“Asili ya kila mtu ni Kristo”, yaani Kristo ndiye wakala wa Mungu katika uumbaji. Katika 1 Wakorintho 8:6 Paulo anasisitiza kwamba Yesu Kristo ndiye “ambaye kwa yeye vitu vyote vimekuwapo”.

“Asili ya mwanamke ni mwanamume” (yaani Mwanzo 2:21-23). Mwanamke [ishah] “alitwaliwa katika mwanamume [ish]”.

“Asili ya Kristo ni Mungu” (yaani Kristo ni “Masihi”, na asili ya Masihi ni Mungu). Katika lugha ya karne za baadaye inasemwa: “Mwana hutoka kwa Baba”. Kristo anatoka kwa Mungu.

Katika 1 Wakorintho 11:2-16 kuna madokezo kadhaa ya habari ya uumbaji ya Mwanzo 2 na ya asili ya mwanamume na mwanamke (11:8-9; 11-12). *Kwa hiyo katika muktadha inaaminika kwamba 1 Wakorintho 11:3 linadokeza uumbaji na asili.*

Hatuwezi kusema kwa uhakika maana yote ya kichwa ni nini. Je, lina maana zaidi ya moja, au kila kitu kinahusu kila “jozi” kwa usawa kamili? Kwa kiasi gani nafasi ya mwanamume kama kichwa cha mwanamke ni sawa na nafasi ya Mungu kama kichwa cha Kristo? Kwa hiyo tunahitaji tahadhari, na kupima kwa makini jinsi mstari huu wa 3 unavyoweza kuwa wazo kuu au kichwa cha habari kwa sehemu yote inayofuata.

Mwanamume kuwa kichwa kunamaanisha zaidi ya mamlaka, ikiwa mtu anataka kabisa kulielewa neno hili hivyo. Kunamaanisha vilevile asili na chanzo. Mimi mwenyewe ningetoa kutoka humo, kama nilivyokwisha kuonyesha katika sura ya 5.2, kwamba kunasisitiza pia umoja na kuunganika pamoja. Pia kazi ya kichwa ya kuuhudumia na kuulinda mwili, ya kuubeba na kuutegemeza.

Labda kulikuwa pia na mvuto wa Kiyahudi ambao Paulo anaupinga. Kwa mwanga wa habari ya Mwanzo, wala si kinyume chake, Paulo anaonekana hapa kusababisha habari ya uumbaji iliyotafsiriwa vibaya, yaani iliyotafsiriwa kwa namna ya Kiyahudi. Kutoka katika habari hiyo walimu wa Kiyahudi (Judaisti) kwa ujumla, na huko Korintho hasa, walikuwa wamejenga hoja ya unyenyekevu wa mwanamke, na kuunganisha nayo mambo ya nje kama kufunika kichwa na nywele ndefu.

Paulo anakanusha hili kwa mujibu wa habari ya uumbaji: Mwanamke si kitu bila mwanamume (mume). Na vivyo hivyo mwanamume si kitu bila mwanamke (mke). Wanakamilishana. Na hilo lilitokeaje? Mwanamke alitoka katika mwanamume. Na iliendeleaje? Kila mwanamume huzaliwa na mwanamke. *Mtu angeweza kufupisha habari ya uumbaji vizuri zaidi? Na kueleza kwa njia inayoeleweka hivyo thamani yao sawa na hadhi yao sawa?* Wote wawili, mwanamume na mwanamke, wanatoka mikononi mwa Mungu wakiwa wameumbwa, kama

wakamilishaji kamili wa mmoja kwa mwingine na kama wenzi wanaotazamana. Wakiwa na majukumu ambayo kwa upande mmoja ni tofauti, lakini katika maisha halisi mara nyingi yanaweza kubadilishana, na ambayo hayaamuliwi na jinsia.

Kuongezea hadhi hii sawa ya mwanamume na mwanamke, kuna pia mafundisho ya Paulo yaliyotangulia katika sura ya 7:3-5:

“Mume na ampe mkewe haki yake ya ndoa, vivyo hivyo mke naye ampe mumewe. Mke hana mamlaka juu ya mwili wake mwenyewe, bali mumewe; vivyo hivyo mume naye hana mamlaka juu ya mwili wake mwenyewe, bali mkewe. Msinyimane, isipokuwa mmekubaliana kwa muda, ili mpate nafasi ya kusali; kisha mkutane tena, Shetani asije akawajaribu kwa sababu ya kutokuwa na kiasi kwenu.”

Kwa maneno haya Paulo anavuruga kabisa mitazamo na mawazo ya zamani kuhusu tendo la ndoa. Mwanamke halazimiki kumtumikia mwanamume kwa upande mmoja tu, kila anapotaka kutosheleza tamaa yake ya kimwili. Mwanamke si mali ya mwanamume. Wao ni mali ya kila mmoja kwa mwingine. Katika tendo la ndoa wanaheshimiana. Tendo la ndoa si barabara ya njia moja. Ni wajibu, kwa kuwa mwanamume na mwanamke wana mahitaji ya kimwili ambayo Mungu mwenyewe aliyaweka ndani yao ili yatimizwe. Tendo la ndoa ni tendo la makubaliano linalotumikia kuridhika kwa wenzi wote wawili. *Hapa pia Paulo anasisitiza wazivazi kwamba jinsia zote mbili zina hadhi sawa.* La sivyo asingesema kwamba mwanamke ana mamlaka juu ya mwili wa mumewe. Kwa kuwa kujamiiana ni jambo la mwili, mwili unasisitizwa, ingawa hatimaye unasimama kwa ajili ya nafsi nzima. Kwamba mwanamke ana mamlaka (amri, utawala) juu ya mwanamume mara nyingi hakuonekani, kwa sababu watu wanadhani kwamba mwanamke hapaswi kumtawala mwanamume, bali anapaswa kunyenyekea. Hili ni somo muhimu kwa maisha mazuri ya tendo la ndoa katika ndoa. Wakati ule halikuendana na wakati wake. Lakini huo ndio mpangilio wa uumbaji.

6.1.5 Kufunika kichwa buko Korintho

Tusipochunguza desturi ya kufunika kichwa na/au kujifunika shela, kuna hatari ya kuliamisha andiko hili la Paulo kwa leo jinsi lilivyo, bila kubadilisha chochote. Tena kwa hermeneutiki ya upande mmoja ya nyeusi na nyeupe, ambayo mwishowe inakuwa kisingizio cha roho ya kisheria iliyobanwa, kama nilivyoona mwenyewe.

M. Auerback anafupisha hoja ya kujifunika: “*Ishara, yaani kauli, zina maana tu katika utamaduni unaojua maana yake.*” “Lakini katika elimu ya Biblia ya kimapokeo wengi wamedhani kwamba kujifunika shela katika 1 Wakorintho 11:3-16 kunamaanisha ‘unyenyekevu’, *bila kushughulika na kuelewa maana ambazo shela ilikuwa nazo kwa wanawake katika utamaduni wa kale wa mashariki ya Bahari ya Mediterania*, au katika matumizi yake ambayo bado yameenea sana katika tamaduni kadhaa za kisasa.”⁶¹

Bruce Winter anathibitisha kwamba wakati wa Dola ya Kirumi “inaweza kudhaniwa kwa uhakika kwamba kichwa kilichofunikwa kwa shela kilikuwa ishara ya adabu na usafi wa kimwili uliotarajiwa kutoka kwa mwanamke aliyeolewa.”⁶²

“Lakini sasa tunaweza kupata simulizi za wanawake kutoka tamaduni zinazowafunika wanawake kwa shela, ambazo zinasimulia habari tofauti. Tunaona kwamba katika Uislamu na katika dini ya Kiyahudi kuna mkondo wenye nguvu wa wanawake wacha Mungu wenye msimamo mkali wanaojifunika shela kwa sababu zinazofanana sana na hoja ya Paulo katika 1 Wakorintho 11:3-16. Hata hivyo hatutegemei kabisa mifano ya baadaye ya kiantropolojia, ambayo inaweza kuwa nje ya wakati wake. *Historia ya wanawake wanaokataa kuivua shela, na sababu za kuivaa shela, inaweza kufuatiliwa hadi katika utamaduni wa Ashurnu.*”⁶³

61. Westfall, uk. 26 Westfall, Cynthia Long, Paul and Gender: Reclaiming the Apostle's Vision for Men and Women in Christ. Baker Publishing Group, 2015

62. uk. 27

63. uk. 29

“Hoja ya Paulo inaonekana kuwahusu wanawake wote katika kanisa wanaotabiri na kuomba – pamoja na watumwa wanawake, wanawake walioachwa huru, wasioolewa na wajane. Kanuni za mavazi za matrona wa Kirumi⁶⁴ zilionyesha cheo chake na pia ‘hali yake na nafasi yake kama mwanamke anayeweza kuwa na mahusiano ya kimwili katika jamii ya Kirumi.’ Kwa upande mwingine, kichwa kisichofunika kilimaanisha kwamba mwanamke anapatikana kwa mahusiano ya kimwili, hivi kwamba mtumwa mwanamke au mwanamke aliyeachwa huru alikatazwa kujifunika shela.”⁶⁵

“Kupanga kanuni za kujifunika shela kulikuwa ni haki ya wanaume; wao ndio ambao kwa kawaida kabisa wangeona haja ya kuweka mwongozo. Katika desturi ya Kirumi wanaume na wanawake wote walifunika vichwa vyao ili kuomba. Inaonekana Paulo aliwafundisha wanaume katika makanisa kuomba vichwa wazi, kinyume na desturi ya Kirumi (1 Wakorintho 11:4), hivi kwamba labda wanaume walidhani kwamba kilicho kizuri kwa jogoo ni kizuri pia kwa kuku. Lakini wakati kichwa wazi cha mwanamume kilikuwa ishara ya moyo wake mnyenyekevu mbele za Mungu, kichwa wazi cha mwanamke hakikuwa ishara ya moyo mnyenyekevu wa mwanamke mbele za Mungu; badala yake kilituma ujumbe kwamba anapatikana kwa mahusiano ya kimwili, ujumbe ambao ungeweza kuwa sawa na kishawishi. Lakini mtu angeweza kuacha mawazo bora ya kitamaduni kuhusu lililofaa kwa ajili ya vipaumbele vinavyoonekana kuwa vya kitheolojia.”⁶⁶

“Kwa kawaida inadhaniwa bila swali kwamba Paulo aliwasahihisha wanawake wa Korintho. Lakini sehemu hii inaeleweka vizuri zaidi tukidhani kwamba wanawake wa Korintho walikataa kuwa vifuniko rya vichwa vyao au shela zao, lakini walishinikizwa au kuhimizwa kuvua shela zao na watu wenye mamlaka, yaani wanaume katika kanisa la nyumbani, au labda hata na waume zao wenyewe. Hii ni aina ya hali inayojitokeza tena na tena katika tamaduni zinazojifunika shela.”⁶⁷

“Hilo halikuonyesha tu kwamba wanawake hao walipatikana kwa mahusiano ya kimwili, bali pia lilidumisha mpangilio wa kijamii na tofauti kati ya matabaka. ...

64. Matrona ni jina la mwanamke aliyeolewa na raia wa Kirumi katika jamii ya Dola ya Kirumi. Mahali pake kwa kawaida palikuwa nyumbani, akishughulikia familia na mambo ya nyumba. Alikuwa chini ya ulinzi na ulezi wa bwana wa nyumba, ama baba yake ama mumewe. Wikipedia

65. uk. 29

66. uk. 31

67. uk. 32

*Kwa kuunga mkono kujifunika shela kwa wanawake wote, Paulo aliyafanya mahusiano ya kijamii katika kanisa kuwa sawa; kwa kadiri kujifunika hukio kulivyokuwa mkononi mwake, alinwahakikishia heshima, utukufu na usafi wa kimwili wanawake wa kanisa ambao hali hiyo walinyimwa katika utamaduni.”*⁶⁸ Kujifunika shela kulifanya tofauti za kijamii za juu na chini zionekane wazi, yaani tofauti ya matabaka, kama inavyoonekana kwa miaka 1,800 hadi zama za kisasa.

“Katika utamaduni wa Mashariki ya Karibu, mwanamke wa tabaka la juu alifunika kichwa chake ili kuonyesha kujitoa kwake na adabu yake ya kiasi. Kichwa chake kilichofunikwa kilionyesha pia moja kwa moja heshima yake mwenyewe na heshima ya familia yake – hasa ya paterfamilias wake (mkuu wa familia katika nyumba ya zamani), *chanzo cha utambulisho wake*. Paulo anatumia maana tata ya ishara hii ili kutoa hoja ya kitheolojia ya kujifunika shela kwa msingi wa habari ya uumbaji.”⁶⁹

E. Schnabel anaandika: “Wanawake kuvaa kifuniko cha kichwa (si katika mambo ya dini tu) kulikuwa jambo lililoleweka wazi katika eneo la utamaduni wa Kirumi na Kigiriki. Sanamu za Kirumi, hasa picha za wanawake wa familia ya kifalme, pamoja na michoro ya makaburini, zinawaonyesha wanawake walioolewa wakiwa na stola (*palla*) iliyovutwa juu ya kichwa, au wakiwa na *vitta*, utepe wa sufu wa kichwa au wa nywele, ambavyo vilihesabiwa kuwa ishara za adabu na usafi wa kimwili. Wanawake *hawakulazimika* kuvaa stola hadharani. Lakini kuvaa stola kulionyesha usafi wao wa kimwili. Sheria za ndoa za Augusto ziliweka kwamba makahaba walikatazwa kuvaa stola ya mke mwenye adabu, yaani ya *matrona*.”⁷⁰

Ilikuwa kawaida kufunika kichwa. Kwa juhudi ndogo wanawake wa Kirumi wangeweza kuvuta joho lao, au vazi lao la juu, yaani palla, kutoka nyuma juu ya kichwa, na hivyo nywele zao nazo zilifunikwa karibu kabisa. Ndivyo inavyoonekana katika picha nyingi mno za kale.

“Hilo linakanusha dhana iliyotawala katika elimu ya Biblia kwamba shela ilikuwa ishara ya unyenyekevu wa mke kwa mumewe. Kuvaa shela hakukuwa ishara ya

68. uk. 33

69. uk. 37

70. Schnabel, E. J., 602–603.

faragha, bali desturi ya hadharani iliopangwa na sheria na mila, na wanaume kwa wanawake walitarajiwa kuifuata desturi hiyo. *Kwa ufupi, shela ilivakilisha heshima, hadhi na ulinzi wa mwanamke.*”⁷¹

“Ilikuwa (na bado ni) kawaida kwa wanawake kukataa kuvua shela yao, kwa sababu inaashiria heshima na ulinzi. Inawezekana zaidi kwamba wanawake ambao hawakuruhusiwa kujifunika shela hadharani walitaka kuvaa shela katika kusanyiko, ili kuonyesha kwamba wamehesabiwa haki kwa njia ya Kristo. *Agizo la Paulo kwa wanawake wote kujifunika shela lilikuwa kinyume cha utamaduni na lenye nia njema kwa wanawake. Desturi ya wanawake wote kuvaa shela ilisavazisha mahusiano ya kijamii katika kanisa la Kikristo.*”⁷²

Lengo la maelezo haya marefu lilikuwa kuonyesha kwamba ishara hizi za nje zilikuwa na mizizi mirefu katika utamaduni na jamii ya wakati ule. Ili kutohatarisha ushuhuda wa Kristo na Injili, ilihitajika kutafuta njia kati ya uhuru katika Kristo na kufuata kanuni za jamii. Kwa upande mmoja hilo lilimaanisha kufuata (wanawake wanajifunika). Lakini pia, kinyume cha utamaduni, kufunikwa kwa wanawake wote, ili kuonyesha usawa katika Kristo. Vivyo hivyo kukataa wanaume wasijifunike, kwa sababu hilo lingeweza kumaanisha kufuata ibada za sanamu. Kanuni hii inapaswa kulindwa hata leo. Kuchukua kanuni za kijamii za zamani hakutusaidii katika karne ya 21. Badala yake mambo kama hayo ya nje yangeleta mshangao na kuchanganya watu, kama ilivyo kwa bahati mbaya.

6.1.6 Kuwa na ishara ya mamlaka juu ya kichwa?

Mstari wa 10: Kwa hiyo mwanamke anapaswa kuwa na mamlaka kichwani kwa ajili ya malaika.

Tafsiri nyingi zimeongeza hapa “ishara ya mamlaka”! Lakini pale imeandikwa tu mamlaka, uwezo au haki. Nyongeza hii haishangazi, kwa kuwa, kama nilivyotaja mwanzoni, andiko hili la Paulo lilieleweka kuwa uthibitisho wa ngazi ya mamlaka ya mwanamume juu ya mwanamke. Jambo hilo liliwaathiri watafsiri

71. uk. 42

72. uk. 44

(ambao karibu wote walikuwa wanaume). *Kwa maneno mengine: Nyongeza hii ni ufasiri.*

Badala yake mstari huu ungepaswa kutafsiriwa hivi:

Kwa hiyo mwanamke anapaswa kuwa na mamlaka juu ya kichwa chake mwenyewe kwa ajili ya malaika.

(hivyo ndivyo wanavyosema Schnabel, Westfall, Bushnell, Keener, Schirrmacher na wengine)

Paulo anaonyesha kwamba katika jumuiya ya Kikristo ni haki ya mwanamke kujifunika shela, jambo linalobadilisha maana ya ishara hiyo. Kwa hiyo kwa wazi kabisa si ishara ya kutiishwa wala ya kuwekwa chini kwa ngazi za mamlaka. Hilo lingeweza kumaanisha kwamba mwanamke anapaswa kuweza kutumia uamuzi wake mwenyewe katika mambo ya mavazi ya wanawake, kwa sababu ameitwa kuuhukumu ulimwengu na malaika, kama Paulo alivyokwisha kusema katika 1 Wakorintho 6:2-3. “*Kwa kuwa kifuniko cha kichwa cha kimapokeo, mke anaonyesha kwamba anakitawala kichwa chake, kwa kukubali uaminifu wake kwa mumewe pamoja na hadhi yake binafsi katika jamii. Ujumbe wa kimapenzi ambao wanawake hutuma kwa kufunua vichwa hadharani katika kusanyiko la kanisa unaepukwa. Uhusiano wa mwanamume na mwanamke unabaki, na mwanamke anapoeleza uhalisi wa Mungu katika maombi na katika kutabiri, jambo hilo linabaki kuwa la kweli*”.⁷³

“Kwa hiyo katika theolojia ya Paulo ya asili, mwanamume na mwanamke kwa wazi wanategemeana. Katika muktadha wa 1 Wakorintho 11:3-16 Paulo kwa busara anapunguza uhuru wowote usiofaa wa wanawake ambao ungeweza kutokana na kuunga kwake mkono hamu yao ya kujifunika shela.”⁷⁴

6.1.7 Umuhimu kwa leo

Neno la Mungu halina wakati. Hakuna neno litakalopita. Lakini kuna mambo yanayohusu zama fulani na yanayozungumziwa katika zama hizo.

73. Schnabel, E. J., 610–611

74. uk. 73

Kwa kujifunika, wanawake hawakupaswa kuvuta macho ya watu kwao, wala kuonyesha uzuri wa nywele zao na kuwavuruga wanaume (labda hata baadhi ya wanawake). Utukufu wa Mungu ndio uliipaswa kusifiwa na kuabudiwa. Utukufu wa Mungu, uwepo wake, ndio uliokuwa kiini cha kusanyiko. Leo pia hakuna kitu katika ibada kinachopaswa kumwinua mwanadamu; hakuna mtu anayepaswa kujivutia macho ya watu au heshima.

Wanawake hawakupaswa, kwa sura yao ya nje, kwa uzuri wao ulitiliwa mkazo au uliopambwa sana, kupunguza chochote katika heshima ya Mungu. *Hii ndiyo kanuni ya kimaadili ya andiko hili, inayobusika hadi leo. Hakuna msemajji, mhubiri, mtu anayetoa ushubuda wa maisha yake au habari ya umisheni, mwimbaji, mpiga ala, wala mtu yeyote anayepaswa, kama wakati ule, kujivutia macho ya watu kwa mavazi yake.*

“Kuhusu desturi ya kufunika kichwa, katika jamii za Magharibi tangu zamani si kawaida tena kwamba wanawake waonyeshe hali yao ya kuwa wake waaminifu kwa kufunika kichwa. Katika nchi za Kiislamu, na kwa hiyo katika makanisa ya maeneo ya Kiislamu, hali ni tofauti! Ikiwa wake Wakristo katika hali kama hiyo wanashiriki katika kanisa bila kufunika kichwa, ni kwa sababu hasa wanatembea hadharani katika mji wanamoishi bila kufunika kichwa. *Kukosekana kwa kifuniko cha kichwa hakutumi ujumbe wowote. Ikiwa baadhi ya Wakristo wanadai kwamba wake waendeleo hata leo kuwa kifuniko cha kichwa kwa sababu ya ‘utii kwa Maandiko’, basi maagizo ya mtume Paulo hayaeleweki wala hayatekelezwi kwa ‘utii’: Kwa Paulo jambo kuu si kifuniko cha kichwa, bali kupuuzwa kwa makusudi na kudhibaki desturi za kimapokeo ambazo ni muhimu na za msingi kwa jamii nzima.*

Wanawake wanapovaa kifuniko cha kichwa katika makanisa ya Ulaya Magharibi, hilo si kufuata desturi kama Paulo alivyodai, desturi inayoashiria usafi wa kimwili na uaminifu wa mke, bali ni mwenendo ambao hasa *hanfuati* desturi. Huko Magharibi uaminifu wa ndoa na adabu karibu hauonyeshwi tena kwa namna fulani ya mavazi. Hilo hufanyika zaidi kwa maneno, yaani kwa kauli za wazi kuhusu thamani ya ndoa na ya mwenzi wa ndoa.⁷⁵ Na bila shaka kwa pete ya ndoa, inayoonyesha wazi kabisa kwamba anayeivaa yuko katika uhusiano wa kudumu (wa ndoa) na hayuko huru kwa uhusiano mpya, wala hatafuti matukio

75. Schnabel, E. J., 624

ya kimapenzi. Pete ya ndoa inalinda dhidi ya hayo kwa kiasi tu; jambo kuu ni ishara.

Anayedhani hata hivyo kwamba leo awaamrishe wanawake (au wanawake wenyewe wajiamrishe) kufunika vichwa, bado hajaushika uhuru wa Injili ambao tumeitiwa.

6.1.8 Tafsiri yenye maelezo

Ifuatayo ni andiko hili kwa maneno yangu mwenyewe. Hivi ndivyo ningeeleza andiko hili tata kwa ufupi na kwa uwazi. Si tafsiri ya maandiko ya Kiyunani, bali ni toleo la kusimulia kwa maneno mengine, jinsi ninavyolielewa na jinsi ningelieleza, kwa mtazamo wa mwandishi, Paulo:

Ni muhimu kwangu ninyi Wakorintho mtambue kwamba asili, yaani kichwa cha kila mwanamume, ni Kristo, Masihi. Kwa yeye ninyi wanaume mliumbwa. Na kama wanaume mmeunganishwa naye. Jambo hilo linaonekana katika kusanyiko. Ninawataja ninyi kwanza, kwa sababu mnawadai wanawake wasifunike vichwa vyao wanapoomba na kutabiri.

Kichwa cha mwanamke ni mwanamume. Aliumbwa kutoka ubavuni mwake, ili awe kitu kimoja naye. Yeye ni kichwa, mwanamke ni mwili. Mwanamume ni asili yake, na mwanamke naye ameunganishwa naye, jambo linaloonekana katika kusanyiko.

Uhusiano huu tunauona pia kwa Kristo. Kichwa chake ni Mungu. Alimzaa tangu milele na kama mwanadamu, Mwanawe, aliye sawa naye.

Mwanamume huko Korintho akiomba kwa sauti kwa Kristo au kwa Mungu katika kusanyiko, au akitabiri, naye amefunika kichwa chake, hiyo ni aibu. Anajipa heshima yeye mwenyewe, si Kristo. Kwa maana waabudu sanamu hufunika vichwa vyao wanapotoa dhabihu kwa sanamu. Kwa kichwa wazi mwanamume anaonyesha moyo mnyenyekevu na anampa heshima Aliye Juu, Kristo asiyeonekana.

Kwa wanawake ni kinyume kabisa. Wanawake wanaoomba na kutabiri katika kusanyiko bila kujifunika wanaleta aibu juu ya kichwa chao. Wanajiaibisha wenyewe na waume zao, yaani kichwa chao. Kwa maana wanavuta macho ya watu kwao badala ya kwa Mungu na kwa Kristo.

Mtu yeyote akidai kwamba wanawake hawahitaji kujifunika, kama wanaume, hajalifikiria jambo hilo hadi mwisho. Kwa maana mnajua kwamba huko Korintho mwanamke asiyejifunika anahesabiwa kama aliyenyolewa, na kufanana na mwanamke anayejiuza au anayetafuta mahusiano ya kimwili. Ikiwa hajitandi wala hajifuniki, basi kwa mantiki angepaswa pia kukata nywele zake au kunyolewa kabisa.

Najua kwamba si hilo mnalokusudia kwa madai yenu! Lakini katika jamii mnamoishi, hayo ndiyo yangekuwa matokeo! Kwa hiyo msihatarishe kuwa kikwazo kwa watu wanaokuja kwenu na kuona jinsi desturi ya kawaida ya wanawake kujifunika hadharani inavyokataliwa.

Wanaume wasijitande katika kusanyiko, mbele za Mungu. Kwa maana mwanamume ni mfano wa Mungu na mng'ao wa utukufu wake.

Mwanamke naye ni mfano wa Mungu, lakini zaidi ya hayo yeye ni mng'ao wa utukufu wa mwanamume. Uzuri wake ni wa mumewe, ambaye ni kitu kimoja naye.

Aliwezaje kuwa utukufu wake? Hakika si kwa sababu mwanamume aliumbwa kutoka kwake, bali kwa sababu yeye aliumbwa kutoka kwa mwanamume, kutoka ubavuni mwake.

Na yeye si utukufu wa mwanamume kwa sababu mwanamume aliumbwa kwa ajili yake, bali kinyume chake. Mwanamke aliumbwa kwa ajili ya mwanamume, kwa sababu alikuwa peke yake na alihitaji msaada. Na kama mwanamke alikuwa mzuri wa kutamanika kwake.

Kwa sababu hiyo, kwa kuwa mwanamke ana thamani kubwa namna hiyo na ni wa faida kubwa namna hiyo kwa mwanamume, yeye mwenyewe anapaswa kuamua juu ya kichwa chake, kama atakifunika au la. Hakuna mtu

anayeruhusiwa kumwamuru katika jambo hilo. Wala mumewe wala viongozi wa kanisa hawaruhusiwi kumwamuru asivae (au avae) kifuniko cha kichwa.

Lakini mwanamke, katika uhuru wake na uhuru wake wa kuamua, azingatie kwamba hajatengwa na mwanamume wala hajitegemei bila yeye. Katika kanisa hayupo bila mwanamume, na mwanamume naye hayupo bila mwanamke. Wazo la Mungu daima lilikuwa mwanamume na mwanamke kuishi na kuwa pamoja. Katika umoja wa kichwa na mwili wanatenda pamoja, kwa kupatana, kwa kushauriana, kwa amani, wakinyenyekeana, wakikamilishana.

Inamaanisha nini kwamba mmoja hayupo bila mwingine? Kumbukeni tena uumbaji wa wanandoa wa kwanza. Mwanzoni mwanamke alitoka katika mwanamume. Kutoka ubavuni mwake. Akiwa ameunganishwa naye, ili tena wawe mwili mmoja. Lakini fikirini zaidi: Tangu hapo kila mwanamume anatoka katika mwanamke. Bila mwanamume kusingekuwa na mwanamke, na bila mwanamke kusingekuwa na mwanamume. Wote wawili wana heshima sawa, thamani sawa na hadhi sawa; ni wakamilishaji kamili wa mmoja kwa mwingine katika tofauti zao. Hayo yote yalikuwa wazo la Mungu. Yeye ndiye kichwa ambacho hayo yote yametoka kwake.

Kwa kuzingatia hayo nawauliza: Je, ni adabu mwanamke kuomba kwa Mungu hadharani bila kujitanda na bila kujifunika? Hapana, mtakubali, si adabu, kwa kuzingatia desturi za Korintho na za Dola ya Kirumi.

Kuna desturi na mila ambazo kwa watu ni kama sheria za asili. Mwanamume akiwa na nywele ndefu kinyume na desturi na mila, hilo linahesabiwa kuwa aibu. Hapa pia kwa wanawake ni kinyume kabisa. Nywele ndefu za wanawake ni utukufu wao, pambo lao la asili, ambalo pia watu wanaliona hivyo. Nywele ndefu amepewa kama shela ya kupamba au kama joho, ili awe utukufu wa mwanamume.

Pambo hili, linaloonekana kuwa la kutamanika sana kwa wanaume, anapaswa kulifunika katika kusanyiko. Hapo si mahali pa kujitokeza na utukufu huu, kama vile mwanamume anavyopaswa kuonyesha moyo mnyenyekevu kwa kichwa

wazi. Kwa maana jambo kuu ni heshima na utukufu wa Mungu na wa Kristo. Yeye ndiye anayetualika kwenye baraza la Mfalme wa wafalme wote.

Mtu yeyote huko Korintho akitaka kubishana juu ya hilo na kuitilia shaka desturi hii ya kufunika kichwa, basi ajue kwamba hilo halifanyiki mahali popote. Jinsi mnavyotaka kuwaamuru wanawake wasifunike vichwa vyao. Hakuna kanisa linalofanya hivyo; kwa hiyo shikeni yale yanayohusika kwa kawaida kuhusu kufunika kichwa, yaliyo ya heshima na yasiyomkwaza mtu yeyote.

6.1.9 Kufunga na muhtasari

Lugha ya sehemu hii na hitimisho la Paulo vinadokeza kwamba mtu fulani alitaka ama kupunguza ama kukataza kujifunika shela katika makanisa ya nyumbani ya Korintho, lakini kwamba wanawake wote, baadhi ya wanawake au mwanamke mmoja walitaka kujifunika shela. Kwanza Paulo anafupisha habari ya uumbaji na kueleza kwamba kuumbwa kwa mwanamke kutoka kwa mwanamume na kwa ajili ya mwanamume ndiyo sababu ya mwanamke kuwa utukufu wa mwanamume. Mwanamume ni kichwa chake, kwa sababu aliumbwa kutoka kwake, na kwa hiyo kichwa chake kinaakisi utukufu wake au kueleza kwa namna fulani. Katika habari ya kitabu cha Mwanzo alikuwa pia utukufu wake, kwa sababu aliumbwa kwa namna maalum ili amvutie, tofauti na wanyama wote (Mwanzo 2:18-23).⁷⁶

Maandiko ya Paulo yana theolojia ya jinsia (gender), *inayojitokeza katika jinsi Paulo anavyoieleza habari ya uumbaji kwa maneno na ishara za utamaduni wa Kigiriki na Kirumi, na kwa nabanu za lugha ya Kiyunani*. Kwa kutumia picha ya “kichwa” kwa Adamu, Paulo anaonyesha kwamba Hawa ana utambulisho zaidi ya mmoja. Wanawake ni mfano wa Mungu, mfano wa Adamu, na pia “utukufu wa mwanamume”. Maelezo ya Paulo ya mwanamke kama “utukufu wa mwanamume” hayaonyeshi kuwekwa chini wala utukufu mdogo zaidi, bali yanaonyesha utukufu wa ziada: *nguvu ya uzuri wake juu ya wanaume*. Vivyo hivyo hatuwezi kuingiza ukuu wa mwanamume katika maelezo mafupi ya Paulo katika 1 Timotheo 2:13-14, yanayosema kwamba Adamu aliumbwa kwanza (mstari wa 13). Badala yake

76. uk. 98

Paulo anafundisha kutegemeana kutoka katika habari ya uumbaji, kwa maana Paulo anamwonyesha mwanamume kama mpokeaji wa faida, anayehitaji msaada wa mwanamke. Anaeleza hilo kwa maneno ambayo utamaduni ule ungeelewa. *Mwanamke aliumbwa kutoka katika mwanamume, hivi kwamba katika habari ya uumbaji mwanamume anafanya kazi ya kichwa cha mwanamke (asili ya uhai wake) kwa matumizi ya lugha ya Kiyunani;* lakini baadaye kila mwanamume anatoka kwa mwanamke, hivi kwamba mwanamke naye ni asili ya uhai, ambayo ndiyo maana ya jina “Hawa” katika Mwanzo 3:20.

Kwa hiyo, kwa mpango wa Mungu, mwanamke na mwanamume hawajitegemei mmoja bila mwingine. Hakuna sababu ya lazima ya kumfasiri Paulo kana kwamba anapinga mamlaka ya mwanamke katika habari ya uumbaji katika Mwanzo 1:27-28, au katika matumizi yake ya nahau ya Kiyunani “kichwa”, au anaibadilisha maana yake au kuipunguza. Mwanamume na mwanamke wote waliumbwa kwa mfano wa Mungu, na wote wawili waliumbwa kutawala, utawala ambao kwa mujibu wa Paulo unatekelezwa kwa ushirikiano na kutegemeana, ndani ya masharti ya kitamaduni yanayofaa.⁷⁷

6.1.10 Usomaji mwingine wa 1 Wakorintho 11

Karibu miaka 25 iliyopita nilisikia kwa mara ya kwanza kwamba katika andiko hili Paulo hatoi mawazo yake mwenyewe, bali anataja au kunukuu mawazo ya wanaume fulani huko Korintho na kuyakanusha. Hii inaitwa nadharia ya nukuu. Thomas Schirrmacher ndiye aliyeieleza kwa kina kwa lugha ya Kijerumani. Kwa muda mrefu nilikuwa na shaka. Kwa maana matokeo yake ndiyo kichwa cha kitabu hiki: *Paulus im Kampf gegen den Schleier* (Paulo katika mapambano dhidi ya shela).⁷⁸ Yaani si utetezi wa kujifunika, bali kukataa mambo haya ya nje. Ni mgeuko wa maana wa digrii 180. “Gamechanger”, kama inavyoitwa pia – jambo linalobadilisha mchezo wote. Nadharia hii ni mtazamo tofauti kabisa juu ya andiko hili.

77. uk. 105

78. Paulus im Kampf gegen den Schleier, Thomas Schirrmacher, Eine alternative Auslegung von 1. Korinther 11,2-16, toleo la 5 lililoongezwa, VTR, Nürnberg, 2002 (toleo la kwanza 1993), pamoja na dibaji ya Hans-Georg Wüch, mkuu wa masomo na mhadhiri wa Agano la Kale katika Theologisches Seminar Rheinland, anayeunga mkono usomaji huu wa nukuu.

Kupitia wanatheolojia wanaozungumza Küingereza, wanaotetea nadharia hiyo hiyo bila kumtegemea T. Schirrmacher, nimerudi kwenye tafsiri yake. Ninaiona nadharia hii kuwa yenye mantiki kabisa. Hata nikijua ukosoaji wa aina nyingi uliotolewa dhidi yake. Schirrmacher mwenyewe anajibu ukosoaji katika toleo la 5 la kitabu chake. Tafsiri hii haijathibitishwa, lakini ni ipi iliyothibitishwa?

Haitokani na mbinu ya kihistoria-kihakiki, kwa kuwa ilikuwepo tayari kabla ya mbinu hiyo kutokea. Si suala la kuikosoa Biblia, bali la kuelewa mfuatano wa mawazo. Si kulishusha thamani andiko, bali kuliweka ndani ya mafundisho ya Yesu, ya mitume na ya Biblia.

MIFANO YA NUKUU

Ili tuweze hata kufikiria uwezekano kwamba katika 1 Wakorintho 11 Paulo ananukuu kwa urefu madai ya kushangaza ya baadhi ya wanaume wa Korintho, ninaleta mifano inayofanana kutoka waraka wa kwanza kwa Wakorintho. Mara kadhaa anarejea mawazo, maoni na matukio ya Korintho. Katika sura ya 1-4 suala ni makundi, ambapo kundi moja linamtangaza yeye, akiwa hayupo, kuwa kiongozi wao, jambo linalomfanya aulize kama yeye ndiye aliyesulubiwa kwa ajili yao. Katika sura ya 5-6 suala ni nidhamu ya kanisa, katika sura ya 6-7 upendo wa ndoa, katika sura ya 8-10 nyama iliyotolewa sadaka kwa sanamu, katika sura ya 12-14 karama za Roho na katika sura ya 15 ufufuo. Anashughulikia mada nyingi zenye ubishi, maoni potofu na mahitimisho potofu. Katika hayo mtu anaona hapa na pale kauli za kejeli.

Kuliko katika nyaraka nyingine, Paulo anataja mawazo potofu ili ayasahihishe. Huenda alijua mengi kati ya hayo kupitia barua ya Wakorintho iliyojibu barua yake ya kwanza kwao (5:9), ambayo hatuna tena, na pia kupitia wajumbe kutoka Korintho. Ni jambo la kawaida kabisa kunukuu kitu au kukieleza kwa maneno yako mwenyewe, kisha kukitolea maoni au kukikanusha.

Mfano wa nukuu ni 1 Wakorintho 7:1: *Ni beri mtu asinguse mwanamke*. Wengi wamesema kwamba huu ndio mtazamo wa Paulo. Kwa sababu zisizopungua tatu jambo hili lina shaka: Sentensi inaanza waziwazi na yale ambayo

Wakorintho walimwandikia Paulo. Kisha suala ni kugusa, jambo linalomaanisha tendo la ndoa, kama lilivyoielezwa katika lugha ya Kiyunani. Paulo hapingi tendo la ndoa, kama Wakorintho, au baadhi yao, walivyoamini. Analiona kuwa wajibu wa pande zote mbili katika ndoa ya mume na mke.

Katika 10:23 inasemwa: *Vitu vyote ni halali*. Hapa Paulo haelezi uhuru wa Kikristo, bali mtazamo wa Wakorintho, ambao ni potofu. *Kamwe si vitu vyote vilivyo halali*. Nukuu hii pia, ingawa ni fupi zaidi sana, haionyeshwi kuwa nukuu. Muktaadha unaweka jambo hilo wazi.

Inakubalika kwa ujumla kwamba katika 1 Wakorintho Paulo ananukuu ama kwa maneno yake mwenyewe ama kutoka barua: 6:12, 13; 7:1; 8:1, 4; 10:23; 15:12. Si kila nukuu inaonyeshwa daima kuwa nukuu, bali inatambulika kwa kuaminika kutokana na muktaadha. Hatimaye Wakorintho walijua vizuri jambo lililokuwa likizungumziwa – jambo ambalo kwetu leo ni gumu zaidi kulitambua.

Hoja kuu mbili dhidi ya nadharia ya nukuu ni kwamba Paulo hazionyeshi bila shaka kuwa nukuu, na kwamba katika sura ya 11 na 14 ni ndefu mno ukilinganisha na nukuu nyingine. Kama nukuu ni ndefu au la – angalieni mfuatano mrefu wa mawazo kuhusu sadaka zilizotolewa kwa sanamu katika sura ya 8-10 – kunategemea jinsi jambo lilivyo tata. Lisingeweza kuelezwa kwa ufupi zaidi bila hatari ya kueleweka vibaya.

Pingamizi kwamba nukuu ndefu haiwezi kuwa Neno la Mungu ni hoja potofu. Mambo mengi yanaelezwa katika Biblia bila kuwa kweli, hata maneno ya Shetani, ambayo bila shaka ni ya uongo. Jambo la msingi daima ni kwamba yamepokezwa kwa uaminifu.

Mawazo haya ya utangulizi yalikusudiwa kuonyesha kwamba kimsingi inawezekana kusoma 1 Wakorintho 11 kwa namna hii.

6.1.11 Tafsiri mbadala ya 1 Wakorintho 11:2-16

Kwanza someni andiko hili katika tafsiri inayojulikana mnayoitumia zaidi. Kisha someni tafsiri hii mbadala, kama Schirrmacher anavyopendekeza, na mzilinganishe sentensi kwa sentensi.

(2) Nawasifu kwa sababu mnanikumbuka katika mambo yote, na mnayashika mapokeo kama nilivyowapokeza.

(3) Lakini nataka mjue kwamba kichwa cha kila mwanamume ni Kristo, na kichwa cha mwanamke ni mwanamume, na kichwa cha Kristo ni Mungu.

Sasa kuanzia mstari wa 4 hadi wa 9, labda pia hadi mstari wa 10, unafuata mtazamo potofu wa walimu wa Kiyahudi (Judaisti), ambao Paulo ananukuu au anaueleza kwa maneno yake mwenyewe:

(4) Kila mwanamume anayeomba au kutabiri akiwa na kitu kinachoning'inia kutoka kichwani anakiaibisha kichwa chake.

(5) Lakini kila mwanamke anayeomba au kutabiri bila kufunika kichwa anakiaibisha kichwa chake; kwa maana ni sawa kabisa na mwanamke aliyenyolewa kipara.

(6) Kwa maana ikiwa mwanamke hajitandi, basi na akatwe nywele pia.

Lakini kwa kuwa ni aibu kwa mwanamke kukatwa nywele au kunyolewa kipara, basi ajitande.

(7) Kwa maana mwanamume, kwa kweli, hapaswi kufunika kichwa chake, kwa kuwa yeye ni mfano na utukufu wa Mungu; lakini mwanamke ni utukufu wa mwanamume.

(8) Kwa maana mwanamume hakutoka kwa mwanamke, bali mwanamke kutoka kwa mwanamume;

(9) kwa maana mwanamume hakuumbwa kwa ajili ya mwanamke, bali mwanamke kwa ajili ya mwanamume.

Sasa Paulo anayakanusha madai haya, anayapinga waziwazi na, kwa namna fulani, anaonyesha kwamba ni upiuzi:

(10) Kwa hiyo mwanamke anapaswa kuwa na mamlaka juu ya kichwa chake mwenyewe, kwa ajili ya malaika.

(11) Kwa maana hatimaye katika Bwana mwanamke hayuko bila mwanamume, wala mwanamume bila mwanamke. (12) Kwa maana kama mwanamke alitoka kwa mwanamume, vivyo hivyo mwanamume naye huzaliwa kwa njia ya mwanamke; lakini vyote vinatoka kwa Mungu.

(13) Amueni ninyi wenyewe! Ni adabu kwa mwanamke kuomba kwa Mungu bila kujitanda!

(14) Maumbile hayawafundishi kwamba mwanamume akiwa na nywele [ndefu] ni aibu kwake, (15) lakini mwanamke akiwa na nywele [ndefu] ni heshima kwake! Kwa maana nywele amepewa badala ya shela.

(16) Lakini mtu akiona ni vema kuwa mbishi, [na afikiri hivi:] sisi hatuna desturi kama hiyo, wala makanisa ya Mungu [nayo] hayana.

Vinginezo mtu anaweza kuubesabu mstari wa 10 kuwa sehemu ya andiko lililowekwa ndani, kisha kuutafsiri kama nukuu:

(10) Kwa hiyo mwanamke anapaswa kuwa na mamlaka kichwani, kwa ajili ya malaika.

Lucy Peppiatt anauona mstari wa 6 pia kuwa neno la Paulo, ambamo analifikiria dai la kufunika kichwa hadi mwisho wake na kuonyesha mipingano ya ajabu ya walimu hao wa Kiyahudi, kisha anaendelea na nukuu.

Usomaji huu unatatua baadhi ya magumu ya andiko bili. Najua kwamba usomaji huu, ukilinganisha na miaka 2,000 ya historia ya Kanisa, una umri wa miaka isiyozidi 200 tangu ulipofikiwa. Je, kwa sababu hiyo ni potofu?

Kwa wale ambao, kwa mfano, wanaamini kunyakuliwa kwa kanisa kabla ya dhiki kuu, inahusika vivyo hivyo kabisa, kwa kuwa nadharia hiyo nayo si ya zamani zaidi. Ikiwa sisi na Wakristo wengi mno tunajifunza Biblia kila siku, basi isiwe jambo la kushangaza kwamba kunaweza kuwa na ufahamu mpya unaotusaidia kuendelea au unaoweza kutatua mafumbo ya miaka mingi.

6.1.12 Hitimisho

Kwa wale ambao hawajawahi kuisoma 1 Wakorintho 11:1-16 kwa namna hii, usomaji huu ni faraja. Kutoka humo kunatokea ufahamu unaoweka huru: Leo mwanamke hahitaji kujifunika wala kujitanda shela anapoomba na kutabiri hadharani. Anaweza kukata nywele zake atakavyo, kwa sababu yeye mwenyewe anaweza kuamua juu ya hilo. Mwanamume anaweza kuwa na nywele ndefu akitaka. Paulo mwenyewe kwa uwezekano mkubwa alikuwa na nywele ndefu kwa muda (Matendo 21:24). Maumbile, chochote kile yanachomaanisha, kamwe si mwalimu anayetuonyesha jinsi tunavyoweza kumpendeza Mungu.

Kwa undani zaidi, andiko hili halitoi mfuatano wa vyeo wala mpangilio wa ngazi unaomweka mwanamume juu ya mwanamke au mwanamke chini ya mwanamume. Wala kwa ujumla kila mwanamke na kila mwanamume, wala hapa hawaonyeshwi wanandoa waamini wenye tofauti ya mamlaka.

Kwa hiyo maswali ya dhamiri na madai ya viongozi wa kanisa au ya “ndugu wanaoongoza” yanaweza kujibiwa waziwazi, na mzigo wa wajibu au wa sheria ya kibinadamu unaweza kuondolewa kutoka kwa dada.

Kuna *maelezo ya kibistoria* yanayofikia matokeo yaliyo wazi kwamba leo kufunika kichwa hakuna maana tena. *Mtu anaweza kufikia hapo bila nadharia ya nukuu, kama nilivyoonyesha hapo juu.* Kulingana na mila na desturi (katika zama za kale, au hadi karne ya 18 au hata ya 19), wanawake waliozungumza, kwa mfano, hadharani bila kufunika kichwa waliwakwaza watu.

Kwa kweli suala ni kutokuwa kikwazo. Hapa hatuzungumzi juu ya jambo linalohusu kiini cha Injili. Kuna kujirekebisha kwa maana ileile ambayo Paulo anakuwa kwa Mataifa kama mtu wa Mataifa na kwa Wayahudi kama Myahudi (9:19-23), ili awapate. Analipa gharama kwa kuacha uhuru wake ili awapate watu kwa Yesu. Kwa hiyo inawezekana kwamba kwa sababu hizi kuna kujirekebisha kwa hiari (si kwa sababu za kitheolojia!), au kuendelea kushika desturi ambazo watu wanaohusika wanaishi ndani yake na wana mizizi ndani yake. Desturi hizi na mambo haya ya nje, yanayoweza kutokana na uelewa potofu wa majukumu,

kwa namna fulani yanakubaliwa na kuvumiliwa. Na kwa sababu ya uhuru wa Injili yanaweza kubadilika na kutoweka. Nchini Ujerumani na katika nchi nyingi za kidemokrasia za Magharibi hali hii haipo. Huko “desturi za kidini”, kanuni za mavazi na mambo ya nje si sehemu ya utamaduni wa kidunia, bali ya utamaduni wa Kikristo uliopokezwa kutoka zamani za mbali hadi sasa, na unaoendelezwa katika mazingira yake wenyewe kwa sababu za kidini. Bila mvuto wala shinikizo la kidunia. Jambo hilo linaweza kuleta mshangao usio wa lazima Wakristo kama hao wanapokutana na wasio Wakristo.

Ndugu mmoja wa mtazamo wa kihafidhina anasisitiza kwamba ni bora kutoyashika mambo hayo ya nje, kwa mfano katika mikutano ya injili, ili “wasiwe kizuizi kwa sura na mwenendo usioeleweka kwao”.⁷⁹ *Jibu langu: Kila kitu kinachozuia Injili lazima kiepukwe. Ni mtanziko wa kujipinga ulioje, ikiwa Biblia (eti) inatoa masharti ambayo wakati huo huo yanaweza kuwa kizuizi kwa Injili ya Mungu.*

Kuna jambo moja tu linaloruhusiwa kuwa kizuizi au jiwe la kujikwaa: Msalaba wa Yesu Kristo! Hapo ndipo watu wanapogawanyika. Si kwa mambo ya nje, si kwa kanuni za kusema, za mavazi na za kukaa.

Ni kizuizi kikubwa ikiwa wanawake wangekatazwa kusema na kushiriki katika ibada. Hilo litaelezwa katika sura inayofuata.

“Ukweli kwamba tumeyatumia kimakosa yale tuliyoyadhani kuwa maneno ya Paulo (ingawa siyo) ili kuwanyamazisha wanawake katika kanisa, lazima ubesabiwe kuwa mojawapo ya misiba mikubwa kabisa katika historia.”

Danny Silk

Ndiyo, kwa kweli ni maandiko mawili ya Biblia ambayo kwa vizazi vingi yameamua juu ya kuwepo au kutokuwepo kwa mwanamke.

Veronika Schmidt

79. Herbert Briem, Die Kopfbedeckung der Frau, 2018

6.2 SI KUSEMA, BALI KUNYAMAZA

Miongoni mwa Wakristo wa makanisa huru ni sehemu ndogo tu ya makanisa ambamo wanawake hunyamaza katika ibada. Kwa kuwa nilikulia katika ulimwengu huu wa makanisa, jambo hili linanishughulisha hadi leo, mara nyingi kwa hisia.

Sijawahi kuelewa wazo la Mungu lingeweza kuwa nini, kwamba wanawake wanyamaze katika makusanyiko ya ibada, isipokuwa kuimba na kusema “Amina” pamoja na wote. Hata hivyo, kwa kuwa Neno la Mungu linasema hivyo, watu

hufanya hivyo. Kama mwanamume ninahusika kwa njia isiyo ya moja kwa moja tu. Siwezi hata kuzungumza juu ya jinsi inavyojisikia kutoruhusiwa maisha yako yote kusema chochote katika ibada.

Leo naona kwamba kama mwanamume sihusiki kwa njia isiyo ya moja kwa moja tu. *Ninahusika mara mbili na moja kwa moja*. Kwa upande mmoja, ninawajibika pamoja na wengine kwa jibu na sababu nilizo nazo ninapofasiri, kufundisha na kuhubiri Biblia. Na lazima kuwe na sababu nzuri sana ya kuunyamazisha nusu ya mwili wa Kristo katika tukio muhimu kuliko yote la Kanisa ulimwenguni, yaani katika kukusanyika kwake. Ninahusika kwa sababu nusu ya karama haziwezi kunifaidia katika kusanyiko. Baraka inapotea.

Ikiwa uelewa huu ni kosa, ikiwa Mungu kwa kweli anataka kusikia sauti ya wanawake huko sawasawa na ya wanaume, basi hilo ni tatizo la kweli na si jambo dogo. Kubeba wajibu wa jambo hilo mbele ya kiti cha hukumu cha Kristo kunapaswa kufikiwa vizuri.

Mimi mwenyewe nilitumia miongo kadhaa katika makusanyiko kama hayo. Niliyafanya kuwa sehemu ya moyo wangu, niliyaona kuwa sahihi, niliyatetea na kuyadai kwa wengine. Mara moja, nilipokuwa kijana, dada mmoja aliomba kwa sauti katika mkutano mkubwa, akiwa hajui mapokeo haya. Mimi na wengine tulishtuka sana. Tuliogopa kana kwamba radi kutoka mbinguni ingetupiga mara moja. Baadaye dada huyo “alielimishwa”.

Nimekwisha kuweka wazi kwamba wanawake wanaonyamaza kamwe si mapenzi ya Mungu. Sitafuti kwa ukaidi na kwa ujanja njia ya kuikwepa kauli hii isiyopendeza, badala ya kuitii kwa urahisi na kwa moyo mnyenyekevu. Kwa bahati mbaya hili ndilo shtaka lisilokoma na lisilobadilika la wanaotetea kunyamaza. Hapana, si rahisi hivyo. *Kuna sababu nzuri na za kutosha kwamba dada katika Kristo wasinyamaze*.

Andiko linalohusika ni hili:

[1 Wakorintho 14:34-36] *Wanawake wanyamaze katika makusanyiko, kwa maana hawarubusini kunena, bali wanyenyekee, kama vile torati nayo inavyosema. Lakini wakitaka kujifunza jambo lolote, wawaulize waume zao wenyewe nyumbani; kwa*

maana ni aibu kwa mwanamke kunena katika kusanyiko. Au je, neno la Mungu lilitoka kwenu? Au lilifika kwenu peke yenu?

6.2.1 Maswali

Tunapaswa kulitafakari andiko hili upya. Mengi yako hatarini. Tafadhali nifuateni tu katika mawazo na mvumilie kwa muda, hata kama mnaliona jambo hili tofauti kabisa. Kama mistari hii ya mwisho ya 1 Wakorintho 14 isingekuwepo, je, mngewahi hata kufikiria amri ya kunyamaza? Je, katika Maandiko Matakatiifu yote kuna mahali popote agizo kama hilo? Hili si “swali la kishawishi la kifeministi”. Inapaswa kutufanya tufikiri kwamba agizo lenye matokeo makubwa namna hii halitajwi wala halidokezwi hata mara moja mahali pengine popote. Hapa hatuzungumzi juu ya kufundisha na marufuku ya kufundisha ya 1 Timotheo 2:12. Kauli hizo si sehemu ya muktadha wa swali langu (ingawa andiko hilo mara nyingi huletwa mara moja kama hoja). Hapa tunazungumzia ushiriki wa wanawake unaosikika. Maombi, ushuhuda wa jambo lililompata mtu, wimbo, neno la unabii, kusoma Biblia au mahubiri.

Katika muktadha wa karibu wa waraka huu kuna hasa *kauli zinazopingana na hilo*. Kauli ya Paulo inayoonekana zaidi, ambayo tayari nilitaja katika sura iliyopita, ni kwamba wanawake “huomba na kutabiri” (11:5). Nilidokeza, na narudia, kwamba “kuomba na kutabiri” ni sifa ya kukusanyika pamoja, kama inavyoelezwa kwa kina katika sura ya 14. Shela au kifuniko cha kichwa kinachodaiwa katika sura ya 11 kina maana tu katika kusanyiko wanapokuwepo wanaume. Andiko hili halizungumzii maombi ya mezani, wala vikundi vya wanawake au madarasa ya watoto. Hayo ya mwisho huenda hata hayakuwepo bado.

Kwa Paulo ni jambo lililo wazi kabisa kwamba wanawake hushiriki. Ndivyo anavyojieleza mara kadhaa katika sura ya 14. Someni sura nzima mkiwa na swali hili akilini.

Kwa wanaume na wanawake, kwa ndugu wa kiume na wa kike, inahusika:

Mstari wa 5: Nataka ninyi *nyote* mnene kwa lugha, lakini zaidi sana mtabiri!

Mstari wa 12: tafuteni *ninyi (nyote)* kuzidi sana kwa ajili ya kulijenga kusanyiko.

Mstari wa 23: Basi, ikiwa *kusanyiko lote* limekutana mahali pamoja, na *wote* wakanena kwa lugha ...

Mstari wa 26: Basi, ndugu, ni nini? Mnapokusanyika, *kila mmoja wenu* ana zaburi, ana fundisho, ana ufunuo, ana lugha, ana tafsiri; mambo yote na yatendeke kwa ajili ya kujenga.

Mstari wa 31: Kwa maana *ninyi nyote* mnaweza kutabiri *mmoja baada ya mwingine*, ili wote wajifunze na wote wafarijiwe.

Kuitwa “ndugu” (kwa Kijerumani *Brüder*, yaani ndugu wa kiume) kunawahusu wote: ndugu wa kiume na wa kike. Ingekuwa bora, bila utata wowote, kutafsiri *Geschwister* (ndugu wa kiume na wa kike). Waraka wa kwanza kwa Wakorintho unaanza aya nyingi kwa neno ndugu (*adelphoi*), ambalo bila shaka linawahusu ndugu wa kiume na wa kike. Si wanaume peke yao. Kwa kawaida wanawake walihesabiwa ndani ya wingi wa kiume. Ndivyo leo “wingi wa kiume wa jumla” (generisches Maskulinum) unavyotumika. Kwa mfano, “wenye akaunti” (Kontoinhaber) ni wanaume na wanawake. Kwa dada wa damu kulikuwa na neno *adelphai*. Bila kupotoka hapa, ninaonyesha neno la Yesu ambamo wanafunzi wote, wa kike na wa kiume, wanahutubiwa pamoja na kujumlishwa kwa neno hili hasa: “*Na ninyi nyote ni ndugu!*” (Mathayo 23:8b). Zaidi ya hayo, wanawake wote sasa nao ni “wana wa Mungu” (Wagalatia 3:26). Ikiwa muktadha haumaanishi wanaume peke yao bila shaka yoyote, basi dada wote wamo ndani. *Upendo wa ndugu* (Bruderliebe, kwa Kijerumani “upendo wa ndugu wa kiume”) bila shaka unawahusu pia dada.

Kuongezea kauli hizi zilizo wazi, vipawa, yaani karama za Roho (taz. sura ya 12), karama za neema, vinagawanywa kwa viungo vyote – *bila kujali jinsia*. Katika andiko lolote linalohusu jambo hili hakuna tofauti inayodokeza kwamba kigezo hiki, kuwa mwanamume au mwanamke, kina maana katika kugawa karama au vipawa. Siku ya Pentekoste, kwa mujibu wa ahadi ya nabii Yoeli, Roho

alimwagwa juu ya wote wenye mwili, *juu ya wana na binti sawasawa* (Matendo 2:17).

6.2.2 Mshangao mwishoni mwa sura

Baada ya Paulo kuzungumza katika 11:5 juu ya wanawake wanaoomba na kutabiri hadharani, na katika sura ya 14 hadi hapa hakuwataja wanawake kwa namna maalum wala kuwatenga, bali aliwahesabu ndani, sasa inakuja kauli ya kushangaza. *Wanawake wanyamaze. Jambo hilo linarudiwa mara tatu katika mistari hii mwili. Kwa hiyo yote yaliyotangulia hayawabusu.* Je, Paulo alisahau alipokuwa akiandika, akaliongeza chini? Au ni kilele mwishoni mwa mafundisho yake? Hapana, Paulo alikuwa mwandishi mwenye kipaji kikubwa. Kila neno lilikuwa mahali pake na lilifikiriwa vizuri.

Wao, wanawake, kwa mujibu wa andiko, wanyamaze na wanyenyekee, kama vile torati nayo inavyosema (14:34). Torati inapotajwa, ambayo eti inaagiza na kuthibitisha maagizo yote mawili ya kunyamaza na kunyenyekea, mtu atashtuka. *Je, hii ndiyo namna ya Paulo ya kusema?*

Sheria kama hiyo haipo katika Torati ya Musa. Wala kuhusu kunyenyekea wala kuhusu kunyamaza. *Tena, sheria ya Agano la Kale ingeweza kuwa agizo mahususi namna hiyo kwa kusanyiko la Agano Jipya?* Katika mstari wa 21 wa sura hii tunaona jinsi Paulo anavyoیرهjea torati: kwa nukuu ambayo kila mtu anaweza kuisoma katika Isaya 28:11-12. Kwa nini si hapa? Kwa sababu si torati ya Musa.

Watu wanatoa hoja kwamba torati yote ya Musa, au Agano la Kale lote, ingeeleweka kuelekea upande huu, hata kama si kwa namna mahususi au neno kwa neno. Hilo nalo haliwezi kuthibitishwa. Ni hoja dhaifu mno kwa kizuizi kikubwa namna hiyo juu ya wanawake. *Hakuna mtu anayetoa hoja hivyo ambaye angekubali hukumu dhidi yake iliyothibitishwa kwa jumla au kwa udhaifu namna hiyo.*

Wengine hata wanadhani kwamba hapa Paulo anamaanisha neno la adhabu la Mwanzo 3:16, linalosema kwamba mwanamume atamtawala mwanamke. Ingawa wazo hilo liko mbali na ukweli, kama kweli lingekuwa hivyo, basi amri ya kunyamaza ingekuwa adhabu ya moja kwa moja ya anguko. Yaani adhabu

inayodokeza kwamba kabla yake haikuwa hivyo. Katika kanisa la Agano Jipya (!) adhabu hii ingeweza, tena ingepaswa, kuwa imeondolewa.

6.2.3 Usomaji wa nukuu

Huenda hapa ni nukuu. Basi 1 Wakorintho 14:33-36 linasomeka hivi:

“Kwa maana Mungu si [Mungu] wa machafuko, bali [Mungu] wa amani, kama [ilivyo] katika makanisa yote ya watakatifu.

Kinachofuata ni kile ambacho walimu wa Kiyahudi (Judaisti) wanataka kulazimisha na kuanzisha. Paulo ananukuu, au anaeleza mwenyewe, wanachodai:

Wanawake wenu wanyamaze katika makanisa, kwa maana hawaruhusiwi [nanyi] kunena, bali wanyenyekee, kama vile torati nayo inavyosema. Lakini wakitaka kujifunza jambo lolote, wawaulize waume zao wenyewe nyumbani, kwa maana ni aibu kwa mwanamke kunena katika kanisa.

Sasa Paulo analipinga hilo wazivazi na kwa kejeli:

Au je, neno la Mungu lilitoka kwenu [wanaume, au Wakorintho], au lilifika kwenu peke yenu?”

Si wazo la Paulo kwamba wanawake wanapaswa kunyamaza. Angejipinga mwenyewe. *Je, sisi wanaume tunaruhusina kupuuza kwa makusudi mpingano kama huu, kisha kuutumia kwa hasara ya wanawake? Je, tungevumilia jambo kama hilo katika maisha yetu ya kila siku?*

Huenda ni wanaume wa Kiyahudi waliotaka kuwalazimisha wanawake wa kanisa la Korintho kujifunika shela, na hapa hata kunyamaza.

Kuhusu hilo Schirrmacher anasema: “Robert W. Allison amechunguza pia swali la kurejea torati katika 1 Wakorintho 14:34. Anafikia matokeo kwamba torati ya Agano la Kale haina agizo lolote kwa wanawake kunyamaza. Hata hivyo, hitimisho la 1 Wakorintho 14:34 linalingana kabisa na ufafanuzi wa marabi wa Mwanzo 3:16, ambao tumekwisha kuuona mwanzoni kupitia Talmudi na ambao

umeacha alama yake pia katika 1 Wakorintho 11:2-16, lakini unapingana na mafundisho ambayo Yesu na Paulo waliyapata kutoka Agano la Kale.

*Joyce Harper na John A. Anderson wanadhani kwamba kurejea torati kunalingana na marufuku kamili ya mwanamke kusema katika Talmudi, na kwamba hapa si Paulo anayeirejea torati, bali walimu wa Kiyahudi wanaorejea kimakosa tafsiri yao ya torati.*⁸⁰
*Wanaitaja Talmudi kwa maneno haya: 'Ni aibu kwa mwanamke kuifanya sauti yake isikike kati ya wanaume.'*⁸¹

S. Aalen alitaka kuthibitisha mtazamo huo huo kwa kuonyesha kwamba maneno 'hairuhusiwi' ni kanuni ya marabi⁸², ambayo kwayo marabi waliruhusu au kukataza mambo.⁸³

Kuna dalili nyingine kwamba maneno haya yanatoka katika fikra za Kiyahudi. Kwa mfano mwanahistoria maarufu Josephus: "Mwanamke, inasema torati, ni duni kuliko mwanamume katika mambo yote. Basi na awe mnyenyekevu ipasavyo, si kwa ajili ya kudhalilishwa, bali ili aongozwe, kwa maana mamlaka amepewa mwanamume na Mungu." (Apion 2.201)

"Kwa ujumla, nafasi ya wanawake katika sheria za kidini inaweza kuelezwa vizuri zaidi kwa kanuni hii inayorudiwa daima: 'Wanawake, watumwa (wasio Wayahudi) na watoto (walio chini ya umri)'. Kama mtumwa asiye Myahudi na mtoto aliye chini ya umri, mwanamke ana mwanamume juu yake aliye bwana wake; jambo hilo pia linaweka mipaka kwa ushiriki wake katika ibada, kwa sababu kwa mtazamo wa kidini yeye ni duni kuliko mwanamume.

Kwa hiyo tunapata picha kwamba hata dini ya Kiyahudi wakati wa Yesu ilikuwa na maoni ya chini sana juu ya wanawake, kama ilivyo kawaida katika nchi za Mashariki, ambapo mwanamke anathaminiwa hasa kwa sababu ya uwezo wake wa kuzaa, lakini, kwa kadiri iwezekanavyo, ametengwa na ulimwengu wa nje,

80. Joyce Harper. *Women and the Gospel*. C. B. R. F. Occasional Paper 5. Christian Brethren Research Fellowship: Pinner (GB), 1974. uk. 14-15; John A. Anderson. *Women's Warfare and Ministry: What Saith the Scriptures?* David Waldie: Stonehaven (GB), 1933. uk. 20-26.

81. Joyce Harper. *Women and the Gospel*. op. cit. uk. 14 (Megilla, kitabu cha Talmudi).

82. S. Aalen. "A Rabbinic Formula in I Cor 14,34". uk. 513-525 katika: F. L. Cross (mhariri). *Studia Evangelica* II. Texte und Untersuchungen zur Geschichte der althristlichen Literatur 87. Akademie-Verlag: Berlin (Mashariki), 1964.

83. Nukuu ya Thomas Schirrmacher, uk. 110

ametiishwa chini ya mamlaka ya baba yake au ya mumewe, na kwa mtazamo wa kidini ni duni (yuko chini) ukilinganisha na wanaume.”⁸⁴

Kauli nyingine kadhaa, ambazo roho yake inaonekana katika maneno anayoyanukuu Paulo:

Sauti ya mwanamke imekatazwa, kwa sababu inaamsha tamaa ya kimwili. Talmud Berachot 24a

Sauti ya mwanamke ni uchi mchafu. Talmud Berachot

“Mwanamke hahitaji kufundishwa Torati; hafai kutoa ushahidi; maneno yake hayaaminiki sana; ana mwelekeo wa kuzurura; ana wivu juu ya wageni.” (Strack-Billerbeck, Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch. IV, 1226)

Mtu angeweza kutaja mengi zaidi juu ya hali ya mwanamke katika dini ya Kiyahudi na katika nchi za Mashariki wakati wa Yesu na wa Kanisa la kwanza. Hata heshima ambayo Agano la Kale linampa mwanamke haikudumishwa. Hilo, miongoni mwa mambo mengine, ni matokeo ya kuenea kwa utamaduni wa Kigiriki (Hellenisierung), ulioleta mawazo ya Kigiriki juu ya asili ya mwanamke katika fikra za Kiyahudi.

Je, Paulo angeweza kuyaacha mawazo haya yanayowadharau wanawake bila kuyataja? Labda kwake yalikuwa mbali sana na ukweli, labda pia hayakuwa yameenea sana kwa nguvu huko Korintho, hivi kwamba anayashughulikia kwa ufupi tu, lakini kwa usalama alipaswa kuyataja. Paulo anawakabili walimu hawa wa Kiyahudi waziwazi, karibu kwa kejeli. Je, wao ndio ambao Neno la Mungu linatoka kwao? Je, wao ndio wanaoamua jinsi ibada inavyopaswa kuendeshwa? Jambo ambalo bila shaka haliwezekani kabisa. *Ni jambo la kuangaliwa kwamba kauli hii, kwa umbo lake la kiume, inawabutubia wanaume na si wanawake, ambao kwa kweli ndio wangebutubiwa. Inaweza pia kutafsiriwa:*

Au je, lilifika kwenu wanaume peke yenu?

84. Jerusalem in the Time of Jesus (Jerusalem zur Zeit Jesu) cha Joachim Jeremias, uk. 375.

Yeyote leo anayewalazimisha wanawake kunyamaza, maneno hayo hayo ya Paulo yanamhusu: Je, mmepokea ufunuo wa Mungu juu ya jambo hili? Je, mtu anaweza tu kupinga maagizo ya mtume?

Katika Ukeristo wa kwanza wanawake havakunyamaza katika kusanyiko lolote. Kusanyiko halikuwa mwendelezo wala toleo jipya la sinagogi, ambamo wanawake (isipokuwa wachache) walinyamaza na kukaa mahali tofauti. Sinagogi lilikuwa kielelezo cha kusanyiko kwa kiasi kidogo tu. Huko kwa sehemu kubwa ulitawala mpangilio wa ngazi za mamlaka uliotawaliwa na wanaume. Kwa kuzingatia Wagalatia 3:28 (katika Kristo tofauti zote zimekosa maana), jambo hilo halikupaswa kamwe kuingia katika kanisa. Kwa ajili ya hilo Paulo anapigana.

6.2.4 Sheria ya Kirumi?

Mwanahistoria Beth Allison Barr anatoa dhana yake kwamba hapa ni maneno ya fikra za Kirumi kutoka nukuu ya balozi Cato.⁸⁵ “Ikiwa 1 Wakorintho 14:34-35 inasomwa kama nukuu inayoeleza desturi ya Korintho (kama walivyotoa hoja D. W. Odell-Scott 1983, Charles Talbert 1987, Thomas Schirrmacher 1991, Katharine Bushnell tayari miaka 100 iliyopita, na Peppiatt tena katika siku za karibuni), *kusudi la Paulo linaonekana kuma wazi: kutofantisha kile Wakorintho walichofanya ('wanawake wanyamaze'), na kuweka wazi kwamba Wakristo hawapaswi kufuata desturi ya Korintho ('Nini!')*. Ingawa sivezi kuhakikisha kwamba hilo ndilo Paulo alilofanya, lina maana kubwa (kibistoria). Waraka wa kwanza kwa Wakorintho tayari una nukuu kadhaa zisizo za Paulo, na maneno ya mistari ya 34-35 yanakaribiana kwa namna ya kushangaza na vyanzo vya Kirumi. Marg Mowczko anaeleza: ‘Mtazamo kwamba 14:34-35 ni nukuu isiyo ya Paulo ni mojawapo ya michache

85. “Nyumbani uhuru wetu unashindwa na wazimu wa wanawake, hapa katika Forum unakanyagwa, na kwa sababu hatukuwazuia mmoja mmoja, tunaogopa kundi lote ... Kwa kweli, niliona haya nilipopita hivi karibuni katikati ya kundi la wanawake ... Ningepaswa kusema: ‘Ni mwenendo gani huu? Kuzunguka hadharani, kuziba barabara na kuzungumza na waume wa wanawake wengine! Je, msingeweza kuwaomba waume zenu wenyewe nyumbani jambo hilo hilo? Je, ninyi ni wachangamfu zaidi hadharani kwa waume wa wengine kuliko nyumbani kwa waume zenu wenyewe? Na hata nyumbani haiwafai ninyi kujishughulisha na sheria zipi zinapitishwa au kufutwa hapa.’ Wazee wetu hawakutaka wanawake washughulikia jambo lolote – hata la faragha – bila mlezi; walitaka wawe chini ya mamlaka ya wazazi, ndugu wa kiume au waume; sisi (miungu na itusaidie!) tunawaacha hata sasa watamani serikali na kuingilia Forum na makusanyiko yetu. Wanafanya nini sasa barabarani na kwenye njia panda, kama si kuwashawishi watribuni wapige kura ya kufuta sheria? ... Wakishinda sasa, ni nini ambacho hawatajaribu? Mara watakapoanza kuwa sawa nanyi, watakuwa wamekwisha kuwa wakubwa wenu.”

inayotoa maelezo ya kuaminika ya mabadiliko ya ghafla ya sauti ambayo mistari ya 34-35 inaleta katika andiko, na pia ya mabadiliko ya ghafla yanayofuata ya mada, ya sauti na ya jinsia katika mstari wa 36'. Ikiwa kweli Paulo ananukuu mtazamo wa ulimwengu wa Kirumi ili kuupinga kwa mtazamo wa Kikristo, basi maana yake ni kinyume kabisa cha kile ambacho wanawake wa kiinjili wamefundishwa. Je, *inawezekana kwamba Paulo, badala ya kuwaambia wanawake wanyamaže, kama ulimwengu wa Kirumi ulivyofanya, kwa kweli alitaka kuwaambia wanaume kwamba katika ulimwengu wa Yesu wanawake walirubuswa kusema? Je, inawezekana kwamba (tena) batukuona hoja ya Paulo? Kwamba badala ya kuuzingatia karipio lake na kuwarubusu wanawake kusema, tunaendeleza hasa desturi zile za mfumo dume ambazo Paulo alizibukumu?*⁸⁶

6.2.5 Hata kidogo!

Ninaonyesha jambo la pekee katika mstari wa 36. Unasema: “*Au je, neno la Mungu lilitoka kwenu [wanaume, au Wakorintho]? Au lilifika kwenu peke yenu?*”

Maswali haya mawili, yanayofuata kauli juu ya kunyamaza na kunyenyekea, Paulo anayaanza kwa kiambishi ḡ. Kiambishi “ḡ mara nyingi butumika kuanzisha maswali ya balagha ambamo jibu la ‘hapana’ linatarajiwa: Mathayo 7:9 ‘Au je, kuna mtu kati yenu ...?’; 12:5 ‘Au je, hamkusoma ...?’; linganisheni Mathayo 20:15; 26:53; Luka 13:4; Warumi 3:29; 6:5; 7:1; 9:21; 11:2; 1 Wakorintho 6:9, 16, 19; 9:8; 10:22; 2 Wakorintho 11:7; 13:5; Yakobo 4:5; swali maradufu 1 Wakorintho 14:36.”⁸⁷

“Vivyo hivyo katika maswali ya balagha ya hali ya kukana ... ; je, watu huchuma zabibu katika miiba, au tini katika mibaruti? Mathayo 7:16; linganisheni Marko 4:21; 1 Wakorintho 1:13; Yakobo 3:12. ... Kwa ujumla ḡ hupatikana mara nyingi katika sentensi za maswali — α. kuanzisha na kuongeza maswali ya balagha (Just., D. 2,4 n.k. Ath. 8,3 n.k.) ...; au je, unadhani kwamba? Mathayo 26:53. ...;

86. Barr, Beth Allison. The Making of Biblical Womanhood (uk. 62). Baker Publishing Group.

87. PEPPERMÜLLER, R., “ḡ”, katika H. BALZ - G. SCHNEIDER (edd.), *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2011, 276.

au je, Mungu ni Mungu wa Wayahudi peke yao? Warumi 3:29. ... au je, hamjui? 6:3; 7:1; 1 Wakorintho 6:9, 16, 19; linganisheni 10:22; 2 Wakorintho 11:7.”⁸⁸

Neno linalolingana na ḡ katika lugha ya Kijerumani lingekuwa “Was?” (Nini?), “Unsinn!” (Upuuzi!) au “Auf keinen Fall!” (Hata kidogol!): Hapana kabisa, wanawake hawapaswi kunyamaza katika kusanyiko la ibada! Ni upinzani mkali wa Paulo.

6.2.6 Maelezo mengine

Mtu akikataa usomaji wa nukuu, bado anapaswa kueleza kwa nini amri ya kunyamaza iwe ya jumla. Ikiwa ni maneno ya Paulo, basi mtu angepaswa kutatua kwa njia inayoaminika mipingano iliyokwisha kutajwa.

Ingehitajika kubainisha kwa uhakika ni “kusema” gani kwa wanawake kunakomaanishwa. Je, ni mazungumzo ya kuvuruga, kupima unabii, kuuliza maswali (daima) (na kudakia), kusema bila utaratibu na kwa kuvuruga? Kufundisha? Kumsahihisha mume hadharani (bila heshima)? *Vitabu vyovyote vya ufafanuzi mtu atakavyovisoma, kubusu jambo hili, sawa na kubusu 1 Wakorintho 11, kuna maelezo karibu mengi kama walivyo wafasiri.*

Zaidi ya mara moja niliambiwa na kuandikiwa kwamba tunapaswa kuendelea kuomba ili tupate uwazi juu ya jambo hili. Leo naukataa mtazamo huu (wa kidini) mahali hapa. Kwa maana katika jambo hili tayari mamilioni ya maombi yamepanda mbinguni, lakini ni wazi kwamba hayakujibiwa. Maswali yamebaki. Na utata nao umebaki.

Maelezo moja yanayostahili kutajwa ni ya Armin Baum, ambaye hatetei usomaji wa nukuu. Mtazamo wake “unazingatia utamaduni” na ni wa kihistoria. Wanawake wa zamani hawakuruhusiwa kusema neno hadharani. Hiyo ilikuwa kazi ya wanaume. Wanatheolojia wa Kiyahudi waliamini kwamba mwanamke hapaswi kusema mahali pa mwanamume. Ndiyo maana katika Matendo ya Mitume ni wanaume tu waliosema hadharani. Wanawake, kwa upande

88. BAUER, W., katika K. ALAND - B. ALAND (edd.), Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur, Walter de Gruyter, toleo la 6, Berlin; New York 1988, 693–694.

mwingine, waliweza kuwa watendaji katika maisha ya faragha tu. Kwa sababu ya desturi hii ya zamani Paulo aliwakataza wanawake kusema hadharani, au hata kuuliza maswali. Lakini kwa nini? Ili kuenenda kwa namna “inayozingatia utamaduni”. *Sababu ya Paulo si ya kitheolojia (kwa mfano mpangilio wa uumbaji), bali inazingatia desturi za wakati ule.* Ilikuwa aibu kwa mwanamke kusema hadharani. Kwa hilo angeweza kuileta Injili na Wakristo katika sifa mbaya bila sababu. Hadi karibu miaka 200 iliyopita (!) marufuku hii ya wanawake kusema hadharani ilikuwa jambo la kawaida. Kama tunavyojua, leo hali ni tofauti kabisa.

Armin Baum anaeleza vizuri: “Lakini mtu angeweza kuuliza: Je, kwa kushughulikia mistari migumu ya Biblia namna hii, kila kitu hakianzi kuteleza? Je, kwa njia hii maagizo yote ya Agano Jipya hayawezi ‘kuondolewa kwa kisingizio cha muktadha’? Sivyo. Kwa maana mbinu ya kuweka katika muktadha imekusudiwa tu kwa maagizo yenye sababu za kitamaduni. Kwa maagizo yenye sababu za kitheolojia haifai.”

Michael Bird analieleza agizo hili la Paulo hivi: “Maelezo yanayowezekana zaidi ya 1 Wakorintho 14:33b-35 ni kwamba Paulo anashughulikia jinsi wake walivyohusiana na waume zao na kuingiliana nao wakati wa ibada ya hadharani. Angalieni jinsi 14:33a na 14:40 zinavyolenga utaratibu na adabu katika makusanyiko. Paulo hatoi marufuku ya jumla kwa wanawake kusema kabisa katika kanisa, kwa maana 11:2-16 na maandiko mengine, kinyume chake, yanazungumza juu ya wanawake wanaosema katika kanisa. *Ni namna fulani ya kusema, si uwezekano wa wake kusema, ambayo Paulo anaikataza.* Kwa uwezekano mkubwa Paulo anafikiria wake wanaofanya jambo kama kumkatiza msemaji ili kuwauliza waume zao maswali wakati wa unabii au wa kunena kwa lugha, au kusema kwa sauti juu ya mtu mwingine ili wasikike. Labda wanawake hata waliwauliza waume zao maswali, au waliwapinga, mbele ya kanisa katika mambo ya unabii au ya kufasiri Maandiko Matakatifu. Ikiwa wanawake kwa kweli wanapenda kujifunza na kujadiliana, hilo ni zuri sana, lakini nyumbani ndipo mahali panapofaa kwa hilo, badala ya kuvuruga au kuwa wabishi.”⁸⁹

Kwa tafsiri hii, maneno ya Paulo yangesomeka hivi, kama yanavyoelezwa katika toleo hili la maneno mengine:

89. Wunderli, Ibid.

Kama katika makanisa yote ya watakatifu, wake katika makanisa wasiseme kwa namna inayohesabiwa kuwa ya kukosa adabu au isiyo ya kimaadili. Hawaruhusiwi kusema [hivyo], bali wanapaswa kunyenyekea, kama Mwanzo 2 inavyosema [kwamba wake ni wakamilishaji wanaofaa wa waume zao, si wakosoaji wao hadharani]. Wakitaka kujifunza jambo, wawaulize waume zao wenyewe nyumbani; kwa maana ni aibu mwanamke akisema katika kusanyiko [kwa kukosa adabu au kwa namna isiyo ya kimaadili]. Je, neno la Mungu lilianza kwenu [na si kwa Wayahudi]? Au je, wao ndio watu pekee lililowafikia [Injili imewafikia watu wengi wanaoona kuwa ni jambo lisilo la kimaadili kabisa wanawake kuwahoji wanaume]?

Mfano mwingine kutoka historia ya theolojia unaoonyesha kwamba mstari huu wa Paulo unafasiriwa kwa namna tofauti: Philipp Jacob Spener alitaka kuitekeleza mistari hii kwa usahihi kadiri iwezekanavyo. Kwa hiyo wanawake katika makusanyiko yake walipaswa kukaa katika chumba tofauti. Huko waliruhusiwa kusikiliza, lakini hawakuweza kushiriki katika mazungumzo. Jumuiya ya Ndugu ya Herrnhut (Herrnhuter Brüdergemeine) ya mtukufu (Graf) Nikolaus Ludwig von Zinzendorf, iliyokuja muda mfupi baadaye, ilifuata njia iliyo kinyume: Wanawake walikuwa na nafasi nyingi sana za kutumika katika kanisa. Mstari huu wa Paulo ulifasiriwa kulingana na wakati wake.

6.2.7 Huenda si ya Paulo

Kama nilivyodokeza katika dibaji, sehemu hii ya 6.2.7 iliongezwa kwa sababu kuna ufahamu mpya (angalau kwangu) unaohusiana na nakala za kale za maandiko. Philip Barton Payne amefanya kazi kwa bidii juu ya mada hii na, kama watafiti wengine wa maandiko, ametambua kwamba kuna mambo yafuatayo ya kushangaza:

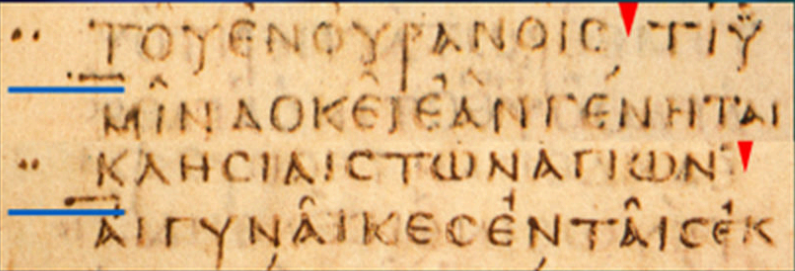
Katika baadhi ya nakala za maandiko mistari ya 34 na 35 iko pale ilipo katika Biblia zetu, lakini katika nakala nyingine iko baada ya mstari wa 40.

Andiko refu kiasi lililhamishwa. Hilo si la kawaida hata kidogo na linaruhusu dhana ifuatayo: Mistari hii iliongezwa baadaye. Iliandikwa pembeni, na kwa

kawaida mnakili aliyefuata aliingiza, kwa sababu labda ilikuwa imesahauliwa hapo awali. Yeye ndiye aliyeamua iingizwe wapi.

Dhana hii inathibitishwa na ugunduzi katika Codex Vaticanus, mojawapo ya kodeksi kubwa zaidi na muhimu zaidi za karne ya 4. Humo mistari hii kwa kweli imewekewa alama kama nyongeza:

Codex Vaticanus (karne ya 4)
inaweka alama 14:34-35 kama nyongeza inayovuruga

Nukta 2 + mstari zinaonyesha kifungu kinachovuruga
Pembetatu nyekundu zinaonyesha pengo hasa mahali ambapo maandiko ya asili yalikatizwa.

Chanzo cha picha: Bibliothèque nationale de France

Kuhusu jambo hili ninamnukuu Philip B. Payne, aliyefanya utafiti wa kufungua njia mpya juu yake: “Sababu saba zinazotokana na nakala za maandiko, na sababu tisa zinazotokana na maneno yaliyomo katika mistari hii, zinanithibitishia mimi na wengine wengi kwamba haikuwemo katika waraka wa asili wa Paulo, bali iliongezwa baadaye. Sasa nitafupisha tatu tu.

Kwanza, maana iliyo wazi ya mistari hii inapingana na kauli za sura hii kwamba “wote” wanaweza kufundisha na kutabiri, na kauli ya sura ya 11:5 kwamba wanawake hutabiri.

Pili, katika nakala za maandiko za nyaraka za Paulo hakuna sehemu nyingine ya andiko iliyo ndefu hata kwa karibu namna hii, na ambayo (katika nakala tofauti) inapatikana mahali pawili tofauti mbali hivyo, bila sababu iliyo wazi.

Tatu, Biblia ya zamani kuliko zote inaiwekea alama mistari hii kama nyongeza ya baadaye isiyo halisi.⁹⁰

Kwanza, mistari hii inapingana na kauli nyingine nyingi za sura hii.

Ili kuepuka mipingano, wengi wanasema kwamba Paulo ananyamazisha tu *maongezi ya kururuga*, au, kama ilivyopendekezwa kwa mara ya kwanza mwaka 1962⁹¹, *kupima* unabii tu. Lakini tafsiri hizi haziendani na dai la kunyamaza lisilo na mipaka, linalorudiwa mara tatu kwa msisitizo katika sehemu hii. Ikiwa mistari wa 34 unakataza tu kupima unabii, basi mistari wa 34 unaruhusu pia maneno yaliyokatizwa katika mistari wa 35. Hatimaye, kuuliza maswali kwa hamu ya kujifunza jambo ni tofauti kabisa na kupima unabii, na mara chache huvuruga. Tafsiri hizi zinamfanya Paulo apinge kile alichokuwa ameandika hivi punde.

Pili, katika nakala zote za Kiyunani za “Kimagharibi” mistari hii inafuata baada ya mistari wa 40, lakini katika nakala nyingine nyingi inafuata baada ya mistari wa 33.

Hii hapa ni Codex D maarufu ya “Kimagharibi” ya karne ya 6. Aya kamili ya kwanza ya picha hii ni mwisho wa sura ya 14. Aya inayofuata ni mistari ya 34 hadi 35. Sehemu ya mwisho inanza sura ya 15.

Mahali pawili tofauti ambapo mistari ya 34 hadi 35 inapatikana panadokeza kwamba mtu fulani aliiandika pembeni, na wanakili wa baadaye waliingiza ama baada ya mistari wa 33 ama baada ya mistari wa 40. Nieleze:

Kanuni ya msingi ya kubainisha maandiko ya asili ya Maandiko Matakatifu ni hii: “Maandiko yanayoeleza vizuri zaidi jinsi maandiko mengine yote yalivyotokea, kwa uwezekano mkubwa ndiyo maandiko ya asili.”

Hakuna nakala yoyote ya waraka wa Paulo inayohamisha kipande kikubwa cha andiko mbali hivyo bila sababu inayoonekana, na hakuna msomaji wa mwanzo

90. Codex Vaticanus B, inayohesabiwa na wengi kuwa nakala ya Kiyunani ya Agano Jipya inayoaminika zaidi.

91. W. Klein, “The Church and the Prophets”, *ATR* 44 (1962) 8.

kabisa aliyekosoa mahali pa andiko hili.⁹² Lakini ilikuwa kawaida kwa wanakili kunakili andiko la pembeni ndani ya andiko kuu.

Kwa mfano, Codex Vaticanus ya karne ya nne ina sehemu 20 zenye andiko la zamani pembeni mwa andiko la Mathayo. Zote isipokuwa 3 zimo katika andiko kuu la karibu nakala zote zilizofuata.

Wagiriki waliamini kabisa kwamba wanawake wanapaswa kukaa kimya katika mikutano ya hadhara.⁹³ Kwa hiyo si ajabu kwamba msomaji fulani, wakati fulani kabla ya mwaka 200 BK, aliongeza pembeni “hekima inayojulikana au ya kawaida” inayoelezwa na mistari hii.

Maelezo pekee ya mahali pawili ambapo mistari hii inapatikana, yanayoendana na desturi zinazojulikana za wanakili, ni kwamba mtu fulani aliandika kwanza mistari hii miwili pembeni mwa nakala fulani, na wanakili wa baadaye waliingiza ama baada ya mistari wa 33 ama baada ya mistari wa 40.

Akili ya kawaida inadai kwamba jambo la kawaida – kuingiza andiko la pembeni ndani ya andiko kuu – linawezekana zaidi kuliko jambo la ajabu namna hiyo, ambalo hakuna mfano mwingine wake unaojulikana – kuhamisha andiko refu namna hiyo mbali hivyo bila sababu inayoonekana.⁹⁴

Tatu, Biblia yetu ya zamani kuliko zote, Codex Vaticanus, inayosifiwa sana kwa usahihi wake, inaiwekea alama mistari hii, inayowanyamazisha wanawake katika kanisa, kama ukatizaji usio halisi na wa uongo.

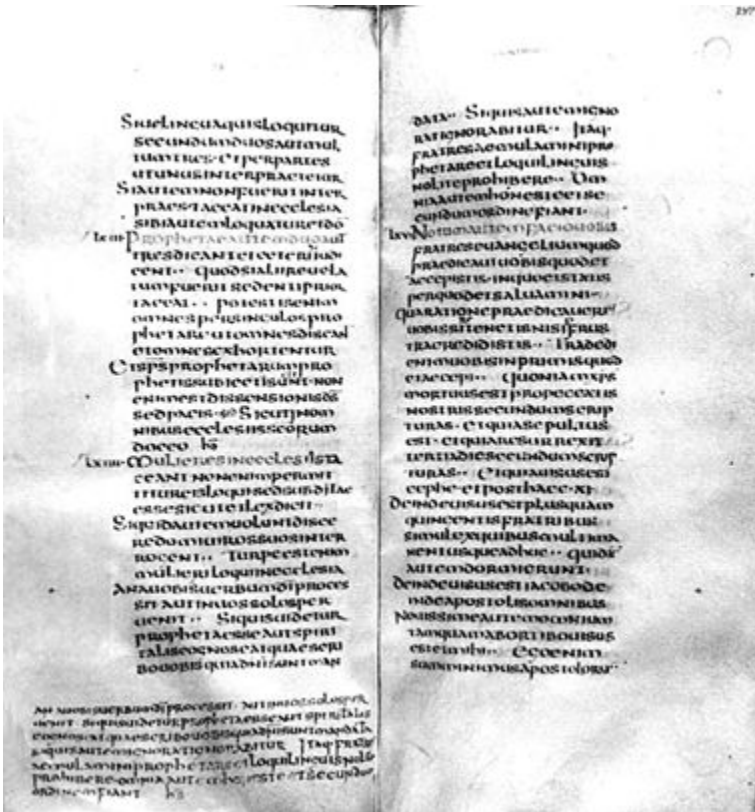
Ni kweli, hata hivyo, kwamba mistari ya 34-35 inapatikana mabali fulani (yaani baada ya mistari wa 33 au wa 40) katika nakala zote zilizobaki, jambo linalodai kwamba iliingizwa mapema sana. Lakini si Vaticanus peke yake inayoiwekea alama kama isiyo halisi. Askofu Victor aliamuru andiko lililosabibishwa liandikwe pembeni ya chini ya Codex Fuldensis,

92. Ulrich Schmid, “Conceptualizing ‘Scribal’ Performances: Reader’s Notes”, katika The Textual History of the Greek New Testament: Changing Views in Contemporary Research, ed. Klaus Wachtel and Michael Holmes (Atlanta: SBL, 2011), 49-64, at 62, 50, 58: “Readers . . . react[ed] to what they read by adding comments in the margin. . . . Baadhi ya maelezo haya huenda yalinakiliwa ndani ya andiko na wanakili waliopaswa kunakili [nakala] iliyokuwa ‘imepambwa’ hivyo. . . . Mwelekeo wa wanakili, angalau kwa mtazamo wa watu wa zamani, unaonekana kuwa ulikuwa kuingiza maelezo ya pembeni katika andiko kuu.”

93. Kwa mfano Plutarch, Aristophanes, Aristotle, Sophocles, Democritus, Aelius Aristides na marabi wengi.

94. Hili linaitwa “uwezekano wa unakili” (Transkriptions-Wahrscheinlichkeit). Hili ni tukio la kipekee. Sababu kuu ya kulitambua kama andiko la pembeni haidhoofishi uaminifu wa andiko jingine lolote.

ambalo linaiacha mistari hii, na andiko lisilo la Kimagharibi MS 88 linaiacha baada ya mstari wa 33, lakini linaiingiza baada ya mstari wa 40 pamoja na alama zinazoonyesha kwamba inapaswa kufuata mstari wa 33. Kwa kuwa mistari hii haipatikani katika mashahidi wa andiko la 1 Wakorintho walio kwa Victor, dai la Dan Wallace kwamba “mistari hii inapatikana katika mashahidi wote wa andiko la 1 Wakorintho” si kweli (<https://bible.org/article/textual-problem-1-corinthians-1434-35>). Wataalamu wa maandiko hupa maandiko tofauti yaliyomo katika nakala moja na ile ile alama tofauti za nakala. 14:34-35 haipatikani katika maandiko yote yanayotofautishwa kwa alama hizi tofauti za nakala. *Si kweli kwamba andiko la 14:34-35 “linaungwa mkono” na nakala zote.*

Katika *Codex Fuldensis* (nakala ya asili iko Fulda), chini yake andiko bila mistari ya 34 na 35 limeandikwa kama sahihisho au tanbihi. Ni wazi kwamba katikati ya karne ya 6 mnakili alikuwa na andiko lisilo na mistari hii.

Maelezo mafupi ya ziada: Codex Fuldensis

Codex Fuldensis (F) ni nakala ya Vulgata yenye andiko la vitabu 23 vya kanoni vya Agano Jipya, pamoja na Diatessaron na Waraka kwa Walaodikia. Ni mojawapo ya nakala za zamani kabisa za Agano Jipya zenye tarehe, na ni nakala pekee ya mwanzo ya Agano Jipya inayojulikana kuwa ilihaririwa na msomi mashuhuri, Askofu Victor wa Capua. Ni shahidi wa pili muhimu wa andiko la Vulgata, na shahidi muhimu zaidi na wa zamani zaidi wa andiko kamili la Diatessaron. Kodeksi hii ni ushahidi muhimu, kama si muhimu kuliko yote, katika mjadala juu ya uhalisi wa andiko la 1 Wakorintho 14:34-35.

Iliandikwa katika miaka 541-546 huko Capua kwa agizo la Askofu Victor. Pia ilikaguliwa na kusahihishwa naye binafsi. Mwishoni mwa Ufunuo kuna tarehe 2 Mei 546, iliyoandikwa na Victor mwenyewe. Victor alilikagua andiko la kodeksi mara ya pili, na kwa hiyo kuna pia tarehe ya pili – 12 Aprili 547.

Codex Fuldensis – Wikipedia, ensaiklopedia huru (kwa Kijerumani)

Kwa msingi wa dhana yake potofu, Wallace anapinga “kwamba lazima iliingia kisirisiri katika andiko katika hatua ya mwanzo kabisa ya kupokezwa ... ndani ya hati ya asili.” Kwamba jambo kama hilo linawezekana kunaonekana katika jinsi

kitenzi “kunyenyekkea” kilivyoingizwa haraka katika Waefeso 5:22⁹⁵, jambo ambalo lingeweza kueleza kwa urahisi kuongezwa kwa mistari hii 34-35 katika nakala zote zilizobaki hadi ndani sana ya karne ya pili.”

“Msomi mashuhuri wa Kanisa Katoliki la Roma Joseph A. Fitzmyer⁹⁶ anabainisha kwamba ‘wengi wa wafasiri wa leo’ wanafikia hitimisho kwamba andiko hili [14:34-35] ni nyongeza ya baadaye. Mtaalamu wa maandiko Kim Haines-Eitzen anabainisha hilo kwa ‘karibu wasomi wote leo’.”⁹⁷ Gordon Fee, ambaye pengine ndiye mtafiti wa maandiko wa kiinjiili anayeheshimiwa zaidi, anatoa hoja kwamba mistari hii haikuwemo katika waraka wa Paulo, bali iliongezwa pembeni mwa nakala fulani na kuingizwa na wanakili wa baadaye ama baada ya mstari wa 33 ama baada ya mstari wa 40.⁹⁸ Kitabu changu *Men and Women One in Christ*, 226-227, kinataja tafiti hamsini na tano zinazofikia hitimisho kwamba 1 Wakorintho 14:34-35 haikuwemo katika waraka wa asili wa Paulo. Katika kurasa 227-53 zinatolewa *sababu saba za nje*, na katika kurasa 253-65 *sababu tisa za ndani*, kwamba andiko hili halitoki kwa Paulo, na katika kurasa 265-67 mapingamizi dhidi ya maelezo ya pembeni yanajibiwa. Kwa ujumla, kwa maoni yangu, ushahidi wa uhakiki wa maandiko unaonyesha kwa nguvu

95. Kama karibu matoleo yote ya Kiyunani yanavyoonyesha, katika nakala za mwanzo kabisa za Waefeso 5:22 hakuna kitenzi kunyenyekkea. Katika ufafanuzi wa Jerome inasemwa kwamba katika nakala za Kiyunani kitenzi kunyenyekkea cha mistari wa 21 hakirudiwi kamwe katika mistari wa 22. Katika andiko la UBS inasemwa kwamba ni “karibu hakika” kwamba “kunyenyekkea” kiliongezwa baadaye. Nakala ya kwanza ambamo umbo lolote la “kunyenyekkea” linapatikana mahali popote katika mistari wa 22, Codex Sinaiticus, iliandikwa karibu mwaka 360 BK. Lakini baada ya hapo kila nakala iliyobaki ina “kunyenyekkea”. Kwa kuwa hakuna nakala ya baadaye iliyoondoa “kunyenyekkea”, haiaminiki kwamba “kunyenyekkea” kiliondolewa kutoka katika nakala zote za mwanzo kabisa. Kwa maana Paulo aliandika: “Nyenyekeaneni kwa kumcha Kristo, ninyi wake kwa waume zenu wenyewe ...”. Kwa hiyo unyenyekevu wa mke unategemea kitenzi chake kutoka “nyenyekeaneni”. Kiwakilishi cha kutendana kinadai kunyenyekeana. Kwa hiyo hakiwezi kumaanisha kunyenyekeka kwa mkubwa. Badala yake kunyenyekeka hapa kunamaanisha “unyenyekevu kwa maana ya kukubali kwa hiari kwa upendo”, BDAG 1042. Katika Wakolosai 3:18 inasemwa kwamba mke anyenyekee “katika yote yanayompendeza Bwana”. Sababu ambayo Biblia inatoa kwa unyenyekevu wa mke si ngazi za mamlaka za kijinsia zilizowekwa na Mungu, bali “neni la Mungu lisije likatukanwa” [Tito 2:5], yaani kuenenda kwa namna isiyovunja kanuni za kitamaduni. Linganisheni “ili, hata kama baadhi ya waume zao hawalitii neno, wavutwe bila neno kwa mwenendo wa wake zao ... Waume nao vivyo hivyo wanyenyekee [kwa wake zao wenyewe], wakae nao kwa hekima, wakiwatambua kama chombo cha kike [BDAG 208, gynaikeios, ‘a kike’] kilicho dhaifu zaidi na cha thamani, na kuwapa heshima wanayostahili kama warithi pamoja wa neema ya uzima, ili maombi yenu yasisiuliwe” [1 Petro 3:1, 7].

96. Joseph A. Fitzmyer, *First Corinthians*, AB (New Haven: Yale, 2008), 530

97. Kim Haines-Eitzen, *The Gendered Palimpsest: Women, Writing, and Representation in Early Christianity* (Oxford: Oxford University Press, 2012), 62

98. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, NICNT (Grand Rapids: Eerdmans, 1987), 699-708

kwamba ni maelezo ya pembeni (glosi), ambayo huenda yaliandikwa na msomaji fulani kabla ya mwaka 197 BK.”

6.2.8 Tathmini ya mwisho

Ninamnukuu mwandishi mwingine aliyeshughulikia mada hii kwa kina sana, kutoka kitabu chake *Men and Women in Christ*:

“Baadhi ya wasomaji huenda wakahisi kwamba kuifuta mistari ya 34-35 ni rahisi mno. Hilo linaeleweka. *Tunafundishwa kwa haki kuwa na shaka kubwa sana juu ya mapendekezo ya kufuta maandiko magumu kutoka katika Biblia.*

Ni muhimu kusisitiza kwamba hapa hatushughuliki na hoja za kutokuwa halisi zinazotegemea ushahidi wa ndani peke yake. Kama tatizo la mistari hii lingekuwa tu kwamba haiendani na muktadha wake, kwamba ina kosa lililo wazi kuhusu yaliyomo katika Agano la Kale, na kwamba hakuna suluhisho la kufasiri lililopatikana linaloipa maana ya kuridhisha, tungeiacha katika andiko, tungekubali mipaka yetu na kutumaini nuru mpya katika siku zijazo.

Hapa pia dalili za nje zinapaswa kuelezwa. Imekuwaje kwamba maneno haya yanapatikana mahali tofauti katika nakala tofauti? Kuna jambo lililoharibika, lakini ni nini? Kama tulivyoona, suluhisho linalowezekana zaidi kwa sifa hii ya ushahidi wa nje ni kwamba mistari ya 34-35 haitoki kwa Paulo, bali kwa maelezo ya pembeni ya mapema yaliyoingizwa katika andiko kuu.

Jambo hili linathibitishwa zaidi na maelezo ya Askofu Victor katika Codex Fuldensis, yanayoonyesha kuwepo kwa andiko ambalo mistari hii miwili haipo kabisa. Na ikiwa mtazamo wa Payne juu ya ushahidi wa Codex Vaticanus ni sahihi, huo ni uthibitisho mwingine.

Tukiujumlisha ushabidi wa nje na wa ndani, hoja za kuikataa mistari hii miwili ziko wazi. Kuifuta si bila ya kiitikadi; ni suala la kufuata ushahidi. Kimsingi hili halitofautiani na kukataa nyongeza nyingine (kama vile mwisho wa Marko, Yohana 5:3-4 na Matendo 24:6-7), zilizojitokeza katika andiko, zikawekwa katika Biblia zetu kwa muda, kisha zikaondolewa uchunguzi wa ushahidi uliopo ulipoleta hitimisho kwamba huenda kwa kweli hazikuwa halisi.

Angalau Biblia zetu zingepaswa kuwa na tanbihi, kitu kama hiki: Ushahidi wa nakala za maandiko unadokeza kwamba mistari ya 34 na 35 inaweza kuwa nyongeza ya baadaye isiyotoka kwa Paulo, na kwa hiyo ingepaswa kuachwa. Ingekuwa bora zaidi kuiandika mistari ya 34-35 kwa herufi za mlalo au kuiweka katika tanbihi, pamoja na maelezo kwamba aina ya tofauti katika nakala za maandiko inaonyesha kwamba uhalisi wake una shaka. *‘Sheria ya BWANA ni kamilifu, huiburudisha nafsi’ (Zaburi 19:7)*. Silipendekezi hili hapa kama kigezo cha uhalisi. Lakini ikiwa baadhi ya wasomaji wamejisikia hatia kwamba nafsi zao hazikupata kuburudishwa sana kutoka 1 Wakorintho 14:34-35, sasa huenda wakakubali kwamba mistari hii huenda kwa kweli si sehemu ya Biblia.”

Niruhusuni nifunge sura hii hivi: Nilikuwa tayari najua hoja hii nilipokiandika kitabu hiki, lakini sikuthubutu kulitilia shaka andiko hili. Sasa hali halisi ya ushahidi imekuwa hivi kwamba karibu haiwezekani tena kuielewa mistari hii miwili kuwa Neno la Mungu lililovuviwa.

Hilo linaleta tofauti kubwa sana. Kwa nini? Kwa sababu majaribio yote ya kueleza (isipokuwa nadharia ya nukuu) yanashindwa kwa sababu ni amri kamili ya kunyamaza. Katika tafsiri zote, majaribio ya kueleza yanagongana na uwazi wa dai hili. Dai ambalo halitoki kwa Paulo, bali linalingana na fikra za kidunia. Inasikitisha kiasi gani! Kwa maana wale wanaowatetea wanawake wanashtakiwa kwa ufeministi na kufuata ulimwengu.

Je, inawezekana kwamba adui, mpinzani na mvurugaji, amefaulu kuingiza kisirisiri katika Biblia jambo lililoleta matokeo mabaya sana kwa wanawake wa Kanisa, na kwa Kanisa zima, katika karne zote?

Tunawezaje kutoka katika hali ya kusikitisha namna hii? Dhana hii potofu ina uzito kiasi gani, hadi leo? Hapa inafaa hatimaye kuchukua msimamo ulio wazi na kuukabili ukweli.

Mwishoni mwa sura hii someni andiko la Wakorintho bila mistari ya 34 na 35, na mtaona jinsi linavyosimama likiwa na mantiki na maana:

“Kwa maana ninyi nyote mnaweza kutabiri mmoja baada ya mwingine, ili wote wajifunze na wote wafarijwe. Na robo za manabii ziko chini ya mamlaka ya manabii. Kwa maana

Mungu si Mungu wa machafuko, bali wa amani, kama ilivyo katika makusanyiko yote ya watakatifu. Mtu akiidhani kwamba yeye ni nabii au mtu wa kiroho, na atambue kwamba haya ninayowaandikia ni amri ya Bwana. Lakini mtu akiwa hajui, na abaki bila kujua. Basi, ndugu zangu, takeni sana kutabiri, wala msizuei kunena kwa lugha. Lakini mambo yote na yatendeke kwa adabu na kwa utaratibu.” [1 Wakorintho 14:31-40, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]

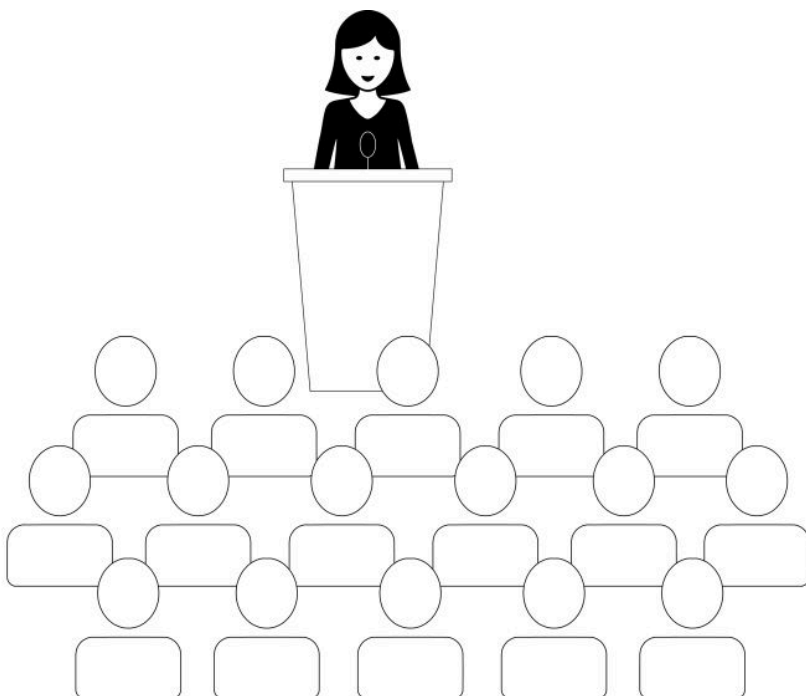
Hakukuwa na wala hakuna amri ya kunyamaza kwa wanawake katika makusanyiko ya kanisa la Yesu! Mtu anaweza kufikia hapo bila kujua Kiyunani na bila nadharia ya nukuu. Je, kweli inawezekana kwamba mtume, aliyekuwa na wanawake wengi kama watenda kazi pamoja naye, aliwataja kwa majina, aliwategemea, waliopigana pamoja naye katika Injili, aliwakataza wanawake hao hao kufungua vinywa vyao?

Mwisho nauliza: Ni nani mwenye shauku kubwa zaidi kwamba dada wanyamaze? Kwamba nusu ya mwili wa Kristo inyamaze kimya? Kwamba wanawake wasiwakamilishe wanaume katika kusanyiko? *Ni yule nyoka wa zamani, mpinzani na mbaribifu, baba wa uongo na mwuaji tangu mwanzo.* Ni uadui wake tu dhidi ya mwanamke unaoweza kuwa sababu ya upofu kama huu, ambao wanaume walio katika uongozi na katika kufundisha watawajibika kwa ajili yake.

Kanisa linalowanyamazisha wanawake litamnyamazisha Robo Mtakatifu. Katharine C. Bushnell

Ninaona katika Neno la Mungu kwamba Yesu, aliyechukuliwa mimba na mwanamke bila mwanamume kuhusika, hakuwanyamazisha wanawake, bali kinyume chake aliwahimiza kusema. Kwamba aliona vema mwanamke kuketi miguuni pa Rabi na kujifunza, kama Paulo alivyoketi miguuni pa Gamalieli. Na kwamba alimruhusu mwanamke kumfanyia huduma muhimu ya kikuhani, na kupokea kutoka kwake kupakwa mafuta kwa ajili ya maziko yake. Wanawake walikuwa wa mwisho msalabani na wa kwanza kaburini. Maneno 5 kati ya yale 7 “maneno ya msalabani” yameshuhudiwa na kupokezwa na wanawake peke yao (askari wa Kirumi wakiachwa kando), na matukio makuu zaidi ya historia ya wokovu yalishuhudiwa na wanawake peke yao. Yesu kwa makusudi aliwatokea wanawake baada ya ufufuo wake na kuwapa agizo la kuwaambia ndugu zake kwamba amefufuka. Angeweza kufanya nini zaidi ili kuweka wazi mara moja na kwa wakati wote kwamba usawa kamili wa mwanamke katika kanisa la Mungu lililokombolewa ni kusudi la asili lisilobadilika?

Christian Beese

6.3 JE, WANAWAKE WANARUHUSIWA KUFUNDISHA?

Mtu akisoma Matendo ya Mitume, baada ya sura 18 anafika mahali hapa: “Huyu (Apolo) akaanza kunena kwa ujasiri ndani ya sinagogi. Na (wanandoa) Prisila na Akila walipomsikia, walimchukua kwao, wakamweleza njia ya Mungu kwa usahihi zaidi” (18:26). Njia ya Mungu ni historia ya wokovu na kiini chake, Masihi. Kueleza kunaweza kueleweka kama “kufundisha” au “kuelekeza”.

Paulo anawaagiza *wote waliopo* katika kusanyiko la Kikristo: “Basi, ndugu, ni nini? Mnapokusanyika, kila mmoja wenu ana zaburi, ana *fundisbo*, ana ufunuo, ana lugha, ana tafsiri; mambo yote na yatendeke kwa ajili ya kujenga.” (1 Wakorintho 14:26). Hili linawahusu ndugu wa kiume na wa kike (katika Kiyunani hakukuwa na neno la dada kwa maana hii).

Watu (ndugu wa kiume na wa kike) wanapaswa kuwafundisha wengine, ili hao nao waweze kuwafundisha wengine (2 Timotheo 2:2). Kwa maana hii wanawake wazee wanapaswa kuwa “walimu wa mambo mema” (Tito 2:3). Mahali na mazingira ya mafundisho haya hayajaamuliwa wala hayajawekewa mipaka.

Yesu anataka wanafunzi wake, wa kiume na wa kike, wafundishe: “Basi, enendeni, mkawafanye mataifa yote kuwa wanafunzi, mkiwabatiza kwa jina la Baba, na Mwana, na Roho Mtakatifu, na kuwafundisha kuyashika yote niliyowaamuru ninyi!” (Mathayo 28:19-20)

Leo katika kila shule, hata katika shule za Kikristo, kuna walimu wanawake. Katika kila chuo kikuu, kwa kila fani, hata theolojia, kuna maprofesa wanawake. Vitabu vingi mno vya wanawake, vyenye mafundisho ya kidunia na pia ya Kikristo, vinasomwa na wanaume. Mwisho, lakini si kwa umuhimu mdogo: Mwanamke mmoja alikuwa Kansela wa Ujerumani kwa miaka 16. Leo kuna wanawake wengi katika kila aina ya nafasi za uongozi. Kwa wengi bado ni wachache mno, lakini hiyo ni mada nyingine.

Sababu yake, kwa mtazamo wa leo, ni ya kawaida kabisa: Wanawake wana uwezo wa akili sawa na wanaume. Au wanawazidi. Hilo halishangazi. Wanaweza kufundisha na kuelekeza vilevile, na mara nyingi vizuri kuliko wanaume.

Miaka mia moja iliyopita haikuwa hivyo bado. Wakati ule wanawake walikuwa na vipawa na akili vilevile, lakini katika ulimwengu uliotawaliwa na wanaume walizuiwa kusoma vyuo vikuu, na zaidi sana kufundisha. Mtu angeweza kushughulikia mada hii ya kihistoria; mimi ninaangalia Kanisa, ulimwengu wa makanisa ya kiinjili na ya kihafidhina.

Mwanzoni mwa sura hii pia ninaanza kwa swali: Baada ya kusoma Biblia, hasa Agano Jipya, je, mngefikia hitimisho kwamba wanawake hawaruhusiwi kufundisha?

Huenda sivyo. Hata hivyo mtu angepaswa kuiruka sehemu fupi moja, yaani 1 Timotheo 2:11-15. Andiko hili moja hasa, *wala si jingine lolote*, lina agizo kama hilo, ambalo mtu hawezi kulipita kana kwamba halipo, ikiwa Maandiko Matakatifu ndiyo kanuni ya imani na maisha yetu. Swali hilo hilo niliuliza

tulipozungumzia kunyamaza kwa wanawake katika ibada. Niligundua katika 1 Wakorintho 14 kwamba aya hii fupi, ikiwa ndiyo dokezo pekee, haiwezekani kabisa ikanyamazisha nusu ya mwili wa Kristo katika kusanyiko.

Kwa hiyo inashangaza pia kwamba wanaume wengi, viongozi wa makanisa na wazee, wanawakataza wanawake kufundisha. Hilo linahusu ibada, lakini pia nje ya makusanyiko. Na ikiwa wanaruhusiwa, basi ni kuwafundisha wanawake au watoto tu. Namna ya kulitekeleza ni nyingi; hapa nimetaja namna moja niliyokulia nayo.

Nitaliangazia andiko pekee la Biblia linalotumiwa kwa marufuku ya kufundisha. Kwanza nadokeza kwamba andiko hili katika lugha yake ya asili ni tata na si wazi hata kidogo; hivyo ndivyo wanavyosema wafafanuzi wengi wa Biblia na wataalamu wa lugha za asili. Je, linaweza kuleta matokeo na vizuizi vikubwa namna hiyo kwa wanawake Wakristo, na kwa hiyo kwa mwili wa Kristo?

6.3.1 Andiko la 1 Timotheo 2:8-15

Basi, nataka wanaume waombe kila mahali, wakiinua mikono mitakatifu, bila hasira na bila mashaka.

Vivyo hivyo, wanawake wajipambe kwa mavazi ya kiasi, kwa adabu na kwa busara, si kwa nywele zilizosukwa na dhahabu au lulu au mavazi ya thamani kubwa, bali – kama iwapasavyo wanawake wanaokiri kumcha Mungu – kwa matendo mema. *Mwanamke ajifunze katika utulivu, kwa unyenyekevu wote. Lakini simrubusu mwanamke kufundisha, wala kumtawala mwanamume, bali awe katika utulivu, kwa maana Adamu aliumbwa kwanza, kisha Hava; wala Adamu hakudanganywa, bali mwanamke alidanganywa, akaanguka katika kosa. Lakini ataokolewa katika kuzaa watoto, wakidumu katika imani na upendo na utakatifu pamoja na busara.* [1 Timotheo 2:8-15, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder]

Kabla sijalipitia andiko hili, madokezo kadhaa ya jumla na ya kihistoria yatasaidia.

6.3.2 Hali ya kihistoria huko Efeso

Waraka wa kwanza kwa Timotheo unamwendea binafsi mtenda kazi pamoja naye wa karibu kabisa, ambaye wakati huo yuko Efeso na kuyatumikia makanisa ya nyumbani huko. Hatujui kwa nini hakuliandikia kanisa moja kwa moja, kama vile Waraka kwa Waefeso tunaoujua. Waraka huo haukuandikwa mapema zaidi tu, bali pia ni tofauti kabisa. Paulo anamwandikia Timotheo madokezo na maonyo mengi. Anaandika juu ya hadithi za uongo, nasaba zisizo na mwisho, walimu wa sheria, watu wasio na dhamiri, roho zidanganyazo, mafundisho ya mashetani, watu wanaojinyima kupita kiasi, wanawake wajane, wapinzani wa maneno yenye uzima ya Bwana Yesu Kristo, na mengine mengi. Waraka huu unahusu matatizo halisi yaliyokuwa hatari kubwa kwa kanisa huko Efeso. Zaidi ya hayo kulikuwa na lile la andiko lililo juu: Wanaume walipaswa kuzuiwa wasibishane na kuhimizwa kuomba, na wanawake walipaswa kuitwa kujizuia.

Efeso ilikuwa chungu cha kuchanganyia dini mbalimbali, ibada za sanamu, uchawi na uganga. Luka anaeleza habari hiyo katika Matendo 19. Katikati ya yote, na akijulikana na kuabudiwa mbali nje ya mipaka ya mji, alikuwa Artemi wa Efeso, mungu mke (wa Kigiriki), binti wa Zeus na pacha mzaliwa wa kwanza wa Apollo. Mungu mke huyu alitumikiwa kwa shauku kubwa na gharama kubwa. Alijengewa hekalu ambalo, wakati ule, likiwa jengo kubwa kuliko yote, lilikuwa mojawapo ya maajabu saba ya ulimwengu wa kale. Alitolewea dhabihu. Kwa heshima yake sikukuu na maandamano yalifanyika. Artemi wa Efeso, ndivyo watu walivyoamini, alikuwa na uwezo wa kuumba uhai mpya. Na kuuondoa. Aliweza kusaidia katika kuzaa na kupunguza maumivu. Alikuwa mlinzi wa mabikira, wa kiume na wa kike.⁹⁹ Warumi walimwita pia Diana.

Katika mji huu mkuu wa zama za kale, ibada ya Artemi ilikuwepo karibu katika kila eneo la maisha ya faragha na ya hadharani, na ilikuwa na ushawishi kwa namna ambayo leo ni vigumu kwetu kuiwazia.

99. Taz.: Paulus an die Epheser, Nacherzählt, Erklärt, für heute (Waraka wa Paulo kwa Waefeso. Imesimuliwa upya, imefafanuliwa, kwa ajili ya leo), Hans-Jörg Ronsdorf

Hata hivyo Paulo aliweza kufanya kazi huko kwa miaka mitatu na kuieneza Injili katika jimbo lote la Kirumi la Asia. Makanisa mengi ya nyumbani yalikuwa yamezaliwa. Lakini katika mazingira haya yalikabiliana pia na ibada hii na nyingine. *Walioamini hawakuweza kuyatupilia mbali maisha yao ya zamani kwa kubonyeza kitufe.* Huenda hadithi za uongo na visasili alivyovitaja Paulo vilihusu pia ibada ya Artemi na ulimwengu wake wa mawazo na mafundisho, hata kama hakuvitaja hivyo kwa majina. Mseto wa dini (sinkretismu), yaani kuunganisha na kuchanganya imani ya Kikristo na ibada za sanamu na desturi zake na mafundisho yake, haukuwa jambo geni, na ulionekana wakati mwingine zaidi na wakati mwingine kidogo. Kwa hiyo mungu mke Artemi aliunganishwa pia na Hawa. Irenaeus aliyaunganisha mafundisho ya uongo ya Efeso na Gnosis, angalau na watangulizi wake. Tertullian alielewa visasili na nasaba zisizo na mwisho kwa mwelekeo huu. Hizo, mbali na kuhusiana na mambo ya Kiyahudi, zinaweza pia kuhusiana na Gnosis na eoni zake zisizohesabika na mfuatano au kuzaliwa kwake. Gnosis ya mwanzo ya “Kikristo” iliichanganya Torati na mambo ya dini ya Kiyahudi na ibada mbalimbali za Kigiriki na Kirumi, ambazo zenyewe zilitokana na dini za Mashariki ya Karibu. *Irenaeus anaandika kwamba Wagnostiki waliifasiri na kuisimulia upya habari ya uumbaji, na hata ya anguko, kwa namna yao wenyewe. Hawa alikuwa nguvu ya kike ya kiroho iliyopuliza ubai ndani ya nafsi ya Adamu. Katika matoleo mengine ya uumbaji Hawa alikuwa na upendeleo na ukuu juu ya Adamu. Ibada ya Artemi huko Efeso ilitawaliwa na wanawake.* Hawa alikuwa na hadhi maalum, kwa sababu alitafuta maarifa, ambayo kwayo mtu huokolewa (Gnosis). Paulo anamaliza waraka wake kwa onyo dhidi ya “maarifa, kama yaitwavyo kwa uongo” (Gnosis), ambayo baadhi waliyakiri na kupotoka mbali na imani (6:20-21).

Utafiti wa kihistoria juu ya Efeso unaendelea. Kama nilivyogundua mwenyewe, ni mada tata. Lakini bila kujali kama mtu anaukubali ujenzi huu wa historia au la, ni vigumu kutoa hoja kwamba historia ya Artemi haileti tofauti yoyote katika kufasiri 1 Timotheo 2:8-15, kama watetezi wengi wa ngazi za mamlaka wanaotetea marufuku ya jumla ya wanawake kufundisha wanavyotaka kutuaminisha. *Kwa namna moja au nyingine, historia hii lazima izingatwe ili kuelewa sehemu hii.*

6.3.3 Mazingira

Tafsiri za Biblia zina vichwa vidogo kama “*Mwenendo unaofaa katika ibada*”. Je, katika hali hii marufuku ya kufundisha ingehusu ibada peke yake, lakini si nafasi nyingine? Lakini Paulo anaonekana hasa kutorejea ibada, bali kuwahutubia wanaume na wanawake kwa ujumla, popote walipo na wanapokutana. Inaonekana inahusu pia hali ya wanandoa nyumbani. “Hakuna kitu katika 1 Timotheo 2:1-8 kinachoubana muktadha kuwa ‘ibada ya hadharani’, bila kuzingatia kwamba ibada zilifanyika katika mazingira ya nyumbani, si mahali pa hadhara. Kwa hiyo si wazi kwamba sehemu iliyobaki ya sura inatoa maagizo ya mwenendo katika makusanyiko ya ibada au katika mazingira ya hadharani, na pia yaliyomo katika sehemu iliyobaki hayaendani kwa urahisi na muktadha wa ‘ibada ya hadharani’, hasa kutajwa kwa kuzaliwa kwa mtoto.”¹⁰⁰

“Paulo angeweza kuzungumza juu ya mwanamke anayefundisha kundi la wanaume, au juu ya wanawake wanaofundisha makundi ya wanaume, lakini si kawaida kuzungumza juu ya mwanamke anayemfundisha ‘mwanamume mmoja’ katika kusanyiko. Badala yake, matumizi ya umoja yanaashiria mwingiliano wa faragha kati ya mwanamke na mwanamume. Katika utamaduni wa Kigiriki na Kirumi mwingiliano wa faragha kati ya mwanamke na mwanamume ungetokea zaidi kati ya watu wa familia moja, na kuna mengi katika sehemu hii yanayoonyesha muktadha wa nyumbani.”

Zaidi ya hayo: Huu si waraka kwa kanisa, bali ni barua binafsi, ambayo msingi wake ni ujuzi ambao hatuwezi kuujenga upya kwa asilimia 100. Ukweli huu angalau unapaswa kuzingatiwa.

Kimsingi inawezekana kabisa kuhitimisha kutoka hapa kwamba haya si maagizo kwa kukusanyika kwa kanisa, hata kama bila shaka mafundisho yake ya kimaadili yanahusika katika nafasi zote.

100. Cynthia Westfall, *Paul and Gender: Reclaiming the Apostle's Vision for Men and Women in Christ*, 2015, 291

6.3.4 Kuomba kila mahali, hasira na mapambo

Basi, nataka wanaume waombe kila mahali, wakiunua mikono mitakatifu, bila hasira na bila mashaka.

Vinyo hinyo, wanawake wajipambe kwa mavazi ya kiasi, kwa adabu na kwa busara, si kwa nywele zilizosukwa na dhahabu au lulu au mavazi ya thamani kubwa, bali – kama inapasavyo wanawake wanaokiri kumcha Mungu – kwa matendo mema.

Andiko lililotangulia, mistari ya 1-7, ndilo msingi unaoyaweka maneno haya katika mwanga sahihi: Paulo anatangaza kwamba kuwaombea watu wote ni mojawapo ya mambo muhimu kabisa ya maisha ya Kikristo. Kwa Wakristo, hiyo ndiyo njia muhimu, isiyo ya moja kwa moja na yenye baraka, ya kuuathiri ulimwengu. *Inaunga mkono na kuendeleza ndoto kuu kabisa ya Mungu: Watu wote waokoleve.*

Kwa hiyo andiko hili linaweka maombi katikati, kama sehemu ya kazi ya Mungu ya kuuokoa ulimwengu. Kwa ajili ya hilo Paulo anawaka moto, naye anataka kuuwasha moto huo (tena) kwa Waefeso, kwa kuomba kwao! Wanaume waache hasira na mashaka nyuma. Wasikubali kuzuiwa kuomba. Hapa Paulo anawahutubia wanaume (*na wanawake*) na kusisitiza kwa wote wawili mwenendo unaoisogeza Injili mbele, si unaoizuia. Wanaume na wanawake waache mtindo wao wa zamani wa maisha uliozoeleka. Wanaume waliojaa testosteroni wanataka kushindana, kubishana na kuwa na haki. Wanawake wanataka kujipamba na kuthamini sana mambo ya nje. Lakini hilo lisiongoze tena maisha yao.

Ikiwa hapa inazungumzwa juu ya kuomba hadharani, swali ni kama Paulo anataka kwamba

1. wanaume waombe kwa namna fulani (mstari wa 8) na 2. wanawake “vivyo hivyo” (mstari wa 9) wavae kwa namna fulani,

au kwamba

1. wanaume waombe kwa namna fulani na 2. “vivyo hivyo” wanawake waombe, tena kwa namna fulani inayohusiana na mavazi.

Kwa mujibu wa wataalamu, tafsiri na ufafanuzi wote wawili unawezekana kisarufi. *Je, basi, kutia moyo kwa Paulo kuhusu maombi (2:1) kumekusudiwa kwa wanaume pekee yao? Hapana. Wao hawaombi kwa namna inayojibiwa zaidi, wala hawana imani zaidi kuliko wanawake. Paulo anataka tu kanisa lote liombe. Wanaume na wanawake waombe kila nafasi inapotokea, kila mahali, ili ndoto ya milele ya Mungu itimie. Wanaume bila hasira, na wanawake kwa adabu na kwa heshima.*

Maneno “Vivyo hivyo wanawake” ni kama alama ya usawa, nayo yanahusu kuomba. Kwa hiyo kuomba hadharani mbele ya wanaume, au wanaume wakiwepo, kunaruhusiwa – tena, ni sahihi zaidi kusema: kunaagizwa.

Sura ya nje ya wanawake inahusiana na hali maalum ya Efeso. Katika mazingira ya ibada ya Artemi wanawake, hasa matajiri walioweza kufanya hivyo, walijipamba kwa gharama kubwa na kwa namna ya kuvutia macho. Katika nyumba ya Mungu hili halikupaswa kuwa hivyo tena. Hapa mtu anajulikana kwa matendo mema. Ilikuwa muhimu kujitenga kabisa na ibada hii ya sanamu, tena kwa kila namna. Bila shaka mwanamke anaruhusiwa kujipamba, lakini hakuna kitu kinachopaswa kuakisi ibada hii ya sanamu.

Kuhamisha marufuku ya mapambo na ya mitindo ya nywele kwa wakati wetu kwa ukali na neno kwa neno, huenda hata wale wanaoamini marufuku ya wanawake kufundisha hawakutekelezi. Wala wanaume wote wanaoomba kwa sauti hawatainua mikono yao. Kuinua mikono iliyo wazi kwa matarajio na kwa kupokea ni mkao unaojulikana wa kuombea wengine huku ukimtazamia Mungu. Lakini hata kutokana na hilo mtu hawezi kutunga kanuni. Kukunja mikono, ambako kwetu ni mkao wa maombi ulioenea, si kosa, nako pia kwetu kunatambulika kama kuomba.

6.3.5 Kujifunza katika utulivu na unyenyekevu

Mwanamke ajifunze katika utulivu, kwa unyenyekevu wote.

Hii ndiyo sentensi pekee katika sehemu yote ya andiko iliyo katika hali ya amri. Wanawake wachache walikuwa na elimu. *Kwamba hapa Paulo, kwa namna fulani, anawabeshimu wanawake wote kama wanafunzi ni jambo la kimapinduzi kabisa. Elimu*

haikupatikana kwa wanawake wengi; haikutakiwa wala haikuungwa mkono. Ilikuwa jambo la wanaume. Kwa msingi huu neno la Paulo linapata sauti tofauti. Zaidi ya hayo: Huenda likawa ufunguo wa kuelewa vizuri marufuku ya kufundisha.

Haiwezi kukataliwa kwamba hapa Paulo anamaanisha mwanamke mmoja maalum aliyeleta matatizo katika kanisa la Efeso, kwa kuwa “mwanamke” yuko katika umoja. Wakati mwingine Paulo anataja majina ya watu wanaoleta matatizo. Wakati mwingine hawataji kwa majina. Ikiwa ni mwanamke mmoja maalum, *basi agizo kama hilo leo linaveza kutumika tu kwa wanawake wanaoenenda kama mwanamke huyo.*

Unyenyekevu mara nyingi unathibitishwa kwa mpangilio wa uumbaji. Kama nitakavyoonyesha hapa chini, hilo silo linalozungumziwa. *Hapa suala ni mtazamo wa unyenyekevu kinyume cha uasi. Mtu anaveza kujifunza tu ikiwa yuko tayari kupokea, akiipokea kweli ya Injili kwa hamu ya kujifunza na kuacha njia za zamani za kufikiri na mafundisho ya hadithi za uongo.* Hilo hufanyika katika utulivu tu. Si suala la kunyamaza, bali la mtazamo wa kujifunza, ambamo maswali yanaruhusiwa na yanasaidia. Lakini si kama jaribio la kupinga, la kukanusha au la upinzani. Hilo lilikuwa tatizo halisi huko Efeso – *si tatizo la wanawake kwa ujumla*, kana kwamba wanawake wote kwa jumla wameumbwa hivyo na wanahitaji kulitii agizo hili la Paulo. Kusema wazi: Katika muktadha huu suala ni unyenyekevu kwa mafundisho ya mitume na ya Injili, si unyenyekevu kwa mwanamume.

6.3.6 Kutofundisha na kutomawala mwanamume

Lakini simruhusu mwanamke kufundisha, wala kumtawala mwanamume, bali awe katika utulivu.

Mstari huu ni kitovu ambapo Wakristo wanagawanyika katika kambi mbili. Kambi moja inaona hapa marufuku ya jumla ya wanawake kufundisha, nyingine inachukulia kwamba ni hali maalum yenye matatizo huko Efeso. Je, tunalichukua neno hili kwa urahisi jinsi lilivyoandikwa katika Kijerumani au katika lugha ya kisasa, na kulishika?

Kama mtenda kazi pamoja na Paulo wa karibu kabisa, Timotheo angejua marufuku yoyote ya jumla ya wanawake kufundisha. Ingekuwa ajabu kwamba hapa, baada ya miaka mingi ya kufanya kazi pamoja, anakumbushwa jambo hilo. Hilo linaonyesha zaidi hali maalum huko Efeso.

Maneno yanayofuata juu ya Hawa na Adamu yanaonekana kuwa sababu ya marufuku ya kufundisha. Basi sababu ni ngazi za mamlaka za uumbaji. Mwanamke akimfundisha mwanamume, ingekuwa kumtawala. Haijalishi mwanamke angefundisha kwa unyenyekevu kiasi gani, labda hata akiwa amefunika kichwa, ingekatazwa, kwa sababu ingekuwa kutawala. Je, kweli hilo ndilo linalomaanishwa?

6.3.7 Je, kufundisha ni sawa na kutawala?

Swali langu la msingi daima limekuwa: Kwa nini *kufundisha* kunaunganishwa na *utawala* au mamlaka? Je, mnajua mahali popote katika Agano Jipya penye uhusiano huu? Je, mnajua tukio ambapo kufundisha kunaitwa wakati huo huo kutawala? Kama tendo lenye madhara? Au hata kama muungano chanya? Je, kufundisha si huduma kwa wengine, ambamo mtu anajiweka chini ya wanaojifunza na wanaosikiliza?

Mafundisho na kufundisha ni mada ya waraka huu: mafundisho na kufundisha yanatajwa mara 15, mara mbili zaidi kuliko katika waraka mwingine wowote. Kufundisha kunaonekana si kuhubiri tu, bali kuna tabia yenye nguvu na ya kufunga zaidi. Kufundisha mafundisho yenye uzima ni kujikinga na kutetea, ni kuliponya na kulijenga kanisa. Lakini je, huko ni kutawala? Au kutumia mamlaka?

“Katika 1 Timotheo 4:11 – yaani katika waraka huo huo – Paulo anatumia maneno ‘Mambo hayo uyaagize na kuyafundisha.’ Kwa ‘kuagiza’ katika Kiyunani kuna neno *parangello*, linalopatikana pia katika 1 Timotheo 5:7 na 6:17. Linamaanisha ‘kuamuru, kuagiza, kutoa amri’. Katika 1 Timotheo 4:11 linatumika pamoja na ‘kufundisha’. Uhusiano huu upo pia katika 1 Timotheo

2:12, lakini kwa neno jingine la ‘kutawala’. Kwa hiyo maana yake si lazima ilingane kabisa na 1 Timotheo 4:11.”¹⁰¹

Neno “mamlaka ya kufundisha”¹⁰² lipo katika mazingira ya kanisa. Swali ni nani mwenye mamlaka ya kutoa kauli ya mafundisho inayowafunga wengine na isiyoweza kupingwa. Katika mambo ya imani hakuna “lolote linakubalika”. Lakini je, Paulo angeweza kumaanisha hilo hapa? *Usabibi wa fundisho kamwe hautegemei jinsia ya anayefundisha*. Je, mwanamume, kwa sababu tu ni mwanamume, ana mamlaka ya kufundisha? Katika mafundisho jambo kuu ni yaliyomo, ni kweli, si swali la jinsia.

Apolo alikuwa hodari katika maandiko (Matendo 18:24), kwa sababu ni wazi kwamba alikuwa na kipawa kikubwa cha kufundisha.

Kufundisha kwa namna inayowafunga wengine hakumaanishi kutawala. Hapo lingepatikana neno jingine.

6.3.8 “Kutawala” kunamaanisha nini?

Neno la “kutawala” si neno la kawaida la “kutumia mamlaka”: *Linapatikana mara moja tu, mahali hapa*. Kwa sababu hiyo ninakuwa mwangalifu zaidi kukubali mstari huu kama sababu pekee ya marufuku ya wanawake kufundisha.

“Neno la ‘kutawala’ (‘authentēin’) linatumika mahali hapa tu katika Agano Jipya.¹⁰³ Nomino inayohusiana nalo, ‘mtawala’, mwanzoni ilimaanisha

101. Wunderli, 37

102. Mamlaka ya kufundisha ya kanisa (*magisterium ecclesiae*) katika makanisa ni mamlaka ya kufundisha inayotumiwa na wenye vyeo fulani na vyombo fulani vya kanisa. Mamlaka ya kufundisha ya kanisa yalikuwa katika historia ya Kanisa yakihusiana na cheo cha askofu, hasa kutokea kwa uaskofu wa mtu mmoja anayetawala. Matokeo ya maendeleo haya yalikuwa ukuu wa Papa katika Ukristo wa Magharibi, uliojitokeza kwanza kwa maana ya *ius appellantis* (haki ya rufaa), na baadaye ukakazwa zaidi kwa fundisho la kutokosea la Mtaguso wa Kwanza wa Vatikano. Msingi wa mafundisho ya kanisa ni Maandiko na Mapokeo. Kinyume chake, Martin Luther aliandika mwaka 1523 “kwamba kusanyiko la Kikristo au kanisa lina haki na mamlaka ya kupima mafundisho yote, na kuwaita walimu, kuwaweka na kuwaondoa”. Kipimo katika hilo ni Biblia peke yake. Matengenezo ya Kanisa yalipoimarika, kupima mafundisho kulipandishwa hadi ngazi ya makanisa ya majimbo, na kando ya Biblia ziliwekwa maungamo ya imani kama kanuni za daraja la pili. (Wikipedia)

103. Kwa kuwa ni hapax legomenon (neno linalopatikana mara moja tu), neno hili halijadiliwa hata katika kamusi ya kitheolojia ya Kittel. Hata hivyo linapatikana kwa waandishi wengi wakuu wa kale wa lugha ya Kiyunani, linganisheni N. J. Hommes. “Let Women be Silent in Church”. Calvin Theological Journal 4 (1969) 5-22, hapa uk. 18 na vitabu vilivyotajwa humo; muhtasari mzuri wa makala ya Hommes uko katika New Testament Abstracts 13 (1969) 365.

‘mwuaji’¹⁰⁴, kwa usahihi zaidi ‘anayejiua’ au ‘mwuaji wa familia’¹⁰⁵. Baadaye katika lugha ya kila siku ilipata maana ya ‘bwana’, ‘mtawala’, ‘mtawala wa kiimla’¹⁰⁶.¹⁰⁷

Namna ya *kutawala* inayotajwa hapa si kitu chema wala cha kutamanika. Lakini mtu akiiona kwa maana chanya, basi wanaume wanapaswa kutawala kwa kufundisha, lakini wanawake wasitawale. Hilo ndilo lingekuwa hitimisho la fundisho hili, ambamo mwanamume yuko katika mamlaka juu ya mwanamke. Mwanamume anapofundisha, anamtawala mwanamke na wote wanaosikiliza na kujifunza.

Huduma ya viongozi, waongozi au wazee katika kanisa, ambamo kufundisha pia ni sehemu yake, kamwe haiitwi “kutawala”.

Marilyn Smith na Ingrid Kern wanahukumu kwa namna inayofanana: “Jambo jingine katika sehemu hii ya waraka kwa Timotheo ni matumizi ya neno *authenthein*, lililotafsiriwa ‘kutumia mamlaka’. Hakuna makubaliano juu ya maana ya *authenthein*, lakini jambo moja ni hakika: Kama Paulo angekusudia kuwakataza wanawake kutumia mamlaka ya aina yoyote kwa maana ya kawaida ya neno hilo, kwa uwezekano mkubwa angetumia neno la kawaida kwa jambo hilo, *exousia*. Badala yake Paulo anatumia neno tofauti kabisa, lisilopatikana mahali pengine popote katika Agano Jipya, ili kudokeza kwamba hapa anamaanisha aina tofauti kabisa ya mamlaka. Mwanahistoria Josephus anatumia *authenthein* kumweleza Antipas, mwana wa Herode, aliyeshitakiwa kwa kuwaua ndugu zake wawili na kujaribu kumwua baba yake (...) Kwa hiyo *authenthein* lina maana ya ‘kutawala’ au

104. C. D. Osburn. “Authenteo (1Timothy 2: 12)”. Restoration Quarterly 25 (1982) 1-12.

105. N. J. Hommes. “Let Women be Silent in Church”. op. cit. uk. 18.

106. Ibid. Walter Lock. A Critical and Exegetical Commentary on The Pastoral Epistles (I & II Timothy and Titus). International Critical Commentary. T. & T. Clark: Edinburgh, 1936. uk. 32 anataja kama maana ya ‘authenthein’ katika Kiyunani cha kawaida ‘despotes’ (= ‘dikteta’), na kama tafsiri ya Kiingereza: “a self-actor”, “to lord it over” na mengine. Sir Robert Falconer. “1 Timothy 2 14,15: Interpretative Notes”. Journal of Biblical Literature 60 (1941) 375-379, hapa uk. 375 anatafsiri kwa namna inayofanana: “a master, an autocrat”. Joseph H. Thayer. Greek-English Lexicon of the New Testament. Baker Book House: Grand Rapids (MI), 1977. uk. 84 (Na. 830) anatoa kama maana ya ‘authenteo’: “one who with his own hand kills either others or himself”, “one who does a thing himself, the author”, “one who acts on his own authority, autocratic”, lenye maana sawa na ‘autokrator’, “an absolute master”.

107. Schirrmacher, 122

‘kutumia nguvu kamili’ juu ya watu, kwa nia ya kuwaangamiza.”¹⁰⁸

Katika muktadha huu si mambo mawili yaliyotengana – hapa yanakwenda pamoja, yanategemeana na kuongezana kwa namna mbaya: *kufundisha na kutawala*. Kwa kuzingatia hali ya kihistoria na ya kidini huko Efeso, suala ni kufundisha kwa namna ya kutawala. Kwa namna mbaya, ya kutawala kwa nguvu, hata ya kuvuka mipaka, kama ilivyotokea kwa wanawake wa mazingira ya Artemi. Kwa usahihi, inaweza hata kuwa hali kama ile ya ibada ya Artemi, iliyohusu uzazi na kutoa uhai. Kuwatawala wanaume katika mambo ya tendo la ndoa. Ingawa jambo hili linaweza kusikika geni, hayo ndiyo yaliyokuwa mazingira ambamo Paulo anaandika waraka wa kwanza kwa Timotheo. Basi sentensi hii ingesomeka hivi: Simruhusu mwanamke kufundisha (mafundisho ya uongo) na kumtawala mwanamume kimapenzi.

Kwa biyo suala si marufuku ya kufundisha hadharani mbele ya wanaume. Wala si kwamba mke hangeruhusiwa kamwe kumfundisha mumewe jambo. Wakati ule wanawake walikuwa nyuma kielimu, kwa sababu walikuwa karibu wamezuwa kabisa kusoma na kujifunza. Lakini mwanamke aliyekuwa mwanafunzi wa Yesu kwa muda mrefu bila shaka angemfundisha mumewe aliyeamini baadaye kuliko yeye.

Huenda Efeso kulikuwa na wanawake waliofundisha kwa kujikweza na kwa kutawala, kwa kufuata mfano wa Wagnostiki. Walijidai mamlaka ya kufundisha, kana kwamba waliinyakua. Baya zaidi, walifundisha mafundisho ya uongo. Wanawake hao wala mafundisho yao hawakupaswa kuvumiliwa. Katika nyumba ya Mungu hakuna nafasi kwa mwenendo kama huo na kwa mafundisho ya uongo. *Vinyo biyo kama wanaume wangepanya biyo*. Lakini huko Efeso tatizo lilikuwa mwanamke mmoja maalum au kundi la wanawake. *Hakuna sababu ya kuwaweka wanawake wote Wakristo katika kiwango hicho!* Kutajwa kwa mwanamke Yezebeli (Ufunuo 2:20), aliyefundisha huko Thiatira, kunaendana na mfano huu: Tatizo huko halikuwa kwamba alifundisha akiwa mwanamke, bali kwamba alifundisha uongo.

108. Kwa Wunderli: Smith/Kern 2005, 98; Bauer 1988, 1240

Katika muktadha huu kutawala hakuwezi kuelezwa kama “uongozi” au “mamlaka” ya kiroho. Yaani kama kazi ya uongozi au ya uchungaji katika kanisa. Yesu na Paulo wasingeelewa hilo kuwa kutawala. Namna ya Kikristo ya kutawala ni kutumikia. Na kuwa si wa kwanza, bali wa mwisho (Marko 10:42-45). Mtazamo unaowezekana mtu anapowatangulia wengine kama kiongozi. Petro anawakumbusha wachungaji kwamba kutawala hakuhusiani hata kidogo na huduma ya uchungaji:

“Lichungeni kundi la Mungu lililo kwenu, mkilisimamia si kwa kulazimishwa, bali kwa hiari, wala si kwa kupenda faida ya aibu, bali kwa moyo, wala si kama watu wanaotawala juu ya mali zao, bali kama vielelezo kwa lile kundi.” 1 Petro 5:2-3

Kuwa katika utulivu hakumaanishi kufunga mdomo kwa sababu mtu analazimika kunyamaza, bali mwenendo fulani, yaani: “kudumu katika amani”, “kudumu katika utulivu” au “kudumisha utaratibu”.¹⁰⁹ Katika mchakato wa kujifunza na kusikilizana, mwenendo huu ndio agizo kwa wanawake wanaohusika, lakini ungekuwa vilevile kwa wanaume, kama wangeleta matatizo yale yale.

Kuketi kwa utulivu na kwa usikivu kama Mariamu miguuni pa Yesu ndio mtazamo bora wa kujifunza, ili kumsikiliza Mwalimu wa walimu wote.

6.3.9 Adamu na Hawa huko Efeso

... kwa maana Adamu aliumbwa kwanza, kisha Hawa; wala Adamu hakudanganywa, bali mwanamke alidanganywa, akaanguka katika kosa.

Kwa maneno haya Paulo anaonekana kueleza sababu ya mwanamke kutoruhusiwa kufundisha hadharani. Kwa maana “kufundisha” si kunyenyekea, bali ni kutawala. Ndivyo nilivyosikia mara nyingi. Na mimi mwenyewe nilielewa hivyo daima. Hata hivyo, kusema kweli, nikiwa na mashaka kadhaa akilini. Je, inawezekana kwamba mfuatano wa wakati wenye tofauti ya saa chache (ikiwa mtu anaamini siku za uumbaji za saa 24) una uzito mkubwa namna hiyo? Adamu na Hawa ni kama mapacha waliumbwa mmoja baada ya mwingine kwa muda mfupi. Je, muda huo mfupi uweke marufuku kama hiyo ya kufundisha kwa wanawake wote? Na je, ni adhabu ya Mungu kwamba wanawake

109. Linganisheni ExWNT, juzuu II, uk. 311

hawaruhusiwi kufundisha kwa sababu Hawa alidanganywa? Kwamba tangu Edeni hakuna mwanamke anayeruhusiwa kufundisha kwa sababu hiyo? Hata kama ana kipawa cha kufundisha?

Basi, angalau Wakristo wa Kiyahudi walikuwa na Septuaginta na/au Torati. Hiyo ndiyo iliyokuwa Biblia ya Wakristo kabla ya kuwepo kwa kanoni ya Agano Jipya. Sasa Paulo anarudia jambo ambalo kila mtu angeweza kulisoma. *Kwa nini Paulo anataja jambo lililojulikana na lililo wazi namna hiyo? Kwamba Adamu aliumbwa kwanza na Hawa alijaribiwa.*

Zaidi ya hayo, kama andiko hili likieleweka kama nilivyotaja hivi punde, Paulo angejipinga kwa namna fulani. Katika Warumi 5 kuanzia mstari wa 12 anamweleza Adamu, aliyeileta dhambi ulimwenguni na hivyo akawa, *kama wa kwanza*, kichwa cha familia yake, jumuiya ya ulimwengu ya wanadamu wote wanaozaliwa katika dhambi. Adamu ndiye anayewajibika. Jibu la Mungu na wokovu wake ni kichwa kipya kinachotufanya “wana wa kupanga” katika jumuiya yake: Yesu Kristo.

Hapa katika 1 Timotheo mtu angeweza kudhani kwamba Paulo anamfanya Hawa kuwa kichwa kinachowajibika. Lazima kuwe na sababu maalum ya yeye kulitaja hapa hivyo. Na kama nilivyokwisha kudokeza hapo juu, kulikuwa na matoleo ya uumbaji ya Gnosis ya mwanzo yaliyokuwa yakienea, yaliyodai kinyume chake. Kwamba Hawa aliumbwa kwanza na Adamu alijaribiwa kwanza. Katika mazingira ya Artemi, wanawake walikuwa muhimu kuliko wanaume katika ibada hii yenye ushawishi. Hilo lingeweza kuwa sababu kwa mwanamke mmoja au wanawake kadhaa kufundisha kwa kutawala na kuasi mafundisho ya Kristo na kuyapinga.

Kutajwa kwa Adamu na Hawa huenda pia ni dokezo chanya. Si dokezo la udhaifu wa Hawa wala la ubora wa Adamu, bali la umuhimu wa elimu, wa kujifunza na wa kumnyenyekea Mungu. Huenda Hawa alidanganywa kwa sababu hakuwa amefundishwa vya kutosha. Adamu, kwa upande mwingine, alitenda dhambi kwa kujua, kwa kutotii amri ya moja kwa moja ya Mungu. “Tusiache mabomu mengine yasiyolipuka na mabomu ya ardhini yakitapakaa, ambayo kwayo watu wanaweza kuchanganywa. Tulisome andiko hili jinsi

ninavyoamini lilivyokusudiwa, kama njia ya kulijenga kanisa la Mungu, wanaume na wanawake sawasawa. Kama vile Paulo alivyojali kulitumia katika hali fulani, sisi nasi tunapaswa kufikiri kwa makini na kuomba kuhusu mahali ambapo utamaduni wetu wenyewe, chuki zetu wenyewe na hasira zetu zinatupeleka. Tunapaswa kufanya kadiri tuwezavyo ili tusijifananishe na mojawapo ya mitazamo mbalimbali iliyozoeleka ambayo ulimwengu unatoa, bali tufanane na ujumbe wa Injili ya Yesu unaoponya, unaoweka huru na unaowapenda wanadamu.”¹¹⁰

6.3.10 Sasa siruhusu

“Sasa siruhusu” si marufuku ya kudumu wala ya ulimwengu wote kwa wanawake wanaoongoza na kufundisha (mstari wa 12). Philip Payne na wengine wametoa hoja kwamba “Simruhusu mwanamke kufundisha” si tafsiri bora ya maandiko ya Kiyunani. “Sasa siruhusu” ni tafsiri bora zaidi. “Sasa siruhusu” inaonyesha agizo la wakati huu, mahususi, kwa tatizo fulani la muda maalum huko Efeso (si marufuku ya kudumu wala ya ulimwengu wote kwa wanawake kufundisha). Wasomi mbalimbali wameonyesha kwamba matumizi ya Paulo ya kitenzi epitrepō katika kauli ya kutenda na hali ya kuarifu (Indikativ), pamoja na kikanushi ouk (“Siruhusu ...”), yanaonyesha kwa nguvu agizo mahususi kwa hali fulani. Katika sehemu kubwa kabisa ya mara ambapo epitrepō inatumika katika Agano Jipya, na kila mara katika Agano la Kale la Kiyunani, inahusu “wakati fulani, au muda mfupi au wenye kikomo tu.”¹¹¹ Kwa hiyo, mwanamke huyo maalum au kundi hilo la wanawake walipokuwa wameyaelewa, kuyapokea na kujifunza mafundisho, kwa mantiki marufuku hii ya kufundisha ingeondolewa.

Haiwezi kurudiwa mara za kutosha: Si marufuku ya ulimwengu wote kwa wanawake kufundisha kwa sababu ya mpangilio wa umbaji wa wanadamu mawili wa kwanza. Hilo si fundisho la Paulo. Si agizo kwa makanisa yote ya ulimwengu katika nyakati zote, bali limeelekezwa kwa hali maalum huko Efeso. Si marufuku ya kufundisha kwa

110. Wright, N. T., uk. 27, Paul for Everyone: The Pastoral Letters, London, 2003

111. Hill, Graham Joseph, uk. 63-64, Holding Up Half the Sky: A Biblical Case for Women Leading and Teaching in the Church

wanawake, bali ni agizo kuhusu mtazamo. Wanawake hawa wasifundishe kwa kutawala, bali wajifunze kwa moyo mnyenyekevu.

6.3.11 Wokovu kwa kuzaa watoto?

Lakini ataokolewa katika kuzaa watoto, wakidumu katika imani na upendo na utakatifu pamoja na busara.

Ni mahusiano ya ajabu mtu asipojua historia yake. Kufundisha na kujifunza kunahusiana nini na kuzaa? Zaidi ya mara moja niliambiwa kwamba Wakristo wengi husoma Biblia, lakini hawawezi kujua historia hii ya zamani. Je, Mungu hakuhakikisha kwamba andiko hili linaweza kueleweka bila ujuzi wote huu wa historia?

Tumepewa akili iliyotiwa nuru. Roho Mtakatifu ndiye mwalimu wetu. Leo tuna uwezo wa kupata matokeo mengi ya utafiti kwenye skrini kwa sekunde chache. Tuna tafiti nyingi mno juu ya maandiko haya. Uchunguzi wa lugha za asili juu ya kila uwezekano unaowezekana. Kwa jumla tayari ni mwingi mno karibu kiasi kwamba ni vigumu kubaki na picha kamili. Kila anayefundisha anapaswa kuchunguza maswali kama hayo.

Kwa vyovyote vile, kila msomaji wa Biblia anapaswa kushughulika na historia ya andiko. Kwa njia na nafasi anazozipata. Shuleni watu hujifunza na kuzoea kushughulikia maandiko na maswali ya kuyauliza. Kwa hiyo ninaweza kuzungumza kwa ajili ya wakati wetu tu, tunaposoma Biblia, na simwachilii mtu yeyote wajibu wa kuyafikiria maandiko kidogo zaidi kuliko kuyaelewa kwa herufi tu. Na kumwomba Mungu kwa bidii atupe uwazi na nguvu ya kutii. Isiwe kwamba kosa liko kwetu, kwa juujuu yangu, kwa hofu ya uvumbuzi mpya, kwa uvivu, au kwa kutolifikiria andiko vya kutosha.

Huko Efeso wanawake wajanazito walijikabidhi kwa mungu mke Artemi walipojifungua. Yeye alionekana kuwa na uwezo wa kufanikisha kuzaa. Lakini hilo lilikuwa uongo kabisa, sawa na ile badithi ya uongo kwamba Hava aliumbwa kwanza na Adamu alidanganywa kwanza. Wokovu pekee katika kuzaa, ambao mara nyingi ni wa hatari kwa maisha na wenye maumivu, unaweza kutolewa na Mungu. Yeye peke

yake ndiye Mwokozi na Msaidizi wetu. Kwa hiyo Paulo anataka kusema kwamba watu wazitupilie mbali hatimaye hadithi hizi zote za uongo, visasili na matarajio ya kutisha, na wajikabidhi katika yote kwa Mungu, Mwokozi pekee.

Kwa mstari huu mgumu ninanukuu maelezo mengine yanayowezekana: “Tatizo jingine linaloonekana linajitokeza kuhusu ‘kuokolewa kwa kuzaa watoto’. Je, Paulo alifundisha kwamba wanawake huokolewa wanapozaa watoto?! Fundisho hili haliwezekani kabisa kuwaziwa! Lingepingana na mafundisho yake yote, na kwa hiyo haliwezi kabisa kuwa ndilo linalomaanishwa hapa. Badala yake huenda Paulo anarejea hapa Mwanzo 3:15, yaani kwamba uzao wa mwanamke ndio unaoleta wokovu. Kwa kuwa walimu wa uongo wanawake, ambao Paulo anawaonya hapa, walidhani kwamba wokovu unakuja moja kwa moja kupitia wanawake, Paulo anaweka wazi kwamba wokovu kweli unakuja kupitia wanawake, lakini kwa kweli kupitia uzao uliozaliwa na mwanamke, Kristo (wakati Wagnostiki waliuona mwili – na kwa hiyo pia kuzaa watoto – kuwa jambo la hali ya chini na lililopitwa na wakati).”¹¹²

6.3.12 1 Timotheo leo

“Swali kwetu sisi waamini wa leo si jinsi tunavyoweza kuwalazimisha wanaume na wanawake wa karne ya 21 kuingia katika mawazo bora ya Kigiriki na Kirumi kuhusu uanaume na uanawake. *Swali kwetu ni jinsi tunavyoweza kuwa watu wa maombi katika mtazamo wa utakatifu.* Tunapaswa kulionyeshaje hili kama watu wa leo? Ninapendekeza kwamba kuepuka hasira na mafarakano kunahusu watu wote, kwa hiyo labda tungeanzia hapo. Swali jingine ni jinsi sisi, kama watu ‘wanaokiri kumcha Mungu’, tunavyolionyesha hili kwa matendo mema. Ni matendo mema ya aina gani katika muktadha wetu wa leo?

Na angalieni neno ‘wakidumu’ (yaani ‘wao’) mwishoni mwa sura ya 2 katika mstari wa 15. *‘Wao’ inawahusu wanaume na wanawake ambao sehemu hii imeelekezwa kwao.* Sura yote ya 2 inatofautishwa na mwenendo wa kukufuru wa Himenayo na Iskanda (1 Timotheo 1:20). Basi, tunawezaje kuendelea mbele katika wokovu

112. Michael Trenkel, 2017 (taz. orodha ya vitabu)

wetu, kwa rehera kuu na neema ya Yesu Kristo, katika imani, katika upendo na katika utakatifu pamoja na kujitawala? Hilo linaonekanaje?

Kurudia tena, ningependa kusema kwamba kwa maoni yangu Paulo hafikii hitimisho kwamba wanawake ni tofauti sana na wanaume kiasi kwamba kwa ujumla wamezuiwa kushika nafasi fulani katika kanisa au nyumbani. Kwa kweli ni kinyume chake. Wanaume na wanawake ni sawa mbele za Bwana. Hataki kusema kwamba wanawake hawawezi kuwekwa katika nafasi fulani kwa sababu ya jinsia yao. Katika zama za kale wanawake mara kwa mara walikuwa wasimamizi wa nyumba au wa kaya. *Adamu na Hawa si msingi wa amri ya mstari wa 12, bali ni mifano ya kile ambacho mtu hapaswi kufanya*. Katika 2 Wakorintho 11:3 Paulo anatumia jinsi nyoka alivyomdanganya Hawa kama mfano *kwa kanisa lote*. Hapa katika 1 Timotheo inatumika kwa wanawake peke yao.

Mimi binafsi simtarajii mume wangu aenende kana kwamba ni mkuu wa kaya ya Kigiriki na Kirumi. Ingekuwa ajabu kama angeenenda hivyo. Sisi ni watu wa karne ya 21 tunaoishi maisha ya karne ya 21. Kama ningemtarajia atumie mamlaka kana kwamba ni mume wa karne ya 1, ningewafanya wasioamini waipingie imani ya Kikristo. Kama 1 Timotheo 5:14 inavyoonya, hatupaswi kumpa adui nafasi ya kutukana.”¹¹³

6.3.13 Mabitimisho

Tukiitazama hali ya kihistoria huko Efeso, mambo kadhaa yanakuwa wazi zaidi. Lakini hata hivyo maswali yanabaki. Hata hivyo kusudi la andiko limeweza kutambulika. Matokeo yake ni haya: *Si marufuku ya jumla ya kufundisha au ya kuhubiri, wala si marufuku ya kuongoza, bali ni marufuku ya kufundisha theolojia fulani maalum, yaani ya uongo. Na marufuku ya kufundisha kwa namna ya kutawala, inayodai utii, au hata kwa kuvuka mipaka*. Au kujidai mamlaka ya kufundisha bila haki. Hayo hayapo mahali pake katika maisha ya Kikristo wala katika kusanyiko la Mungu. Hilo lilikuwa tatizo mahususi huko Efeso. Kwa ujumla bila shaka linawahusu pia wanaume. Katika jambo hili, safari hii, wao hawakuwa sababu ya

113. Kidson, *Persuading Shipwrecked Men: The Rhetorical Strategies of 1 Timothy 1*, 2020, Mohr Siebeck Tübingen

karipio. *Kwa hiyo Paulo baelezi nafasi ya wanawake katika Kanisa la ulimwengu wote, bali anasabihisha matumizi mabaya huko Efeso.*

Ni wanawake wangapi kati yetu waliopewa kipawa cha kufundisha, lakini hawawezi kukitumia kwa sababu wanaume wanawazuia njia?

Kwa mstari huu mmoja, wanawake wengi mno wenye vipawa katika Kristo wamezuiwa kufundisha kama wanaume. *Wanaobusika na hilo ni wanaume! Wao lazima wakomeshe bali hii mbaya.*

6.3.14 Tafsiri yenye maelezo ya andiko la Timotheo

Ifuatayo ni tafsiri yenye maelezo, ya kusimulia kwa maneno mengine, ya sehemu hii. Hivi ndivyo ngingieleza, kama ningepaswa kuifasiri kwa ufupi. *Haya ni maandiko yangu, maneno yangu, si maandiko ya Biblia.*

Timotheo mpendwa, ili kuyadhibiti matatizo huko Efeso na baadhi ya wanaume na baadhi ya wanawake, yafuatayo yanapaswa kufanyika: Wanaume waanze kuomba. Kila mahali wanapokutana. Hata hadharani. Badala ya kubishana juu ya visasili na mafundisho ya uongo. Hasira na ugomvi huzuia maombi. Kuomba pamoja huleta maisha ya utulivu na amani. Kwa mikono iliyoinuliwa, iliyo wazi na inayopokea, iliyo safi bila ugomvi na vurugu, wamwabudu pamoja Mungu wetu Mwokozi na kuwaomba watu wote mbele ya kiti cha enzi cha Mungu.

Bila shaka wanawake nao waombe, sawasawa na wanaume. Katika hilo ni muhimu kwamba wanawake, ninamaanisha hasa wanawake matajiri, wajionyeshe kwa kiasi popote wanapotokea na kuonekana. Mapambo yao, yanayovuta macho ya watu kwao, tena ili kuwazidi wanawake wengine, yasiwe mitindo ya nywele ya gharama kubwa na ya kuvutia macho, wala mapambo ya dhahabu na lulu, wala mavazi ya bei ghali na ya ajabu. Wanawake wanaomfuata Masihi hawahitaji kujionyesha hivyo wala kutumia ushawishi na kutawala kwa njia hii. Kuna pambo na ushawishi wenye thamani zaidi, unaoheshimiwa hata na watu wote: matendo mema.

Mwanamke ajifunze kweli ya Injili ni nini. Kwa hamu ya kujifunza, kwa usikivu na kwa shauku ya kujua. Katika nyumba yake mwenyewe. Hasa mmoja wa

wanawake hawa simruhusu kuendelea kueneza visasili na mafundisho haya yote ya uongo. Asijiinue juu ya mumewe au juu ya wanaume kwa ujumla, wala kujidai mamlaka ya kufundisha asiyostahili, kwa kuwa hayajui wala hayaelewi mafundisho yenye uzima. Asikilize anapoelezwa mafundisho yenye uzima. Kwa maana anayahitaji, kwa kuwa anakosa maarifa, na ujinga huu unaleta madhara makubwa anapoeleza visasili majumbani. Kuumbwa kwa Adamu na Hawa ndio mfano unaofaa kwa hali hii. Adamu aliumbwa kwanza, na yeye ndiye aliyepaswa kumfundisha Hawa. Yeye hakudanganywa. Lakini Hawa alidanganywa na kupotoshwa. Wanawake wasipojifunza kwa hiari, watadanganywa kama Hawa na kuwa mtego kwa wengine. Baadhi ya wanawake huko Efeso wasipojifunza kutoka kwa waume zao, ndivyo itakavyotokea.

Na wanawake hawa wanapaswa kujua kwamba watalindwa katika kuzaa watoto. Licha ya kudanganywa kwa Hawa na maumivu makubwa ya kuzaa. Mungu, Mwokozi wetu, ndiye anayeokoa, si Artemi wa Efeso, mungu mke mlinzi aliyetengenezwa na wanadamu. Kwa hiyo wajikite katika imani na upendo na utakatifu. Pamoja kama wanandoa, ambao kama Adamu na Hawa ni mwili mmoja. Wanawake wasiogope kupata watoto, na wanaume wajitawale katika tendo la ndoa na wakumbuke kwamba mimba nyingi mno ni hatari kwa wake zao.

6.4 AMRI ZA ULIMWENGU WOTE NA AMRI ZA WAKATI FULANI

Baada ya kulishughulikia andiko hili fupi, na kwa kuwa hapa pia maswali yanabaki, ningependa kuonyesha kanuni ya jinsi amri zinavyohusika:

Tunajua je ni lini amri katika Maandiko Matakatifu ni za ulimwengu wote, na nyingine zina mipaka ya muktadha au ni za kitamaduni?

Mara nyingi tunaweza kuzitambua kwa sababu ya muktadha. Uasherati, kwa mfano, daima ni dhambi. Hilo ni wazi kuwa la ulimwengu wote! Lakini wakati mwingine ni vigumu sana, kwa sababu Biblia ina aina mbalimbali za maandiko, yaani aina za fasihi au mitindo ya maandiko kama historia, simulizi, maagizo, maonyo n.k., na kwa msingi huo watu wanapata matendo na maadili kwa namna

tofauti. Zaidi ya hayo kuna swali la nani hasa anayehutubiwa. Mfano rahisi: Israeli katika Agano la Kale lilipewa maagizo ambayo leo hayalihusu kanisa la Agano Jipya.

Katika nyaraka za Paulo kuna dalili za kutusaidia kulitambua hilo:

Je, maagizo yanarudina? Je, tunayaona katika miktadha mbalimbali? Je, kuna lugha iliyo wazi na ya pamoja; au, kwa maneno mengine, Paulo anapotumia maneno au istilahi adimu na zisizo za kawaida, hilo linatulazimisha kudhani kwamba hali ni ya pekee na yenye mipaka zaidi. Kwa mada maalum ya kitabu hiki inaonekana kwamba maandiko makuu (1 Wakorintho 11; 14; 1 Timotheo 2) yana hoja za pekee namna hiyo, na msamiati wa ajabu namna hiyo, kwamba ni vigumu kwayo kuthibitisha marufuku ya ulimwengu wote kwa wanawake katika kufundisha na kuongoza.

Maagizo ya ulimwengu wote yanaingia vizuri katika muktadha mzima wa Biblia na hayaleti mipingano.

Kufasiri Biblia kamwe hakufanyiki katika ombwe lisilogemea upande wowote. Hatuweki kando dhana zetu, uzoefu wetu, malezi yetu na maadili yetu tunapoikaribia Biblia. Tunajileta sisi wenyewe katika kuelewa na kufasiri andiko. Mtu asipolizingatia hilo, kuna hatari ya ubiblia (Bibilizismus) usio na afya.

6.4.1 Ubiblia (Bibilizismus) na Sola Scriptura

Mwanzoni nilitaja neno “ubiblia” (Bibilizismus). Kama mtazamo mbaya na usio na afya kuhusu Biblia na maisha ya Kikristo. Ubiblia ni mtazamo unaopuuza kutofautisha amri za ulimwengu wote na amri za wakati fulani. Ni mtazamo unaojidai kuwa mwaminifu kwa Biblia kwa kujitenga na wengine ambao, katika mistari fulani, hawaichukui Biblia neno kwa neno, bali wanaiweka katika muktadha wake. Kwa waaminifu hao kwa Biblia haijalishi jinsi wengine hao wanavyothibitisha msimamo wao vizuri. Mara nyingi wanashukiwa kuwa na nia ya kuifanya Biblia ipatane na matakwa yao wenyewe au na roho ya zama ya ulimwengu.

Ubiblia unaiieleza na kuivekea mipaka nafasi ya mwanamke katika Kanisa kwa maandiko machache ya Biblia, na hawioni picha kubwa ambayo Biblia inaionyesha waziwazi, tangu Agano la Kale. Kwa kila mapokeo na kila namna ya kuendesha ibada, na pia ya kuishi maisha ya Kikristo, watu wanatafuta mstari wa Biblia wa kuithibitisha. Bila shaka Biblia ni kipimo na kanuni, lakini pale ambapo maagizo hayako wazi kabisa, inafaa kufuata picha nzima ya Biblia, na kutojishikiza kitumwa kwenye mistari mmoja mmoja. Ni kuruka kwa kimo fulani tu kunakoruhusu kuona mbali zaidi, *ili kuitazama nchi yote ya Biblia.* Vivyo hivyo, tunapotazama mchoro mkubwa, tunapaswa kurudi nyuma kidogo ili tuone wote, tusibaki tukishikilia sehemu ndogo tu. Wakati mwingine inafaa kutafuta suluhisho za vitendo, kwa uwazi na kwa kumtumaini Mungu.

Ubiblia ni namna ya kuisoma na kuikaribia Biblia inayoikubali kuwa chanzo pekee cha kueleza imani ya Kikristo, na hasa pia ya maisha ya Kikristo. Kwa nafsi yake huo ni mtazamo mzuri. Lakini historia ya maandiko inapopuuzwa, au inapokataliwa kuwa haina uhakika na haina umuhimu, hapo linakuwa tatizo. *Ubiblia unapuuzua ufahamu wa mapokeo mapana ya Kikristo, na hauwezi kupima hali yake yenyewe ya kitamaduni na mahali pake ukilinganisha na wakati Agano Jipya lilipoandikwa.* Ubiblia hauguswi na maswali na hoja zenye haki. Ufahamu wa kundi lake lenyewe, vuguvugu lake, muungano wake au “kabila” lake, kwa kujua au bila kujua, unahesabiwa kuwa wa juu kabisa au wa ndani kabisa, na unarithishwa kwa kila kizazi. Ubiblia ni upofu wa kutoona kwamba mtu mwenyewe amesimama ndani ya mapokeo ya kufasiri, yenye malezi yake, wanafikra wake wa kwanza na shinikizo zake za kikundi.

“Sola Scriptura” ya Matengenezo ya Kanisa, yaani “Maandiko peke yake”, si ubiblia! Viongozi wa Matengenezo, au warithi wao, walipoeleza zile “Sola”, hawakumaanisha Maandiko matupu au Maandiko peke yake bila kitu kingine, *bali ukuu wa Maandiko kando ya mapokeo, uzoefu na maumbile.* Waprotestanti waliposisitiza uwazi wa Maandiko, hawakumaanisha kwamba Maandiko yote yako wazi kwa kiwango kimoja, *bali kwamba yako wazi linapokuja suala la Injili na wokoivu.* Walipotangaza utoshelevu kamili wa Maandiko Matakatifu, hawakumaanisha kwamba yanatosha kushughulikia mambo yaliyo nje ya muktadha wa Biblia, kama upasuaji wa moyo, matibabu ya ugonjwa wa akili wa

bipola, au uchumi mkuu. *Biblia inaweza kuwa na maadili, kanuni na kauli zinazochangia katika mambo hayo, lakini hazitoshi kuyashughulikia kwa ukamilifu wake.*

Waprotestanti walipozungumza juu ya mamlaka ya Maandiko, walimaanisha mamlaka ya Roho Mtakatifu anayesema katika Maandiko Matakatifu. Ya Roho anayewaongoza waamini katika kweli na kuwatia nuru, anayewaandaa na kuwapa Kanisa walimu, na anayehuisa ungamo lake la imani na urithi wake wa ibada.

Kama Wakristo wa karne ya 21 tunasimama juu ya mabega ya waliotutangulia, kama vile wao nao walivyosimama juu ya mabega ya waliowatangulia. Uaminifu kwa Biblia na kuelewa Biblia kamwe havifanyiki katika “ombwe”, kamwe “katika ardhi isiyoegemea upande wowote”. Ni msingi mzuri kuuzingatia ufahamu huu tunaposoma Biblia, tunapojifunza Neno, tunapojenga mafundisho na tunapoeleza maisha ya Kikristo.

Ubiblia mgumu mara nyingi huleta ugumu wa kimafundisho na ukali na ufinyu wa kisheria, pale hasa ambapo hali ya jambo haiko wazi. Hilo halipatani na uhuru wa Injili na wa neema ambao Wakristo wameitiwa.

Mahali hapa ninajiruhusu kudokeza kwamba hata Wakristo waaminifu kwa Biblia huhesabu maneno fulani ya Biblia kuwa hayaendani tena na wakati wetu, kwa mfano linapokuja suala la karama za Roho (1 Wakorintho 12), ambazo wanaamini hazipo tena leo. Hakuna andiko la Biblia linalothibitisha dhana hii. Ni mahitimisho tu, mara nyingi ni theolojia ya uzoefu tu, kwa sababu wao wenyewe hawazioni karama hizo. Na hivyo ingawa zipo na zinafanya kazi kwa wingi ulimwenguni pote, na kwa mfano miujiza mingi ya uponyaji inaweza kuthibitishwa. Theolojia hii inaongozwa na dhana za awali na uzoefu. Kwa maneno mengine, hawayachukui maandiko haya neno kwa neno.

Maandiko Matakatifu yanajibu maswali mengi ya kizazi cha kwanza cha Wakristo. Maswali ya karne ya 21 yanaweza kujibiwa tu kwa mujibu wa roho ya Maandiko. Hilo linabaki kuwa changamoto, ambamo majibu tofauti pia yanatokea – ugumu ambao utabaki.

Rhyne Putman alihojiwa kuhusu kitabu chake kipya “Wenn die Lehre das Volk Gottes spaltet” (Mafundisho yanapowagawanya watu wa Mungu)¹¹⁴, akatoa kauli hii: “Sola Scriptura (Maandiko peke yake) haimaanishi ‘nuda Scriptura’ (Maandiko matupu) wala ‘solo Scriptura’ (Maandiko tu). ... ninaamini kwamba tunaweza kusema suprema Scriptura (ukuu wa Maandiko) tunapozungumza juu ya uhusiano kati ya Maandiko na vyanzo vingine kama mapokeo, akili, uzoefu n.k. Maandiko yana ukuu juu ya vyanzo vingine, lakini vyanzo hivyo vina thamani kwa malezi yetu ya kitheolojia na ya kiroho. Hata hivyo, Maandiko peke yake ndiyo chanzo kilichovuviwa na kisichokosea. Maandiko peke yake ndiyo kanuni inayotoa kanuni juu ya vyanzo hivi vingine.”

6.4.2 Kuchukua neno kwa neno na maana halisi ya maneno

Kuielewa Biblia, kuifasiri na kisha kuitumia katika maisha ni jambo tata kabisa. Katika hilo, maana halisi ya maneno ya andiko (Literalsinn) na kuchukua neno kwa neno si kitu kimoja. Maana halisi ya maneno inapaswa kuchunguzwa katika kila andiko la Biblia. Lakini kuchukua kila kitu neno kwa neno kutaleta matokeo yenye ubishi na hata ya kuchekesha.

Maana halisi ya maneno, katika matokeo yake, kwanza inabainisha ni aina gani ya andiko (genre). Katika Biblia kuna nyingi: mifano, nyaraka, maandiko ya mafundisho, mashairi, fasihi ya kiapokaliptiki, sheria, historia, mahubiri n.k. Zaidi inachunguzwa ni nini kusudi la kauli, kulingana na aina ya andiko ambamo imetolewa. Mfano kwa kawaida una kusudi moja kuu la kauli, si kadhaa kwa wakati mmoja. Pia kwa kawaida si tukio lililotokea kweli.

Biblia yote inapaswa daima kuelezwa au kufasiriwa kwa maana halisi ya maneno yake. Ni nini kati ya hayo kinapaswa kutumika neno kwa neno katika maisha yetu, na jinsi gani, lazima kupimwe vizuri sana na kwa usahihi. Mengi hayawezi kutumika neno kwa neno. Hilo linahusu hasa desturi zilizofungwa na utamaduni na wakati.

Jumla ya neno lako ni kweli, na sheria yote ya haki yako inadumu milele.

114. Putman, Rhyne R., When Doctrine Divides the People of God: An Evangelical Approach to Theological Diversity, Crossway, 2020

Zaburi 119:160 (Zürcher Bibel, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani)

7 MAKUHANI WA KIKE, WAZEE WANAWAKE NA MASHEMASI WANAWAKE

Katika bustani ya paradiso Adamu na Hawa, wakiwa bila hatia, ni *wafalme* wanaotawala na *makuhani* wanaoishi mbele za Mungu. Bustani ya paradiso katika Edeni ni picha ya Patakatifu pa Patakatifu katika hekalu la ulimwengu wote. Edeni mpya iliyo bora zaidi, yaani nchi mpya, itakuwa Patakatifu pa Patakatifu pa ulimwengu mzima. Dunia yote itakuwa bustani ya paradiso. Ndiyo sababu Yerusalemu mpya, picha ya uumbaji mpya, lina umbo la mchemraba mkubwa mno. Hilo linalingana na umbo lile lile la Patakatifu pa Patakatifu katika hema la kukutania na katika hekalu. *Nchi mpya itakaliwa na wanawake na wanaume, na wafalme na malkia, na makuhani wa kiume na wa kike. Je, mnaamini kwamba wakati huo kutakuwa na ngazi za mamlaka?* Wengine wanasema hapana, kwa sababu ni uumbaji mpya. Eti ngazi za mamlaka zinahusu uumbaji wa zamani tu. Lakini katika kanisa uumbaji mpya umekwisha kuanza. Kanisa ni malimbuko. Ni kituo cha mbele cha Mungu katika ulimwengu huu. Kwa nini basi katika kanisa daima kuwe na ngazi za mamlaka?

Sasa nafika mahali ambapo ufahamu wote uliotangulia unapaswa kuwa halisi na wa vitendo. Tufanye nini sasa na habari zote, mahitimisho yote na mafundisho yote ya sura zilizotangulia? Sasa kweli inapaswa kugusa ardhi ya uhalisi na ya maisha ya kila siku ya makanisa. Kutoka katika yote yaliyotangulia ninatoa kiini kimoja:

Hakuna ngazi za mamlaka kati ya jinsia! Wala katika kanisa!

7.1 UKUHANI WA WAAMINI WOTE

Matengenezo ya Kanisa yaliileta tena kwenye nuru kweli hii iliyokuwa imefukiwa kwa muda mrefu. Lakini katika maisha halisi ya makanisa jambo hilo

halikuonekana. Hakuna mtu, hata Kanisa Katoliki¹¹⁵, anayetilia shaka ukuhani wa waamini wote. Swali ni kweli hii, inayokubaliwa na wote, inamaanisha nini kwa vitendo katika maisha ya kanisa.

Kwamba kila mwamini, mwanamke na mwanamume, ni kuhani, kungepaswa tayari kuwa sababu ya kutosha kwamba jinsia zote mbili ziwe na nafasi ileile katika ibada. Lakini sivyo kabisa. Kwa upande mmoja ukuhani wa waamini wote unatekelezwa katika maisha ya kila mmoja binafsi. Maombi na ushirika na Mungu ni baraka ya kibinafsi, ya mtu mmoja mmoja.

Kielelezo chote cha ukuhani na huduma ya dhabihu inayohusiana nao kinatoka Agano la Kale, ambapo kuhani aliongoza na kutekeleza ibada rasmi. *Kwa hiyo inaeleweka, tunapozungumza juu ya ukuhani wa waamini wote, kufikiria – si peke yake, lakini pia – kukusanyika kwa waamini, wanaoingia pamoja katika patakatifu pa mbinguni kama waabuduo.* Na kutoa dhabihu za kiroho za sifa. Je, hapo kunaweza, au kunaruhusiwa, kuwa na tofauti za jinsia? Neno la Mungu halifanyi tofauti hizi katika Agano Jipya. Basi nasi tusizifanye.

7.2 WAZEE WANAUME NA WAZEE WANAWAKE

Kazi ya wazee wa kanisa ni kazi ya uongozi. Inahusu kulitunza, kulisimamia na kulilinda kanisa. Ni huduma ya uchungaji pamoja na kazi za kufundisha. Pamoja na kutangulia mbele na kuwa kielelezo. Je, wanawake nao wanaweza kufanya huduma ya mwangalizi au ya mzee?

115. Kutoka Katekismu ya Kanisa Katoliki kuhusu daraja takatifu la upadre: “Yesu, Bwana, aliwachagua wanaume ili kuunda jopo la mitume kumi na wawili, na mitume walifanya vivyo hivyo walipowachagua watenda kazi pamoja nao ambao wangewafuata katika kazi yao. Jopo la maaskofu, ambalo mapadre wameunganishwa nalo katika upadre, linalifanya jopo la wale Kumi na Wawili kuwepo hadi kurudi kwa Kristo. Kanisa linajiona limefungwa na uchaguzi huu, ambao Bwana mwenyewe aliufanya. Kwa hiyo haiwezekani kuwapa wanawake daraja takatifu.” Kwa maana hii ni wanaume tu wanaoweza kumwakilisha Kristo. Msimamo huu nao leo uko chini ya shinikizo. Inaonekana kuwa na pande mbili na kujipinga kwamba wanawake hawawezi kuwa mapadre, lakini Mariamu, kama Mama wa Mungu, katika ucha Mungu wa watu wa kawaida wa Kikatoliki anaombwa na kuheshimiwa karibu kama aliye sawa na Mungu. Kanisa Katoliki liko chini ya shinikizo, kwa sababu wanawake wengi Wakatoliki wanadai kuingia katika cheo cha daraja takatifu. Hoja yao ni ukuhani wa waamini wote. Mabadiliko hayawezekani bila mafarakano/migawanyiko ya kanisa, au yanawezekana kupitia mitaguso tu. Kama nia ya jambo hili ni ya kiroho au ya kidunia, hiyo si mada yangu. Lengo langu si Kanisa Katoliki, bali mazingira yangu ya kiinjili ya kihafidhina, yanayopaswa kushughulikia matatizo yake yenyewe.

Ben Witherington analieleza jambo hili kwa ufupi: “Wakati mwingine mtu husikia hoja kwamba katika 1 Timotheo inasemwa kwamba wazee wanapaswa kuwa waume wa mke mmoja, walio waaminifu, na kwamba hilo linaashiria kwamba wanaume peke yao ndio wanaopaswa kuwa wazee. Katika hilo inasahaulika kabisa kwamba Paulo, kama mmisionari, alikuwa akisema katika mazingira ya kitamaduni yenye mfumo dume mkali, iwe Efeso au Krete. Kanuni yake ni kuanzia pale watu walipo, si pale ambapo angenda wawe. *Hilo linamaanisha kuanza na muundo wa uongozi wa wanaume uliokuwepo katika utamaduni, mpaka chachu ya Injili iweze kufanya kazi yake kikamilifu na kubadilisha mambo kutoka ndani. Kwa hiyo kwa kawaida kabisa ni wanaume tu ambao Timotheo na Tito wanawaweka kwanza kama viongozi wa makanisa haya mapya yaliyoanzishwa. Hilo halimaanishi kwamba ni lazima iwe hivyo milele.* Lakini waongofu wapya wangepaswa kushawishiwa, kwa kazi ya upendo ya kuwashawishi, kwamba ni sawa wanawake nao wakishika nafasi kama hizo. Tayari mtu anaona jinsi Paulo anavyoanza kusukuma kuelekea upande huu, kwa maana katika Warumi 16 anamtaja kiongozi mwanamke aitwaye Fibi, aliye shemasi mwanamke katika makanisa ya Korintho. Na huenda kuna dokezo la mashemasi wanawake katika Nyaraka za Kichungaji, katika mjadala juu ya wazee na mashemasi. Kama nilivyokwisha kusema, mtu hapaswi tu kupima kile Paulo anachosema, bali kukisoma katika muktadha wake wa kitamaduni na kuuliza ni mabadiliko ya aina gani Paulo anajaribu kuleta anapoitumia Injili katika hali hiyo.”¹¹⁶

Kuwatenga wanawake na cheo hiki ningekulinganisha na neno hili la Paulo: [Waefero 5:29] “Kwa maana hakuna mtu aliyeuchukia mwili wake mwenyewe wakati wowote, bali huulisha na kuutunza, kama Kristo naye anavyolitenda kanisa.” Si baraka kwa kanisa sisi wanaume tukiwatenga wanawake na cheo cha mzee. Ni zaidi ya hasara. Kwa hiyo mara nyingi wanaume wasiofaa wanaingia katika nafasi ambayo hawaiwezi (iwe wametajwa rasmi kuwa wazee, au ni washiriki wa “saa ya ndugu”, yaani mkutano wa ndugu wa kiume): “*Kwa maoni yangu, chuki za kijinsia zinavajibika si tu kwa kuwa tumewazua wanawake wengi wenye vipawa wasiingie katika uongozi; zaidi ya hayo zimewapa sifa za kuongoza wanaume wengi wasio na kipawa kikubwa cha uongozi.*”¹¹⁷

116. Ben Witherington III, Why Arguments against Women in Ministry Aren't Biblical

117. Danny Silk

Baadhi ya wanawake, kwa nia njema na kwa nia zisizo njema sana, wataathiri maamuzi ya uongozi “kwa nyuma”, kupitia waume zao. Ingekuwa bora wake za wazee wangekuwepo katika mikutano mingi ya mashauri, na kelele zote za chinichini zingesemwa waziwazi, uso kwa uso.

7.3 ANATAMANI KAZI NJEMA

Jim Reiher ameonyesha jambo moja katika 1 Timotheo 2 na 3: “Wengi wanaona 3:1 kwanza kabisa kama mwanzo wa kimantiki wa sehemu iliyobaki ya sura ya 3, ambayo ina mjadala mrefu juu ya wazee na mashemasi. Hata hivyo, mimi ningetoa hoja kwamba kwa kweli ni sehemu ya hitimisho la sura ya 2, hata zaidi kuliko utangulizi wa sura ya 3. Hilo lina maana kwa wanawake katika kanisa, kwa sababu lingemaanisha kwamba mstari wa 1 unawatia moyo wanaume na wanawake kuwa wazee/waangalizi. *Ikiwa unahitimisha sura ya 2, mtu anaona kwamba Paulo anaziunga mkono jinsia zote mbili kumtumikia Mungu katika nafasi za uongozi, ilimradi wamezoezwa na kukomaa katika imani. Ndiyo, aliwawekea wanawake wa kanisa la Efeso vizuizi fulani kwa wakati huo, lakini bataki hilo lionekane kama “mwisho wa mchezo”. Badala yake anaongeza kwa ujumla kabisa kwamba ni jambo jema wanaume na wanawake wakitamani kuwa wazee.*

Paulo anaweka wazi sana kwamba anataka wanawake wafundishwe ipasavyo (2:11). *Inavutia kwamba mstari huu una amri pekee katika sehemu hii: ajifunze. Yaani mstari wa 11 ndio ulio karibu zaidi na amri ya Paulo: anasisitiza kwamba wanawake wafundishwe. Ni kilele katika fikra zake na katika uandishi wake. Kwa kweli huu ndio ufunguo wa aya hii: Paulo anataka viungo vyote vya makanisa vifundishwe imani ipasavyo. Si wanaume tu, bali wanaume na wanawake. Wakishafundishwa ipasavyo na kukomaa, ndipo nafasi za kufundisha na za uongozi zitawafaa wanawake na wanaume samasawa.*

Itakuwaje ikiwa 1 Timotheo 3:1 lilielekezwa kwa wanawake hawa? Ndipo tunafika sura ya 3 mstari wa 1. Pale imeandikwa nini hasa? Basi, jambo moja ambalo halijaandikwa pale ni kwamba “ni jambo jema ikiwa wanaume tu wanatamani kuwa wazee.” Hapana. Linaweza kuwa dokezo kwa wanaume tu. Lakini linaweza pia kuwahusu wanawake tu. Au kwa uwezekano mkubwa linavahusu wanaume na

wanawake. NIV (New International Version) imetoa tafsiri bora zaidi hapa. Andiko linasema: “Hili ni neno la kuaminiwa: ‘Yeyote anayetamani kuwa mwangalizi, anatamani kazi njema.’” (*Ndiyo ilivyo pia katika tafsiri zote za Kijerumani ninazozijua, ambapo neno “Wer” (“yeyote”) linaweza kumaanisha wanaume na wanawake.*)

Katika sura ya 3 mstari wa 1 halitumiki neno la Kiyunani la “wanaume” au “mwanamume”. Wala si neno la pekee la “yeye (mwanamume)”. Lakini linatumika neno la Kiyunani *tis*. Neno hilo hilo linatumika kwa wanaume na wanawake. Vivyo hivyo, neno la “yeye (mwanamume au mwanamke) anatamani” ni shina la kitenzi “kutamani” lililoongezewa kiishio cha “yeye (mwanamume), yeye (mwanamke) au hicho”. Muktadha ndio unaopaswa kuamua kitenzi hiki kinamhusu nani.

Tukiliweka 1 Timotheo 3:1 kama hitimisho la 2:8-15, basi mstari huu unakuwa dokezo lenye nguvu linalothibitisha uongozi wa wanawake katika kanisa. Kwa sababu, kama ilivyotajwa, maneno yanayotumika yanaweza kuwahusu wanaume au wanawake, inawezekana kwamba 3:1 linamaanisha tu: “Mwanamke akiwa na hamu ya kuwa mwangalizi, basi analotamani ni jambo jema.” *Hilo linamaanisha kwamba Paulo angeweza kuwa anaeleza kitu kama: “Licha ya msisitizo wangu kwamba wanawake wafundishwe, au wajifunze, na kwamba hawawezi kufundisha au kuwa na mamlaka mpaka wawe wamekomaa na wenye uwezo – ni jambo jema kwa mwanamke akitamani kuwa mzee.”*

Kwa hiyo, badala ya migawanyo ya 1 Timotheo 2:8-3:14 tunayoiona mara nyingi:

Wanawake na wanaume katika kanisa (2:8-15). Wazee wanaume (3:1-7). Mashemasi wanaume (3:8-10). Mashemasi wanawake (au wake za mashemasi) (3:11). Tena mashemasi wanaume (3:12-14).

Je, tuuelewe mfuatano wa mawazo ya waraka kwa namna hii:

Wanawake na wanaume katika kanisa (2:8-3:1). Hali ya sasa: kuuhutubia uongozi uliopo sasa kwa namna inayohusu jinsia yake (3:2-7). Mashemasi wanaume (3:8-10). Mashemasi wanawake (3:11). Mashemasi wanaume (3:12-14).

7.4 MASHEMASI WANAWAKE

Kwa neno *shemasi* (Diakon) hakukuwa na umbo la kike. *Diakonisse* (dada wa diakonia) ni neno lililojitokeza karne kadhaa baadaye tu, nalo halikuhusiana tena na vyeo vya kanisa wala na huduma katika ibada.

Kando ya wazee, mashemasi wanashika cheo katika kanisa kinachojulikana kwa kile ambacho shemasi ni: mtumishi. Kwamba wanawake nao wanaweza kushika cheo hiki, au ni bora kusema, kujitoa katika huduma hii na kutambuliwa, kuthaminiwa na kuthibitishwa kama shemasi mwanamke, kunaonyeshwa na Warumi 16:1. Fibi ni shemasi mwanamke. Hatujui alivyokuwa hivyo. Labda kwa sababu kanisa lilikutana nyumbani kwake. Kwa vyovyote vile, kujitoa kwake katika kulitumikia kanisa kulimfanya kuwa shemasi mwanamke.

Katika 1 Timotheo 3:11 inawezekana kwamba hawazungumziwi wake za mashemasi, bali mashemasi wanawake ndio wanaomaanishwa:

Wanawake vivyo hivyo, wawe wastahivu, wasiwe wasingiziaji, wawe na kiasi, waaminifu katika mambo yote.

Hata John MacArthur, mtetezi mashuhuri wa ngazi za mamlaka (mkamilishano), anaunga mkono mashemasi wanawake: “Katika 1 Timotheo 3:11 Paulo anarejea kundi tofauti la mashemasi. Mambo kadhaa yanaonyesha kwamba hapa Paulo anazungumza juu ya kundi lao wenyewe la mashemasi wanawake, na si juu ya wake za mashemasi. Kwanza, matumizi ya ‘vivyo hivyo’ (linganisheni 2:9; 3:8; Tito 2:3, 6) yanaonyesha kwa nguvu kwamba hapa, kando ya wazee na mashemasi, kuna kundi la tatu. Pili, hakuna kiwakilishi cha umilikishi wala kibainishi kilicho wazi kinachowaunganisha wanawake hawa na mashemasi. Tatu, kwa kuwa Paulo hakutoa sifa zinazotakiwa kwa wake za wazee, kwa nini afanye hivyo kwa wake za mashemasi? Nne, Paulo hakutumia neno ‘mashemasi wanawake’, kwa sababu katika lugha ya Kiyunani hakukuwa na neno kama hilo. Fibi anaitwa shemasi katika Warumi 16:1, kwa sababu hakuna umbo la kike la *diakonos*. ... Matumizi ya neno ‘wanawake’ (gunaikeios) yalikuwa njia pekee kwa

Paulo kuwatofautisha na mashemasi wanaume. Mwisho, sifa zao zinazotakiwa zinalingana na zile za mashemasi wanaume. *Ni wazi kwamba Paulo alianzisha kundi jingine la mashemasi.* Mimi napendelea kuwaita mashemasi wanawake, kwa sababu hivyo istilahi ya Agano Jipya inadumishwa.”¹¹⁸

Kwamba hapa linaanzishwa kundi la tatu la vyeo, kuna sababu ya kulitilia shaka. *Neno “Vivyo hivyo” linawalinganisha na mashemasi wanaume!* Hili linaonyesha tena ni mahitimisho gani mtu analazimika karibu kuyafikia, ikiwa mwanamume na mwanamke hawawezi kushika cheo hiki cha shemasi kwa hadhi sawa, kwa sababu kuna tofauti ya ngazi ya mamlaka, ambamo eti mwanamume ana mamlaka juu ya mwanamke.

Huduma ya shemasi ni nini, haisemwi. Kwamba shemasi anaweza pia kuwa na kazi za uongozi, mimi singelikataa. Kuhusu swali la huduma ya mashemasi katika mambo ya uongozi, wazo moja zaidi: “Vivyo hivyo inahusika tukilinganisha sifa zinazotakiwa za wazee na za mashemasi katika 1 Timotheo 3. Wilfrid Haubeck anahitimisha kutokana na kufanana kwa orodha hizo kwamba wazee na mashemasi waliliongoza kanisa pamoja, jambo ambalo lingeweza kumaanisha kwamba Fibi (Warumi 16:1) alikuwa sehemu ya uongozi wa kanisa.”¹¹⁹

Katika waraka kwa Wakorintho wazee hawatajwi kabisa, lakini karama za uongozi zinatajwa, zinazoweza kugawiwa kila kiungo, mwanamke na mwanamume (12:28; vivyo hivyo Warumi 12:8: karama ya kusimamia).

Katika 1 Wakorintho 12:23 inazungumzwa juu ya viungo vilivyo na heshima ndogo. “Bali zaidi sana viungo vya mwili vinavyoonekana kuwa dhaifu zaidi ni vya lazima; na vile tunavyoviona kuwa vya heshima ndogo katika mwili, hivyo tunavizungushia heshima nyingi zaidi; na viungo vyetu visivyo na uzuri vina uzuri mwingi zaidi”. *Je, inawezekana kwamba hapa Paulo anavafikiria wanawake, watoto na watumwa?*

118. MacArthur, J., Different by design, MacArthur Study Series, Victor Books, Wheaton, IL 1996, 153–154.

119. Wunderli, 48

7.5 WAHUBIRI WANAWAKE

Leo katika makanisa ya kiinjili ibada kwa kawaida ina mahubiri kama sehemu yake kuu. Kila kitu kimepangwa. Mara nyingi mada au andiko la Biblia la mahubiri linajulikana. Katika karne ya kwanza ilikuwa tofauti. Zaidi kama vile Paulo anavyoeleza katika 1 Wakorintho 11 na 14.

[1 Wakorintho 14:26] Basi, ndugu, ni nini? Mnapokusanyika, kila mmoja wenu ana zaburi, ana fundisho, ana ufunuo, ana lugha, ana tafsiri; mambo yote na yatendeke kwa ajili ya kujenga.

Kila mmoja alileta kitu na kuchangia ili wote wajengwe. Jukwaa kidogo, mazungumzo na ushirika zaidi. Kungojeana zaidi, Roho wa Mungu zaidi. Ni jambo la kuangaliwa kwamba katika kusanyiko hili mahubiri (kerygma), au kile tunachoelewa leo kwa neno hilo na tulichokifanya kutokana nalo, hayatajwi.

Kwa kuwa ninatoka katika kusanyiko la Ndugu Waliofungwa, DNA yangu ilikuwa imejengwa hivi kwamba wanawake hawashiriki, wala hata kidogo hawahubiri. Wakati fulani nilitembelea kanisa la FEG (Freie evangelische Gemeinde, kanisa huru la kiinjili). Mwanamke mmoja alihubiri. Kwangu wakati ule hilo halikuwa sawa, na lilikuwa gumu sana kulivumilia. Hata hivyo nilisikiliza. Licha ya mashaka yangu, nililazimika kukiri kwamba mahubiri haya yalikuwa ya kina zaidi na yenye uhai zaidi kuliko mengi niliyoyasikia katika makusanyiko yangu.

Labda “kutabiri”, yaani kusema kutoka kwa Mungu, ndicho tunachoelewa kuwa mahubiri. Kwa kuwa hilo linawahusu wanawake kwa mujibu wa 1 Wakorintho 11:5, huduma hii ya kuhubiri nayo lazima iwe sehemu ya eneo la kazi yao katika kanisa. Mungu anataka mwanamume na mwanamke wawe sauti yake katika kanisa. *Bila sauti ya wanawake, kanisa linakosa kile ambacho Mungu ameliandalia.*

Muda fulani uliopita mwanatheolojia maarufu N.T. Wright aliulizwa anafikiri nini juu ya wahubiri wanawake. “Wazo la kawaida kwamba wanawake walikandamizwa katika zama za kale, na kwamba ni katika siku za karibuni tu

ambapo ufeministi umewainua tena, ni potofu kabisa”, anatoa hoja Wright. Mwanatheolojia huyu, aliyechapisha hivi karibuni kitabu chenye kichwa *Das Neue Testament in seiner Welt* (Agano Jipya katika ulimwengu wake), alisema kwamba wanawake waliokuwa na mamlaka fulani katika kanisa na katika jamii hawakuwa chukizo katika zama za kale. “Kulikuwa na wanawake wengi wanaojitegemea katika ulimwengu wa Paulo, na hilo lilikuwa jambo ambalo Paulo alifanya kazi nalo.”

Katika Yohana 20, Yesu anapofufuliwa kutoka kwa wafu, mtu wa kwanza anayekutana naye ni Mariamu Magdalene. “Hasemi: Mariamu, nina habari muhimu sana – nataka umlete Petro, kwa sababu lazima nimwambie yeye, ili kisha aende kuwaambia wengine wote”, anaeleza Wright. Badala yake “anasema: Mariamu, nenda ukawaambie ndugu zangu – wanaume waliojificha nyumbani kwa sababu wanaogopa – nenda ukawaambie kwamba ninapaa kwenda kwa Baba yangu na Baba yenu ...”. Habari kwamba Yesu aliyesulubiwa amefufuliwa kutoka kwa wafu na sasa ni Bwana wa ulimwengu ni “msingi wa huduma yote ya Kikristo”, anasema Wright. Yesu anapompa Mariamu habari hii, badala ya mmoja wa wanafunzi wake wa kiume, ni “mapinduzi karibu makubwa kama ufufuo wenyewe”.

Mfano mwingine ambao Wright anautegemea ili kujibu swali kama wanawake wanaruhusiwa kuhubiri au la unapatikana katika Warumi 16. Wright anasema kwamba Waraka kwa Warumi “pengine ndio waraka muhimu zaidi kuliko yote uliowahi kuandikwa”. Ukweli kwamba Paulo alimkabidhi waraka huu muhimu kuliko yote Fibi, aliyekuwa shemasi mwanamke katika kanisa la Kenkrea karibu na Korintho, una maana kubwa sana, ukizingatia muktadha wa zama hizo na wa utamaduni. “Katika ulimwengu wa kale, mtu anayeileta barua ndiye atakayeisoma kwa sauti”. Fibi “pengine alikuwa mfanyabiashara mwanamke anayejitegemea”, aliyesafiri kwenda Rumi kwa shughuli za biashara, anaeleza Wright. Zaidi ya hayo kuna uwezekano mkubwa kwamba Fibi pia alieleza maana ya Paulo watu walipokuwa na maswali juu ya waraka. Kwa kweli “inawezekana sana kwamba nakala ya kwanza kabisa ya waraka wa Paulo kwa Warumi ililetwa na mfanyabiashara mwanamke Mkristo kutoka bandari ya mashariki ya Korintho”, alisema Wright. “Paulo angeweza kwa urahisi kumchagua

mwanamume kwa kazi hiyo”, alieleza. Badala yake alimchagua Fibi kwa makusudi.

7.6 MUHTASARI

Ninamaliza nikiwa na dhamiri iliyoamshwa: Ningewezaje hata siku moja kutetea picha ya mfumo dume juu ya mwanamke, nikizingatia ushahidi wote wa Biblia? Na nikizingatia yale ambayo Mungu ameyafanya kupitia wanawake katika karne mbili zilizopita za umisheni wa ulimwengu? Wanawake waliotoa kila kitu, waliohubiri, waliofundisha, walioongoza na kuieneza Injili? Ni dharau iliyoje kwa asili ya Mungu, kuwazuia wanawake na huduma yoyote.

Kuna habari zinazoaminika kwamba kati ya makanisa ya nyumbani zaidi ya 100,000 yaliyopo sasa nchini China, zaidi ya asilimia 70 yanaongozwa na wanawake. Aliyemwelewa Yesu, aliyemwelewa Paulo, hilo halimshangazi. Sitakubali tena kamwe, wala kuvumilia katika eneo ninalowajibika nalo, dharau ya falsafa ya Kigiriki kwa wanawake, wala ubaguzi wa wanawake wa walimu wa Kiyahudi (Judaisti), na zaidi sana ubaguzi wa wanawake wa kanisa.

Si wale “wanaowatendea sava” wanaume na wanawake wanaofikiri na kutenda kidunia. Ni wale wanaowaamuru wanawake wanyamaze, wasifundishe wala kuongoza, na wasifanye huduma yoyote ya hadharani. Vyeo vyote, huduma zote na kazi zote, za hadharani na zisizo za hadharani, kwa mujibu wa ushahidi wa Biblia ni za wanawake na wanaume bila tofauti. Sisi wanaume tuwasaidie, hatua kwa hatua, kukua ndani ya huduma hizi. Kama vile sisi nasi tulivyosaidiwa!

8 “MMOJA KATIKA KRISTO”: WAGALATIA 3:28

Hakuna neno la Biblia linalonukuliwa na kusherehekewa mara nyingi hivi linapokuja suala la majukumu ya jinsia. *Eti linashangiliwa kama “Magna Carta (bati kuu ya uhuru) ya ufeministi wa Kikristo (wa kiinjili).”*¹²⁰ Hii hapa ni sehemu yote ya andiko, ambayo, kama maandiko yote, lazima ielezwe katika mazingira yake, yaani katika muktadha wake:

[Wagalatia 3:23-29, imetafsiriwa kutoka Biblia ya Kijerumani ya Elberfelder] Lakini kabla imani haijaja, tulikuwa tukilindwa chini ya sheria, tumefungwa hadi imani ile iliyokuwa itafunuliwa. Basi sheria imekuwa kiongozi wetu wa kutufikisha kwa Kristo, ili tuhesabiwe haki kwa imani. Lakini kwa kuwa imani imekuja, hatuko tena chini ya kiongozi; kwa maana ninyi nyote ni wana wa Mungu kwa imani katika Kristo Yesu. Kwa maana ninyi nyote mliobatizwa kwa Kristo mmemvaa Kristo. *Hakuna Myabudi wala Myunani, hakuna mtumwa wala huru, hakuna mtu mume wala mtu mke; kwa maana ninyi nyote ni mmoja katika Kristo Yesu.* Na ikiwa ninyi ni wa Kristo, basi mmekuwa uzao wa Ibrahimu, na warithi sawasawa na ahadi.

Historia na tatizo buko Galatia vilikuwa nini? Kwa ufupi ni hivi: Wagalatia walikuwa wameipokea kwa furaha Injili ambayo Paulo aliwahubiria. Walikuwa wamebatizwa kwa Kristo na walikuwa wameuona kwa nguvu uwepo wa Mungu katika Roho Mtakatifu. Kisha wakaja walimu wa Kiyahudi, *Judaisti* – kama Paulo mwenyewe alivyowahi kuwa – wakajaribu kuongeza vitu kwenye Injili: Watu wa mataifa waliomwamini Kristo walipaswa wote kutahiriwa. Ili wawe Wayahudi wanaomwamini Kristo. Ili hivyo wawe wana wa Ibrahimu (ambaye naye alitahiriwa, na alipokea tohara kama ishara ya agano kutoka kwa Mungu). Ili kwa tohara waingie katika agano na kuwa warithi. Hakuna waraka mwingine ambamo Paulo anatumia maneno makali namna hii dhidi ya walimu hawa wa Kiyahudi na madai yao. Kwa maana waliipotosha Injili, isiyodai matendo ya sheria, bali imani.

120. Strauch, 122

8.1 ANDIKO LINASEMA NINI

Basi, aya iliyonukuliwa, si mstari wa 28 peke yake, ni kilele cha kuwakanusha walimu hawa wa Kiyahudi. Ni neno la kweli la Mungu, ambamo moyo wa Mungu unaweza kuhisiwa, upendo wake usiopimika na mapenzi yake yasiyozuilika ya kuokoa katika Kristo. Kuhesabiwa haki kwa imani ni sehemu ya ujumbe wa kiini wa waraka huu. Kwa maneno mengine: Tumeachiliwa huru kana kwamba hatukuwahi kutenda dhambi!

Sheria ilikuwa, kwa muda maalum, kiongozi tu, aliyepaswa kusaidia kumtafuta Kristo na kumpokea. Kwa imani wote wamekuwa wana wa Mungu! Wote, wanaume na wanawake pia. Katika utamaduni wa wakati ule wanawake hawakuwa na nafasi ya hadharani. Waliishi kwa kujitenga, hawakuwa warithi, na hadi kuolewa walikuwa chini ya ulezi wa baba au wa mwana mkubwa. Kisha wakawa mali ya mume wao. *Hapa Paulo anawainua wanawake hadi kwenye hadhi ya uana (ya kuwa wana wa kiume)!* Suala si kiume au kike, bali nafasi ya upendeleo, fursa kubwa ya uana. Kielelezo cha nafasi hii hakitokani tu na mahusiano ya familia ya kitamaduni na ya kijamii ya wakati ule. Uana huu una uana wa Mwana wa Mungu mwenyewe kama kielelezo chake. Wote wamekubaliwa na kuinuliwa hadi kwenye nafasi ya wana. Ni katika matumizi ya lugha ya *leo* tu tunaweza pia kusema kwa haki: hadi kwenye nafasi ya binti.

Kwa wanawake Wakristo katika muktadha wa kitamaduni wa wakati ule, kuitwa binti za Mungu kusingekuwa faida. Kama “binti” wangukuwa wakati ule chini ya “ndugu zao wa kiume” katika kanisa. Lakini Paulo, kwa kuwatangaza waamini wote kuwa wana wa Mungu, anawapa wanawake hadhi ileile kama wanaume. Kwa hiyo kwa mantiki anamalizia kwa “ninyi nyote ni mmoja” (yaani mtu mmoja, si “kitu kimoja”!), kwa sababu “katika Kristo” wote ni wana wa Mungu, hata wanawake waaminio. *Katika bali za wakati ule, “kubadilishwa jinsia kwa ajili ya wokovu” huku kwa wanawake si kuwadharau wanawake, bali ni mvanzo wa jambo jipya.* Ikiwa wanawake nao ni “wana wa Mungu”, je, hilo lina matokeo kwa nafasi yao katika kanisa?

Wana na binti wote wa Mungu wamemvaa Kristo kwa ubatizo wa maji. Kwao, kwa kila mmoja wa wale waliotajwa katika mstari wa 28, sasa Kristo anaonekana. Bila tofauti. Hilo linahusika bila kumtenga yeyote, na bila kujali rangi, hali ya kijamii au jinsia. Paulo angeweza kutaja mifano mingine zaidi inayowatenganisha watu, ili kuweka wazi kwamba hakuna mtu, kwa sababu yoyote ile, na hasa si kwa sababu ambayo yeye mwenyewe hana hatia nayo, aliyetengwa na kazi ya wokovu ya Mungu. Wokovu huu mkuu unawafanya wote kuwa uzao wa Ibrahimu, na kwa hiyo warithi, kupitia Kristo, uzao wa Ibrahimu. Wamezaliwa kiroho ndani ya uumbaji mpya. *Hilo linafanya undugu wa damu na tobara kukosa maana.*

Katika Kristo wote ni sawa. Wameinuliwa sawasawa hadi kwenye uana na kuwa warithi. Ni ujumbe mkuu, unaopindua kila kitu, ambao haukuwahi kusikika kabla, moja kwa moja kutoka mbinguni. Hata tohara inaondoka kama mlango wa kuingia katika agano. *Fursa ya kiume ya tohara imekomesha msalabani na ni historia milele.* Wanawake hawahitaji tena kamwe kujiuliza jinsi uanachama wao katika agano unavyoweza kuonyeshwa na kuthibitishwa. *Sasa ubatizo ndio ishara mpya ya wokovu kwa wote.*

8.2 KILE AMBACHO ANDIKO HALISEMI MOJA KWA MOJA

Neno hili la Paulo halihusu kwanza kabisa uelewa wa majukumu ya mwanamume na mwanamke (*linasema kiume na kike, likirejea Mwanzo 1:27*). Andiko halikomeshi tofauti za jozi hizi tatu. Hizo zinaendelea kuwepo ulimwenguni. Utaifa unabaki, mtumwa hawi huru anapomwamini Kristo, na jinsia hazifutani. Mwanamume anabaki mwanamume na mwanamke anabaki mwanamke. Kuwa mmoja na kuwa sawa kunahusu wokovu katika Kristo. Uhusiano na Baba na nafasi katika mwili wa Kristo. Si uumbaji unaoonekana na mazingira ya kijamii. Wala mpangilio wa uumbaji. Hilo linasisitizwa hasa na daima na watetezi wa ukamilishano, yaani wa kuwekwa chini kwa mwanamke kwa ngazi za mamlaka. Hata mimi, ambaye Strauch na Johnson mdogo

wangeniita “mfeministi wa kiinjili”¹²¹, silichukui neno hili la Paulo kama hoja kuu ya hoja zangu za hadhi sawa. Mahali hapa hiyo si mada ya Paulo.

8.3 KILE AMBACHO ANDIKO LINASEMA KWA NJIA ISIYO YA MOJA KWA MOJA

Lakini hata hivyo, kwa neno hili kunasemwa jambo linalohusu jinsia kwa njia halisi. Liko katika mnyororo uleule wa sababu na hoja ulioanza na Mwanzo 1. Katika mstari wa 28 kuna zaidi ya orodha ya kulinganisha tu kwamba wote wanashiriki wokovu sawasawa. Ni wokovu ambao si msamaha wa dhambi tu, bali ni wokovu unaokoa tangu sasa kutoka katika maangamizi, kutoka katika kufilisika na kuvunjika kwa uumbaji ulioanguka na kwa wanadamu walioanguka. Katika jozi zote tatu, kwa njia isiyo ya moja kwa moja, kunadokezwa mvutano, kitu kinachotenganisha. La sivyo Paulo asingezitaja. Kwa kuzingatia wakati wa Paulo na utamaduni na mtindo wa maisha wa wakati ule, kinazungumziwa kile ambacho si kama kinavyopaswa kuwa kwa mtazamo wa Muumba. Katika mvutano huo, katika kutokuwa sawa kwa jozi hizi, sasa neema ya Mungu inafanya kazi kwa Roho wake mwema, ikiponya, ikipatanisha na kurejesha.

Hata kama jambo hili wakati ule halikuwa mbele kabisa, bila shaka liko hivyo leo, tukitazama nyuma miaka 2,000 ya historia ya Kanisa na ya utamaduni. Neno la Mungu halina wakati, na linaweza kuumba mambo mapya katika kila kizazi na kila karne.

8.3.1 Myabudi na Myumani

Tofauti hii inaonyesha utengano kati ya mataifa ya waabudu sanamu na Israeli, watu wa Mungu mmoja wa kweli. Inaonyesha neema ya Mungu kwa taifa dogo, wakati ule lisilo na umuhimu. Inalitenga na kuliinua. Wao peke yao ni watu wa

121. Huenda huko Marekani neno hili halina maana mbaya kama ilivyo nchini Ujerumani. Mimi nisingemwita mtetezi wa unyenyekevu wa mwanamke “mwanaume-kwanza wa Kikristo” (Maskulinist). Ufeministi unawakilisha mkusanyiko mkubwa, vuguvugu lenye pande nyingi na lenye misimamo mikali ya kila aina. Vuguvugu lililoleta mema, mambo yasiyo mema sana, na, kama kila vuguvugu jingine, mabaya. Katika vuguvugu hili ninaona mgeuko wa utawala, yaani kugeuka kutoka msimamo mkali mmoja na kosa moja hadi lingine. Sitetei ufeministi, bali picha nzima ya Biblia juu ya mwanamume na mwanamke. Shutuma zisizokoma kwamba nimeathiriwa na vuguvugu hili au kwamba ninaliunga mkono kwa njia isiyo ya moja kwa moja hazisaidii.

Mungu walio mali yake kati ya mataifa yote. Lakini hilo limepita. Utengano huu ni historia. Wokovu unawahusu wote. Wote wanakuwa wana wa Mungu.

Paulo anaanza kwa makusudi na tofauti hii, kwa sababu walimu wa Kiyahudi waliwashinikiza waamini wa mataifa kutahiriwa, ili wawe Wayahudi na kuingia katika agano la Ibrahimu.

Mataifa, sawasawa na Wayahudi, watadumisha utaifa wao hadi ndani ya ulimwengu mpya wa milele wa Mungu. Hakuna mtu anayeweza kuutupilia mbali utaifa wake. Lakini kwa wokovu katika Kristo, mambo yote mabaya, yote ya dhambi na yote ya uharibifu yanayoambatana na mataifa tofauti, ambayo mara nyingi ni maadui, yanaondolewa. Hilo lingepaswa kutekelezwa katika maisha ya kanisa na katika ufalme wa Mungu. Wote wapokeane, kama Kristo alivyotupokea.

8.3.2 Mtumwa na buru

Ni ujumbe usioeleweka ulioje kwa watumwa, waliokuwa mali ya mabwana zao kama bidhaa. Katika Kristo sasa wao ni ndugu, wenye thamani sawa na heshima sawa mbele za uso wa Mungu. Lakini utumwa ni dhihirisho la wanadamu walioanguka. Haukuwa kamwe mapenzi ya Mungu. Kwa sababu haupatani na utu wa mwanadamu unaotokana na kuumbwa kwa mfano wa Mungu. Mwanadamu kamwe si mali ya mwanadamu mwingine, kwa kulazimishwa na kwa nguvu.

Labda waraka mdogo wa Paulo kwa Filemoni umo katika kanoni ya Agano Jipya kwa sababu hapa mtumwa, Onesimo, tena aliyekimbia, anaheshimiwa na Paulo kama ndugu na mtenda kazi pamoja naye. Lakini anamwachia Filemoni, mmiliki wake aliye mwamini, jinsi atakavyomtendea mtumwa huyo atakaporudi nyumbani. Kwa ufupi, Paulo hapigani moja kwa moja dhidi ya utumwa. Vita hivyo vingekuwa vimeshindwa wakati ule kabla havijaanza. Lakini kwa njia isiyo ya moja kwa moja vita dhidi ya utumwa vilianza. Kwa mafundisho ya Kristo, yaani Injili, sasa mtumwa ni mwanadamu kamili, na anapaswa kuheshimiwa

hivyo. Injili ni pigo la mauti kwa kila utumwa. Injili ndiyo sababu utumwa ulikomeshwa, kwa bahati mbaya kwa kuchelewa sana.

Hapa pia haiwezi kupuuzwa kwamba Injili inaleta uhuru. Hata kutoka katika utumwa halisi (si katika utumwa wa kiroho tu). Katika uumbaji mpya hakutakuwa tena na watumwa. *Katika kanisa na katika ufalme wa Mungu, ambao ni tunda la Injili, uumbaji huu mpya umekwisha kuanza. Matokeo ya Injili kwa yaliyo ndani na yaliyo nje yanategemeana. Hayo lazima yaende pamoja.*

Katika kanisa mtumwa na mmiliki wa watumwa ni sawa. Tofauti ya ngazi za mamlaka ni sehemu ya ulimwengu ulioanguka. Vivyo hivyo tofauti kati ya mwanamume na mwanamke, ambayo katika kanisa, katika uumbaji mpya, haihusiki tena.

8.3.3 Habari kuhusu utumwa

Ukomeshaji wa utumwa (abolitionism; kutoka Kiingereza *abolition*, kutoka Kilatini *abolitio* “kukomesha”, “kufuta”) ni jina la vuguvugu la kukomesha utumwa. Likiendeshwa na imani za Kikristo na pia za zama za Mwangaza, jambo hili lilitokea katika nchi nyingi zaidi za Magharibi, kuanzia Ureno mwaka 1761 hadi Brazili mwaka 1888. Kuanzia mwaka 1808 Uingereza ilichukua nafasi ya mbele katika vita dhidi ya utumwa. William Wilberforce (1759-1833) alikuwa mbunge wa Uingereza na kiongozi katika vita dhidi ya utumwa na biashara ya watumwa. Huko Uingereza ilikuwa muhimu kwamba katika Upietisti na katika umisheni wa kiinjili wa karne ya 18 na 19 ulienea mtazamo kwamba kumwelewa mwanadamu kama mtoto wa Mungu hakupatani na utumwa. Katika majimbo ya kusini ya Marekani watumwa waliendelea kunyonywa katika mashamba na mashamba makubwa. Kwa kuwa majimbo ya kaskazini yalidai utumwa ukomeshwe katika nchi nzima, mwaka 1861 kulizuka vita katika nchi (vita vya wenyewe kwa wenyewe). Mwishowe majimbo ya kaskazini yalishinda, na hivyo kwa nyongeza ya 13 ya katiba, mwezi Desemba 1865, utumwa ulikomeshwa katika Marekani yote.

Walikuwa Wazungu, Ulaya ya Kikristo, waliofanya utumwa kuwa biashara kubwa. *Jambo hili, kwa kuzingatia mafundisho ya Yesu, linatisha katika Ulaya ya Kikristo.* Vivyo hivyo kwamba ilichukua muda mrefu namna hiyo, na ilikuwa njia ngumu namna hiyo, kuukomesha. Leo bado kuna biashara ya binadamu. Hasa watoto na wanawake ndio waathirika hapa. Anayeijua Injili na kuipenda anapaswa kusimama dhidi ya jambo hili popote anapoweza.

8.3.4 Mwanamume na mwanamke

Sasa tunafika kwenye mfano wa mwisho kati ya ile mitatu, ulio na umuhimu mkubwa zaidi kwa mada hii. Hapa inahusika sawa na mifano iliyotangulia. Anguko liliuvuruga uwiano wa uhusiano wa mwanamume na mwanamke. Mwanamume alijifanya kuwa mwenye nguvu zaidi, mtawala. Ulimwenguni pote, kuanzia Adamu hadi leo, mwanamume amejinyakulia isivyo haki mamlaka juu ya mwanamke, na anayatumia kwa kumbagua.

Injili inaleta uponyaji jinsi gani katika uhusiano huu? Kwa mioyo mipya, kwa upendo ulio tayari kujitoa sadaka na usio na ubinafsi. Kwa kunyenyekeana, uaminifu na heshima katika nguvu ya Roho Mtakatifu. Wakati wanaume wanapotambua kwamba wake zao ni wenzi wanaotazamana nao, ambao bila wao maisha yao hayafanikiwi kama Mungu anavyotaka; kupitia wanaume wasiong'ang'ania unyenyekevu, bali wanaowasimamia wake zao kwa upendo usio na ubinafsi, wanaowapigania na kuwalinda, na kushiriki maisha yao pamoja nao. Na kupitia wanawake wanaowanyenyekea na kuwafuata wanaume kama hao kwa hiari. Na kinyume chake. Injili inaweza kuyaweka huru kabisa mahusiano ya ndoa, hivi kwamba mwanamume na mwanamke wanakamilishana: kimwili, kinafsi, kiroho.

Ni muhimu kabisa kulifikiria neno hili la Paulo kwa upana zaidi kuliko kulibusisha tu na wokovu wa nafsi na umoja wa familia ya Mungu. Kwa nini ndoa iliyovunjika na kuharibika inarudi katika hali njema wote wawili wanapoiamini Injili? Kwa sababu Mungu haumbi tu "mioyo safi", bali pia "mioyo mipya". Kwa sababu mtaalamu wa zamani, wa kidunia, wa mfumo dume juu ya mwanamume na mwanamke unafikia mwisho wake msalabani, sawasawa na utumwa na nafasi ya pekee ya Wayahudi.

Hata wakati ule Paulo hakupigana moja kwa moja dhidi ya uelewa huu ulioanguka wa majukumu wa mfumo dume. Lakini kwa njia isiyo ya moja kwa moja, na kwa hiyo kwa matokeo yenye nguvu kwa muda mrefu. Kwamba picha hii ya mwanamume na mwanamke imedumu kwa ukaidi hata katika Ukristo ni aibu, ambayo mtu anaweza tu kuionea haya.

8.3.5 Kidunia na kirobo?

Karl-Heinz Weber anadhani kwamba “mpangilio wa uumbaji” unakoma tu katika uumbaji mpya. Eti kuwa katika Kristo si sawa na nafasi ya kidunia ya mtu mwamini hapa duniani. Eti hilo linahusu maeneo yote ya kazi. Hata makusanyiko, ambamo, kwa mujibu wa mpangilio wa uumbaji, dada wananyamaza.¹²²

Kwanza linazuka swali kwa nini “mpangilio wa uumbaji” ukome katika uumbaji mpya. Hasa uumbaji mpya utakuwa na mpangilio wa uumbaji wenye baraka, usiovurugwa na mkamilifu. Yaani ule wa kabla ya anguko. *Mpangilio wa uumbaji na mpangilio wa wokovu katika Kristo havivezi kupingana. Mpangilio wa wokovu unarejesha mpangilio wa asili wa uumbaji.* Humo mwanamume na mwanamke wana hadhi sawa. Injili ina matokeo yanayoponya na yanayofanya kazi katika jamii. Bila shaka kwanza katika kanisa, yaani kwanza kati ya waamini. Ni mabadiliko makubwa, chanya na yanayopindua mambo. Ni nguvu ya wokovu inayoweza kuvunja miundo ya dhambi ya maelfu ya miaka, na kubadilisha na kuokoa tamaduni na mataifa mazima.

Ni uwili usio wa kibiblia kutenganisha maisha ya duniani na Injili. Si Injili ya kijamii, lakini ni ujumbe wenye nguvu wenye mwelekeo wa wima usiozuilika katika uhusiano na Mungu. Lakini wakati huo huo pia wenye matokeo ya mlalo kati ya wanadamu. Injili inahusu wokovu na pia utamaduni. *Bila shaka kuna mvutano kati ya “Tayari sasa” na “Bado”. Lakini “Tayari sasa” lazima kuachiliwe na kuweza kuweka huru, ili kuweza kuonyesha matokeo yake kamili katika maisha haya.*

Anstey anatoa hoja kwa namna inayofanana: “Kuna maneno mawili yanayotofautisha mambo haya mawili: ‘katika Kristo’ (Wagalatia 3:28) na ‘katika

122. Weber, 11-13

makusanyiko’ (1 Wakorintho 14:34).” Eti moja linahusu mbinguni, jingine duniani. Kuhusu hilo tunaweza tu kusema kwamba sisi tuko “katika Kristo” milele na kila mahali, hata katika makusanyiko. Kitu kingine chochote kingeutilia shaka wokovu wetu na kupingana tu na Maandiko.

8.3.6 Hakuna mtu mume wala mtu mke

“Kwamba mtume yuko makini kabisa juu ya kufanywa wanawake kuwa ‘wa kiume’ kwa ajili ya wokovu, kunaonekana katika jinsi anavyounga mkono daima mafundisho ya Kanisa yasiyozingatia jinsia, yanayoleta maisha ya kanisa yanayowaruhusu wote, bila kujali hali ya kijamii, asili ya kikabila na kidini, na jinsia, kimsingi kushika kazi yoyote katika kanisa. *Kigezo pekee ni uwezo, ambao Paulo anauelewa kama karama kutoka kwa Robo Mtakatifu (1 Wakorintho 12). ...* Inavutia kwamba katika kundi la jinsia haisemwi kwamba hakuna tena wanaume na wanawake. Badala yake inatumika misamiati ‘kiume’ na ‘kike’. *Hilo linadokeza kwamba ... suala halikuwa kufuta jinsia ya mtu mmoja mmoja, bali kuondoa kipengele cha jinsia katika kazi za kanisa.*

Kwa vitendo hilo linamaanisha: Kutabiri si kwa kiume wala si kwa kike. Kuongoza kanisa si kwa kiume wala si kwa kike. Kunena kwa lugha si kwa kiume wala si kwa kike. ... Kutumwa na Kristo kuhubiri si kwa kiume wala si kwa kike. Kuhubiri si kwa kiume, na kutumikia si kwa kike, n.k. Ndiyo maana katika makanisa ya Paulo kuna mashemasi wanawake kama Fibi (Warumi 16:1), mitume wanawake kama Yunia (Warumi 16:7), n.k.

Kwamba mafundisho ya Kanisa la kwanza yasiyozingatia jinsia hayakuwa ... na mipaka, kunaonyeshwa na kanisa la Rumi. Lilianzishwa bila kumtegemea Paulo, na ni wazi kwamba ndani yake jopo la wanawake lilikuwa na nafasi ya pekee kabisa. Paulo anamtaja Mariamu (Warumi 16:6), Trifaina, Trifosa na Persisi (Warumi 16:12).”¹²³

Katika ufafanuzi wake Martyn anaandika: “Kwa maana ninyi nyote ni mmoja katika Kristo Yesu. Tofauti za kidini, za kijamii na za kijinsia hazibadilishwi kwa usawa,

123. Kügler, Joachim; Paulus und die prophetischen Frauen in Korinth, Zur Gender-Politik des Apostels (1Kor 11,2-16; Gal 3,26-28)

bali kwa umoja uliombwa upya. Katika Kristo (katika kile ambacho Paulo baadaye ataita ‘mwili wa Kristo’, 1 Wakorintho 12:13, 27) watu waliokuwa Wayahudi na watu waliokuwa wapagani wamefanywa umoja mpya, unaotambulishwa kwa undani na Kristo mwenyewe hivi kwamba Paulo anatumia umbo la kiume la neno ‘mmoja’. Viungo vya Kanisa si kitu kimoja; wao ni mtu mmoja, aliyeingizwa katika mwili wa yule mtu mmoja mpya.

Kutoka nyaraka nyingine za Paulo tunajua kwamba mtume alijua ukweli kwamba hata katika Kanisa, kituo cha mbele cha uumbaji mpya wa Mungu, bado kulikuwa na dalili kadhaa za kutengwa kwa sababu ya jinsia na ya hali ya kijamii (kwa mfano 1 Wakorintho 7; Filemoni). Kwa hiyo baadaye alipaswa kufikiri kwa makini juu ya mvutano kati ya kuuthibitisha umoja halisi katika Kristo na kuendelea kwa kutia wasiwasi kwa alama za kutofautisha za uumbaji wa zamani.”¹²⁴

8.4 MUHTASARI NA HITIMISHO

Kwa maneno ya Michael Bird ninaifupisha sura hii: “Basi, Paulo hataki kudokeza kwamba kwa Wakristo jinsia inakoma kuwepo, kana kwamba Mungu anawatazama watu kuanzia shingoni kwenda juu tu, na hivyo kufuta tofauti ya kimwili kati ya wanaume na wanawake. Kuzaliwa upya hakumaanishi kwamba tunapaswa kutafuta kuwa bila jinsia na kwamba tunaweza kutumia vyoo vilevile kanisani. Wala Paulo hasemi kwamba fundisho hili linahusu wokovu au mambo ya kiroho peke yake. Anachotaka Paulo kusema ni kwamba uumbaji mpya unamaanisha kuondolewa kwa tofauti zilizowatenganisha watu zamani.

Wazungumzaji wake wakuu hapa hawakuwa wafeministi wala watetezi wa ngazi za mamlaka, bali Wakristo Wayahudi waliotaka kulinda fursa za utambulisho wao wa kikabila. Kwa Paulo hakuna aliye karibu zaidi na kiti cha enzi cha Mungu kwa sababu ya rangi, tabaka au jinsia. Mungu alitaka kuumba familia moja, si familia mbili au zaidi, na familia ya Ibrahimu ina watoto kutoka mataifa yote, matajiri na maskini, wa kiume na wa kike. Hili linasisitiza kanuni ya usawa ya Injili, ambayo

124. Martyn, J. L., Galatians: A New Translation with Introduction and Commentary, 33A, Anchor Yale Bible, New Haven; London 2008, 377.

kwa mujibu wake hakuna anayeweza kujisifu kwamba ana uhusiano wa moja kwa moja na Mungu, wala kudai kwamba yeye ni bora au wa faida zaidi kuliko mtu mwingine yeyote. Ingawa maudhui ya msingi ya Wagalatia 3:27-28 yanalenga soteriolojia (wokovu), tunapaswa kukumbuka kwamba yanahusiana pia na eklesiolojia (Kanisa, kanisa la mahali) na pneumatolojia (Roho Mtakatifu). Hapa suala si usawa mbele za Mungu tu, bali ni umoja ndani ya Kanisa, uliombwa kwa vifungo vya ubatizo na kutiwa muhuri kwa karama ya Roho Mtakatifu.”¹²⁵

Baada ya kupima mambo na mambo madogo mengi, neno hili la Biblia ni hoja yenye nguvu, hoja ya Mungu, kwa nafasi ya hadhi sawa ya mwanamke mwamini katika ndoa na katika kanisa. *Katika nuru ya kweli hii ya ukombozi, iliyo rabisi na ya kina, maandiko mengine yote yanayozungumza juu ya uhusiano wa mwanamume na mwanamke, juu ya nafasi ya mwanamke katika ndoa na pia katika kanisa, lazima yafasirive. Kurudi kwenye mwanzo: Ndiyo, neno hili la Paulo ni kama Magna Carta.*

125. Bird, 37

9 MUNGU BABA, MWANA NA ROHO MTAKATIFU

Katika Biblia Mungu anaelezwa kwa umbo la kiume. Yeye ni Baba. Mwanawe Yesu, Mwokozi wa ulimwengu, ni mwanamume. Anachagua wanaume 12 kuwa wafuasi wake. Si wanawake. Vitabu vyote vya Biblia viliandikwa na wanaume. Ni wanaume tu waliokuwa makuhani katika Agano la Kale. *Je, hayo yote kwa pamoja hayasemi wazi vya kutosha kwamba mwanamume ana nafasi ya mamlaka ya juu na kazi ya uongozi kuliko mwanamke?* Uanaume mwingi namna hii haupiti bila kuacha alama ndani yetu. Kwa vyovyote vile, jinsi tunavyoona bila kujua kama Mungu ni wa kiume au la, kuna matokeo fulani juu ya fikra zetu, juu ya jinsi tunavyojiona na jinsi tunavyomwona Mungu. Nadhani kwa wanaume huenda ni tofauti na kwa wanawake.

“Msisitizo huu wa wahusika wa kiume, na wa picha na lugha ya kiume, katika Maandiko Matakatifu na katika Kanisa, John Piper alieleza kama ‘hisia ya kiume’ ya imani ya Kikristo. Kwa namna fulani ni vigumu kulipinga hilo. Hata hivyo linazuka swali kama huu ni mwakisiko wa mpangilio unaotakwa na Mungu, au kama ndani ya ujumbe huu unaoonekana wazi umefumwa ujumbe mwingine. Je, msisitizo wa simulizi zinazomweka mwanamume katikati (androzentrisch)¹²⁶ na za mfumo dume katika Biblia ni kuunga mkono waziwazi miundo ya mfumo dume katika Kanisa, katika familia na katika jamii? *Au je, kuna dalili nyingine katika maandiko zinazotuongoza kwenye hitimisho kwamba Biblia inaivunja miundo hii ya mfumo dume na kuwapa wanaume na wanawake namna mbadala za uhusiano?*”¹²⁷

Mungu anajifunua katika Yesu. Yeye ni mfano wa Mungu. Yeye ni chapa ya nafsi yake. Yeye ni ufunuo wa mwisho, kamili na wa ndani kabisa wa Mungu, katika maisha yake na katika kifo chake msalabani. Lakini kabla Yesu hajaja, tuliweza tayari kujua mengi juu ya Mungu. Maandiko tayari yanafunua Mungu ni nani na yukoje. Yesu anaikamilisha picha hii hadi ukamilifu.

126. Androzentrismus ni mtazamo unaowaona wanaume kuwa kitovu, kipimo na kanuni. Androzentrismus unaweza kueleweka kama jamii kumkazia macho mwanamume au kile kilicho “cha kiume”. Wikipedia

127. Peppiatt, Rediscovering Scripture's Vision for Women: Fresh Perspectives on Disputed Texts

Mungu anapojifunua katika mwanamume wa karne ya kwanza, katika Myahudi, fundi ujenzi asiyeoa, wakati huo huo ninatambua kwamba Mungu, wa Milele, aliye tofauti kabisa, ni zaidi ya kile kilichoweza kuonekana kwa Yesu. Hata yeye mwenyewe, Mwana wa Mungu, hatuwezi kumwelewa kikamilifu. Kujua kwetu ni kwa sehemu. McFarland anahitimisha: “Kwa hiyo tunapaswa kuwa waangalifu kumwonyesha Yesu kwa namna ambayo Logos [Neno], anayekuja katika mwili, hapunguzwi kuwa mwili tu.”

Mungu ni Robo (Yohana 4:24). Mungu ni Mungu mmoja katika nafsi tatu. Sifa hizi mbili za asili ya Mungu hazipaswi kurudishwa nyuma. Hata kama katika Agano la Kale Mungu anaelezwa kwa namna ya kiume, kama Baba, shujaa wa vita au Mfalme. Anayehisi na kutenda pia wakati mwingine kama mwanadamu. Zile zinazoitwa “picha za Mungu za kibinadamu (anthropomorphe)¹²⁸” zinaonyesha matendo na hisia za Mungu kwa ulinganisho na mifano ya kibinadamu. Picha hizi zinakaribia kiasi gani uhalisi wa Mungu? Mungu, kama watatu katika mmoja, kama Roho na asiye na mwanzo, hatuwezi kumfahamu. Anapokuja kwetu na kuwa mmoja wetu, mwanamume, hilo halimaanishi kwamba Mungu ni mwanamume, *bali kwamba anajifunua hivyo. Mungu hana mwili kama sisi, na kwa hiyo hana jinsia pia.*

9.1 JE, MUNGU NI MWANAMUME?

Mungu anajifunua kama Baba. Je, hilo linafunua jinsia yake? Hapana, lakini linafunua jambo muhimu zaidi sana: Yeye ni nafsi, naye ni Mungu wa uhusiano, wa upendo na wa ushirika. Mungu huyu, anayeelezwa kwetu kwa picha za kibinadamu, anasema, anasikia, anaonya, analinda, anatia nguvu, anatenda, anafanya maagano, anatoa ahadi, na zaidi ya yote anapenda kwa upendo ulio tayari kujitoa sadaka na usiozimika. Habadiliki, lakini ana hisia za ndani. Ingawa hachunguziki, angalau ana, kwa kiwango tusichokijua, uwezo wote tulio nao kama wanadamu, kama mwanamke na mwanamume. Picha za kibinadamu zinajaribu kumweleza Yule asiyelezeka. Mengi kwa lugha ya kiume. Lakini kuna picha nyingi mno za kike za Mungu zinazoonyesha na kusifu upande wake wa

128. Anthropomorphismus (kwa Kiyunani ἀνθρωπος anthrōpos ‘mwanadamu’ na μορφή morphē ‘umbo, sura’) ni kuwapa wanyama, miungu, nguvu za asili na vitu kama hivyo sifa za kibinadamu (kuwafanya kama binadamu). Sifa za kibinadamu zinaweza kuonekana katika umbo na pia katika mwenendo. Wikipedia

kike. Nitataja baadhi yake, bila kusahau kwamba Mungu si mwanamke pia. Narudia: Hana jinsia. *Picha za kike za Mungu zinaonyesha kile kilichofanyika mwili katika Edeni: Mwanamume na mwanamke ni mfano wa Mungu, na katika kuwepo kwao na katika jinsia yao wanaakisi utu wa Mungu, asiye na jinsia.*

Kumweleza Mungu kwa sarufi ya kiume ni pia, lakini si tu, mpaka wa lugha. Kama katika Kijerumani na katika lugha nyingine zote Mungu asingeelezwa kwa umbo la kiume wala la kike, kungebaki tu kiwakilishi cha jinsia isiyo ya kiume wala ya kike, “es” (kwa Kijerumani, “hicho”). Hilo lingekuwa bila utu na lisingefaa. Vivyo hivyo katika lugha za asili za Biblia. *Kwa mfano, neno la Kiyunani la robo, pneuma, ni la jinsia isiyo ya kiume wala ya kike. Lakini neno la Kiebrania ruach ni la kike. Katika Kijerumani halivezi kuelezwa, lakini mtu angeweza, anapozungumza juu ya Robo wa Mungu, kumtaja kama “yeye wa kike” (kwa Kijerumani “sie” au “ibr”; “Geistin”). Lakini hata hilo haliwezi kuzipa nafsi za Mungu jinsia. Lingetushangaza, huenda lingetuchanganya, kwa sababu tumezoea tu viwakilishi vya kiume na hatujui kitu kingine. Swali la jinsia ya Mungu halivezi kutatulwa kwa lugha, wala ya Biblia wala ya kisasa.*

Katika Agano la Kale na Agano Jipya hakuna dokezo lolote mahususi juu ya jinsia ya Mungu. Hilo linapaswa kusisitizwa, *kwa sababu miungu ya Mashariki ya kale na ya zama za kale ilikuwa kwa makusudi ya kiume na ya kike.* Mzunguko wa uhai ulidumishwa kwa tendo la ndoa. Uzazi ulikuwa bora ya miungu ya kike. Jinsia ilikuwa kiini ambacho ibada zilizunguka. *Lakini si hivyo kwa Yahwe, Mungu wa Israeli. Yeye haitwi wa kiume wala wa kike.* Katika imani ya Kiyahudi, sawasawa na ya Kikristo, jinsia si sehemu ya mdundo wa milele wa ulimwengu. Jinsia imeumbwa. Ina mwanzo na itakuwa na mwisho.

“Hata hivyo, katika Maandiko Mungu anajifunua kama ‘Mungu, Baba wa Bwana wetu Yesu Kristo’ (Waefeso 1:3), na si kama ‘Mama’. Wala Mungu hajionyeshi kama mchanganyiko wa Baba na Mama, kana kwamba anawakilisha ‘uanaume’ na ‘uanawake’. Maneno ‘uanaume’ na ‘uanawake’ yameunganishwa bila kutenganishwa na tofauti za kimwili za jinsia. Jinsia na aina zake ni kanuni za milele za kiroho katika mtazamo wa ulimwengu wa kipagani tu.”¹²⁹

129. R.K. McGregor Wright

Ikiwa Mungu hana jinsia na hata hivyo anaelezwa kama Baba, basi mtu hawezi tu kubadilisha picha na lugha na kuweka “Mama” mahali pake. Hilo lingemaanisha kubadilisha kosa moja – yaani kumwelewa Mungu kama kiumbe wa kiume – kwa kosa jingine. Hilo linafanyika katika *Bibel in gerechter Sprache* (Biblia kwa lugha ya haki, tafsiri ya Kijerumani), ambamo watu wanatafsiri “bila kuegemea jinsia”.¹³⁰

Ingawa Mungu anaonyeshwa kwa picha za kiume zaidi sana kuliko za kike, mtu hawezi kutoa kutoka hapo hitimisho juu ya jinsia. Kwamba kwa jumla kuna picha nyingi zaidi za kiume na lugha ya kiume inatumika, kunaweza pia kuhusiana na ukweli kwamba maandiko ya Biblia yaliandikwa katika zama za mfumo dume. Maandiko Matakatifu nayo yanapaswa kusomwa kihistoria, bila kuyanyima umuhimu wake na mamlaka yake kwa leo.

9.2 USIJIFANYIE SANAMU

Amri hii kutoka Dekalogi, yaani Amri Kumi (Kutoka 20:4), inagusa swali la jinsia ya Mungu, hata kabla hajajifunua katika Yesu. Marufuku ya sanamu inaondoa wazo la Mungu kuwa na jinsia, sawasawa na ukweli kwamba Mungu ni Roho. Mambo haya mawili yanahusiana moja kwa moja. Hata kutoka katika kauli maarufu ya Mungu juu yake mwenyewe: Nitakuwa yule nitakayekuwa (Kutoka 3:14), haiwezekani kutoa jinsia yoyote, wala ya kiume wala ya kike. Hilo la mwisho ndilo kusudi la baadhi ya mikondo ya theolojia ya kifeministi.

“Katika Biblia mara nyingi Mungu anaitwa Elohim. *Ni neno lenye umbo la wingi peke yake (Pluraletantum)*¹³¹ – namna ya kisarufi inayotaka hasa kuutendea haki wingi wa sifa za Mungu, ambazo si za kiume wala za kike. Kwa maana nyakati zote na mahali

130. Wolfgang Huber alikoso: “Kwamba tafsiri daima ina pia ufasiri ndani yake, hapa kunageuzwa: Ufasiri unatolewa kama tafsiri. Huko ni kukiuka kanuni ya Maandiko ya Matengenezo ya Kanisa. Haki ni mada kuu ya Biblia. Lakini mtu hawezi, kwa kisingizio cha haki, kupotosha andiko la Biblia hivi kwamba, kwa mfano, pale ambapo kwa wazi wanaume kumi na wawili wanamaanishwa, kunaandikwa ‘mitume wanawake na mitume wanaume’, na msomaji anapata picha kana kwamba katika kundi hilo kulikuwa pia na wanawake.” Peter Hahne: “Inamumu moyoni mwanahabari wa Kilutheri kuchekwa na wenzake wenye mashaka, si kwa sababu ya imani yake katika ufufuo, bali kwa sababu ya Biblia hii maalum ya kimadhehebu iliyotokana na roho ya ufeministi wa msimamo mkali.” Wikipedia, kuhusu Bibel in gerechter Sprache

131. Pluraletantum, neno la wingi au neno la wingi peke yake, ni nomino inayotumika katika wingi peke yake (mfano kwa Kijerumani: Ferien – likizo, Kosten – gharama, Leute – watu).

pote, katika hali nyingi mno tofauti za shida na mateso, lakini pia za furaha na shukrani, picha nyingi za Mungu zinakuja mbele ya macho yetu.”¹³²

9.3 Picha za Kike za Mungu

Hapa ninataja mifano ya jinsi Maandiko yanavyoeleza upande wa kike wa Mungu:

Mama anayewanyonyesha watoto wake na kuwajibika kuwatunza (Hesabu 11:12): “Je, mimi nimeichukua mimba ya watu hawa wote, au ni mimi niliyewazaa, hata uniambie: Uwachukue kifuani mwako, kama mlezi amchukuavyo mtoto anyonyaye, mpaka nchi uliyowaapia baba zao?”.

Mama aliyewazaa Waisraeli (Kumbukumbu la Torati 32:18): “Mwamba uliokuzaa uliudharau, ukamsahau Mungu aliyekuzaa.”

Mwanamke aliye katika uchungu wa kuzaa, ambaye pumzi yake yenye nguvu ni picha ya uweza wa Mungu (Isaya 42:14). “Kwa muda mrefu nimenyamaza, nimetulia, nimejizulia. Kama mwanamke anayezaa nitavuta pumzi kwa nguvu, nitatweta na kuhema pamoja.”

Mama anayeizaa na kuilinda Israeli (Isaya 46:3): “Nisikilizeni, enyi nyumba ya Yakobo, na mabaki yote ya nyumba ya Israeli, ninyi mliobebwa tangu tumboni, mliochukuliwa tangu mfuko wa uzazi!”

Mama asiyemsahau mtoto anayemnyonyesha (Isaya 49:14-15): “Je, mwanamke aweza kumsahau mtoto wake anyonyaye, hata asimhurumie mwana wa tumbo lake? Naam, hata hawa wakisahau, mimi sitakusahau wewe.”

Mama anayewafariji watoto wake (Isaya 66:13): “Mtabebwa mikononi na kubembelezwa magotini. Kama mtu ambaye mama yake anamfariji, ndivyo nitakavyowafariji ninyi.”

Mama anayewaita watoto wake, anayewafundisha, anayewashika, anayewaponya na kuwalisha (Hosea 11:1-4).

132. Lapede, Pinchas, *Ist die Bibel richtig übersetzt*, Gütersloh, 2004, 202

Picha nyingine za mama zinapatikana katika Zaburi 131:2; Ayubu 38:8, 29; Mithali 8:22-25; 1 Petro 2:2-3; Matendo 17:28.

Vivyo hivyo Biblia inaeleza, mahali ambapo tunamkuta Mungu akielezwa kuhusiana na shughuli za kitamaduni au za kijamii za wanawake:

Mshonaji mwanamke anayeshona mavazi kwa ajili ya Israeli (Nehemia 9:21).

Mkunga anayekuwepo wakati wa kuzaa (Zaburi 22:9-10; 71:6; Isaya 66:9).

Mwanamke mwenye mamlaka ambaye mjakazi wake anamtazama (Zaburi 123:2); mwanamke anayetia chachu katika unga ili kuufanya mkate (Luka 13:20-21).

Maandiko yanazungumza pia juu ya Mungu kwa kutumia picha za ndege jike au mnyama jike: Mungu anatenda kama ndege jike anayewalinda makinda yake (Zaburi 17:8; 36:7; 57:1; 91:1, 4; Isaya 31:5; Kumbukumbu la Torati 32:11-12), kama tai (Kumbukumbu la Torati 32:11-12; Kutoka 19:4; Ayubu 39:27-30), kama kuku (Mathayo 23:37; Luka 13:34; linganisheni Ruthu 2:12) na kama dubu mama (Hosea 13:8).

Mojawapo ya madokezo ya kuvutia kabisa juu ya upande wa kike kuhusiana na asili ya Mungu ni jinsi Hekima inavyoonyeshwa kama mwanamke katika Mithali 1:20-33; 8:1-9:12.

9.4 BABA NA MWANA

Kabla Yesu hajaja, mtu hakuweza kujua kwamba Mungu ni “mmoja katika watatu”. Wala kwamba Mungu ni Baba wa Mwanawe kwa maana iliyojulikana kupitia Yesu. Ni Neno alipofanyika mwili ndipo Mungu alipojifunua kama Baba katika Mwanawe. Lakini yeye si baba aliyemzaa mwanawe pamoja na mwanamke. Baba, Mwana na Roho wote ni wa milele, bila mwanzo. Lugha hii inaonyesha nafsi ya kwanza na ya pili ya Uungu ziko katika uhusiano gani kati yao. Inaonyesha uhusiano ambao wanadamu wanaruhusiwa kuwa nao na Mungu. Lakini hata uhalisi huu haumfanyi Baba wa milele na Mwana wa milele kuwa wa jinsia ya kiume.

Najua kwamba maswali haya hufikiriwa kwa namna hii mara chache sana, au hayafikiriwi kabisa. Katika mfumo wa kitabu hiki ninaona ni lazima kuigusa mada hii. Ingawa najua kwamba hivi karibuni nitafika kwenye mipaka.

9.5 UNYENYEKEVU WA MWANA WA MILELE?

Katika kitabu hiki ninatoa hoja kwamba kuwekwa chini kwa mwanamke kwa ngazi za mamlaka daima ni matokeo ya anguko, na hakukukusudiwa katika uumbaji wa asili usioanguka. Hilo linahusika hata pale Neno la Mungu linapowaagiza wanawake kunyenyekea. Lakini hilo lazima lieleweke katika muktadha wa hali za zama za kale. Hilo nimeliandika kwa kina.

Kwa miongo kadhaa katika Ukristo wa kiinjili wa kihafidhina wa Marekani limezuka fundisho ambalo lingeweza kuikanusha hoja yangu iliyo juu, kama lingepatana na maandiko ya Biblia. Linahusu Mungu mmoja katika nafsi tatu na jinsi Baba, Mwana na Roho Mtakatifu wanavyohusiana. Kwa maneno machache, fundisho hili linasema kwamba nafsi tatu za Uungu ni sawa katika asili na katika utukufu. Katika kuwepo kwao (ontolojia) wao ni sawa. Lakini wana majukumu tofauti katika uhusiano wao kwa wao na kwa uumbaji. Kwa hiyo eti Mwana yuko chini ya Baba “tangu mwanzo”, na Roho yuko chini ya Baba na Mwana. Katika kufanyika mwanadamu kwa Kristo, katika kujishusha kwake kwa hiari, kunadhihirika kile kilichokuwa uhusiano tangu milele.

Mnajiuliza hili linahusiana nini na mada ya kitabu hiki? Linahusiana sana. Kwa maana “ngazi hii ya milele ya mamlaka” inakusudiwa kuwa kielelezo cha majukumu ya mwanamume na mwanamke. Kwa hiyo, kwa mujibu wa fundisho hili, tayari katika uumbaji usioanguka kunaonekana usawa wa thamani ulio wazi, lakini pia mgawanyo tofauti wa majukumu, ambamo mwanamume ni kichwa kinachoongoza na kutawala, na mwanamke anamnyenyekea. Eti hivyo ndivyo mwanamume na mwanamke walivyoumbwa, pamoja na matokeo yanayojulikana kwa ndoa, kanisa na jamii.

Katika ulimwengu wa mawazo na wa vitabu vya Kikristo vya lugha ya Kijerumani sijui wazo hili. Lakini kupitia teolojia kubwa ya kimfumo ya

Kireformed ya Wayne Grudem, wazo hili, pamoja na matokeo yake yote, limefika Ujerumani tangu mwaka 2013: “Hapa katika ndoa, kama vile Baba katika Utatu ana mamlaka juu ya Mwana, vivyo hivyo mume ana mamlaka juu ya mkewe. Nafasi ya mume inalingana na ile ya Mungu Baba, na nafasi ya mke inalingana na ile ya Mungu Mwana. Zaidi ya hayo, kama vile Baba na Mwana walivyo sawa katika Uungu, katika umuhimu na katika nafsi, vivyo hivyo mume na mke ni sawa katika ubinadamu wao, katika umuhimu na katika nafsi.”¹³³

Kwa hiyo katika teolojia hii ya kimfumo, kwa namna ya kusema kwa “uzito wa milele”, yaani kwa kurejea Uungu, wanawake wote wanatengwa na huduma za uongozi kama uzee wa kanisa na huduma ya kuhubiri. Mikondo mipya ya Kireformed nchini Ujerumani inalitetea fundisho hili kwa bidii na karibu kwa roho ya kimisheni.

Ingawa kutengwa huku hakukuwepo tangu mwanzo, lakini kwa angalau miaka 1,700, kwa bahati mbaya, kumeathiri historia ya Kanisa, hoja hii haikuwahi kutolewa.

Fundisho hili jipya kiasi haliwezi kujadiliwa katika mfumo huu. Ninatoa tu mawazo kadhaa ya kuchochea fikra, na sitajenga tathmini yangu ya jumla juu ya fundisho hili. Hivyo nabaki na mahali pangu pa kuanzia katika Mwanzo 1 na 2, ambapo kwa nuru yake nimeeleza katika kitabu hiki maandiko ya Agano Jipya yanayohusika.

Kama unyenyekevu huu wa milele wa Mwana ungekuwepo, si tangu kufanyika kwake mwanadamu tu, basi hilo lisingeamua moja kwa moja jukumu la mwanamume na mwanamke. Lingekuwa mfano, ulinganisho, lakini si jambo la lazima. Kwamba Mwana, akiwa mwanadamu, alimnyenyekea Baba, hakuna atakayelitilia shaka. *Lakini kwa mada hii inabaki kuwa muhimu kwamba unyenyekevu wa Mwana, uwe wa milele unaowezekana au wa wakati fulani, haukwahi kuchukuliwa kama kielelezo cha kueleza uhusiano na majukumu ya mwanamume na mwanamke kwa ujumla au katika ndoa. Kielelezo cha kujishusha kwa Yesu bila shaka kinasisitizwa mara nyingi, lakini daima kwa wanafunzi wote, bila kusisitiza jinsia hata kidogo.*

133. GRUDEM, W., *Biblische Dogmatik: Eine Einführung in die Systematische Theologie*, XXIX, Theologisches Lehr- und Studienmaterial des Martin Bucer Seminars, VKW; arche-medien, Bonn; Hamburg 2013, 284–285.

Ilichukua karne kadhaa hadi katika Ukristo kukatoka ungamo au fundisho juu ya Mungu, mara nyingi kama jibu dhidi ya mafundisho ya uongo. Hivyo alikuwa Athanasius (karne ya 4) aliyelijenga, kulieleza na kulitetea kwa namna ya pekee fundisho la Utatu. Hadi leo ni fundisho la Kikristo lisilopingwa.

Inanishangaza kwamba katika mjadala juu ya jukumu la mwanamume na mwanamke fundisho kama hili linaundwa, na kwa hilo jukumu la mwanamke la kuwa chini linawekwa imara. Shaka haiondoki ndani yangu kwamba hapa “mkia unamtikisa mbwa”. Kwa maneno mengine, ni fundisho zito kiasi gani juu ya Mungu linalolazimishwa kutumika kwa ajili ya swali hili la majukumu ya jinsia? Inafaa kushika kwamba yote haya hayakujulikana wakati mwanadamu alipoumbwa, na yangeweza kujulikana tu kwa kuja kwa Mwana. “Mfano wa Mungu” katika Edeni haukuweza bado kuwa na ufahamu huu.

Ninaona kuwa jambo la hatari kuweka kauli kama hii, inayothubutu kutoa tamko pana sana juu ya Uungu. Hata kama kuna dalili za mahitimisho kama hayo, mimi nakosa madokezo yaliyo wazi kwa dhana hii. Kwa kinyume chake pia kuna dalili.

Maelezo ya baadaye katika toleo la nne: Fundisho hili sasa limeondolewa kwa sababu ya upinzani mkubwa kutoka pande nyingi.

9.6 YESU NA WANAFUNZI WAKE 12

Yesu alitambulika katika unabii kama Masihi na Mfalme, kama Mwana wa Adamu. Kama mwanamume. Maneno haya yalitimia katika mwanamume yule wa Nazareti. Paulo anamlinganisha, kama katika familia ya mfumo dume, na Adamu kama kichwa cha uumbaji mpya.

Alexander Strauch anasisitiza kwamba Yesu ilimbidi kuwa mwanamume. Mtu angeweza kukubaliana na hilo, lakini kutoa kutoka hapo ukuu wa jinsia ya kiume, kama yeye anavyofanya, ni kupotosha tu.¹³⁴ *Kwanza kabisa alifanyika mwanadamu – Neno alifanyika mwili, si mwanamume!* Maelezo yake, na watetezi wote

134. Strauch, 42-44

wa fikra hii, ni mfano wa jinsi falsafa ya Kigiriki imefaulu hadi leo kupenya kisirisiri katika kanisa la Mungu. Tena chini ya vazi la ucha Mungu.

Watu wa kiume wanatimiza kazi au majukumu ya kiishara na ya kitaipolojia (ya mifano ya kinabii) katika historia ya wokovu ya Mungu. Katika hilo suala si kuisisitiza jinsia ya kiume, hata kama mara kwa mara tunapata picha hiyo. Ningetofautisha kazi ya Yesu kati ya kazi yake katika historia ya wokovu na kazi yake ya kuleta wokovu. Ya kwanza ilidai kwamba awe mwanamume. Kwa kuleta wokovu jinsia haikuwa na maana. Kwa maneno mengine, kwa kusema kwa ukali, hata mwanamke angeweza kuleta wokovu msalabani.

Yesu alichagua wanafunzi 12, wote wanaume. Hilo lilikuwa la kawaida katika utamaduni wa wakati ule uliotawaliwa na wanaume. Lakini kama wawakilishi wa makabila 12 ya Israeli, ilibidi wawe wanaume. *“Yesu aliwachagua mitume wanaume kwa sababu ileile aliyowachagulia mitume kumi na wawili Wayahudi.* Kwa kadiri wafuasi wa Yesu wanavyowakilisha Israeli mpya, mitume kumi na wawili wa Yesu wanawakilisha kitaipolojia makabila kumi na wawili ya Israeli, na hasa wazee wakuu kumi na wawili (wana wa Yakobo) ambao taifa la Israeli lilitokana nao. Witt anaonyesha kwamba mitume kumi na wawili wanaume wanaipa historia ya Israeli mwendelezo na utimilifu wa kitaipolojia. *Wale Kumi na Wawili ilibidi wawe wanaume Wayahudi walio huru, na si watumwa, wanawake au watu wa Mataifa, ili kutimiza kazi ya kiishara ya jukumu lao la kitaipolojia.’”*

Wanaume 12 waliitwa na Yesu. Yeyote anayetegemea hoja kwamba lazima wawe wanaume peke yao, basi anapaswa pia kuwakubali wanaume wa Galilaya au Wayahudi peke yao. Hali ya kihistoria, ya kinabii, ya kitamaduni, lakini ya mara moja tu, ilidai kwamba wanafunzi wake wawe wanaume, Wayahudi. *Kwa hiyo hilo kamwe halinawezi kuwa mwongozo au kanuni kwa Kanisa la Yesu Kristo la ulimwengu wote, linaloumbwa kutoka mataifa yote.*

Hesabu kumi na mbili haitukumbushi darasa la shule lenye wanafunzi 12, bali inaonyesha pia tabia pana ya vuguvugu la Masihi, lisilomwacha mtu nyuma, na ambalo wanawake nao walikuwa sehemu yake. Inafaa kuangaliwa kwamba wale Kumi na Wawili hawaitwi kamwe wanaume. Katika kumfuata Yesu wote walikuwa

wanaojifunza, wote walikuwa wanafunzi. Mbele ya Yesu hapakuwa na nafasi ya majivuno ya kiume dhidi ya wanawake.

Mtazamo unaomweka mwanamume katikati (Androzentrismus), yaani namna ya Biblia ya kuona na kusema iliyo kwa sehemu kubwa ya kiume, kwa hakika haiwagharimu wanawake. Hawarudishwi nyuma kwa sababu hiyo.

Mwanamume Yesu aliwathamini na kuwaheshimu wanawake kwa namna isiyo ya kawaida na ya kimapinduzi. Aliwarudishia wanawake utu wao. Richard Bauckham anaandika juu ya wanawake kaburini pa Yesu: Wanawake wanapendelewa na Mungu kama wapokeaji wa ufunuo, na kwa hiyo kama wawasilishaji wa ufunuo huu kwa wanaume. *Je, hii si sehemu ya kupindulima kwa hadhi siku za mwisho, ambapo Mungu anamfanya wa mwisho kuwa wa kwanza na wa kwanza kuwa wa mwisho, ili mtu yeyote asijisifu mbele za Mungu?*

9.7 HITIMISHO

“Hitimisho letu lazima liwe kwamba hakuna sababu za kibiblia kwa mawazo ya uanaume na uanawake kutawala uelewa wetu wa asili halisi ya utu wa Mungu. Mungu ni ‘Yeye’ kwa sababu Mungu ni nafsi, na ni Baba yetu kwa sababu Mungu anatenda kama baba mwenye upendo. Yeye si wa kiume wala wa kike, wala mchanganyiko wa vyote viwili. Mawazo ya Mungu mwenye jinsia ni sehemu ya mawazo mengi ya kipagani, lakini katika Ukristo wa kibiblia hayapo.”¹³⁵

Wanaume, na vilevile wanawake, wanaposoma Biblia hujitambulisha na wanaume kama Ibrahimu, Musa, Daudi na Eliya. Je, sisi wanaume tunajitambulisha vivyo hivyo na wanawake kama Debora, Rahabu, Ruthu au Mariamu? Tuisome Biblia na habari zake kwa makusudi, mara moja, kwa mtazamo wa wanawake. Tusome na kupokeza kwa makusudi habari za wanawake kwa vijana na katika mahubiri yetu.

135. Ibid.

10 UNGAMO LANGU LA HATIA

Jumla ya makosa ya sisi wanaume dhidi ya wanawake ni kubwa. Mara nyingi tukidhani kwamba tunakuwa waaminifu kwa Mungu na kwa Neno lake. Hili ni zaidi sana ya msimamo wa kitheolojia unaobishaniwa. Mimi binafsi naona nimeitwa kuungama dhambi waziwazi, bila kujihurumia. Toba ni nafasi ya maisha mapya na ya uamsho. Tumaini langu ni kwamba ndugu wengi katika Bwana wataungana na ungamo hili, na kwamba litafika masikioni na mioyoni mwa dada katika Kristo, kwa furaha ya Mungu.

Mungu, Yahwe Elohim, Muumba wa mwanamume na mwanamke, unisamehe kwamba nimefikiri, nimedai na nimetenda kana kwamba mwanamke hana hadhi sawa nami, bali yuko chini yangu. Si mwenzi anayenitazama, bali yuko ngazi moja chini yangu.

Bwana Yesu, unisamehe kwamba nilidhani wanawake lazima wanyamaze na wajitenge na maisha ya hadharani.

Unisamehe kwamba nilidhani ulitaka wasiruhusiwe kufundisha juu yako na juu ya kweli yako hadharani.

Ninaungama kwa mke wangu, kwa mama yangu, kwa dada zangu wa damu na kwa marafiki wote wanawake katika Bwana, kwa watenda kazi wote wanawake katika ufalme wa Mungu, kwa dada wote niliokaa pamoja nao katika saa nyingi mno za makusanyiko, kwamba niliwaona ninyi kuwa chini ya mamlaka ya mwanamume kwa ngazi za mamlaka!

Nisameheni mtazamo huu potofu, ambao nilidhani ni wa Mungu na wa Biblia!

Tusameheni kwamba tulijadili na kuamua mijadala na maswali muhimu bila ninyi. Hatukutafuta shauri lenu! Tuliishi katika ulimwengu wetu wenyewe, kana kwamba ndio pekee au ndio muhimu zaidi.

Ninaungama kwamba sisi wanaume tumeshindwa. Mara nyingi, bila kutambua, tulikuwa wanaume wenye ubinafsi, wanaotawala na wanaobagua, “madume” na

wajuaji wa kila kitu.

Vipofu juu yetu wenyewe. Vipofu juu yenu wanawake na juu ya miito yenu na vipawa vyenu. Na kwa hiyo, katika jambo hili, vipofu pia juu ya Mungu, Muumba wenu.

Tusameheni pale tulipokuwa waoga, tukawasukuma ninyi mbele na kuwategemea ninyi, pale ambapo tulipaswa kusimama kiume na kutangulia mbele, na ninyi mlitarajia hivyo kwa haki.

Tusameheni kutojali kwetu juu ya yale yaliyokuwa magumu kwenu na ambayo hamkuwahi kuyaelewa. Hatukuwahi kuwauliza mnajisikiaje kuhusu hilo.

Tusameheni kwamba hatukuwauliza mnavyojisia kuhusu mitazamo na mafundisho haya ya kibaguzi.

Tunasikitika. Tumekosea.

Kuweni huru! Mtumikieni Bwana kwa furaha!

Msizoe hali ilivyo! Simameni!

Hata kama inachukua muda mapokeo kubadilika, tunataka kuanza sasa na tusijipe muda tena.

Tutawaunga mkono – kama ninyi mlivyofanya siku zote, licha ya yote tuliyoyafanya.

Tunawezaje kurekebisha?

Msalaba wa Yesu Kristo ndio kimbilio pekee la mwenye dhambi, mahali anapoweza kupata msamaha na ukombozi. Hata kwa Mkristo, ndipo mahali pa kiroho anapoweza kuthibitishiwa msamaha wake. Mahali ambapo Yahwe Elohim mwenyewe alizibeba dhambi zetu katika mwili wake juu ya mti. Na mahali ambapo wenye dhambi wanakutana na kutangaziana msamaha.

Roho Mtakatifu anapoutia nuru moyo wetu na dhamiri yetu, na kuungama dhambi kunapokuwa lazima na toba ndiyo hatua pekee inayofuata, basi mbele ya msalaba ndipo mahali ambapo wanaume na wanawake wanakutana. Kwa ajili ya kusameheana na kupatanishwa, kwa ajili ya uhuru na uponyaji.

“Si njia rahisi kutoka katika namna ya kufikiri ya mfumo dume hadi namna ya kufikiri inayowatendea wanawake mema. Jambo hilo linadai kwamba tunazie upya kila kitu tulichodhani tunakielewa juu ya ulimwengu wetu na jinsi unavyofanya kazi, juu ya imani yetu na uhusiano wetu na Mungu, kati yetu na ulimwengu wetu. Ni mabadiliko magumu kama yalivyokuwa kwa wazee wetu kubama kutoka ueleva wa ulimwengu unaoliveka dunia katikati hadi ueleva unaoliveka jua katikati. Wanasayansi wa kwanza waliopendekeza kwamba dunia inalizunguka jua, wala si kinyume chake, walitengwa na Kanisa, kwa kuwa iliaminiwa kwamba hilo ni tishio kwa uwezo wa Mungu! Vinyo hivyo ni vigumu sana kujitoa katika mtažamo wa ulimwengu wa mfumo dume, ambamo inakubaliwa kuwa kawaida kwamba wanawake wanatawaliwa na wanaume, na kwamba mfumo na taasisi zinapangwa na kuongozwa na wanaume. Mtažamo wa ulimwengu wa usawa wa haki na wa usawa ni mtažamo unaowaona wanawake na wanaume katika uhusiano wa kutegemeana, wanaoshiriki mamlaka, wanaotambua, kukuza na kuachilia

*karama za mwenzo. Na wanaotendeanwa kwa hesima sawa na utu sawa.*¹³⁶

*“Yeyote aliyeguswa na roho ya Injili atakubali kwamba uelewa wa majukumu wa mfumo dume, unaowatendea wanawake kama watoto na kuwalemaza kwa ajili ya ufalme wa Mungu, si dhuluma tu, bali umeliletea kanisa la Mungu madhara yasiyoelezeke. Hata kama jambo bili halikufanyika kamwe kwa nia mbaya, katika roho ya kugombania madaraka au hata ya kukusudia kudhalilisha, bali mara nyingi kwa sababu ya kuyaelewa vibaya kwa kusikitisha Maandiko Matakatifu, sasa ni wakati wa kuyahoji kwa ujasiri mapokeo yanayoshusha utu na kuyaacha, ili wanawake nao waweze kuweka miguu yao ‘mahali palipo na nafasi pana’, na hatimaye waweze kuunja kwa shukrani ukombozi kamili uliopatikana kwa Yesu Kristo.”*¹³⁷

“Mwanamume aliye mzima ndani yake atafanya kila juhudi kumpenda mwanamke aliye kando yake hadi aingie katika wito wake.” Veronika Schmidt

Kama ugonjwa usiotibika, kama magugu ya zamani mno, yenye mizizi imara na mirefu, yaliyonea kila mahali, picha ya wanaume Wakeristo juu ya mwanamke tangu mwanzo imekuwa mwangwi wa mazingira yao, na kwa bahati mbaya pia wa miyo yao. Ikitokeleza maishani kwa kujua na bila kujua, kwa ukali, kwa kiasi, hata kwa upendo, hata hiyo hakuna njia nyingine isipokuwa kurudi kwenye kweli ya Biblia, na kwa hiyo ya Mungu, ambayo peke yake inaweka huru.

136. Reid, Barbara E., uk. 7, Wisdom's Feast, 2016

137. Krüger, Hartmut, uk. 183, Frauen im Pietismus, Marburg, 2005

11 HITIMISHO NA MTAZAMO WA MBELE

Kutokana na uzoefu wangu, yaani kwa mipaka na kwa mtazamo wangu binafsi, ninafikia hitimisho kwamba katika msimamo juu ya “swali la wanawake” (karibu ni wanaume peke yao wanaoliita hivyo), tabia ya watu, mazingira ya kanisa na asili yao vina nafasi kubwa ya kuamua.

Katika makanisa ambamo wanawake hunyamaza, na hufanya hivyo kwa kusadiki, kwa kibinadamu karibu haiwezekani kutarajia mwenendo huu kukomeshwa. Mitindo ya kufikiri imeundwa kwa vizazi vingi na imeganda. Ni ngome. Kubadilisha mazoea na mapokeo kama hayo, katika duru kama hizo, kunaonekana kama “kutikisa sheria za ulimwengu”.

Bila shaka kila kitu kinathibitishwa kwa “uaminifu kwa Biblia” na kwa utii. Lakini je, kweli mtu ni mwaminifu kwa Biblia, au kwa tafsiri yake ya Biblia? Swali hili lazima liulizwe: Je, mtu angeweza kukosea?

Vivyo hivyo kwa makanisa ambamo wanawake hawaruhusiwi kuwa mashemasi au wazee. Pale ambapo wamezuiwa nafasi zote au baadhi ya nafasi za uongozi. Hata pale ambapo hawaruhusiwi kuhubiri wala kufundisha.

Je, inawezekana kwamba jamii yetu (na mpangilio wake) na sheria zetu, katika usawa na usawa wa haki wa mwanamume na mwanamke, ni za kibiblia zaidi kuliko msimamo wa Wakeristo wa kihafidhina, waaminifu kwa Biblia?

Itakuwaje ikiwa siku moja sheria ya usawa wa haki na marufuku ya kuibagua jinsia moja itadai haki sawa kwa wanawake katika maeneo yote – pia katika makanisa ya kiinjili na makanisa huru, hata yale ya mtazamo wa kihafidhina? Labda idai kiwango maalum cha nafasi kwa wanawake? Je, wakati huo mtazamo wetu wa mfumo dume, ambao kimsingi ni wa zama za kati, juu ya mwanamume na mwanamke utakuwa kitu ambacho tungeteseka kwa ajili yake? Ambacho tungekwenda gereza kwa ajili yake? Bila shaka serikali haina haki ya kuamua jambo hilo katika kanisa, lakini itakuwaje ikiwachukulia haki hiyo, na matokeo yakatishiwa?

Tunapaswa kutubu, sisi wanaume, kwa kuwa bado hatujaelewa jinsi Mungu alivyounda mwanzoni jukumu na uhusiano wa mwanamume na mwanamke. Katika hali nyingi uelewa huu hautoki kabisa katika Biblia, bali umeundwa na utamaduni na jamii. Ni lini hatimaye tutatambua uhusiano huu wa ndani kabisa? Mtu hawezi kuuhukumu ulimwengu na wakati huo huo kutangaza mitindo ya mwenendo ya kidunia kuwa ya kibiblia.

Ni lini uhuru wa Roho na mpangilio wa asili wa uumbaji utakuja? Ambamo jinsia haiamui huduma, agizo na wito katika ufalme wa Mungu na katika kanisa lake. Bali kipawa, uwezo, tabia na uaminifu, pamoja na utu na mafunzo. Kwa ufupi, uwezo wa kiroho: utayari wa kutumika na moyo mnyenyekevu, kujitoa kwa moyo wote na mamlaka ya kiroho, ambayo hayaamriwi wala hayatolewi, bali yanaonekana, yanatambuliwa na kuthaminiwa. Huo ungekuwa mafanikio makubwa ya baraka kwa makanisa yote ambayo yameweka na kuibana nafasi ya wanawake kwa namna za kidunia, na si kwa namna za kiroho, za kibiblia na za Mungu.

Kwa haya nimetimiza wajibu wangu, na ninajitenga na namna zisizotoka katika Maandiko Matakatifu, bali katika ulimwengu ulioanguka. Mitazamo ambayo Wakristo wenyewe, wanaume, ambao mimi ni mmoja wao, “wameibatiza” ndani ya makanisa na kuifanya ionekane ya kiroho. *Hilo hasa ndilo nyoka, mdanganyaji, alilofaulu kufanya: kukandamiza au kuondoa mchango usioweza kukosekana wa wanawake katika mahali pengi.* Adamu na Hawa pamoja walikuwa wabeba mfano wa Mungu. Mwili wa Kristo unafanya kazi kwa namna ileile. Au hauwezi kufanya kazi kama Kristo anavyotaka.

Sisi wanaume tufuate nyayo za Yesu katika mwenendo wake kwa wanawake. Kuna njia ya kurudi. Mungu anatoa msamaha na mwanzo mpya. Hata katika maswali haya.

Lakini kwa toba tu. Kwa kubadilisha nia na kufikiri upya tutaweza kupigana na sumu ya nyoka, ambayo kwayo amewadanganya watu wa Mungu na ulimwengu wote kwa maelfu ya miaka: kwamba mwanamume ana mamlaka juu ya mwanamke.

Kufikiri upya kutoka moyoni kunaweza kutokea kwa dakika moja, lakini pia kunaweza kuchukua miaka. Ninaandika mistari hii nikiwa na umri wa miaka 56. Sikutarajia hili. Miaka 5 iliyopita nisingeliandika bado. Kwa hiyo simshtaki mtu yeyote. Labda najishtaki mwenyewe tu, kwamba katika swali hili nimepoteza miongo minne. Paulo alihitaji miaka mitatu huko Arabia, mara tu baada ya kukutana kwake kwa ajabu na Kristo na kugeuka kwake, ili awekwe huru kutoka katika mzigo na kifusi cha fikra za Kifarisiyo, hata kuhusu picha yake ya mwanamke. Lakini ilifanikiwa. Na inaweza kufanikiwa hata leo.

Kwa kichungaji, uponyaji na ukombozi huu ungeleta matokeo yasiyoweza kupimwa ya kurejesha, kusabihisha na kuponya, kwa kuwa ndilo fundisho lenye uzima, na kwa hiyo linaloleta uzima, la Neno la Mungu. Ikiwa ndoa zingewekwa huru kutoka kwa bekaya ya mamlaka ya mwanamume juu ya mwanamke. Ikiwa makanisa hatimaye yangetumia uwezo wao vote.

Hatimaye tuyaahe nyuma mazoea yetu tunayoyapenda na picha zetu za adui katika mada hizi. Wake zetu na binti zetu, mama zetu na dada zetu wa damu na dada zetu wa kiroho ni wazo la mbinguni. Anayewagusa, anayewahukumu kunyamaza, anajitia hatiani. Tutatoa jibu gani siku ile kuu, Yahwe Elohim atakapotuwajibisha?

Kauli mbiu za “shikilia msimamo” ni mojawapo ya mazoea hayo tunayoyapenda: Tubaki na Neno! Na watu wanachanganya “kubaki na Neno” na “kubaki na uelewa wao wa Neno”. Sisi wanaume lazima tusalimu amri na kutambua kwamba nyoka wa zamani anaweza kushindwa kwa jina la Yesu. Toba ndiyo ufahamu bora wenye matumaini ya mbele! Haina maana tena kupigania mipangilio ya kidunia, na kwa hiyo ya dhambi, katika kanisa la Mungu.

Wanawake wanapowekwa huru, wanaume nao wanawekwa huru.

Bwana Mungu, Yahwe Elohim, na atuhurumie!

Kupuza historia ya kitamaduni ya maandiko ya Biblia hakumfanyi mtu ashike maneno ya maandiko; bali kunafanya maneno ya Biblia yawe skrini ambayo imani za kitamaduni za wakati wake mwenyewe zinaonyeshwa juu yake.

Kile kilichohubiriwa kwa Wakristo wengi wa künjili kama kweli ya milele ya Biblia, kwa kweli ni matokeo ya karne ya 19 na ya 20. Kila mtu anaweza kulichunguza.

Mtu atajifunzaje, katika maswali yenye ubishi, hata kufanya mjadala wa dhati wa misimamo tofauti, ikiwa kwa miongo mingi amezoezwa si kutetea imani yake, bali kulazimisha maungamo ya kimafundisho?

Thorsten Dietz

11.1 MADOKEZO NA USHAURI

Kwa kuzingatia mabishano haya, tunatumiaje kanuni za Biblia ili mahitimisho haya yawe halisi katika Kanisa la Kristo leo?

Tatizo kubwa katika makanisa leo ni kutoelewa kwa kina asili ya neema na kazi ya Roho Mtakatifu. Kwa muda wote roho ya kisheria na mapokeo vinapochanganywa na Injili ya Kristo, mafarakano yatafuata mabadiliko daima. Kwa hiyo tunapaswa kufanya kazi kwa bidii kuhubiri Habari Njema katika makanisa. Tunapaswa kuonyesha waziwazi makosa ya roho ya kisheria na kuitamka kwa uwazi kweli ya neema ya Mungu.

Ingawa wengi watayaona mafundisho kama haya kuwa ya kiliberali, kwa kweli ni marudio tu ya kazi ya Paulo. Paulo alifanya kazi sehemu kubwa ya maisha yake kuwakemea walimu wa Kiyahudi (Judaisti) waliotaka kurudi kwenye sheria ya Musa. Tunapaswa kumfuata Paulo na kuwakemea wale wanaotaka kurudi kwenye theolojia ya Agano la Kale (makuhani wanaume peke yao, kushika na kuthamini kupita kiasi namna na mambo ya nje, hofu ya makosa, utii wa kipofu, n.k.). Lakini tunapaswa kusema kweli kwa upendo.

Hata hivyo tunapaswa kuelewa kwamba inachukua muda hadi ndugu wenzetu wakubali mawazo mapya. Hata kwa mtu mwenye mawazo wazi, badiiko kubwa la fikra linaweza kuchukua miaka mingi hadi ajisikie vizuri. Ninapopata maelekezo mapya ya miwani, lenzi mpya zilizo bora zaidi kwa kweli zinaonekana kwangu kuwa mbaya kuliko zile za zamani zisizoona vizuri, hadi nimezivaa kwa

siku chache. Tunapaswa kuwa wavumilivu. Huenda matendo yakafuata uelewa mpya wa mafundisho miaka kadhaa baadaye tu.

Mafarakano yanaweza kuepukika, lakini hatari ni kubwa sana. *Makanisa jasi poikataa robo ya kisheria na kuugunkia msalaba, kutakuwa na mafarakano na migawanyiko.* Suluhisho jingine pekee ni kutobadilika. *Na kisha hata kupoteza watoto wao wenyewe.*

Mabadiliko ni ya lazima na hayaepukiki. Hatuwezi kuwanyima zaidi sana ya nusu ya waamini haki ya kuwa Wakristo wenye haki kamili. *Si kwa sababu ya "haki" zao. Bali Mungu anahitaji watenda kazi.* Wenye njaa wanapaswa kulishwa, watoto kulelewa, na watu kuokolewa. Tunapowanyima viungo vingi namna hii vya mwili wa Kristo haki ya kushiriki katika kufanya maamuzi au katika kuongoza kanisa, *tunajinyang'anya silaha wenyewe kwa upande mmoja mbele ya jeshi la Shetani.* Fikirieni mmesimama mbele ya jeshi la adui, kisha mnageuka na kuwanyang'anya silaha wengi wa maafisa wenu wenyewe walio bora, kwa hofu ya kuvunja kanuni za jeshi. Tunapaswa kujishughulisha na jinsi tunavyoweza kumpinga Shetani, na kumwachia Mungu uchaguzi wa viongozi wake, walimu, wasemaji na wasimamizi.

Mwishowe tunaweza kufanya kiasi fulani tu; yaliyobaki ni ya Mungu. *Hata Yesu hakubadilisha mioyo ya Mafarisayo wengi, lakini alibadilisha mioyo ya kutosha kuiandika upya historia ya ulimwengu. Tunaweza kupanda tu. Mungu ndiye anayepaswa kukuza.*

Mabadiliko ya kweli huja watu wanapowezeshwa kutumia fikra zao na nguvu zao kwa namna mpya, kutumia mtindo mwingine wa kufikiri na lugha nyingine, na kuwa na maono mapya ya siku zijazo.

Kama mwanamume na mwanamke

Kupenda, kuongoza na kufundisha

BORA TUKIWA PAMOJA!

BORA KWA UMOJA!

BORA KWA KUSHIRIKIANA!

Nami nitatembea katika NAEASI PANA, kwa maana nimeyatafuta maagizo yako.

Zaburi 119:45

12 TOFAUTI

Kutoka kitabu cha Marilyn B. Smith, (mhariri) Ingrid Kern: *Ohne Unterschied; Frauen und Männer im Dienst für Gott* (Bila tofauti; wanawake na wanaume katika huduma kwa Mungu), 2005, nimenakili kwa skana mikusanyiko miwili na michoro. Inatoa muhtasari mzuri wa jinsi misimamo miwili ya kukamilishana, mmoja ukiwa na ngazi za mamlaka, yaani unyenyekevu wa upande mmoja, kati ya mwanamume na mwanamke, na mwingine bila hizo, inavyoeleweka na kuthibitishwa. Hapa inaitwa *mfumo wa ngazi za mamlaka na mfumo unaozingatia karama*.

Ninaonyesha mifumo hii miwili si ili mtu achague mmojawapo, bali ili mtu atambue mwenyewe anatetea upi, kwa kujua au bila kujua.

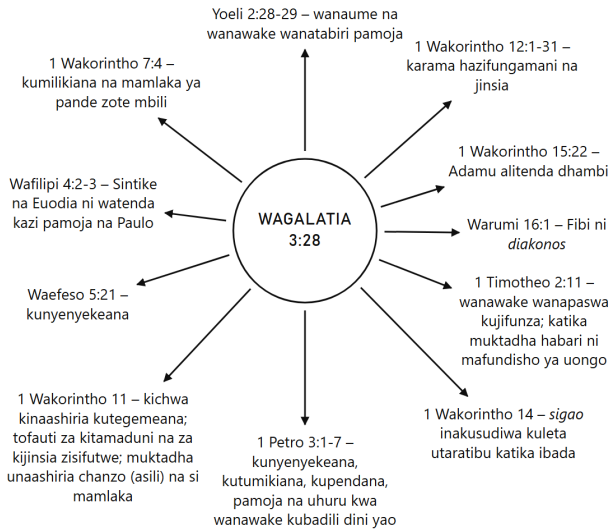
12.1 MFUMO UNAOZINGATIA KARAMA

Katika mtazamo huu mpya wa ukombozi maana zifuatazo zinachukuliwa:

<i>'ezer k^enägdo</i>	msaidizi aliye sawa naye – inamaanisha “uso kwa uso; wanaofaana”
<i>kephale</i>	kichwa – inamaanisha “chanzo”
<i>authentein</i>	inaonekana kama neno linalotumika mara chache, linaloashiria kutawala
<i>sigao</i>	inamaanisha kunyamaza kwa hiari ili kuweza kusikiliza kwa makini
<i>hypotasso</i>	inamaanisha kujiweka kwa hiari mahali pake / kupangwa pamoja na wengine, na inatumika katika muktadha wa kunyenyekeana

Kifungu kikuu kinachotajwa ni Wagalatia 3:28, kinachoonyesha usawa wa watu wote katika Kristo, na kinapaswa kueleweka kiroho na pia kivitendo, kwa sababu kuishi kila siku utambulisho wetu mpya katika Kristo hakuwezi kutenganishwa na uhalisia wa milele wa maisha yetu ndani yake.

Muhtasari wa imani zinazotumiwa kuthibitisha kielelezo kinachoelekea *karama*

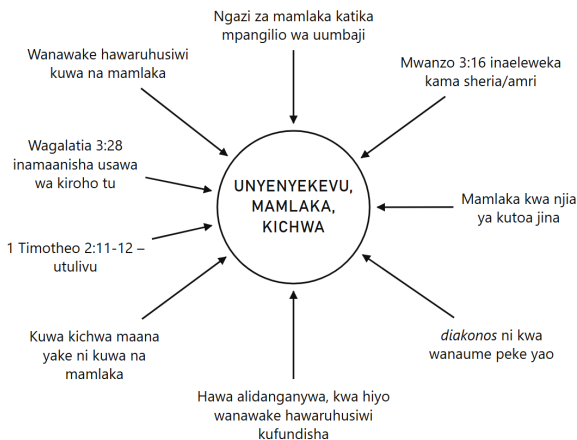

Wanaume na wanawake wameumbwa kwa usawa katika mfano wa Mungu, ili waishi katika ushirika na kuutumikia ushirika huo kwa msingi wa karama walizogawiwa na Roho Mtakatifu, na si kwa msingi wa jinsia yao. Kiini cha ushirika huu ni kunyenyekeana na kuwajibika kila mmoja kwa mwenzake: Wote wanapaswa kuwa watumishi, na kwa karama zao kuchangia katika kujengana.

12.2 MFUMO WA NGAZI ZA MAMLAKA

KIAMBATISHO B

Muhtasari wa imani zinazotumiwa kuthibitisha kielelezo kinachoelekea ngazi za mamlaka

Mwanamke yuko chini ya mwanamume, kama Kristo alivyo chini ya Baba. Kwa ujumla wanaoshikilia mapokeo husema kwamba wanawake si duni ukilinganisha na wanaume, lakini kwamba, ingawa wako sawa kiroho, wana kazi tofauti. Maana yake, wanasema, ni kwamba kazi zao hutegemea jinsia yao. Msingi wa kibiblia wa jambo hili, wanasema, ni kwamba "kichwa" maana yake ni mamlaka, na kwa kuwa Kristo ni kichwa (mamlaka) cha kanisa na mwanamume ni kichwa (mamlaka) cha mwanamke, mwanamke anapaswa kunyenyekea na hawezi kuwa na mamlaka juu ya mwanamume. Kwa hiyo, wanasema, hawezi kuwafundisha wanaume wala kuhubiri.

Katika mtazamo huu wa kimapokeo maana zifuatazo zinachukuliwa:

<i>'ezer k^enägdo</i>	msaidizi aliye sawa naye – inamaanisha “aliye chini”
<i>kephale</i>	kichwa – inamaanisha “mamlaka”
<i>authentein</i>	inatafsiriwa kuwa “mamlaka”
<i>sigao</i>	inamaanisha “hawezi kunena”
<i>hupotasso</i>	inamaanisha “unyenyekavu wa mke kwa mumewe”, na kanisa linalichukua kwa maana ya “unyenyekavu wa wanawake kwa wanaume”

Vifungu vikuu vinavyotajwa ni:

Waefeso 5:22 (unyenyekavu)

1 Timotheo 2:12 (simruhusu)

Waefeso 5:23 na 1 Wakorintho 11:3 (kichwa)

(Wagalatia 3:28 inafasiriwa kiroho tu – kama kauli muhimu ya fundisho la kuhesabiwa haki – lakini bila matokeo halisi katika maisha ya kila siku)

13 MANENO YA MWISHO YA WASOMAJI MBALIMBALI

Ninashukuru kwamba marafiki kadhaa, baada ya kuusoma muswada kwa jicho la kukosoa, walijitolea kuleta neno la kibinafsi. Linaongeza kile kinachokosekana kwangu, na linaongeza kina kwa kile nilichokigusa tu juujuu.

13.1 MTAZAMO HURU UMEFUNIKWA NA MAGUGU!

Kwa nini tunataka, na kwa nini tunapaswa, kuandika kitabu juu ya mada hii? Si kwa sababu tunataka kupindua kila kitu. Si kwa sababu tunajua zaidi.

Kunatokana na ukweli kwamba Hans-Jörg aliulizwa ghafla swali hili: “Unaionaje nafasi na jukumu la mwanamke? Kwa ujumla, na hasa kuhusiana na maisha ya kanisa la Kikristo.”

Swali hili halikuwa mara ya kwanza kuletwa mezani katika maisha yetu. Kwa muda mrefu tulikuwa tumefungwa na mazingira ya kanisa, na huko haisaidii kuhoji nafasi ya mwanamke ya kuwa chini au ya kunyamaza, wakati kila kitu kinakwenda kwa utulivu katika njia zilizowekwa.

Mimi binafsi si mwasi, kwa namna ya kutoa maoni na mtazamo wangu mara moja au kutaka kuyalazimisha. Hata hivyo zamani, hasa katika maisha ya kanisa la Kikristo, nilipata shida sana kuvumilia na kustahimili namna za kufanya mambo ambazo “sikuruhusiwa” kuzihoji, au nilipopata majibu ya kibinadamu sana na ya juujuu.

Nikiwa na Hans-Jörg kando yangu, nina mume anayependa kuliko yote kuchunguza na kujifunza Biblia. Ni utajiri mkubwa kwamba anaelewa Neno la Mungu na kulieleza. Kisichoeleweka, na mahali penye maswali, wakati fulani kinachunguzwa upya.

Inahitaji ujasiri kuhoji upya mitazamo na maoni yaliyoganda, kisha kugundua kwamba hayaendani kweli na maisha yangu ya hadi sasa.

Nililelewa hivi kwamba wanawake katika kusanyiko la kanisa la Kikristo hawasemi chochote kwa sauti. Bila shaka nilipokuwa mtoto niliuliza mara moja kwa nini ni hivyo. Jibu kwamba ndivyo ilivyoandikwa katika Biblia lilinitosha wakati ule, na kuuliza zaidi hakukuwa lazima. Kwa hiyo nilipokea hivyo hivyo na kuendelea kuishi hivyo. – Kwa sababu hiyo, kwa miongo mingi, ushiriki wangu binafsi katika maisha ya kanisa ukawa wa kimya sana, kwa maana kila kitu kilichochangia ibada kilichukuliwa kabisa na wanaume. Nilipoomba, niliomba kimya kimya. Kama mwanamke sikuwa na wajibu wowote katika hilo.

Leo najiuliza Mungu Bwana alikusudia nini mwanzoni. Yeye, Muumba wa mbingu na nchi, wa wanaume na wanawake wote, wa wanyama wote, Yeye anatamani kwamba sisi wanadamu tuwe mfano WAKE, tuwe sawa mbele ZAKE, pamoja na vipawa tulivyopewa NAYE. Tunapofanya kipimo cha karama, tunagundua kwamba kila mmoja anaweza kufanya jambo fulani vizuri hasa, na kila mmoja ana nguvu na udhaifu katika kila jambo.

Itakuwaje ikiwa

- Muumba, aliyeniumba mbunifu, mwenye ubunifu na mwenye nguvu, nami sina la kumwambia katika ibada / katika kusanyiko la kanisa
- Yesu, Mwokozi wa wanadamu, alikuja duniani, akaishi hapa, akapindua na kubadilisha kweli maisha na jukumu la mwanamke – akafa kwa ajili yangu – na sasa sehemu kubwa ya kazi yake ya wokovu – sehemu ya kike – nusu ya uumbaji wake, haina la kusifu wala la kushukuru kwa hilo katika ibada

Hapo ningependa kutoka katika hali yangu ya kukaa kimya. Ningependa kushinda malezi yangu. Ningependa kukua kwa bidii. Ninyi wanaume mnaweza kuwasaidia wanawake! Katika hilo ni nani msaidizi wa nani?

Linapokuja suala la maisha yetu ya ndoa, sisi kama mume na mke tunaishi katika ushirikiano unaokwenda vizuri kama mashine iliyotiwa mafuta. Maamuzi muhimu tunayafanya pamoja. Maamuzi yanayohusu kipawa changu na kazi yangu ninayafanya mwenyewe kabisa. Hans-Jörg vilevile. Katika yote hayo tutasimuliana na kubadilishana mawazo. Upendo na heshima vinajengwa juu ya

kutendeana, na vinavuta kamba moja pamoja, kuelekea upande mmoja. Kwa maana tuko safarini kuelekea lengo moja la pamoja.

Hata ninaposoma historia ya utamaduni na kugundua nafasi gani ilionekana kuwa ya kawaida kwa wanawake, kuanzia zama za kati na katika zama zote tofauti, ninahuzunika, na leo siwezi hata kuiwazia, kwa sababu ilionekana kuwa bora wanawake wasionekane kabisa hadharani, katika elimu na katika maamuzi muhimu. Mwendo wa wakati mara kwa mara umeleta badiliko na mageuzi. Lakini katika baadhi ya maeneo ya maisha na ya malezi, namna ya kugawa majukumu bado imejikita ndani sana.

Nakumbuka picha moja niliyoiona nilipokuwa nikitembea kuzunguka ziwa letu zuri: Kando ya njia inayozunguka ziwa kuna mabENCHI hapa na pale. Ninapopumzika kidogo, naona kwamba mandhari ya ziwa imefunikwa kabisa na vichaka na miti. Nilipokuwa nikiandika, nililinganisha hivi: Ziwa na benchi bado vipo = uumbaji na asili ya kibinadamu bado vipo – ila mandhari na kile ambacho Muumba alikusudia mwanzoni vimetoweka kwa kiasi kikubwa nyuma ya vichaka na miti. Ili mandhari, ambayo benchi liliwekwa pale kwa sababu nzuri kwa ajili yake, ifunguliwe tena, vichaka na miti inayokua ovyo lazima viondolewe. Vivyo hivyo mimea ya ziada tuliyoiacha ikue juu ya wazo la Mungu la uumbaji lazima iondolewe.

Christine Ronsdorf, Sulzberg katika Allgäu

13.2 NI NINI KINGEWEZEKANA!

“Kitabu kingine tena juu ya ‘swali la wanawake’ ...”, hilo ndilo lilikuwa jibu langu la kwanza nilipopokea nakala ya awali ambayo Hans-Jörg Ronsdorf alinitumia. Lakini baada ya kukipitia mara ya kwanza, mtazamo wake ulinivutia sana kiasi kwamba sikuweza kuacha kusoma. Malezi yangu ya Kikristo yanafanana na ya mwandishi. Nilikulia katika ‘makanisa ya Ndugu Waliofungwa’, pamoja na ‘saa za ndugu vijana’, zilizokuwa kwa ajili ya vijana wa kiume peke yao, wakati wasichana walikutana katika ‘saa ndogo ya kusuka’. Huko hakukuwa na tafakari za Neno, kwa sababu mwanamke hakuruhusiwa kufundisha.

Wanawake hawafundishi, hawashiriki katika mijadala ya maswali ya kitheolojia, wananyamaza katika kanisa, isipokuwa wakati wa ‘Amina’ au wa kuimba kwa sauti nne. Bado nakumbuka vizuri mahubiri ya ndugu mmoja aliyekuwa kiongozi wa kitaifa wa ‘makanisa ya Ndugu Waliofungwa’ wakati huo, katika kanisa la nyumbani kwetu, ambamo aliishughulikia mada ya ‘makongamano ya wanawake’ kwa sentensi hii: “Tutafika wapi, ikiwa wanawake wako kwenye makongamano, na wanaume wanapaswa kusukuma kigari cha mtoto nyumbani?” Hasa, tutafika wapi? Swali ambalo mtu – yaani mimi – angepaswa kujiuliza mapema zaidi sana. Iwe kwa sababu ya kutambua au kwa sababu ya shinikizo la jamii nzima, katika miongo iliyopita hali zimebadilika kabisa hata katika duru za kihafidhina za makanisa (ya Ndugu). Kuna mikutano ya vijana, vikundi vya nyumbani na nafasi nyingine ambamo wanawake wanaonekana na kutendewa tofauti na wakati wa ujana wangu. Baadhi wanaendelea kidogo zaidi katika njia hii, na kuwapa wanawake nafasi ya kutumika kulingana na karama zao na miito yao katika pembe fulani za maisha ya kanisa. Hata hivyo mimi binafsi najiuliza: Je, hilo linatosha? Katika nyakati za mwanzo wa makanisa ya Ndugu, Darby na wenzake waligundua upya kanuni ya ukuhani wa waamini wote. Akiwa mtu wa kubishana kama alivyokuwa, Darby aliieleza hivi, akijitenga na ukasisi wa makanisa ya serikali: “I believe the ‘Notion of a clergyman’ to be the sin against the Holy Ghost in this dispensation”. Yaani karibu “kuanzisha tabaka la makasisi ni dhambi dhidi ya Roho Mtakatifu katika kipindi hiki cha mpango wa Mungu”. Dhana hii, iliyo katikati ya theolojia ya Vuguvugu la Ndugu, ilipotekelezwa ilileta faida kubwa ya uongozi wa Roho na ya uhuru kwa kanisa la Mungu. Lakini kwa bahati mbaya iliondoa tu kizuizi cha huduma katika kanisa kwa vigezo vya ‘amesoma na amewekwa wakfu’; kigezo cha “mwanamume” kilibaki. *Ni nini kingewezekana kama watu wangetambua jinsi ‘picha kubwa’ (big picture), kama Hans-Jörg Ronsdorf alivyoichora, inavyobadilisha nafasi ya mwanamke katika Ecclesia ya Mungu?* Ingekuwaje kama Vuguvugu la Ndugu lingetetea kwa uthabiti kwamba “sisi sote ni ndugu”, wanaume kwa wanawake? Ufalme wa Mungu katika ‘haki, amani na furaha katika Roho Mtakatifu’ ungeweza kiasi gani, kwa ugunduzi kama huo na kwa kuutekeleza, kuushinda na kuupenya ulimwengu huu, muda mrefu kabla ya wakati ambapo ufeministi wa kidunia ulifanya hivyo kwa namna ambayo kwa sehemu haikuwa njema? Kwa hiyo ningependa kwa

makusudi kuiandika upya sentensi ya Darby kwa namna ya kuchochea: “Ninaamini kwamba wazo kwamba wanawake wanapaswa kunyamaza na hawaruhusiwi kufundisha na kutumika kama wanaume ni upinzani dhidi ya Roho Mtakatifu katika wakati wetu”. Maandiko yako wazi: “Na mambo yale uliyoyasikia kwangu mbele ya mashahidi wengi, hayo uwakabidhi watu waaminifu, watakaofaa kuwafundisha na wengine!” (2 Timotheo 2:2) Paulo anaandika “watu” (anthropoi), na si “wanaume”! Ni nini kinatokea mtu anapoliishi hilo? Utajiri wa karama na miito ya >50% ya washiriki wa kanisa unaamshwa, na ukuaji unanza ambao mtu hakuweza kuuwazia kabla. Sasa ninatumika kwa furaha na mara nyingi pamoja na mke wangu katika nafasi nyingi, na niaminini: Yeye anaweza kufundisha mambo kadhaa vizuri zaidi sana kuliko mimi. Na jambo hilo hilo ninaliona kwa wanawake wengi wa mazingira ya kanisa langu. *Kwa hiyo mimi binafsi silengi tena “mwanamke kidogo zaidi katika kanisa”, bali kuwapa wanawake nafasi ambayo Mungu amewakusudia.* Dallas Willard alilieleza vizuri: “Si haki za wanawake kushika huduma ‘rasmi’ au vyeo vya kiroho, wala usawa wao wa haki na wanaume katika vyeo hivyo, unaoweka masharti ya huduma yao kwa Mungu na kwa jirani zao. Ni wajibu wao unaofanya hivyo – wajibu unaotokana na uwezo wao wa kibinadamu, uliopewa mamlaka na karama za neema za Mungu” (katika “How I Changed My Mind About Women in Leadership”). Kwa maana hii ninafurahia kitabu hiki, na ninamtakia kila mtu – awe mwanamume au mwanamke – kwamba amekisoma kwa moyo wazi, ili kisha aseme na kuishi kwa furaha: “Na sisi sote ni ndugu!”

Rolf Stücher, Salzburg, Westerwald

“SWALI LA WANAWAKE” NA “UPENDO WA KINDUGU”

“Swali la wanawake” limekwisha kuleta mabishano na mivunjiko mingi mno katika kanisa la Mungu. Je, inaweza kuwa mapenzi ya Mungu kupigana vichwa kwa sababu ya maswali ya mabishano kama hayo? Kila mmoja wetu angesema: “Bila shaka sivyo!” Basi kwa nini ndiyo hali halisi ya kusikitisha?

Katika maneno yetu ya mwisho tunataka kutetea kwa moyo wote kwamba ziundwe nafasi ambamo watu wanaweza kujadiliana na kubadilishana mawazo kwa upendo wa kiroho na kwa kujenga, hata juu ya mada ngumu kama hii. Katika mkutano na Hans-Jörg, mkewe Christine na marafiki wa pamoja tulilionga hilo. Licha ya mitazamo ambayo kwa sehemu ilikuwa tofauti kuhusu “swali la wanawake”, tuliondoka katika mazungumzo hayo tukiwa tumejaa shukrani na furaha kwamba tuna ndugu wapendwa namna hii. Tuliona jinsi andiko lifuatalo lilivyotekelezwa kwa vitendo:

“Amri mpya nawapa: Mpendane! Mpendane kama mimi nilivyowapenda ninyi. Kwa upendo wenu ninyi kwa ninyi watu wote watatambua kwamba ninyi ni wanafunzi wangu” (Yohana 13:34-35)

Katika kanisa letu mazungumzo juu ya nafasi ya mwanamke sasa nayo yanakaribia. Sisi ni kundi dogo na changa – karibu wote wako kati ya miaka 20 na 40. Zaidi ya hayo, tumepokea malezi ya mafundisho tofauti kabisa njiani mwetu. Kwa kibinadamu, haya yote si mazingira rahisi. Zaidi ya hayo, vijana kwa kawaida wana misimamo mikali zaidi katika imani zao kuliko Wakristo wazee waliokomaa zaidi. Mungu ashukuriwe, KWAKE yanawezekana yasiyowezekana kwetu! Kwa maana tunaweza kutegemea uongozi wa upendo wa Roho Mtakatifu! Katika kanisa letu tunajikumbusha tena na tena kwamba tunapaswa kuwa na nia ileile iliyokuwa ndani ya Yesu: Daima mwangalie mwenzako na mahitaji yake, uwe na moyo mnyenyekevu na usiwe mtu wa kutaka kuwa na haki daima!

Ikiwa mtu anataka kushughulikia mada hii kwa namna ya kujenga, kama tunavyokusudia, inaonekana kwetu kuwa lazima kuzingatia mambo mawili: Kwanza tunapaswa kujikumbusha tena na tena “swali la wanawake” lina uzito gani ukilinganisha na “upendo wa kindugu”. Mungu hatafurahi tukiweka imani zetu za kimafundisho juu ya maagizo mengi ya kupendana kwa vitendo kabisa. Tumeazimia kwamba upendo huu, katika mazungumzo yetu yanayokuja, utuongoze hivi kwamba hatutatenda kinyume cha dhamiri za ndugu, na kwamba tutamzingatia aliye dhaifu zaidi. Pili tunataka kuyachunguza maandiko bila upendeleo kadiri iwezekanavyo, kuwa wazi hata kwa maswali ya kukosoa, na

kujitafakari wenyewe kwa uaminifu. Labda tutafikia ufahamu wa pamoja kwamba mapokeo ya kufasiri tuliyoyaishi hadi sasa kweli yanahitaji kusahihishwa. Hatimaye tunajua kwamba mazungumzo yenye matunda yanaweza kutokea tu ikiwa wote wako wazi kwa uongozi wa Mungu, na wako tayari kujitoa kwa mada hii na kwa kila mmoja.

Lakini jambo moja tunataka live daima juu kabisa katika orodha yetu ya vipaumbele:

Tulifanye kuwa kazi yetu kuu kuishi agizo la pamoja la kupendana kwa vitendo kabisa!

Kwa jinsi tunavyotendeanana, tuwavute watu kwa Yesu, kwa maana ndiyo sababu tuko hapa!

Helen & Matthias Dünser, Missen i. Allgäu

13.3 MABADILIKO

Tunawajua Christine na Hans-Jörg Ronsdorf tangu Desemba 2015, walipotushirikisha maono yao ya kimisheni ya “Kirche für Alle” (Kanisa kwa Wote). Bega kwa bega tulijenga pamoja nao na timu moja chama cha “Kirche für Alle e.V.”, na tangu wakati huo tumeendesha matukio mengi ya ubunifu ya kuieneza Injili katika maeneo ya hadhara huko Kempten. Katika miaka hii mitano ya uongozi wa pamoja tumefahamiana kwa undani binafsi kama wanandoa na kama familia.

Tulipowafahamu akina Ronsdorf, Hans-Jörg tayari alikuwa katikati ya mabadiliko ya kiroho. Mungu alikuwa ameugusa moyo wake, na akatikisa malezi na imani zilizojikita ndani sana. Tuliruhusiwa kuushuhudia mchakato huu wa mabadiliko moja kwa moja. Jambo hilo lilikuwa la kuisisimua hasa kwa sababu mwaka mmoja tu kabla, kufanya kazi pamoja nasi kusingeweza kufikirika kwa sababu ya imani yake ya kitheolojia.

Katika miaka hii tumejifunza kuthamini sana hasa shauku ya Hans-Jörg kwa Biblia, ujuzi wake wa historia, upendo wake kwa Mungu na uaminifu wake

katika kushughulikia maswali ya msingi ya kitheolojia. Yeye anajiona kuwa na wajibu zaidi kwa Mungu kuliko kwa maoni ya wengine, na haogopi mada nyeti zenye utata. Ni malezi yake, historia yake ya kanisa na mtazamo huu halisi, unaofanya ushughulikiaji wake wa mada yenye changamoto “Nafasi ya mwanamke katika Biblia” kuwa wa pekee, wa kusiimua na unaostahili kusomwa.

Kitabu hiki hakijinasika katika mitazamo midogo ya kitheolojia, bali, kutoka kimo kizuri cha kuruka, kinaunganisha mambo ya kihistoria, ya kitamaduni na ya kibiblia yanayoiweka tafsiri ya mistari ya Biblia iliyo migumu kueleweka katika nuru mpya. *Wanawake, Tusameheni!* (Frauen, vergebt uns!) kinatuita tuweke malezi yetu wenyewe na ufahamu wetu wa kitheolojia kwenye mizani – na wanawake wanastahili hivyo. Kwa heshima kubwa kwa mada hii tuliruhusiwa kushuhudia kitabu hiki kikizaliwa, na tunashukuru kwa kitabu hiki cha ujasiri, na hasa kwa mazungumzo mengi ya kina na mazuri yaliyotangulia. Asante, Hans-Jörg na Christine.

Tobi na Daniela Stricker, Wiggensbach karibu na Kempten katika Allgäu

14 OMBI LA MWISHO: JE, SWALI LA WANAWAKE NI MUHIMU HIVYO?¹³⁸

Dada mmoja alinidokeza kwamba katika swali hili suala si (tu) theolojia. Suala ni watu. Suala ni wasichana na wanawake na utu wao na kutambuliwa kwao. Mimi kama mwanamume ninaitazama mada hii yote kwa mtazamo wa kiume, ambao hauwakilishi moja kwa moja sauti ya wanawake, lakini unasema kwa ajili yao.

Nina hofu kwamba muundo huu wa kidini wa ngazi za mamlaka (ukamilishano) umeumiza au kuharibu kitu ndani ya wanawake wengi. Majibu machache niliyopata juu ya kitabu changu yanathibitisha tathmini hii. Idadi isiyojulikana itakuwa kubwa zaidi, hasa ninapowafikiria wanawake vijana na wasichana wanaokua katika jamii yenye usawa wa haki, lakini katika mazingira yao ya kanisa la Kikristo “wanafundishwa” kwa mifano ya majukumu ya jinsia ya zama za kale. Mtu ashughulikieje mvutano huu wa pande mbili?

14.1 SI KUHUSU HUDUMA CHACHE (ZILIZOKATAZWA)

Ili kuweka wazi: Suala si hasa kwamba wanawake hawaruhusiwi kuhubiri au kufundisha au kuongoza. Wanawake wengi wamekwisha kuzoea hilo, na wamepoteza kuona kwamba jambo hilo lingeweza kubadilika siku moja. Mara nyingi wanaiona miundo na kanuni hizi kwao wenyewe kuwa kweli ya Biblia, na wao wenyewe hawazihoji tena dhana hizi. Lakini wangepaswa kuzihoji. Hilo ningeliita kupambana kwa afya ili kuitambua kweli, hasa pale mtu anapodhani kwamba ufahamu huu umesimama bila kupingwa tangu Ukristo wa kwanza. Hilo linahusu mada nyingi za Biblia. Wakati mwingine mtu anapaswa kuzitamka mada herufi kwa herufi tangu mwanzo.

Swali la kichwa hiki ni jibu karibu la kuchoshwa na jinsi ninavyoibua tena na tena maswali haya “ya kifeministi” kwa kitabu changu (kichwa: *Wanawake, Tusameheni!*) na kwa makala zangu. Kwa maoni yangu swali hili linataka kusema, au kupunguza uzito wa, jambo hili: Dada wana kazi na nafasi nyingi namna hii

138. Sura hii iliongezwa.

katika kanisa, katika ufalme wa Mungu na katika familia, za kushiriki na kukuza vipawa vyao, kwamba haiwezi kuwa ubaguzi wasiporuhusiwa kuhubiri, kufundisha au kuongoza. Kila mmoja ana mahali pake na jukumu lake, kama eti mpangilio wa uumbaji ulivyokwisha kuweka.

Lakini mtu akijaribu kuona picha nzima, suala si huduma mbili au tatu ambazo eti mwanamke hastahili. Suala ni picha nzima ya mwanamke iliyo nyuma yake. Nyuma ya swali hili, kama jambo hili ni muhimu hivyo, kuna wazo kwamba mwanamke aliumbwa kama msaada (wa kunyenyekea) kwa Adamu, na kwamba kwa ngazi za mamlaka ameunganishwa naye, yuko chini yake au nyuma yake. *Hapa ndipo mziizi wa tatizo ambalo wanawake wengi (si wote) wanaumia nalo.* Mara nyingi bila kuonekana kwa nje kuna mashaka ya ndani, yaliyofichika sana, hisia ya kutotendewa haki. Pale mwanamke kama mwanamke hathaminiwi sawa na mwanamume. Pale mtu, katika fikra zake, hafikiri kwa uhuru bali anapaswa kufikiri na kutenda ndani ya mipaka ya kisheria (ninaruhusiwa nini na nini siruhusiwi), inayopambwa kwa sura ya kidini. Mtazamo huu juu ya nafasi ya mwanamke unawaacha dada wengi katika Bwana na maswali yanayotesa na mashaka juu yao wenyewe. Wanajiuliza kwa nini Mungu alitaka iwe hivyo, kwa muda wote wanapofundishwa kwa kurudiwa kwamba huo ndio mpango wa Mungu. Ikiwa Mungu ni mwema na mkamilifu, kwa nini wanawake katika ndoa za Kikristo wanapata mambo mabaya, na katika makanisa mipaka isiyoeleweka kwa akili ya kawaida? *Amri za Mungu daima ni njema, naye anataka tuelewe maana yake, ambayo (angalau katika Agano Jipya) daima iko wazi. Lakini katika swali hili hakuna mantiki yoyote inayoелеweka!*

14.2 KILE WANAUME WANACHOHISI NA WASICHOHISI

Hiyo ni hisia ambayo sisi wanaume hatuijui hivyo. Mara chache wanaume ndio walio dhaifu zaidi. Ni wakati wa kuliona hilo na kuwa wasikivu kwalo. Katika mawazo na fikra za baadhi ya wanaume inaonekana haiwezekani kuzielewa hisia hizi za wanawake za kuwa duni.

Je, sababu halisi ya hisia kali katika mada hii labda si uaminifu kwa Biblia sana, bali kiburi chake mwenyewe kwamba nafasi yake ya uongozi, kuwa kwake kichwa, kunahojiwa? Labda katika akili ya ndani tu? Kwamba ghafla mke ana haki na wajibu ule ule kama mume? Ikiwa mtu ameliona na kuliishi hili tofauti kwa miongo mingi, basi ufahamu huu, ukija, ni kama tetemeko la ardhi. Si kukiri kosa tu, bali kujiandaa kwa maisha mengine ya pamoja. Kwa hilo kunahitajika nguvu. Kwanza kutambua. Lakini njia ya Biblia inaongoza kwenye uzima. Daima.

14.3 JINSI TUNAVYOSOMA BIBLIA KATIKA SWALI LA WANAWAKE

Sijui mada nyingine yenye hisia kali namna hii. Kana kwamba ni suala la uzima na mauti. Katika mada kama nafsi ya Yesu, Uungu wake na kazi yake ya ukombozi hilo lingeeleweka. Lakini si katika swali kama wanawake wanaruhusiwa kuomba na kutabiri katika ibada (jambo ambalo Paulo analichukulia kuwa la kawaida, mtu akiangalia kwa makini, akizingatia muktadha na pia picha kubwa na nzima ya Biblia).

Tunaisomaje Biblia linapokuja swali la wanawake? Je, tunaiona mada yote kupitia mistari mivili (!) ya 1 Timotheo 2 na 1 Wakorintho 14? Mafundisho gani yaliyopotoka yangetokea kama tungenesoma na kupima Biblia hata katika maswali mengine muhimu ya mafundisho kwa ufynyū namna hii, kupitia mistari mivili? Bila kuuweka ushabidi wote wa Biblia katika uhusiano wenye afya na wa kuaminika na kuupima. Ni kwa njia hii tu fundisho lenye uzima linatokea!

Hapo tunasoma kama waandishi, na kudhani kwamba katika Maandiko tutapata uzima wa milele, lakini tunakosa kukutana na yule ambaye Maandiko yanamshuhudia: Kristo (Yohana 5:39). Maandiko tunayoyapenda sana yanamshuhudia yule aliyewaongoza wanawake katika uhuru, katika kujifunza, katika kukiri, kushuhudia na kuabudu.

Tuanze kuiheshimu picha nzima ya Biblia juu ya wanawake, na tusiifasiri kupitia maneno mawili ya Paulo yaliyoeleweka vibaya.

14.4 KUHISI KWA NDANI

Wanawake wengi, wanaposoma Biblia, wanapomwona Yesu jinsi alivyowatendea wanawake, wanahisi kwamba kuna kitu kisicho sawa. Inakuwa ngumu zaidi kwao wanapooni jinsi wanaume wanaopaswa, au wanaotaka, kuongoza na kuwa kichwa wanavyoshindwa. Ingawa eti ni wao hasa – tofauti na wanawake – waliokabidhiwa jukumu hili na Mungu. Lakini ni mara ngapi wake ndio wanaochoa hali.

Hivyo ndivyo ninavyoona katika majibu juu ya kitabu changu. *Kichwa cha kitabu kinaonekana kujaza ombwe kubwa mno. Kubwa kuliko nilivyodhani nilipochagua kichwa biki.*

Basi, ninajua ndoa – kwa kadiri hilo linavyowezekana hata kwa walio karibu – ambamo ngazi ya mamlaka ya namna hii inatekelezwa kwa upendo. Lakini je, hiyo ni dalili kwamba basi ngazi za mamlaka ni sahihi na takatifu? Hakika siyo. Ni mambo mangapi yasiyo sahihi tunayofikiri na kuyatenda, tukidhani ni sahihi kwa sababu kwa namna fulani yanafanya kazi.

Ndiyo, “swali la wanawake” ni muhimu kabisa. Kwa maana linahusu picha yetu ya Mungu na ya mwanadamu. Linahusu kuondoa kabisa na kusahihisha kila uvurugaji na uharibifu wa picha hii. Mungu na atuhurumie na kutusaidia katika kazi hii, kwa maana picha potofu zimejikita ndani kupita kiasi, na kwa wengi bado zinaonekana kuwa kweli ya Mungu. Lakini ni mwenendo wa kidunia. Ni roho ya zama, si ya karne ya 21 katika sehemu yetu ya dunia, bali ya karne ya 20 na ya 19 zilizopita.

Ikiwa sisi wanaume tunataka kuwapenda wake zetu kama Kristo alivyolipenda kanisa, basi tutawapenda hadi watoke katika jukumu hili potofu, ambalo mara nyingi ni la kibaguzi, na tutawapa na kuwafungulia nafasi wanayostahili katika mpangilio wa uumbaji wa Mungu.

Kwa maana swali la wanawake kwa undani kabisa ni swali la wanaume. Sisi wanaume tunapaswa kujihoji wenyewe! Kwa maana ni nani anayehusika na usomaji wa

Agano Jipya wa ngazi za mamlaka, na wakati mwingine wa mfumo dume? Wanaume wamejitwalia ukuu katika kufasiri Biblia, na wanaamini kwamba hilo ni eneo lao la pekee kabisa. Ni kujikweza kulikoje. Karama za Roho hazigawanywi kwa jinsia. Kwa mwenendo huu karama nyingi mno za wanawake zimesahauliwa, zimekandamizwa, zimezimwa, zimepuuzwa na kufifishwa. Kumzima Roho kwa kweli si jambo dogo. Ni wanaume wanaoongoza makanisa na kuamua mwelekeo – wanawake hawana sauti huko, na ikiwa wanayo, ni isiyo rasmi tu kupitia waume zao, ambao hata hivyo hawangekiri kamwe katika duru yao ya uongozi kwamba wanafuata maoni ya wake zao.

14.5 KILE AMBACHO SI LENGU LANGU

Suala si kulifanya kanisa kuwa la kisasa (si suala la vyumba na majengo), wala kwenda na wakati. *Suala ni uaminifu kwa Yesu, nao ndio uaminifu kwa Biblia!* Si kuifanya kuwa ya kisasa, bali matengenezo katika swali la wanawake – ili kulitumia neno hili lenye shaka, “swali la wanawake”, kwa mara ya mwisho kabisa.

Suala si kushinda mjadala wa kitheolojia. Mada hii haifai kwa hilo, kwa kuwa watu (hasa dada katika Bwana) wanahusika moja kwa moja, na mtazamo wa kila upande unaathiri sana maisha, katika kanisa, katika ufalme wa Mungu na katika ndoa na familia.

Lakini ni mjadala tu, ni pingamizi tu na ni neno la kinabii tu linaloweza kuianzisha mada hii upya. Bila mazungumzo na mabishano ya kujenga, kila kitu kitabaki kama zamani.

14.6 SABABU YA KUTENGANA?

Kiwango cha juu cha hisia katika swali hili kinawasukuma watu kutenda haraka na kwa uthabiti, jambo ambalo mara nyingi linaishia katika kutengana, mgawanyiko na farakano. Kwa upande mmoja mpaka wa Mungu unavukwa, ambao kwa upande mwingine haupo. Sasa je?

Kuvumilia mivutano kutawezekana kwa muda fulani, lakini kwa kuwa swali hili lina mengi mno kwa pande zote mbili, mwishowe haitawezekana kwenda pamoja. Isipokuwa mtu anaweza kuvumilia yaliyo mazoea katika kanisa fulani. Ndiyo, Mungu naye huvumilia mengi, zaidi ya tunavyoweza kuwazia, bila kuyakubali mabaya.

Na hivyo kila mmoja lazima aamue mwenyewe. Kwa maoni yangu ni vigumu pia, katika mvutano huu, kukubaliana njia ya kati, ambapo watu wanakutana katikati kwa kadiri wanavyoweza kuitetea.

Mnisamehe kwamba katika mada hii siwezi kutoa suluhisho. Kutengana kwa kawaida ni kubaya, lakini maafikiano yanaweza kuwa mabaya pia.

14.7 WANAWAKE LAZIMA WASIMAME

Kuna mambo maishani ambayo mtu anaweza kuyafanya mwenyewe tu. Hakuna anayeweza kuyafanya kwa ajili yetu. Wanawake lazima wainuke na kuitambua njia yao, na kutoka katika unyenyekevu ulioeleweka vibaya. Katika makanisa makubwa kuna wanawake walioamka na kutambua kwamba katika swali la jinsia kuna jambo lililopotoka sana. Mtu anaweza kufikiri juu ya vuguvugu hizi atakavyo, lakini pamoja na Hosea 8:7 ninasema: *Apandaye upepo atavuna tufani.*

Nice girls don't change the world – sentensi ya kweli (Wasichana wema hawaubadilishi ulimwengu). Mada hii imeganda kiasi hicho na imekuwa kweli isiyoguswa, kiasi kwamba inafaa kabisa kusimama dhidi yake kwa kipaza sauti. Katika kweli nyingine za Kikristo zinazohesabiwa kuwa na maana kwa wokovu, watu hupiga kelele kwa sauti kuu, sivyo?

Njia nyingine ni kwamba kila kitu kibaki kama kilivyo. Ili kisha, siku ile kuu, mbele ya utukufu wake, uwazi wake na kweli yake, tugundue kwamba tulikosea, jinsia zote mbili. Wanaume kwa ufahamu wao, na wanawake kwa kukubali kwao kweli hizi zinazoitwa za Biblia. Hapo fursa kubwa itakuwa imepotea, milele.

Wala wanaume wala wanawake hawaruhusiwi kuwa waoga sasa! Daima inagharimu kitu kuisimamia kweli. *Kama katika historia ya Kanisa Wakeristo wengi*

wenye ujasiri, wanawake kwa wanaume, wasingessimama tena na tena na kuogelea kinyume cha mkondo, tungenimama wapi leo? Na hilo tunalijua vizuri mno. Kila vuguvugu na kila mkondo wa Ukristo, na tuko katika mmojawapo wao, ulianza kupitia wanawake na wanaume wenye ujasiri na wenye kuomba.

14.8 SIKU ILE NA SASA

Katika umilele mada hii haitatufuata tena. Hakutakuwa tena na hisia kali wala shutuma wala tuhuma. Wala Agano Jipya ambalo watu watabishana juu ya kauli zake. Mwanamume na mwanamke watakuwa tu kama kaka na dada; ngazi za mamlaka na unyenyekevu wa upande mmoja vitakuwa historia. Yote ni mambo ya zamani ya ulimwengu ulioanguka na ya mpangilio wa uumbaji uliovurugwa. Kwa ujumla jinsia haitakuwa na nafasi yoyote tena. Katika Kristo hakuna mtu mume wala mtu mke (Wagalatia 3:28). Paulo anaona hivyo kwa uthabiti namna hiyo. Tuwe wafuasi wake, kama yeye alivyokuwa mfuasi wa Kristo!

Basi, tuishi tangu sasa, kwa kadiri inavyotutegemea, uhuru na nguvu ya uumbaji huu mpya ambao tumekuwa ndani ya Masihi aliyefufuka na kutukuzwa!

15 ORODHA YA VITABU

Anstey, Stanley Bruce, 2020, Die Rolle der Schwestern in der Gemeinde, www.soundwords.de

Andreas J. Köstenberger, Southeastern Baptist Theological Seminary, Ascertaining Women's God-Ordained Roles: An Interpretation of 1 Timothy 2:15

Bauer, Wörterbuch zum Neuen Testament

Baum, Armin, Die Bibel und ihre schwierigen Stellen

Beale, Gregory K., 2011, Der Tempel aller Zeiten, Die Wohnung Gottes und der Auftrag der Gemeinde, Oerlinghausen

Bielefeld, Frauke, 2007, Die Sache mit der Rippe, Die himmlische Idee von den Geschlechtern, Asslar

Bird, Michael F., Bourgeois Babes, Bossy Wives, and Bobby Haircuts: A Case for Gender Equality in Ministry (Fresh Perspectives on Women in Ministry) 2012, Grand Rapids, Mi

Carolyn Osiek; Margaret Y. MacDonald; Janet H. Tulloch. A Woman's Place: House Churches in Earliest Christianity

Clouse, Bonnidell na Robert, 1989, Women in Ministry, Downers Grove

Cunningham, Loren; Hamilton, Joel David, 2014, Warum nicht! Frauen in christlich-kirchlichen Führungspositionen, Altensteig

Dale, Felicity, 2014, The Black Swan Effect, A response to gender hierarchy in the church

Dangendorf, Daniel, 2010, Junia, die erste Apostelin? Eine exegetische Studie, MBS Texte

Bode van het heil in Christus 140 (1997) Frage & Antwort: “Was dürfen Frauen?”

Gooding, David, Symbole und Zeichen von Autorität und Herrlichkeit

Hardmeier, Roland, 2013, Himmelstöchter! Warum die Stärke der Frau in der Bibel gebraucht wird. Und warum das biblisch ist. Basel

Hempelman, Heinzpeter, 1997, Gottes Ordnungen zum Leben, Lahr

Hohage, Jäger, Pletsch, Ziegeler, 2010, Frau sein, Mann sein in der Gemeinde, Dillenburg

Junker, Reinhard, Genesis 1 und 2: Zwei sich ergänzende Schilderungen vom Anfang, Wort und Wissen Diskussionsbeitrag 1/91

Hausoul, Raymond, Mannen en Vrouwen in Gods schepping

Keener, Craig S., Was Paul For or Against Women in Ministry?

Kiermeier, Gerhild, 1993, Den Frauen aber sage ich, Marburg

Kubsch, Ron, Gottebenbildlichkeit und Sünde

Kuen, Alfred, 1998, Die Frau in der Gemeinde, Wuppertal

Lapide, Pinchas, 2004, Ist die Bibel richtig übersetzt? Gütersloh

Lapide, Pinchas, 1995, War Eva an allem schuld?

Liebi, Roger, Genesis 2: Die Schöpfung des Menschen

Linder, Irmgard, 1995, Ich will aber, dass ihr wisst, Dillenburg

Logos Bibel Programm

Nunn, Philip, 2018, Sollten Schwestern schweigen, Hünfeld

Ortberg, John, 2006, Die Frau schweige, Holzgerlingen

Peppiatt, Lucy, 2020, Rediscovering Scripture's Vision for Women: Fresh Perspectives on Disputed Texts, IVP Academic, Downers Grove, Illinois

Peppiatt, Lucy, 2015, *Women and Worship at Corinth: Paul's Rhetorical Arguments in 1 Corinthians*, Eugene, Oregon

Peters, Benedikt, *Das Weissagen der Frau*

Pierce & Groothuis, 2005, *Discovering Biblical Equality*, IVP Academic, Downers Grove, Illinois

Piper, John and Wayne Grudem, 1991, *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, Crossway Books, Wheaton, Illinois; kwa Kijerumani: *Zweimalig einmalig – eine biblische Studie*, 2008, Friedberg

Ruthven, Jon Ph.D., *Women and Ministry: Does Scripture Contradict Itself?*

Schirmacher, Thomas, 2002, *Paulus im Kampf gegen den Schleier, Eine alternative Auslegung von 1. Korinther 11,2-16*, Nürnberg

Schmalenbach, H., 2007, *Frausein zur Ehre Gottes: ... im Kontext verschiedener Kulturen*

Schmidt, Veronika, 2019, *Endlich gleich*, Holzgerlingen

Smith, Kern, 2000, *OHNE UNTERSCHIED*, Frauen und Männer im Dienst für Gott, Brunnen Verlag, Gießen

Stadelmann, Helge, *Die Frau als Pastorin – Ja oder Nein?, na Die Frauenordination – Ein Testfall für Bibeltreue?*

Steinmeister, Andreas, 2013, *Wann immer ihr zusammenkommt*, Daniel, Lychen

Steinmeister, Andreas, 1991, *UNBEQUEM*, Gottes Plan für Mann und Frau, CSV Hückeswagen

Spencer, Aída Besançon, 1985, *Beyond the Curse: Women Called to Ministry*,

Späth, Thomas / Beate Wagner, (wahariri), 2006, *Frauenwelten in der Antike, Geschlechterordnung und weibliche Lebenspraxis*, Stuttgart

Strauch, Alexander, 2001, *Die Revolution der Geschlechter*, Bielefeld

Trenkel, Michael, 2017, Dürfen Frauen in der Gemeinde lehren? Kurzauslegung zu 1Tim 2,11-15

Ulm, Christoph, Die Rolle von Mann und Frau

Walton, J. H., 2001, Genesis, The NIV Application Commentary, Zondervan, Grand Rapids, MI

Weber, Karl-Heinz, 2007, Mann und Frau nach Gottes Plan, Neustadt

Welt und Umwelt der Bibel, 4/2025, Wer waren die ersten Christinnen

White, Joel R., Ehefrauen in den paulinischen Gemeinden

Wilson, Bunny, 1992, Ich? Mich unterordnen?, Bielefeld

Wunderli, Armin, 2020, "ihm gegenüber": Geschlechter-Gleichberechtigung in der Kirche und was die Bibel dazu (nicht) sagt KSH.Digital

Zens, Jon, 2010, What's with Paul and Women? Unlocking the cultural background to 1 Timothy 2, Lincoln, Nebraska

16 VITABU VYA MWANDISHI

Und die Toten leben doch (Hata Hivyo, Wafu Wako Hai), 1992

Seitenwechsel, Von Adam zu Christus (Kubadili Upande – Kutoka kwa Adamu hadi kwa Kristo), 2011

Entrückung, Himmel, Ewigkeit, Ein neuer Blick auf alte Themen (Kunyakuliwa, mbingu, umilele – mtazamo mpya juu ya mada za zamani), 2015

Gottes Lamm, Golgota und die Ewigkeit (Mwanakondoo wa Mungu – Golgotha na umilele), 2015

Fantastische Himmelwelt, Lehre und Leben der Himmelwelt im Epheserbrief (Ulimwengu wa ajabu wa mbinguni – mafundisho na maisha ya ulimwengu wa mbinguni katika Waraka kwa Waefeso), 2016

Gott spricht, Eine erklärende Übertragung der allgemeinen Briefe und der Offenbarung (Mungu Anasema. – Tafsiri yenye maelezo ya nyaraka za jumla na ya Ufunuo), 2017

Epheser, nacherzählt, erklärt, für heute (Waraka wa Paulo kwa Waefeso – imesimuliwa upya, imefafanuliwa, kwa ajili ya leo), 2018

Gods good Gospel, Gottes gutes Evangelium (Injili Njema ya Mungu), 2019

Markus, nacherzählt, erklärt für heute (Injili ya Marko – imesimuliwa upya, imefafanuliwa, kwa ajili ya leo), 2019

Galater, nacherzählt, erklärt für heute (Waraka wa Paulo kwa Wagalatia – imesimuliwa upya, imefafanuliwa, kwa ajili ya leo), 2020

Die Briefe des Johannes, nacherzählt, erklärt für heute (Nyaraka za Yohana – imesimuliwa upya, imefafanuliwa, kwa ajili ya leo), 2020

Frauen, vergebt uns! Kurzversion (Wanawake, Tusameheni! – toleo fupi), 2022

Ein König voller Pracht – Die gute Botschaft von Jesus, dem Messias (Mfalme Aliyejaa Utukufu – Habari njema kuhusu Yesu, Masihi), 2022

17 VITABU VINAVYOPENDEKEZWA

Kinapatikana (kwa Kijerumani) katika maduka ya vitabu au moja kwa moja kwa mhariri Christian Beese: christian@rvbeese.de

Katharine C. Bushnell (1855–1946) alikuwa mtumishi wa Mungu jasiri na mwenye vipawa, aliyefanya mstari “Nayaweza mambo yote katika yeye anitiaye nguvu” kuwa kauli mbiu ya maisha yake. Alikuwa daktari, mmisionari, balozi wa msalaba, mwanamageuzi, mwandishi na mzungumzaji, na pia msomi mahiri na mbunifu, aliyezungumza lugha saba na kujua vizuri Kiyunani cha kale na

Kiebrania. Bushnell aliacha udaktari ili afanye kile alichokiona kuwa kazi muhimu zaidi, yaani kubadilisha hali za maisha zinazowadhalilisha watu, kwa kushika nafasi ya uongozi katika Women's Christian Temperance Union (WCTU) ya vuguvugu la wanawake la karne ya 19. Nafasi ya wanawake kwa mujibu wa Biblia ilikuwa ya umuhimu mkubwa kwa Bushnell, kwa kuwa alifikia hitimisho kwamba tafsiri potofu ndizo zilizosababisha wanawake kutiishwa kijamii na kiroho. Mwaka 1896 aliiacha WCTU ili aitoe miaka yake iliyobaki kwa kazi ya kuandika na kuieneza kweli ya Biblia juu ya kusudi la asili lisilobadilika la Mungu la usawa kamili wa wanawake.

God's Word to Women cha Katharine Bushnell ni utafiti wa kufungua njia mpya, unaochunguza kwa makini kila andiko la Maandiko linalohusu wanawake. Jessie Penn-Lewis alisema kwamba maandishi haya yaliyafungua Maandiko kwa namna inayoweza kuelezwa tu kama ufunuo moja kwa moja kutoka kwa Mungu. Kwa wengi leo ndicho kitabu kilichowapa uhuru wa kuwa kile ambacho Mungu aliwaitia, na kufanya kazi ambayo Roho Mtakatifu ameiweka mioyoni mwao.

Alipokuwa daktari wa kimisionari nchini China, Bushnell aligundua kwamba Biblia ya Kichina ilikuwa imetafsiriwa vibaya ili kuimarisha chuki za kitamaduni dhidi ya huduma ya wanawake. Alijiuliza kama chuki hizo hizo za wanaume huenda zinaathiri pia tafsiri za Kiingereza, akaongeza kina cha masomo yake ya Kiebrania na Kiyunani. Baadaye, alipokuwa akisafiri ulimwenguni pote kwa ajili ya WCTU, alitumia saa alizokaa katika treni, katika meli na katika makao alimokaa ili kulinganisha kwa makini tafsiri za Biblia na maneno ya lugha za asili.

Kwa uzoefu na kwa kujifunza, Mungu alimwandaa Katharine Bushnell kuandika God's Word to Women. Kilianzishwa mwaka 1908 kama masomo ya kujifunza kwa mbali, na kwanza kilichapishwa na Bushnell mwenyewe. Licha ya mapokezi mazuri ya mwanzo, kitabu kilitoweka upesi; na Bushnell alikufa akiamini kwamba maisha yake yaliacha matokeo madogo. Lakini Mungu alijua vizuri zaidi! Kitabu kiligunduliwa upya, na kinaendelea kuchapishwa na wale wanaotambua thamani yake isiyokadirika. Leo hatimaye kinapata kutambuliwa kunakokistahili kama chanzo cha msingi cha maandishi kwa wale wanaofanya kazi katika mstari wa mbele wa usawa wa kibiblia wa wanawake.

HANNA-MARIA SCHMALENBACH

Frausein zur Ehre Gottes

In jeder Kultur anders? (Je, ni tofauti katika kila utamaduni?)

Mungu alimwumba mwanadamu mwanamume na mwanamke. Je, katika hilo aliwapa pia mpangilio wa uumbaji unaoeleza maana ya kuwa mwanamume na kuwa mwanamke, na unaopanga uhusiano wa jinsia kwa tamaduni zote bila kujali wakati? Dhambi ya mwanadamu ina nafasi gani; mivuto ya kitamaduni ina

nafasi gani? Na ni mabadiliko gani katika uhusiano wa jinsia tunaweza kuyatarajia kwa wokovu katika Yesu Kristo?

Juu ya maswali haya na yanayofanana nayo watu wanapambana hadi leo, hasa kuhusu nafasi ya mwanamke na uhuru wake wa kutenda katika kanisa. Frausein zur Ehre Gottes (Kuwa mwanamke kwa utukufu wa Mungu) – hiyo ndiyo hamu ya wanawake wengi! Lakini hilo linamaanisha nini hasa: kitu tofauti katika kila utamaduni?

Hanna-Maria Schmalenbach anaichora picha ya mwanamke katika Biblia katika muktadha wa historia ya wokovu, na mbele ya historia ya tamaduni za wakati ule. Hivyo kunatokea ufahamu wa kushangaza na mwongozo wa jinsi wanawake katika tamaduni za wakati wetu wanavyoweza kuyaendesha maisha yao kwa utukufu wa Mungu.

“... (kinaweza) kutoa mwongozo, lakini pia kuwa kichocheo cha moto kwa makanisa yetu.”

Heike Heun katika Idea Spezial 7/2021 Buchjournal

“Kwa mbali kitabu bora kuliko vyote juu ya nafasi ya mwanamke katika kanisa ... Ushughulikiaji mpana na wa haki wa mada hii, mpangilio wenye mantiki, kuuzingatia utamaduni, na uhusiano na maisha halisi ni baadhi ya nguvu za kitabu hiki. Kwa mara ya kwanza, kupitia kitabu hiki, nimepata amani kweli linapokuja suala la nafasi yangu katika kanisa. Mchango wenye thamani na wenye kushawishi kwa mada muhimu ya wakati huu, ambao lazima usomwe na wanaume na wanawake katika makanisa yetu!”

Marianne Müller kwenye blogu yake strickleserl

“Kwa hakika kazi bora na yenye kushawishi zaidi juu ya ‘swali la wanawake’ niliyowahi kuijua hadi sasa!”

Maoni ya mteja mwanamke

“... mojawapo ya vitabu vyenye busara kubwa kabisa juu ya ‘swali la wanawake’, kinachoweza kutusaidia kuligundua upya jukumu letu kama wanawake.”

Monika Kuschmierz katika jarida la Joyce

“Hakuna utafiti juu ya huduma ya mwanamke katika kanisa unaunganisha vizuri namna hii ufahamu wa kitabibu, wa kitamaduni mbalimbali, wa kihistoria na wa kibiblia kama ule wa Dkt. Schmalenbach. Anayeuchukua utafiti huu kwa uzito atapaswa kuufikiria upya msimamo wake juu ya huduma ya mwanamke. Hakuna mtu anayeshughulika na swali hili anayepaswa kuipita kazi hii.”

Dkt. Helmuth Egelkraut (1938–2018)

Neufeld Verlag

Sauerbruchstraße 16

27478 Cuxhaven

Simu: 04723 5057260

Barua pepe: info@neufeld-verlag.de

Toleo fupi la kitabu hiki (kwa Kijerumani), katika maandishi mapya, lenye kurasa 80, linapatikana kwa Euro 3.80 kutoka kwa mwandishi (www.hans-joerg-ronsdorf.de) na kama kitabu pepe cha Kindle kwenye Amazon.

Die Gleichstellung von Mann und Frau (Usawa wa mwanamume na mwanamke, kwa Kijerumani) ni kazi fupi lakini ya kina ya mwanatheolojia na mtaalamu wa lugha Philip B. Payne, anayethibitisha kwa maandiko yote ya Biblia yanayohusika kwamba mwanamume na mwanamke wana hadhi sawa, katika ndoa, katika kanisa na katika jamii.

Kurasa 56, Julai 2023, kinapatikana (kwa Kijerumani) katika maduka ya vitabu au kutoka kwa mtafsiri: hj-ronsdorf@t-online.de, na kama kitabu pepe cha Kindle kwenye Amazon

